

e-ISSN: 2149-5939

IJ§ER

Volume: 6 Issue:4

Year: 2020

*International Journal of Social Sciences and
Education Research*

e-ISSN: 2149-5939

IJ§ER

Volume:6 Issue:4

Year: 2020

*International Journal of Social Sciences and
Education Research*

Editor

Prof. Dr. Mahmut DEMİR
Isparta University of Applied Sciences, Isparta, Turkey

hosted by
**Turkish
JournalPark**
ACADEMIC

Editor/Editör

Prof. Dr. Mahmut DEMİR
Isparta University of Applied Sciences, Isparta, Turkey

Contact / İletişim

Address/Adres: Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Eğirdir,
Isparta - Türkiye
Tel: +90 (246) 3133447
Fax: +90 (246) 3133452
E-mail: ijsser.contact@gmail.com
Web: <https://dergipark.org.tr/en/pub/ijsser>

<p>Unless otherwise indicated, all materials on these pages are copyrighted by the IJSSER. All rights reserved. No part of these pages, either text or image may be used for any purpose. Therefore, reproduction, modification, storage in a retrieval system or retransmission, in any form or by any means, electronic, mechanical or otherwise, for reasons other than academic and scientific use, is strictly prohibited without prior written permission. IJSSER is context of TÜBİTAK Journal Park Project.</p>	<p>Dergide yayınlanan makalelerin tüm yayın hakları IJSSER'e aittir. Yayınlanan makaleler yayın kurulunun yazılı izni olmadan herhangi bir amaçla kısmen veya tamamen hiçbir şekilde elektronik, ya da basılı olarak kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz. Bilimsel ve akademik araştırmalar için kurallara uygun alıntı ve atıf yapılabilir. IJSSER TÜBİTAK DergiPark Projesi kapsamındadır.</p>
<p>Legal Responsibility: The authors and translators are responsible for the contents of their paper.</p>	<p>Yasal Sorumluluk: Dergide yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına ve çevirmenlerine aittir.</p>

SCIENTIFIC AND ADVISORY BOARD / BİLİM VE DANIŞMA KURULU

- Dr. Adi FAHRUDIN-Center for Social Welfare Research and Development, INDONESIA
Dr. Alessandro DANOVI - University of Bergamo, ITALY
Dr. Catarina do Vale BRANDÃO - The University of Porto, PORTUGAL
Dr. Celina MANITA - University of Porto, PORTUGAL
Dr. Ekant VEER -University of Canterbury, NEW ZEALAND
Dr. Ekaterina GALIMOVA - American University of Central Asia, KIRGHIZISTAN
Dr. Eleni SELLA - National and Kapodistrian University of Athens, GREECE
Dr. Elmira MƏMMƏDOVA-KEKEÇ - Khazar University, AZERBAIJAN
Dr. Ermira QOSJA - Universiteti Europian i Tiranes, ALBANIA
Dr. Erzsébet CSEREKLYE - Eötvös Loránd University, HUNGARY
Dr. Ewa OZIEWICZ - University of Gdańsk, POLAND
Dr. Fred DERVIN - University of Helsinki, FINLAND
Dr. Gözde YİRMİBEŞOĞLU - Akdeniz University, TURKEY
Dr. Gueorgui PEEV - New Bulgarian University, BULGARIA
Dr. Ilze IVANOVA - University of Latvia, LATVIA
Dr. Indra ODİNA - University of Latvia, LATVIA
Dr. İsmail SEVINÇ - N. Erbakan University, TURKEY
Dr. Joanna BŁASZCZAK - University of Wrocław, POLAND
Dr. Juan José Padiá BENTICUAGA - University of Málaga, SPAIN
Dr. Kevin NIELD - Sheffield Hallam University, ENGLAND
Dr. Ksenofon KRISAFI - Universiteti Europian i Tiranes, ALBANIA
Dr. Lejla SMAJLOVIĆ - University of Sarajevo, BOSNIA AND HERZEGOVINA
Dr. Lilia HALIM - Universiti Kebangsaan Malaysia, MALAYSIA
Dr. Ljudmil GEORGIEV - New Bulgarian University, BULGARIA
Dr. Muammer TUNA - Muğla S. Koçman University, TURKEY
Dr. Nesrin ŞALVARCI TÜRELİ – S. Demirel University, TURKEY
Dr. Oktay EMİR - Anadolu University, TURKEY
Dr. Olga DEBICKA - University of Gdańsk, POLAND
Dr. Ozan BAHAR - Muğla S. Koçman University, TURKEY
Dr. Phatima MAMARDASHVILI - Tbilisi State University, GEORGIA
Dr. Puiu NISTOREANU - Academia de Studii Economice din Bucureşti, ROMANIA
Dr. Qızılgül ABBASOVA - Baku State University, AZERBAIJAN
Dr. Tamar DOLBAIA -Tbilisi State University, GEORGIA
Dr. Yusuf GÜNAYDIN – International Final University, TRNC

Focus and Scope: *International Journal of Social Sciences and Education Research* is a peer-reviewed online journal which publishes original research papers. *IJSSER* welcomes submissions related to academic and scientific practices, approaches, applied research studies, critical reviews on major issues, development of new technologies and tools in social science and education research in English or Turkish.

Peer Review Process: All submitted manuscripts by author(s) are subject to initial appraisal by the section editors to peer review as a double-blind by at least two independent and expert referees. For the article to be published, at least two referees agree on the publication of the work.

Indexes & Databases:

- ISI - International Scientific Indexing
- ESJI - Eurasian Scientific Journal Index
- OAJI- Open Academic Journals Index
- CiteFactor
- Google Scholar
- IPIndexing
- ResearchBib-Academic Research Index
- DRJI - Directory of Research Journals Indexing
- SIS - Scientific Indexing Services
- JournalSeek
- SOBIAD
- Türk Eğitim İndeksi
- Türkiye Turizm Dizini
- ASOS Index

Odak ve Kapsam: Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Araştırmaları Dergisi orijinal araştırma makalelerini yayınlayan hakemli online bir dergidir. *IJSSER* Sosyal Bilimler ve Eğitim Araştırmaları ile ilgili uygulamalar, yaklaşımlar, araştırma çalışmaları, önemli konularda kritik yorumlar, yeni teknolojilerin ve araçların geliştirilmesini içeren akademik ve bilimsel içeriğe sahip İngilizce veya Türkçe hazırlanmış her türlü makaleyi kabul etmektedir.

Değerlendirme süreci: Yazar(lar) tarafından gönderilen çalışmalar öncelikle bölüm editörleri tarafından değerlendirilerek alanından uzman ve birbirinden bağımsız, yazarlarla akademik olarak eş düzeydeki en az iki hakeme gönderilmektedir. Makalenin yayımlanması için en az iki hakemin olumlu görüş bildirmesi şarttır.

İndeks ve Veri tabanları:

- ISI - International Scientific Indexing
- ESJI - Eurasian Scientific Journal Index
- OAJI- Open Academic Journals Index
- CiteFactor
- Google Scholar
- IPIndexing
- ResearchBib-Academic Research Index
- DRJI - Directory of Research Journals Indexing
- SIS - Scientific Indexing Services
- JournalSeek
- SOBIAD
- Türk Eğitim İndeksi
- Türkiye Turizm Dizini
- ASOS Index

Table of Contents / İçindekiler

Cover-Contents / Kapak-İçindekiler	<i>i-vi</i>
★ Research Articles / Ampirik Araştırma Makaleleri	
Understanding factors influencing EFL students' technology-based self-directed learning <i>Xiaoquan PAN, Huijuan SHAO</i>	<i>450-459</i>
Effects of social networking sites usage on psychological well-being of undergraduates in Nigerian universities <i>Hussein ABDULKAREEM BIBIRE</i>	<i>460-471</i>
Gri ilişkisel analiz yöntemiyle Türkiye'deki devlet üniversitesi hastanelerinin performans değerlendirmesi <i>Gülizar KURT GÜMÜŞ, Nehir BALCI</i>	<i>472-490</i>
Türkiye'de Covid-19 sürecinde turizmle ilgili yayımlanan genelgelerin analizi <i>Şirvan Şen DEMİR</i>	<i>491-500</i>
Y kuşağı karnaval katılımcılarının anlık hediyelik eşya satınalma davranışları ve hedonik tüketim eğilimlerinin belirlenmesi <i>Sevda SAHİLLİ BİRDİR, Kemal BİRDİR</i>	<i>501-513</i>
Türkiye' de genç işsizlik sorunu ve belirleyicileri üzerine logit model analizi <i>Bedriye TUNÇSİPER, Ezgi Zeynep RENÇBER</i>	<i>514-530</i>
Paternity leave: A systematic review of studies in education and psychology from 1990-2019 <i>Vahide YİĞİT GENÇTEN, Emel GENÇ</i>	<i>531-542</i>
Perceptions of health workers in effective use of energy and prevention of technological pollution <i>Nurgül ERDAL</i>	<i>543-555</i>
The relationship between levels of personal economic returns and education indicators <i>Mamane Bachirou DJIBRIL ISSOUFOU, Esen ALTUNAY</i>	<i>556-568</i>
★ Review Articles / Derleme Makaleler	
The role of domestic factors on the failed transition to democracy in Egypt <i>Şuayip TURAN, Yılmaz BİNGÖL</i>	<i>569-582</i>

Understanding factors influencing EFL students' technology-based self-directed learning

Xiaoquan Pan¹ and Huijuan Shao²

Received date: 17 / 08 / 2020

Accepted date: 29 / 09 / 2020

Abstract

Based on the theories of self-directed learning, technology acceptance model (TAM) and the theory of planned behavior (TPB), this study constructed a model of predictors of English as a Foreign Language (EFL) students' technology-based self-directed learning. Through a questionnaire survey of 386 EFL students from a Chinese university and structural equation model analysis, this study intended to identify the factors that influence the students' use of technology for language learning and the relationship between these factors. The results revealed that attitude towards technology use, perceived usefulness and technological facilitating conditions are the dominant predictors of technology-based self-directed learning, whereas technological complexity had no direct impact on technology-based self-directed learning, but played an intermediary role through attitude towards technology use. Subjective norms had less predicative power on technology-based self-directed learning. The findings suggest improving students' perception of the usefulness of technology in learning, enhancing students' attitude towards technology use and constructing convenient technological facilitating conditions.

Keywords: *self-directed learning; technology acceptance; influencing factors; empirical research*

1. Introduction

With the development of network technology, diverse learning approaches, such as online learning, e-learning and other informal learning, expand students' learning time and space (Reinders & White, 2011). Those new ways of learning usually do not rely on the classroom, characterized with relatively flexible learning structures and learners' self-directed learning according to their own interests and needs. Benson & Reinders (2011) believed that the individual learning space constructed by modern technology focuses on the connection of learner-centered professional knowledge with learning environments. Through the association of learning networks in different learning situations, and the effective integration from bottom to top by learners, the free scheduling of learners can be realized and self-directed learning activities can be achieved in the distributed learning environments. As a new research direction, technology-based learning space is constructed on the basis of technology development in order to realize learners' autonomous, flexible and committed learning (Reinders & Darasawang, 2012). However, the existing research mainly discusses on how to use technology to share resources, construct learning situations, and interact socially (Jones, 2011). There are few studies on the impact of technology on English as a Foreign Language (EFL) students' self-directed learning and its mechanism. Relevant studies have pointed out that EFL learning supported by technology highlights the key role of self-directed learning (Peng & Woodrow, 2010). Therefore, this study aimed to explore the influencing factors of technology-based self-directed learning.

¹Corresponding author, Xingzhi College, Zhejiang Normal University, Jinhua, Zhejiang Province, People's Republic of China. Contact: Xiaoquan Pan E-mail: pxq@zjnu.cn

²Xingzhi College, Zhejiang Normal University, Jinhua, Zhejiang Province, People's Republic of China.

2. Literature review

2.1. Self-directed learning

In the 1980s, Henry Holec put forward the term “autonomy” and introduced it into the study of foreign language learning. According to Holec (1981), autonomy was regarded as “the ability to take charge of one’s learning” and as “an ability or a capacity that needs to be acquired”, rather than a process (p.3). The initial research on autonomous learning mainly focused on learners’ self-control ability, autonomous learning behavior and self-directed learning process (Dickinson, 1995). In the educational landscape, autonomous learning was quite often labeled and described as self-directed learning. Garrison (1997) described self-directed learning as “an approach where learners are motivated to assume personal responsibility and collaborative control of the cognitive (self-monitoring) and contextual (self-management) processes in constructing and confirming meaningful and worthwhile learning outcomes” (p. 18). Later, some scholars (such as Ryan & Deci, 2000; Reeve & Jang, 2006; Niemiec & Ryan, 2009; Reeve, 2013) introduced educational psychology, cognitive psychology, motivation theory and so on into the study of self-directed learning, thus the research on self-directed foreign language learning has entered a stage of vigorous development.

Based on the current situation of foreign language learning in China, Shu & Zhuang (2008) put forward three major elements of self-directed foreign language learning: 1) attitude, that is, learners are responsible for their own learning and actively participate in learning; 2) competence, which means that learners have the ability and learning strategies to independently complete learning tasks; and 3) environment, which means that learners should be given a lot of opportunities to conduct empirical practice and be responsible for their own learning process, and meanwhile the external environment is the guarantee of cultivating learners’ autonomous learning attitude and ability. The external environment is changing with the social development. For example, with the development of computer network technology, computer-aided technology has been widely used in the process of self-directed foreign language learning (Ayan, 2015). The research on self-directed foreign language learning by using information technology and the Internet (such as MOOC and micro class) has also received great attention (Hubackova, Semradova, & Klimova, 2011; Giesbers et al., 2014). The objective factor of intelligent learning space was considered as a dominant predictor of technology-based self-directed learning. The influence of intelligent educational environment on EFL students’ self-directed learning was explored (Lai, 2013), but few researches were conducted from the perspective of learners’ acceptance of technology. Therefore, it is necessary to analyze the influencing factors of students’ self-directed foreign language learning, and formulate corresponding strategies for cultivating students’ self-directed learning ability around these factors.

2.2. TAM and TPB

Based on the theory of reasoned action (TRA) first proposed by Fishbein and Ajzen in 1975, Davis (1989) advanced technology acceptance model (TAM). According to TAM, people’s beliefs and attitudes are connected with their intention to perform a behavior. Perceived usefulness and perceived ease of use constitute the primary predictors of users’ attitude toward technology usage. Attitude toward use is posited to influence intention to use, which in turn influences actual usage behavior (Teo & Van Schaik, 2012). Venkatesh, Morris, Davis & Davis (2003) extended the original technology acceptance model with empirical research by adding such factors as social influence, cognitive structure, and experience, and the factor of subjective norm that had not been adopted in the original TAM. Grounded on this theory and analysis method, some studies were

conducted to verify the intention of students' technology use (Teo, 2011), and interpret the students' independent use of technology for language learning (Lai, 2013), etc. These studies are the concrete applications of TAM in empirical research.

For many years, Fishbein and Ajzen's theory of reasoned action (TRA) has been conceived as one of the intentional behavior models for the study of human behavior related to information technology. In TRA, the two driving antecedents are attitude towards the behavior and subjective norms. Furthermore, Ajzen expanded the explanatory power of TRA in 1991, by adding a new construct of perceived behavioral control, which developed into the theory of planned behavior (TPB). TPB contains five factors: attitude, subjective norm, perceived behavioral control, behavioral intention and behavior. In the context of technology-based behavior, several meta-analyses have found a good correlation between individual's perceived behavioral control and the usefulness of specific technology, which is considered as the major predictor of the intention of using the technology (Teo, 2009; Teo & Van Schaik, 2012).

Based on the above theoretical foundations, this study hypothesized five factors that influence technology-based self-directed learning: Perceived Usefulness, Attitude towards Technology Use, Technological Facilitating Conditions, Technological Complexity, Subjective Norms, and thus an empirical research was conducted.

3. Methods

3.1. Questionnaire

In this study, questionnaire was employed to collect data, and Amos 21.0 was adopted for data analysis.

3.1.1. Test of reliability and validity

A survey questionnaire was developed using items that were validated from previous studies (e.g., Lai, Wang, & Lei, 2012; Teo, 2009) with some items partly adjusted in relation to the real educational settings. In the questionnaire, participants provided their demographic information and responded to 22 items (see Table 1) on the six constructs in this study. These items include Perceived Usefulness (5 items), Attitude towards Technology Use (3 items), Technological Facilitating Conditions (3 items), Technological complexity (3 items), Subjective Norms (3 items), Technology-based Self-directed Learning (5 items). A 6-point Likert scale was used for the questionnaire items, ranging from 1 (strongly disagree) to 6 (strongly agree). Table 1 demonstrated that the standardized factor loadings of the 22 items range from 0.806 to 0.933, and the Cronbach's alpha values of 6 measures range from 0.825 to 0.896. In addition, the Cronbach's alpha value of the overall questionnaire is 0.937, and the KMO value for validity is 0.918, indicating that the questionnaire had a good reliability and validity.

3.1.2 Data collection

The hard-copy questionnaire was used to randomly choose EFL students in the authors' school for survey. At intervals before class, the questionnaire was distributed, answered in the classroom and recycled immediately. A total of 405 questionnaires were distributed. After discarding 19 incompleting questionnaires, 386 valid questionnaires were collected, with an effective rate of 95.31%. In order to eliminate respondents' misgiving and ensure the credibility of the research data collection, the questionnaire was conducted anonymously.

3.2 Method of data analysis

In this study, structural equation modeling (SEM) was adopted by using Amos 21.0 with a variance-covariance matrix as input and maximum likelihood as the method for estimation, and a two-stage approach to data analysis was adopted (Anderson & Gerbing, 1988). Firstly, the measurement model was tested to ensure its quality and validity. Secondly, the structural model was analyzed to specifically examine the relationship among constructs.

4. Results

4.1 Test of the measurement model

Confirmatory factor analysis (CFA) was used to assess the quality of the measurement model. Firstly, to assess the convergent validities, the reliability of each item was tested through its factor loading, construct reliability was examined by the Cronbach's alpha, and average variance extracted (AVE), t-value (C.R.>2) and S.E. value (>0) of parameter estimation were calculated. Teo & van Schaik (2012) suggested that the standardized factor loadings should exceed 0.7, and average variance extracted (AVE) by each construct should exceed 0.50. Table 1 indicated that this measurement model established the convergent validity. Secondly, to assess the discriminant validity, the square root of AVE for each construct was tested. "If the square root of the AVE of a construct was greater than the off-diagonal elements in the corresponding rows and columns, this suggests that a construct is more strongly correlated with its indicators than with the other constructs in the model thus suggesting the presence of discriminant validity" (Teo, 2011, p. 2436). Table 2 demonstrated that this measurement model established the discriminant validity, as the square root of AVE (shown in parentheses along the diagonal) of each construct is higher (0.831 to 0.900) than corresponding correlation values for that variable in all cases. In addition, CFA was conducted to test the fitness of the measurement model, finding a good fit ($\chi^2/df=2.996$; TLI=0.916; CFI=0.930; RMSEA=0.072; SRMR=0.053).

4.2 The test and modification of the hypothesis model

This study adopted Amos 21.0 to test the hypothesis model about factors influencing Chinese EFL students' technology-based self-directed learning, and modify the hypothesis model according to preliminary test results. The verification results showed that the unrevised hypothesis model, which contained the path of technological complexity→technology-based self-directed learning, involved $\chi^2/df=4.191$, SRMR=0.017, RMSEA=0.098 (>0.08), TLI=0.992, CFI=0.987 and the standardized path coefficient=0.030, SE=0.034, CR=0.700 (<2), $P=0.484$ (>0.05), indicating that technological complexity has no significant impact on technology-based self-directed learning, so this path was deleted and the modified model was tested again.

Table 3 demonstrated that the modified structural equation model (Figure 1) has a better fit, with the standardized path coefficient < 1, S.E. value > 0, and the C.R. critical value > 2. Except for the paths of technological complexity→perceived usefulness and subjective norm→technology-based self-directed learning, the P -value is significant at the level of 0.001, indicating parameters of the structural model are significant. Specifically, technological facilitating conditions have a significant positive impact on perceived usefulness, attitude towards technology use and technology-based self-directed learning ($P<0.001$); technological complexity has a significant positive impact on attitude towards technology use ($P<0.001$); perceived usefulness has a significant positive impact on attitude towards technology use and technology-based self-directed learning ($P<0.001$); attitude towards technology use has a significant positive impact on

technology-based self-directed learning; there was no significant positive effect of technological complexity on perceived usefulness ($P=0.051>0.05$); there was no significant positive effect of subjective norms on technology-based self-directed learning ($P=0.079 > 0.05$).

Table 1. Measures of convergent and discriminant validities of the measurement model

Item	UFL	SFL	SE	CR	R ²	AVE	α
Perceived Usefulness						0.695	0.887
PU1	1.000	0.848	---	---	0.653		
PU2	1.031	0.864	0.056	18.287	0.697		
PU3	1.103	0.795	0.072	15.288	0.527		
PU4	1.036	0.858	0.058	17.816	0.669		
PU5	0.959	0.802	0.060	15.904	0.561		
Attitude towards technology use						0.690	0.874
ATU1	1.000	0.799	---	---	0.446		
ATU2	1.289	0.849	0.105	12.295	0.539		
ATU3	1.296	0.843	0.100	13.027	0.627		
Technological facilitating conditions						0.795	0.868
TFC1	1.000	0.821	---	---	0.487		
TFC2	1.235	0.921	0.075	16.560	0.821		
TFC3	1.233	0.929	0.074	16.602	0.828		
Technological complexity						0.810	0.877
TC1	1.000	0.897	---	---	0.731		
TC2	1.068	0.935	0.048	22.049	0.856		
TC3	1.035	0.867	0.059	17.680	0.587		
Subjective norm						0.747	0.825
SN1	1.000	0.863	---	---	0.616		
SN2	1.071	0.886	0.067	15.945	0.717		
SN3	1.124	0.844	0.079	14.216	0.540		
Technology-based self-directed learning						0.707	0.896
TSL1	1.000	0.821	---	---	0.612		
TSL2	1.048	0.851	0.060	17.399	0.676		
TSL3	1.101	0.851	0.064	17.119	0.658		
TSL4	1.048	0.841	0.064	16.289	0.607		
TSL5	1.021	0.839	0.062	16.381	0.613		

Note. Parameter fixed at 1.0 in the original solution. UFL= unstandardized factor loading; SFL= standardized factor loading; CR= critical ratio; AVE= average variance extracted= $(\sum\lambda^2)/n$.

Table 2. Results for the test of discriminant validity

	PU	ATU	TFC	TC	SN	TSL
PU	(0.833)					
ATU	0.566	(0.831)				
TFC	0.503	0.623	(0.892)			
TC	0.311	0.521	0.450	(0.900)		
SN	0.371	0.447	0.579	0.457	(0.864)	
TSL	0.600	0.689	0.626	0.447	0.454	(0.841)

Note. All correlation coefficients significant at $p<.01$. Diagonal in parentheses: square root of average variance extracted from observed variables (items). Off-diagonal values: Pearson's correlation between constructs. PU= Perceived Usefulness; ATU= Attitude towards Technology Use; TFC= Technological Facilitating Conditions; TC= Technological Complexity; SN= Subjective Norm; TSL= Technology-based Self-directed Learning.

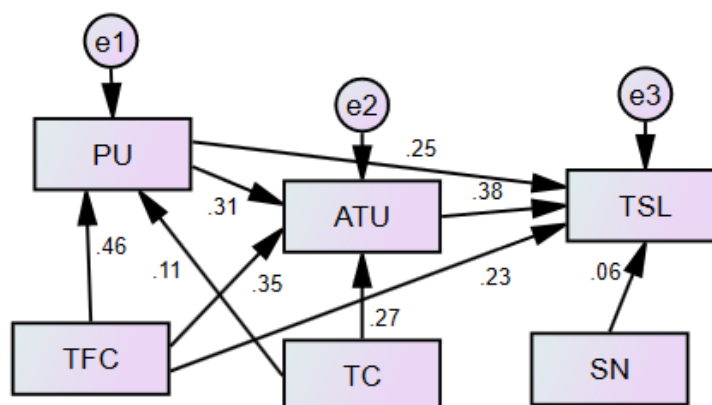

Figure 1. The Structural Equation Model of technology-based self-directed learning

Table 3. Testing results of the modified hypothesis model

Path	Path Coefficient	S.E.	C.R.	P
TFC→PU	0.455	0.043	9.282	***
TC→PU	0.106	0.039	2.167	0.051
PU→ATU	0.308	0.042	7.579	***
TC→ATU	0.269	0.032	6.850	***
TFC→ATU	0.347	0.039	8.037	***
PU→TSL	0.250	0.040	5.993	***
ATU→TSL	0.383	0.044	8.229	***
SN→TSL	0.061	0.029	1.759	0.079
TFC→TSL	0.234	0.037	5.324	***

Note : *** < 0.001; Path Coefficient= Standardized path coefficient. PU= Perceived Usefulness; ATU= Attitude towards Technology Use; TFC= Technological Facilitating Conditions; TC= Technological Complexity; SN= Subjective Norm; TSL= Technology-based Self-directed Learning.

In addition, this study used chi square freedom ratio (χ^2/df), root mean square residual (SRMR), approximate error root mean square (RMSEA), comparative fit index (CFI) and Tucker Lewis index (TLI) to observe the modified hypothesis model. Hair et al. (2010) suggested that a good fit of the model was reflected by values of 0.90 or more for the CFI and TLI, and values of 0.08 or less for RMSEA and SRMR. The testing results of the modified hypothesis model showed a good fit ($\chi^2/df=2.959$; SRMR=0.029, RMSEA= 0.072, CFI= 0.983, TLI= 0.964).

4.3. Impact analysis

The direct effect value among all factors is the standard regression coefficient. Table 4 indicated that attitude towards technology use, perceived usefulness and technological facilitating conditions have direct positive effects on technology-based self-directed learning, and the standard direct effect values are 0.308, 0.250 and 0.235 respectively. The indirect effect is calculated by the product of the direct effect values of multi-path. Table 4 indicated that the technological complexity has no direct impact on technology-based self-directed learning, but it has an indirect impact on technology-based self-directed learning through the intermediary effect of attitude towards technology use. The standard indirect effect value is 0.170. In addition, perceived usefulness and technological facilitating conditions have both direct and indirect positive effects on technology-based self-directed learning. Technological facilitating conditions have a direct positive effect on perceived usefulness and attitude towards technology use. The standard direct effect values are 0.455 and 0.347. Perceived usefulness has a direct positive effect on attitude towards

technology use. The standard direct effect value is 0.308. The total effect value is the sum of direct effect value and indirect effect value. Table 4 showed that the total effect of each construct on technology-based self-directed learning from strong to weak is technological facilitating conditions, attitude towards technology use, perceived usefulness, technological complexity and subjective norms. The standard total effect values are 0.612, 0.383, 0.368, 0.170 and 0.061 respectively.

Table 4. Effect value of structural equation model

Standardized direct effects	Constructs	SN	TFC	TC	PU	ATU
	PU			0.455	0.106	
ATU			0.347	0.269	0.308	
TSL		0.061	0.235		0.250	0.383
Standardized indirect effects	PU		0.048			
	ATU		0.276	0.033		
	TSL		0.377	0.170	0.118	
Standardized total effects	PU		0.503	0.106		
	ATU		0.623	0.302	0.308	
	TSL	0.061	0.612	0.170	0.368	0.383

Note: PU= Perceived Usefulness; ATU= Attitude towards Technology Use; TFC= Technological Facilitating Conditions; TC= Technological Complexity; SN= Subjective Norm; TSL= Technology-based Self-directed Learning.

5. Discussion

Based on the TAM and TBP theory, this study proposed a hypothesis model of technology-based self-directed learning. Through a questionnaire survey and structural equation model analysis, this paper tested and modified the technology-based self-directed learning model, and constructed a structural equation analysis. Through the analysis of relevant data, the following empirical conclusions are drawn and teaching suggestions are advanced.

Firstly, attitude towards technology use has a direct positive and the largest impact on technology-based self-directed learning. This highlights the key role of attitude in the decision-making of students' technology acceptance, and points out the importance of the development and cultivation of attitude for the development of technology-based self-directed learning.

Secondly, perceived usefulness and technological facilitating conditions have both direct and indirect positive effects on technology-based self-directed learning, and both have direct positive effects on attitude. In addition, technological facilitating conditions have a positive effect on perceived usefulness. The discovery has three implications. First of all, students tend to focus on practicality in technology acceptance decision-making and pay more attention to the usefulness of technology. For example, students will use (or accept) technologies that are considered useful for their learning in the process of self-directed learning beyond class. Second, perceived usefulness is an important determinant of attitude, showing its ability to influence the formation of attitude. This finding is consistent with the results of previous studies, which examined the effect of perceived usefulness on attitude (Teo, 2009). Third, when students perceive the technological facilitating conditions as an external environment, they will be more inclined to use technology to conduct self-directed learning. For example, 85.5% of the students surveyed in this study use mobile phones to carry out foreign language self-directed learning, whereas only 30.9% use their own network resources. Therefore, it is suggested to improve the development and utilization of

Pan, X., Shao, H. (2020). Understanding factors influencing EFL students' technology-based self-directed learning. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 450-459.

---

school-based network resources, and create a favorable external environment for students to smoothly develop technology-based self-directed learning.

Thirdly, technological complexity has no direct impact on technology-based self-directed learning, but it has indirect impact on technology-based self-directed learning through the intermediary effect of attitude. The undergraduate students in this study already have equipped with a certain degree of computer skills and knowledge, which means that technological complexity will not be an obstacle to their technology-based self-directed learning and that their attitude towards use of technology constitutes a dominant factor.

Fourthly, subjective norms have less predicative power on technology-based self-directed learning. This finding is consistent with current research (e.g., Teo, 2011). The possible reason is that undergraduate students' views on the use of technology may have depended on their past experience or personal interest of interaction with technology, rather than rely on institutional mandate (subjective norms). Under the guidance of the traditional classroom-based way of learning, using technology to conduct self-directed learning is only an option for students, and whether they use technology for self-directed learning will not be under too much pressure from the outside world.

6. Conclusion

Aligning with the development of technology, more and more researches began to concentrate on this technology-related field for educational development, especially the significant impact of the technology development on students' learning experience. In this context, this study explored the influencing factors of technology-based self-directed learning through empirical research, and the conclusions can help optimize technology-enhanced curriculum design for educators, and bring inspirations for taking more advantages of modern technologies in students' self-directed language learning. The results of this study indicated a good fit of the hypothesized model. However, all models should be subject to further validations to strengthen its predictive ability and explanatory powers in order to be valid and useful under different contexts thus increasing its usefulness to researchers (Teo, 2011). Additionally, some limitations are found in this study. First of all, the questionnaire survey is not large-scaled and thus a possibility of potential bias is likely to arise. Secondly, the participants of the study are EFL students, and the findings should be applied cautiously in other subjects. Finally, although this study explored the influencing factors of technology-based self-directed learning, future research may need to further explore other influencing factors or intermediary effects, especially the combination of qualitative research methods to explore technology-based learning experience and learning engagement.

Disclosure statement

No potential conflict of interest was reported by the authors.

Funding

This work was funded by Humanities and Social Sciences Research Project of the Ministry of Education of the People's Republic of China [grant number: 20YJC740047].

References

Ajzen, I. (2002). Perceived behavioral control, self-efficacy, locus of control, and the theory of planned behavior. *Journal of Applied Social Psychology*, 32(4), 665-683.

Pan, X., Shao, H. (2020). Understanding factors influencing EFL students' technology-based self-directed learning. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 450-459.

- Anderson, J. C., & Gerbing, D. W. (1988). Structural equation modeling in practice: A review and recommended two-step approach. *Psychological Bulletin*, 103(3), 411-423.
- Ayan, E. (2015). Moodle as builder of motivation and autonomy in English courses. *Open Journal of Modern Linguistics*, 5(1), 6-20.
- Benson, P., & Reinders, H. (2011). *Beyond the language classroom*. New York, NY: Palgrave Macmillan.
- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user-acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319-339.
- Dickinson, L. (1995). Autonomy and motivation: A literature review. *System*, 23(2), 165-174.
- Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention, and behavior: An introduction to theory and research*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Garrison, D. R. (1997). Self-directed Learning: Toward a comprehensive model. *Adult Education Quarterly*, 48(1), 18-33.
- Garrison, D. R. (2003). Self-directed learning and distance education. In M.G. Moore, W.G. Anderson (Eds.), *Handbook of distance education* (pp. 161-168), Erlbaum, Mahwah, NJ.
- Giesbers, B., Rienties, B., Tempelaar, D., & Gijssels, W. (2014). A dynamic analysis of the interplay between asynchronous and synchronous communication in online learning: The impact of motivation. *Journal of Computer Assisted Learning*, 30, 30-50.
- Goodyear, P., & Ellis, R. A. (2008). University students' approaches to learning: Rethinking the place of technology. *Distance Education*, 29(2), 141-152.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective (7th ed.)*. Upper saddle River, NJ: Pearson.
- Holec, H. (1981). *Autonomy and foreign language learning*. Oxford: Pergamon Press.
- Hubackova, S., Semradova, I., & Klimova, B. F. (2011). Blended learning in a foreign language teaching. *Procedia—Social and Behavioral Sciences*, 28, 281-285.
- Jones, R. G. (2011). Emerging technologies autonomous language learning. *Language Learning & Technology*, 15, 4-11.
- Lai, C. (2013). A framework of developing self-directed technology use for language learning. *Language Learning & Technology*, 17(2), 100-122.
- Lai, C., & Gu, M. Y. (2011). Self-regulated out-of-class language learning with technology. *Computer Assisted Language Learning*, 24(4), 317-335.
- Lai, C., Shum, M., & Tian, Y. (2016). Enhancing learners' self-directed use of technology for language learning: The effectiveness of an online training platform. *Computer Assisted Language Learning*, 29(1), 40-60.
- Lai, C., Wang, Q., & Lei, J. (2012). What factors predict undergraduate students' use of technology for learning? A case from Hong Kong. *Computers & Education*, 59(2), 569-579.
- Niemiec, C. P., & Ryan, M. (2009). Autonomy, competence, and relatedness in the classroom: Applying self-determination theory to educational practice. *Theory & Research in Education*, 7(2), 133-144.
- Oxford, R. (2009). The influence of technology on second language writing. In R. Oxford & J. Oxford (Eds.), *Second language teaching and learning in the Net generation* (pp. 9-21). Manoa, HI: National Foreign Language Resource Center.
- Peng, J.-E., & Woodrow, L. (2010). Willingness to communicate in English: A model in the Chinese EFL classroom context. *Language Learning*, 60, 834-876.
- Reeve, J. (2013). How students create motivationally supportive learning environments for themselves: The concept of agentic engagement. *Journal of Educational Psychology*, 105(3), 579-595.
- Reeve, J., & Jang, H. (2006). What teachers say and do to support students' autonomy during a learning activity. *Journal of Educational Psychology*, 98(1), 209-218.

Pan, X., Shao, H. (2020). Understanding factors influencing EFL students' technology-based self-directed learning. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 450-459.

- Reinders, H., & Darasawang, P. (2012). Diversity in language support. In G. Stockwell (Ed.), *Computer-assisted language learning: Diversity in research and practice* (pp. 49-70). Cambridge: Cambridge University Press.
- Reinders, H., & White, C. (2011). Learner autonomy and new learning environments. *Language Learning & Technology*, 15(3), 1-3.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54-67.
- Shu, D., & Zhuang, Z. (2008). *Modern foreign language teaching: Theory, practice and method (Revised Edition)*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press.
- Song, L., & Hill, J. R. (2007). A conceptual model for understanding self-directed learning in online environments. *Journal of Interactive Online Learning*, 6(1), 27-41.
- Teo, T. (2009). Modelling technology acceptance in education: A study of pre-service teachers. *Computers & Education*, 52(2), 302-312.
- Teo, T. (2011). Factors influencing teachers' intention to use technology: Model development and test. *Computers & Education*, 57(4), 2432-2440.
- Teo, T., & Noyes, J. (2014). Explaining the intention to use technology among pre-service teachers: A multi-group analysis of the Unified Theory of Acceptance and Use of Technology. *Interactive Learning Environments*, 22(1), 51-66.
- Venkatesh, V., Morris, M., Davis, G., & Davis, F. D. (2003). User-acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS Quarterly*, 27(3), 425-478.

Xiaoquan Pan is an associate professor in Xingzhi College, Zhejiang Normal University, China. His research interests are English Language teachers' technology use for professional development and intercultural English education. His publications have appeared in *International Journal of Computer-assisted Language Learning and Teaching*, and *Social Behavior and Personality*.

Huijuan Shao is an associate professor in Xingzhi College, Zhejiang Normal University, China. Her research interests are English Language Teaching and Philosophical Linguistics.

Effects of social networking sites usage on psychological well-being of undergraduates in Nigerian universities

Abdulkareem Hussein Bibire¹

Received date: 03 / 08 / 2020

Accepted date: 29 / 09 / 2020

Abstract

This study examined social networking sites usage on psychological well-being of undergraduates in Nigerian Universities. Descriptive survey design was adopted, stratified sampling technique was used to select 6 universities and simple random sampling technique was used to select 736 participants. An adapted questionnaire on the subject matter was used for data collection; the instrument was validated through face and content validity and Test re-test method of reliability was adopted yielded .6.8. Results showed that there was a significant effect of social networking sites usage on undergraduates' Psychological well-being, $X^2(736) = 442.736, p=.000$; there was also a significant effect of social networking sites usage on undergraduates' moral well-being $X^2(736) = 344.965$; social well-being $X^2(736) = 91.269$; intellectual well-being $X^2(736) = 212.288, p=.000$; and emotional well-being $X^2(736) = 125.603, p=.000$ at $P < 0.05$. Based on these findings, it was recommended that social networking sites should be properly used by undergraduates in order to enhance their psychological well-being.

Keywords: Social Networking Sites, Psychological wellbeing, Undergraduates

1. Introduction

Information is an essential means of human functioning, it also a channel of transmitting and transforming ideas among every individual. People communicate with one another in order to share ideas, disseminate information, persuade and facilitate connections. The engagement of individuals in using social networking sites has become very rampant and famous globally (Olasinde, 2014). Meanwhile, the role of social networking sites in the development of every individual cannot be undermined; it plays a vital role in enhancing human psychological well-being. Social networking sites such as Facebook, YouTube, Twitter, Whatsapp, Videogames, among others have been considered as integral parts of human over all well-being. These sites are deeply ingrained into individuals' daily life activities most especially youths. It has been established by several findings as at the time of conducting this study that roughly 85% youths spend most of their time visiting social networking sites. Social networking has become extremely popular in our recent society, something we cannot reject but accept and it is commonly used by youths in this current generational trend.

Social Network sites are web-based services allowing individuals to construct a semi-public or public profile in a bounded system. Spending maximum the time on them, social networking sites are used to communicate with people who are friends or connected through the social network sharing same mind-set or same interest and views. Social networking sites are not only popular in providing a platform for chatting, sharing scraps, videos, picture, etc., but also for discussing social issues. Quantitative studies also converge with this finding that youths mostly use social network services to interact with friends and not to meet strangers (Agosto & Abbas,

¹Ph.D., Department of Psychology, Nigeria Police Academy, Wudil, Kano State, Nigeria Email: Bibirehussein2013@gmail.com

2010). Social networking sites provide numerous interactive platforms based on the objectives of the founders. For instance, social, political, education, economic, sports, romantic and religious platform (Helen, et, al, 2014). The social networking sites by their nature are means of orienting, enlightening, educating, informing, entertaining and inflaming the audience or general public. The ability of social networking sites has become an unfold tool for communication and exchange of ideas, helping individuals and organizations with just causes to reach a phenomenally vast audience that could hitherto not be reached by traditional or local media (Onomo, 2012).

Social networking sites enable the users to have better communication and understanding with other people in building social relationship, sharing information, and knowledge related to the needs and activities in the real-life situation. Youths and adolescents spend most of their time interacting on social networks in their social life. The most important objective of using social networking sites is to develop social relationship and human psychological well-being. More importantly, the use of social networking sites by youths happens at the same time turning their self identity, sexual, physical, social, moral development and psychological well-being. The sites have immensely improved individuals social and emotional lives and thus which have a great influence on their development process (Eida, 2015). In the same vein, social networking sites also provide a supportive environment for the users to explore romance, friendship and social status and provide them the opportunity to share and discuss their must teal testes, knowledge and experience of television and movies, video games among other aspects of their cultural values (Ito, eta, al, 2008).

2. Literature

In Nigeria, the number of social network users is on the high rate. According to social bakers, a Facebook statistics site, Nigeria rated 35th in the world in the number of Facebook users. According to the site, Facebook has an estimate of over 4 million Nigeria users, with the males dominating 65% while the females have 33% domination (Helen Charles & Jenifer, 2014). Various findings revolved that social media networking platforms provides greater learning and social interaction opportunities that improve people psychological well-being. It makes those who may otherwise be introverts to be confident and skillful. Conversely, social networking sites are ‘hijacking childhood’ by diverting attention and concentration of adolescents from what will improve and enhance their psychological well-being. Similarly, social networking sites are making today’s adolescents narcissistic, prone to phobia and anxiety, depression and other anti-social and immoral behaviours (Buffardi & Campbell, 2008 cited in Ashiekpe & Majaye, 2017). According to Ashiekpe and Mateye (2017), social networking sites are the new channels of knowledge acquisition, participation, involvement, affiliation, interaction and collaboration among youths. Visiting the sites has been considered as a usual activity which in turns equally benefited the users by facilitating and improving effective communication, interaction, entertainment and technical skills among others (Olasinde, 2014). Social development involves learning the values, knowledge and skills that enable an individual to relate to others efficiently and effectively and also contribute in positive ways to family, school, and community. This kind of learning is passed on to individuals directly by those who care for and teach them, as well indirectly through social relationships within the family or with friends, and through children participation in the culture around them. Through their relationships with others and their growing awareness of social values and expectations, individuals build a sense of who they are and the social roles available to them. As individual develops socially, they both respond to the influences around them and play an active part in shaping their relationships.

The information and communication technology has overshadowed traditional ways and practices of socializing youths specifically in urban settings. Traditionally, the family and the entire society play a vital role in inculcating moral value in adolescents and ensuring that they become responsible citizens. More so, rituals, Myths, omens and taboos are put in place to ascertain and ensure that moral values were maintained, sustained and honored. These cultural values are applied, for example, in teaching youths the meaning and significance of marriage as well as the importance of keeping their sexual purity until the time they get married, so this socialization is part and parcel of the indigenous African Education (Godfrey & Nisbert, 2014).

According to Matsika (2012), indigenous education helps to read and interpret their experiences with societal customs and values. The education culminated in holistic knowledge which is not compartmentalized into theoretical and practical intellectual and emotional, secular and sacred or materialist and spiritual forms (Matsika, 2012 in Godfrey & Nisbert, 2014). In another words, the availability of information and communication technology has invariably presented an external point of control in such a way that local or urban adolescents' morals, attitudes and reactions are being shepherded by foreigners. Social networking which students' access through numerous e-learning resources has provided a yardstick or platform for them to buy into or acquire some morally detrimental moral ideas. Rukuni (2007) associated that Europe's moral libertinism which predominates social networking has exerted external pressure and control on the behaviour and attitude of the students.

Similarly, Psychological Well-being is considered in this context as the after-mart effect of social networking sites for the fact that engagement of individuals in the sites can result to either positive or negative psychological well-being. Well-being is described as the ability to perform and function, efficiently, effectively, and actively over the social, moral, intellectual, physical emotional, spiritual, and environmental aspects of health as the case may be (Gerring & Zimbardo, 2002). According to Kallay and Rus, (2013) psychological well-being embedded two dimensions: hedonic and eudemonic well-being. Hedonic well-being in other words implies subjective well-being which addresses the maximization of subjective happiness, pleasure and life satisfaction, while eudemonic well-being implies psychological well-being which explains the significance of living within ones values and accomplishing potential.

Various empirical studies and their findings on social networking sites and Psychological well-being had been reviewed to guide this study. There are divergent findings on social networking sites usage and Psychological well-being for instance, Kim and Lee (2011) found positive effect of social networking sites on Psychological well-being. In other worlds, there is positive effect of the number of Facebook friends and positive self-presentation on Face book on subjective well-being. In the same vein, Nabi, Prestin and So (2013) study revealed that the number of Facebook friends was positively attributed with perceived social support which in turn, reduced stress and physical illness, and increased psychological well-being.

Valkenburg, Peter and Schouten (2006) found that interaction between friend networking sites use and well-being was dependent on the content of the interaction and communication that is the level to which their interaction and communication with other fellow on social networking sites was either positive or negative. Their results shown that positive feedback and life satisfaction were positively related, it also revealed that more positive feedback was attributed with higher levels of social self-esteem. Wang, Jackson, Gaskin, and Wang (2014) found a significant positive relationship between life satisfaction and use of social networking sites for social communication but not between life satisfaction and use of social networking sites for social entertainment. Burke

and Kraut (2016) found that general Facebook communication was not associated with changes in psychological well-being over three months. They found that receiving communication from strong ties was related with higher well-being however, communication from weak ties was not related with psychological well-being. They also found that viewing user-broadcasted information was not significantly associated with a better sense of psychological well-being. Kross et, al. (2013) found that greater frequency of use of social networking sites was associated with lower level of subjective well-being and life satisfaction that is psychological well-being. Matsika (2012) who found that there is no significant effect of social networking sites usage on students' moral development, he explained that the availability of information and communication technology has invariably presented an external point of control in such a way that local or urban youths' morals, attitudes and reactions are being shepherded by foreigners.

Social Networking sites which adolescent students' access through numerous e-learning resources, has provided a yardstick or platform for them to buy into or acquire some morally detrimental moral ideas. To this end, it is being reported from the responses in this study not to be beneficial to moral development. Boyd (2008) who found that usage of social networking sites significantly predicts social development of adolescents. He explained that social networking sites revealed important information about how adolescents and youths are interacting with one another in the information age. He further stated that there are many reasons why adolescents and youths use social networking sites. The most prominent purpose is to stay in touch with friends and relatives. Similarly, Valkenburg and Peter (2006) found that usage of social networking sites significantly predicts social development of adolescents. He explained that social networks are a form of interactive entertainment. Thus, internet communication leads to an increase in closeness with friends, which increases psychosocial and psychological well-being of people. Most importantly, there is a connection between increased social networking sites usage and deteriorated mental health. Contrariwise, the most active social networking sites users have a predominantly high risk for developing mental health cases, making this connection particularly concerning (Amelia, 2014). Umbarson and Montez (2010) found that adults who are more socially connected with social networking sites and friends are healthier mentally and live longer than their more isolated counterparts.

In the same vein, Maulik et, al. (2011) revealed that those with increased social support from social networking sites and friends suffered less from mental health problems after a traumatic life event because of stress reduction function of the social support. In relation to social networking sites usage and emotional wellbeing Livingstone (2008) found positive effects of social networking sites usage and emotional well-being. He explained further that self-presentation in social networking sites develops identity and trust in others which is also beneficial to the emotional health of youths. He explained further that if positive interactions are observed on individual's profile pages then those interactions can make a youth more acceptable by others. An instance, if a youth posts something meaningful and reasonable about his second person and the third person sees it, then the third person might go to start hanging out with or like the first and the second persons better. Therefore, the first person has boosted himself through the nice information posted about other and the second person is liked by virtue of the nice things posted about him (Livingstone, 2008).

Additionally, Boyd (2015) asserted that because social networking sites are seen as a means to form identity and socialize with others, then the positive interaction that are taking place only assist to boost youth's emotional health. Contrariwise, Speneer (2018) found that the more time an individual spent on social media the more likely they were experienced a negative impact on

their relationships. Emotional well-being also mediated the relationship between time spent using social media and the quality of that user's relationships. This implies that the more time a person spent on social media the more likely their emotional wellbeing declined which negatively impacted their relationships. Seo et, al. (2016) revealed that cell phone dependency, and by extension social media usage, led to decreased attention and increased depression which negatively impacted their social relationships. Cell phone addiction also contributed to declining self-esteem and emotional well-being.

2.1. Purpose of the study

The main purpose of this study is to examine social networking sites usage and their effects on psychological well-being of undergraduates in Nigerian Universities Specifically, the study sought to examine:

- Social networking sites usage and their effects on moral well-being of undergraduates in Nigerian Universities
- Social networking sites usage and their effects on social well-being of undergraduates in Nigerian Universities
- Social networking sites usage and their effects on intellectual well-being of undergraduates in Nigerian Universities
- Social networking sites usage and their effects on emotional well-being of undergraduates in Nigerian Universities

2.2. Scope of the Study

This study examined social networking sites usage and their effects on psychological well-being of undergraduates in Nigerian Universities. The study was limited to North Central geopolitical zone in Nigeria. The population for this study consisted of all undergraduates' students in six states in North Central, Nigeria including Federal Capital Territory Abuja; Kwara State; Kogi State; Niger State; Plateue State; Benue State; and Nasarawa State. The target population for this study was all social sciences undergraduates in the selected universities in the region. Proportionate sampling technique was used to select the respondents from each university. Seven hundred and thirty-six (736) undergraduates participated in the study. An instrument titled social networking sites and psychological well-being was used to elicit information from the respondents.

2.3. Research hypotheses

Four null hypotheses were formulated and tested to sharpen the focus of the study

- There is no significant effect of social networking sites usage on undergraduates' psychological well being
- There is no significant effect of social networking sites usage on undergraduates' moral well being
- There is no significant effect of social networking sites usage on undergraduates' social well being
- There is no significant effect of social networking sites usage on undergraduates' intellectual well being
- There is no significant effect of social networking sites usage on undergraduates' emotional well being

3. Method

3.1. Research design

The research design employed in this study was a descriptive survey design. The descriptive survey research adopted in this study allowed for the sampling of large number of respondents. Thus, the survey method was considered most appropriate here as it gave ample opportunity for getting spontaneous reactions of the sample for eventual interpretation and analysis of phenomenon relating to the focus of this study. Importantly, it enabled the researcher to obtain data that helped described the effects of social networking sites usage on psychological well-being of undergraduates in Nigeria universities.

3.2. Population

The population for this study consisted of all undergraduates in North-Central Nigeria. While the target population for this study was all social sciences undergraduates in the selected universities in North-Central, Nigeria. Target population is the entire group that is of interest to the researcher with the purpose to undertake the study (Orodho, 2014). The study sample consisted of seven hundred and thirty-six (736) undergraduates selected across the six (6) selected universities in the zone.

3.3. Sample and sapling techniques

Stratified random sampling technique was used to select six universities across the zone; the justification for the selection of six universities was based on the fact that there are six states in North-central geo-political zone including Federal Capital Territory. In each state, one university was selected to make the findings of the study generalizable to all universities in Nigeria specifically, North-central geo-political zone. Proportionate sampling technique was used to select the respondents from each university. In line with this, Sambo (2008) posited that the best procedure for selecting a sample from an unequal population is the proportionate sampling technique.

3.4. Instrumentation

In this study, the collection of data was carried out with the use of researcher's self-developed questionnaire on social networking sites usage and Psychological well-being. It consisted of (40) items reflecting the four major aspects of psychological well-being examined in this study, thus, moral, social, intellectual, and emotional well-being. The instrument was scored on a modified five-point Likert-type scale as shown A Strongly Agree= 5, B. Agree=4, C. Undecided=3, D. Disagree=2 and E. Strongly Disagree=1. The instrument contained two sections: A and B. Section A contained demographic data of the respondents and this includes: gender, school type, and parents' socio-economic status while section B contained items on the questionnaire. The instrument was validated by experts in educational test and measurement through face and content validity. Test re-test method of reliability was adopted and Pearson Product Moment Correlation Statistics yielded .6.8.

3.5. Data collection

Data collection is one of the crucial pillars in conducting research. In carrying out this research, an introductory letter was collected by the researcher from the Head of the researcher's institution. The researcher visited the selected six universities for the purpose of administering the instruments. Permission was sought from the authorities concerned in the selected universities. The instrument was administered to the respondents (undergraduates) by the researcher with the assistance of four trained research assistants.

3.6. Data analysis techniques

The formulated hypotheses were tested with the use Chi-square statistical analysis through Statistical Package for Social Sciences (SPSS) software at 0.05 level of significance.

4. Discussion and conclusion

HO₁: There is no significant effect of social networking sites usage on undergraduates' psychological well being

Table 1. Chi-square analysis of effect of social networking sites usage on psychological well-being of undergraduates in Nigerian universities

Responses	Observed F	Expected F	Df	Cal-X ²	p- value	Remark
SA	297	147.2				
A	276	147.2				
U	65	147.2	4	442.736	0.00	Significant
D	56	147.2				
SD	42	147.2				
Total	736	736				

Table 1 shows that the calculated Cal. X²-value is 442.736 with calculated significance of 0.00 computed at critical alpha level of significance 0.05. Since the calculated significance (0.00) is lower than the critical alpha level of significance (0.05), the null hypothesis is therefore rejected and restated that there was a significant effect of social networking sites usage on undergraduates' Psychological well-being. This implies that social networking sites usage had significant effect on Nigerian undergraduates' Psychological well-being.

HO₂: There is no significant effect of social networking sites usage on undergraduates' moral well being

Table 2. Chi-square analysis of effect of social networking sites usage on moral well-being of undergraduates in Nigerian universities

Responses	Observed F	Expected F	Df	Cal-X ²	p- value	Remark
SA	300	147.2				
A	231	147.2				
U	94	147.2	4	344.965	0.00	Significant
D	75	147.2				
SD	36	147.2				
Total	736	736				

Table 2 shows that the calculated Cal. X²-value is 344.965 with calculated significance of 0.00 computed at critical alpha level of significance 0.05. Since the calculated significance (0.00) is lower than the critical alpha level of significance (0.05), the null hypothesis is therefore rejected and restated that there was a significant effect of social networking sites usage on undergraduates' moral well-being. This implies that social networking sites usage had significant effect on Nigerian undergraduates' moral well-being.

HO₃: There is no significant effect of social networking sites usage on undergraduates' social well being

Table 3. Chi-square analysis of effect of social networking sites usage on social well-being of undergraduates in Nigerian universities

Responses	Observed F	Expected F	Df	Cal-X ²	p- value	Remark
SA	42	147.2				
A	217	147.2				
U	109	147.2	4	91.269	0.00	Significant
DA	192	147.2				
SD	76	147.2				
Total	736	736				

Table 3 shows that the calculated Cal. X²-value is 91.269 with calculated significance of 0.00 computed at critical alpha level of significance 0.05. Since the calculated significance (0.00) is lower than the critical alpha level of significance (0.05), the null hypothesis is therefore rejected and restated that there was a significant effect of social networking sites usage on undergraduates' social well-being. This implies that social networking sites usage had significant effect on Nigerian undergraduates' social well-being.

HO₄: There is no significant effect of social networking sites usage on undergraduates' intellectual well being

Table 4. Chi-square analysis of effect of social networking sites usage on intellectual well-being of undergraduates in Nigerian universities

Responses	Observed F	Expected F	Df	Cal-X ²	p- value	Remark
SA	255	147.2				
A	231	147.2				
U	99	147.2	4	212.288	0.00	Significant
DA	76	147.2				
SD	75	147.2				
Total	736	736				

Table 4 shows that the calculated Cal. X²-value is 212.288 with calculated significance of 0.00 computed at critical alpha level of significance 0.05. Since the calculated significance (0.00) is lower than the critical alpha level of significance (0.05), the null hypothesis is therefore rejected and restated that there was a significant effect of social networking sites usage on undergraduates' intellectual well-being. This implies that social networking sites usage had significant effect on Nigerian undergraduates' intellectual well-being.

HO₅: There is no significant effect of social networking sites usage on undergraduates' emotional well being

Table 5. Chi-square analysis of effect of social networking sites usage on emotional well-being of undergraduates in Nigerian universities

Responses	Observed F	Expected F	Df	Cal-X ²	p- value	Remark
SA	231	147.2				
A	205	147.2				
U	131	147.2	4	125.603	0.00	Significant
DA	85	147.2				
SD	84	147.2				
Total	736	736				

Table 5 shows that the calculated Cal. X^2 -value is 125.603 with calculated significance of 0.00 computed at critical alpha level of significance 0.05. Since the calculated significance (0.00) is lower than the critical alpha level of significance (0.05), the null hypothesis is therefore rejected and restated that there was a significant effect of social networking sites usage on undergraduates' emotional well-being. This implies that social networking sites usage had significant effect on Nigerian undergraduates' emotional well-being.

The study revealed that there was a significant effect of social networking sites usage on undergraduates' Psychological well-being. This implies that social networking sites usage had positive significant effect on Nigerian undergraduates' Psychological well-being. This finding corroborates the findings of Kim and Lee (2011) who found that there is a positive effect social networking sites on Psychological well-being. In other words, there is positive effect of the number of Facebook friends and positive self-presentation on Face book on subjective well-being. In the same vein, Nabi, Prestin and So (2013) found that the number of Facebook friends was positively attributed with perceived social support which in turn, reduced stress and physical illness, and increased psychological well-being. Contrariwise, Kraut (2016) found that general Facebook communication was not associated with changes in psychological well-being over three months. They found that receiving communication from strong ties was related with higher well-being. However, communication from weak ties was not related with psychological well-being. They also found that viewing user-broadcasted information was not significantly associated with a better sense of psychological well-being. Kross et al., (2013) found that greater frequency of use of social networking sites was associated with lower level of subjective well-being and life satisfaction that is psychological well-being.

There was also a significant effect of social networking sites usage on undergraduates' moral well-being. This implies that social networking sites usage had positive significant effect on Nigerian undergraduates' moral well-being. The finding of this study is in contrary to the finding of Matsika (2012) who found that there is no significant effect of social networking sites usage on students' moral development (well-being), he explained that the availability of information and communication technology has invariably presented an external point of control in such a way that local or urban adolescents' morals, attitudes and reactions are being shepherded by foreigners. Social Networking sites which adolescent students' access through numerous e-learning resources, has provided a yardstick or platform for them to buy into or acquire some morally detrimental moral ideas. To this end, it is being reported from the responses in this study not to be beneficial to moral development.

There is a significant effect of social networking sites usage on undergraduates' social well-being. This implies that social networking sites usage had positive significant effect on Nigerian undergraduates' social well-being. The finding of this study corroborates the finding of Boyd (2008) who found that usage of social networking sites significantly predicts social development of adolescents. He explained that social networking sites revealed important information about how youths are interacting with one another in the information age. He further stated that there are many reasons why youths use social networking sites. The most prominent purpose is to stay in touch with friends and relatives. Similarly, Valkenburg and Peter (2009) found that usage of social networking sites significantly predicts social development of adolescents. They explained that social networks are a form of interactive entertainment. Thus, internet communication leads to an increase in closeness with friends, which increases human psychological well-being.

There is a significant effect of social networking sites usage on undergraduates' intellectual well-being. This implies that social networking sites usage had significant effect on Nigerian undergraduates' intellectual well-being. This finding is consistent with the finding of Umbarson and Montez (2010) who found that adults who are more socially connected with social networking sites and friends are healthier mentally and live longer than their more isolated counterparts. In the same vein, Maulik et. al. (2011) revealed that those with increased social support from social networking sites and friends suffered less from mental health problems after a traumatic life event because of stress reduction function of the social support. Amelia (2014) found that there is a connection between increased social networking sites usage and deteriorated mental health. Contrariwise, young adults, the most active social networking sites user, have a predominantly high risk for developing mental health cases, making this connection particularly concerning.

There is a significant effect of social networking sites usage on undergraduates' emotional well-being. This implies that social networking sites usage had positive significant effect on Nigerian undergraduates' emotional well-being. This finding corroborated with the finding of Livingstone (2008) who found a positive effect of social networking sites usage on emotional well-being. He asserted that self-presentation in social networking sites develops identity and trust in others which is also beneficial to the emotional health of youths. He explained further that if positive interactions are observed on individual's profile pages then those interactions can make a youth more acceptable by others. An instance, if a youth posts something meaningful and reasonable about his second person and the third person sees it, then the third person might go to start hanging out with or like the first and the second persons better. Therefore, the first person has boosted himself through the nice information posted about other and the second person is liked by virtue of the nice things posted about him (Livingstone, 2008). Additionally, Boyd (2015) asserted that because social networking sites are seen as a means to form identity and socialize with others, then the positive interaction that are taking place only assist to boost youths emotional health. Contrariwise, Speneer (2018) found that the more time an individual spent on social media the more likely they were experience a negative impact on their relationships. Emotional well-being also mediated the relationship between time spent using social media and the quality of that user's relationships. This implies that the more time a person spent on social media the more likely their emotional well-being declined which then negatively impacted their relationships. Seo et. al. (2016) revealed that cell phone dependency, and by extension social media usage, led to decreased attention and increased depression which negatively impacted their social relationships. Cell phone addiction also contributed to declining self-esteem and emotional well-being. This study therefore concludes that that social networking sites usage had significant effect on Nigerian undergraduates' Psychological well-being; moral well-being; social well-being; intellectual well-being; and emotional well-being.

4.1. Contributions of the research findings to the field of application and literature

It is believed that the findings of this study assist undergraduates' students in Nigeria universities to be aware of both positive and negative effects of social networking sites usage on their psychological well-being. The findings of this study will also assist the universities teachers to know the significance and the effects of social networking sites on students' psychological well-being. This will enable them to assist and guide those students on the need to make use of the good aspect of social networking sites in order to facilitate and improve their well-being. The outcome of study will afford the school counselors and psychologists to exhibit their professional skills through the guidance, mentoring, advice and orientation given to students on how to judiciously use social networking sites as to influence their life positively. More importantly, the

findings of this study will assist further researchers in the same field or area of study; this can serve as a guide for further improvement to be done on their future researches. In the same vein, the findings of this study will contribute and add values to the existing knowledge in the field of social sciences and specifically in the field of psychology. The findings of this study will provide useful information to the school administration, stakeholders in education and the government on the effects of social networking sites on undergraduates' psychological well-being.

4.2. Recommendations

In view of the findings of this study, the following recommendations were made:

1. That undergraduates in Nigerian Universities should improve the usage of social networking sites for the development of their overall well-being, specifically, social and moral, intellectual and emotional well-being;
2. It is also recommended that undergraduates should be given proper orientation on how to positively and judiciously utilize the sites in order to have positive effects on their psychological well-being.
3. This study recommended that government, school administrators and all relevant stakeholders should develop a policy and curriculum that mediates technology with social moral, mental and emotional education.

References

- Agosto, D. E., & Abbas, J. (2010). *High School Seniors' Social Network and other Ict Use Preferences and Concerns*. Proceedings of the American Society for Information Science and Technology, 47, 1, 1-10
- Amelia, C.S. (2014). Exploring the effects of Social Media use on the Mental Health of Young Adults. An online thesis submitted to the College of Sciences and Burnelt Honours College, University of Central Florida Orlando, Florida.
- Ashiekpe, J. A & Mojaye, E. M. (2017). Influence of social media use on the social development of Nigeria adolescents and youths. *Journal of Social and Management Sciences* 12, 1, 91-100
- Boyd, D. (2015). Why Youth Heart Social Networking Sites: The Role of Networked publics in Teenage Social Life, 119-12
- Bufferdi, L. E., & Campbell, W. K. (2008). Naraism and social networking web sites. *Personality and social psychology bulletin*, 34, 10, 1303-1314
- Burke, M., & Kraut, R. E. (2016). The relationship between Facebook Use and Well-being Depends on Communication Type and Tie Strenght, *J Comput-Mediat Comm*, 21: 265-281. Doi: 10.1111/jcc4.12162im
- Eida, T. (2015). Benefit and Risks of Children and Adolescents using Social Media. *European Scientific Journal* 11, 13, 321-332
- Gerrig, R. & Zimbardo, P. (2002). *Psychology and Life*. Boston: Pearson Education
- Godfrey, M.; & Nisbert, T. T. (2014). Social Media and the Moral Development of adolescents are pupils' soul mates antagonists? *Zimbabwe journal of education* 26, 1, 100-120
- Helen, N.E.; Charles, O. O.; & Janifer. N.O. (2014). The use of social networking sites among the undergraduate students of university of Nigeria Nsukka. *Library philosophy and practice (e-journal) libraries at university of Nabraska-Lincoln*.
- Ito, M., Baumer. S., Bittenti, M., & Boyd, D. (2008). Living and learning with new media: Summary of findings from the digital youth project. Chicago, Il: John D, and Catherine T. MacArthur foundation reports on digital media and learning. Available at http://digital.youth.ischool.berkeleg.edu/files/report/digital_youth_two_page_summary
- Kallay, E. & Rus, C. (2014). Psychometric properties of the 44-item version of Ryffs Psychological Well-Being Scale. *European Journal of Psychological Assessment*. 30 (1), 15

Abdulkareem Bibire, H. (2020). Effects of social networking sites usage on psychological well-being of undergraduates in Nigerian universities. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 460-471.

- Kim, J. & Lee, J. E. (2011). The Facebook paths to happiness: effects of the number of Facebook friends and self-presentation on subjective well-being. *Cyber Psychology, Behaviour & Social Networking*, 14 (6), 359-364. Doi: 10.1089/cyber.2010.0374
- Kross, E., Verduyn, P., Demiralp, E., Park, J., Lee, D. S., Lin, N., Shablack, H., Jonides, J. Ybarra, O. (2013). Facebook Use predicts Declines in Subjective Well-Being in Young Adults. *PLoS ONE*, 8 (8), 1-6
- Livingstone, J. (2008). The Role of Social Networking Sites in Early Adolescents Social Lives. *The Journal of Early Adolescence* 36 (8), 348-371
- Maulik, P., Eaton, W., & Bradshaw, C. (2011). The effect of Social Networks and Social Support on mental health services use, following a life event among the Baltimore Epidemic-logic catchment area. *The Journal of Behavioural Health Services and Research*, 38 (1), 29-50
- Mesika, C. (2012). Traditional African education: its significance to current educational practices with special reference to Zimbabwe, Gweru: Mambo Press
- Nabi, R., L., Prestin, A., & So, J. (2013). Facebook Friends with (Health) Benefits? Exploring Social Network Site Use and Perceptions of Social Support, Stress and well-being. *Cyber Psychology Behaviour and Social Networking* 16 (10), 721-727
- Olasinde, E. A. (2014). An analysis of the influence of social media sites on Nigerian undergraduates. *International policy brief series-education and science journal* 4, 1, 53-65
- Onomo, A. A. (2012). People power. 15 social media. *The guardian*, pp 38
- Rukimi, .M. (2007). Being African: Rediscovering the traditional unhubuntu-botho pathways of being human. Arcadia: Mandala publishers.
- Seo, D. G., Park, Y., Kim, M. K., & Park, J. (2016). Mobile Phone dependency and its impacts on Adolescents Social and Academic Behaviours. *Computer in Human Behaviour* 63, 282-292
- Speneer, P. C. (2018). *Social Media use and its impact on relationships and emotions*. A published master's thesis submitted to the faculty of Brigham Young University, School of Communication.
- Umberson, D. & Montez, J. (2010). Social relationships and health: A flash point for health policy. *Journal of health and social behavior*. 51 (Suppl), 554-556
- Valkenburg, P. M. Peter, J., & Schouten, A. P. (2006). Friend Networking Sites and Their Relationship to Adolescents Well-being and Social Self-Esteem. *Cyber Psychology & Behaviour*, 9 (5), 584-590
- Wang, J. J., Jackson, L. A., Gaskin, J., & Wang H. Z. (2014). The effects of Social Networking Sites (SNS) use on college students' friendship and well-being. *Computer in Human Behaviour*, 37, 229-236

Hussein Abdulkareem Bibire, Ph.D is currently a lecturer at the Department of Psychology Nigeria Police Academy, Wudil, Kano. He obtained his Ph.D in Educational Psychology at the department of Social Sciences Education, University of Ilorin, Ilorin, Nigeria in the year 2016. His area of research interest is in Personality, academic procrastination and academic performance among others. ORCD Number is 0000-0001-2345-6789 Email: bibirehussein2013@gmail.com

Gri ilişkisel analiz yöntemiyle Türkiye'deki devlet üniversitesi hastanelerinin performans değerlendirilmesi

Performance evaluation of Turkish public university hospitals with grey relationship analysis

Gülizar Kurt Gümüş¹ ve Nehir Balcı²

Gönderilme tarihi/Received date: 05 / 08 / 2020

Kabul tarihi/Accepted date: 15 / 10 / 2020

Öz

Bu çalışma, Türkiye sağlık sisteminde önemli bir yere sahip olan devlet üniversitesi hastanelerinin finansal performanslarını Gri İlişkisel Analiz yöntemi (GİA) ile değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliği sağlamak için finansal kaynakların etkin şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, likidite, finansal yapı, devir ve kârlılık oranlarıyla analiz gerçekleştirilmiştir. Otuz iki devlet üniversitesi hastanesi için on finansal oran 2015 yılı itibarıyla hesaplanarak analizde kullanılmıştır. Hastanelerin likidite oranları açısından ideal değerlerin altında olduğu, hastanelerin finansal yapısının borçlanma ağırlıklı, öz-sermayesinin zayıf olduğu ve kârlılıkların düşük olduğu tespit edilmiştir. GİA analizi sonucunda, likidite ve kârlılık oranları yüksek olan hastanelerin finansal performansının da yüksek olabileceği sonucuna varılmıştır. Ayrıca çalışma sonuçlarına göre finansal performansı orta ve düşük seviyede olan hastanelerin kârlılık problemi ile karşı karşıya oldukları görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Devlet üniversitesi hastaneleri, gri ilişkisel analiz, performans değerlendirme, sağlık işletmelerinde finansal performans

Abstract

The aim of this study is to evaluate financial performance evaluation of public university hospitals which have crucial position in Turkish health care system by Grey Relational Analysis (GRA). Financial resources need to be managed efficiently to ensure the sustainability of health services. In this context, it is used to liquidity, financial structure, turnover and profitability ratios to conduct analysis. Ten financial ratios of thirty-two public university hospitals for the year 2015 are measured to employ in the analysis. It is found that hospitals were below ideal values in terms of liquidity ratios, the financial structure of the hospitals was debt-weighted, that their equity position was weak and that their profitability was low. GİA is concluded that a hospital which has higher liquidity and profitability ratios may have higher financial performance. Moreover, as a result of the analysis, it is determined that the hospitals, whose financial performance are medium and low, have faced the profitability problem.

Keywords: Public university hospitals, grey relational analysis, performance evaluation, financial performance of health organizations.

1. Giriş

Bir ülkenin sağlık sistemi; sağlık hizmeti sunumu ve talebi, kaynakların örgütlenmesi, finansmanı ve yönetimi, sağlık mevzuatı ve politikalarından oluşan karmaşık bir yapıdır (Özer, Yıldırım ve Yıldırım, 2015). Son yıllarda sağlık sistemlerinden artan beklentiler, hızla gelişen tıbbi teknolojiler beraberinde kaynakların sınırlılığı, nüfusun yaşlanması, düşük ekonomik büyüme oranları

¹ Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Uluslararası İşletmecilik ve Ticaret Bölümü, gular.kurt@deu.edu.tr

² Araş. Gör. Dr. Dokuz Eylül Üniversitesi, Seferihisar Fevziye Hepkon Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Uluslararası Ticaret Bölümü, nehir.balci@deu.edu.tr

Kurt Gümüş, G., Balci, N. (2020). Gri ilişkisel analiz yöntemiyle Türkiye'deki devlet üniversitesi hastanelerinin performans değerlendirilmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 472-490.

ve yüksek maliyetler sağlık sistemlerinde reform çalışmalarını hızlandırmış ve sistemlerin finansal gücü ve sürdürülebilirliği konusunda tartışmalar yaratmıştır (Figures ve diğ. 2008). Çoğu ülkede olduğu gibi Türk sağlık sisteminde de 1990'lı yıllarda başlayan 2000'li yıllarda hız kazanan sağlık reformları Türkiye'de 2003 sonrasında Sağlıkta Dönüşüm Programı (SDP) adı altında toplanan sağlık sisteminde radikal değişikliklerin gerçekleşmesini sağlamıştır (Erol ve Özdemir, 2014). Sağlıkta dönüşüm uygulamaları sonucunda kaydedilen ilerlemeler³;

- Doğumda beklenen ortalama yaşam süresinin 2002 yılında 71 yıl iken, 2014 yılında 78 yıla çıkmış olması, her bin canlı doğumda bebek ölüm hızının 2002 yılında 31,5 iken 2014 yılında 7.7'ye düşmüş olması ve 2002 yılında her yüz bin canlı doğumda anne ölüm oranı 64'den 2015 yılında 17'ye düşmesi,
- Sağlık hizmetlerinden genel memnuniyet düzeyi 2002 yılında %39.5 iken 2014 yılında 71'e çıkmış olması,
- Cepten yapılan sağlık harcamasının toplam sağlık harcamasına oranı 2002 yılında %19.8 iken 2015 yılında %16.6 oranına düşmesi,

şeklinde örneklendirilebilir. Bu gelişmeler beraberinde artan maliyetleri ve bu maliyetler de sistemin sürdürülebilirliği tartışmalarını beraberinde getirmiştir (Elveren, 2008; Teksöz ve Helvacıoğlu, 2009). Türkiye'nin 2000 yılında 8.248 milyar TL tutarında olan sağlık harcamalarının, 2015 yılında 104.568 milyar TL tutarına ulaşmış olması bu durumu desteklemektedir (TUIK, 2017).

Sağlık hizmeti sunumunun en yoğun olarak gerçekleştiği yer olan hastaneler, sağlık harcamaları içerisinde en büyük payın aktarıldığı kurumlardır. 2013 yılında sağlık harcamalarından hastanelere ayrılan payın %51.4'e ulaştığı; 2002 yılında ise bu payın %42.3 olduğu bilinmektedir (Atasever, 2014). Ancak Türkiye sağlık sistemi içerisinde yer alan hastaneler; Sağlık Bakanlığına bağlı hastaneler, üniversite hastaneleri ve özel hastaneler olarak gruplanmakta ve bu hastanelere finansman sağlanırken farklı geri ödeme yöntemleri kullanılmaktadır. Sağlık finansmanında birinci sırada yer alan Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)'nun son yıllarda artan maliyetleri dengelemek için kullandığı politikalar hastanelerin finansal performansını etkileyecek yödedir. Bu politikalara hizmet başı ödeme yönteminden tanıya dayalı ödeme yöntemine geçmesi, ilaç ve tıbbi malzeme ihtiyacının yatan hastalarda hastane tarafından karşılanması ve ilaçlarda sabit fiyatların belirlenmesi örnek verilebilir (Yiğit ve Yiğit, 2016: 254). Devlet üniversitesi hastaneleri de bu politikalarından büyük oranda etkilenen kurumlardandır. Kamu sağlık harcamaları içinde üniversitelere tahsis edilen tutar 2002-2009 yılları arasında yaklaşık üç kat artarken; Sağlık Bakanlığı hastanelerinde bu artış yaklaşık beş kat, özel sağlık kuruluşlarında da yaklaşık on iki kat olarak gerçekleşmiştir (Özsarı, 2013: 6). Üniversite hastanelerinin 2007 yılında 860 milyon TL olan borçları 2015 yılına kadar %371 artarak 4.049 milyon TL tutarına ulaşmıştır. Aynı şekilde 2007 %32 olan yılında borç/gelir oranı da 2015 yılında %63'e çıkmıştır (Türkmen, 2016). Bazı üniversite hastanelerinin ticari firmalara ödemesi gereken vadesi üç yıl geçmiş borçları olmakla birlikte borç ödeme süresin ortalama on sekiz ay olduğu düşünülmektedir (Yiğit ve Yiğit, 2016). Bu bilgiler ışığında üniversite hastanelerin finansal performansının olumsuz yönde ilerlediği açıktır.

Türkiye sağlık sektöründe kamu hastanelerin finansal performansını inceleyen çalışmalar (Özgülbaş ve Koyuncugil, 2010 ve 2007) ve özel hastanelerin finansal performansını inceleyen çalışmalar (Akça ve İkinci, 2014; Karadeniz, 2016; Özgülbaş ve diğ. 2008) bulunmakla birlikte, üniversite hastaneleri üzerinde yapılan çalışmalar verileri elde etmekteki zorluklar nedeniyle

³ Yukarıda verilen bilgiler; Atasever, Mehmet (2014), Sağlık Bakanlığı (2015) ve TUIK Sağlık İstatistikleri (2015) kaynaklarından derlenmiştir.

kısıtlı kalmıştır. Bu çalışma, sağlık sektöründe bahsedilen eksikliği giderebilmek için yapılan bir çalışma olup otuz iki devlet üniversitesi hastanesinin performanslarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Devlet üniversitesi hastaneleri arasında performans sıralaması yapan ilk çalışmalardan birisidir. Çalışmada ilk olarak performans değerlendirmede kullanılan, güncel bir yöntem olan Gri İlişkisel Analiz (GİA) yönteminin kullanıldığı çalışmalara ilişkin literatür taramasına yer verilmiştir. Bu bölümü GİA uygulamasının metodolojisi ve bulgular bölümü takip etmiştir. Sonuç ve öneriler bölümü ise son kısımdır.

2. Literatür

Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde mühendislik, üretim ve pazarlama gibi çeşitli alanlarda performans ölçümünde GİA yönteminin kullanıldığı birçok çalışmaya rastlanmakla birlikte finansal performans değerlendirmede kullanıldığı çalışmalar daha sınırlı kalmıştır. Bu bölümde daha çok finans ağırlıklı olmakla birlikte literatürde dikkat çeken çalışmalara değinilecektir.

Feng ve Wang (2000), Tayvan'daki yurtiçi havayollarının performanslarını ölçmek amacıyla vaka analizi gerçekleştirmişlerdir. Örneklem büyüklüğündeki kısıtlamalar ve verilerin dağılım özelliklerinden dolayı, GİA kullanarak finansal oranlar ile ölçüm yapmışlardır. Aynı şekilde Wang ve diğerleri (2004); yangın hizmetleri, yolcular ve havayolu şirketleri gibi faktörleri çalışmalarına dahil edip Tayvan'daki on büyük havaalanının işletme performanslarını GİA yöntemi ile ölçerken finansal oranları kullanmışlardır. Tayvan'da faaliyet gösteren ticari bankaların performansını inceleyen Chang (2006), 2000-2002 yılları arasında yirmi adet finansal oranı kullanarak GİA ile performans ölçümünde bulunmuştur. Çalışmanın sonucunda karlılık göstergelerinin finansal performansta en büyük etkiye sahip olduğu ayrıca finansal performans ve müşteri özelliği arasında önemli bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

GİA ile performans ölçümü yapılan bir diğer çalışma Avusturya'da, Ho ve Wu (2006), tarafından üç büyük bankanın performansları finansal oranlar yardımıyla kıyaslanarak yapılmıştır. Karar verme sürecini hızlandırmak için çalışmalarında 59 tane finansal oran gruplandırılarak 23'e indirgenmiştir. Çalışmada banka performansını en çok etkileyen faktörlerin başında likit varlıkların geldiği tespit edilmiştir.

Xiong (2007), altı tane şirketin performansını GİA ile değerlendirdiği çalışmasında finansal oranlar arasında şirket performansını en fazla etkileyen oranların kârlılık oranları olduğunu tespit etmiştir. Benzer şekilde; Kung ve Wen (2007), 2001-2003 yılları arasında işletmelerin finansal performanslarını değerlendirmede GİA yöntemini kullanarak Tayvan'daki 20 tane girişim sermayesi şirketinin performansını incelemiştir. Şirketlerin performanslarını en çok etkileyen finansal oranları belirlemek için 20 adet finansal oran; 6 adet finansal gösterge ile sınıflandırılmıştır. GİA sonucunda, "faaliyet karı/aktif toplamı, vergi öncesi kar/aktif toplamı, faaliyet gelirleri/aktif toplamı, faaliyet gelirleri/net defter değeri, faaliyet gelirleri/uzun vadeli yatırım oranı" oranlarının şirketlerin performansını en çok etkileyen beş oran olduğu tespit edilmiştir.

Huang ve Jane (2009), Yeni Tayvan Ekonomi veri tabanının elektronik hisse senedi verileri üzerinde Gri sistem teorisini, yaklaşımlı kümeler teorisi ile birleştirerek otoregresif hareketli ortalamalar tahmin modelini, borsa tahmini ve portföy seçme mekanizması oluşturmak için kullanmışlardır. Araştırma sonucunda GİA metodu kullanılarak geliştirilen tahmin modelinin finansal verilere ilişkin gelecek tahmininde kullanılabileceği ileri sürülmüştür. Hsu ve diğ. (2009), ise GİA metodunu Markov- Fourier serisi ile birleştirerek Tayvan hisse senedi piyasası üzerine uygulamıştır. Elde edilen veriler ışığında önerilen modelin piyasa dönüm noktalarının tahmininde kullanılabileceği ifade edilmiştir. Lin ve diğ. (2011), çalışmalarında 1999-2006 yılları arasında

Kurt Gümüş, G., Balci, N. (2020). Gri ilişkisel analiz yöntemiyle Türkiye'deki devlet üniversitesi hastanelerinin performans değerlendirilmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 472-490.

Menkul Kıymet ve Borsa Kanunlarına göre iflas ettiği ilan edilen firmalar üzerinde yaklaşımlı küme teorisi, GİA, durum tabanlı çıkarsama ve bunların birleşimi olan hibrid modelin ticari başarısızlık tahmin performansı araştırılmış; hibrid modelin ticari başarısızlık tahmini alanında etkin olarak kullanılabilmesi ifade edilmiştir.

Genellikle GİA yöntemi ile birlikte kullanılan diğer yöntem Analitik Hiyerarşi Sürecidir. Wu, Lin ve Tsai (2010), çalışmalarında AHP ve GİA metotlarını kullanarak, Tayvan'daki varlık yönetimi bankalarının performanslarını incelemiştir. Çalışmanın sonucunda; “varlık yöneticilerinin profesyonel bilgisi, müşteri karlılık profili, kapasite karlılığı ve belli bir müşteri grubu için operasyonel kalite” en önemli performans göstergeleri olarak tespit edilmiştir.

Lin ve Wu (2011), çalışmalarında GİA yöntemi ile bankacılık sektörü için finansal kriz uyarı sistemi oluşturmaya çalışmışlardır. Sektörün kredi risklerini analiz etmek için 111 örnekte oluşan bir veri seti üzerinde uygulama yapmışlar ve finansal krizin öngörülmesi için bir yıl önceki verilerin en iyi tahminleme sonucunu verdiğini tespit etmişlerdir. Ayrıca geriye yayımlı sinir ağları ve lojistik regresyon gibi klasik yöntemlere göre, GİA yönteminin daha yeni bir yaklaşım olmasına rağmen başarılı tahminlemede bulunduğunu vurgulamışlardır.

Zang (2012), risk sermayesi yatırımlarını değerlendirmek için risk ağırlıklı yatırım getirisine dayanan bir model oluşturmuş ve GİA ile bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmada, risk sermayesi yatırım projelerinin seçim sürecindeki getiri ve riskler analiz edilmiştir. Başlıca değerlendirme kriteri olarak yönetim yeteneği, operasyonel yetenek, pazarlanabilirlik, elde edilen çıktı ve yatırım maliyeti alınmış, seçim kriterleri 18 adet alt göstergeye ayrılmıştır. Yukarıda bahsedilen kriterler için beş yatırım uzmanının görüşleri ile üç aday girişim sermayesi firması değerlendirilmiştir.

Türkiye’de yapılan çalışmalara bakıldığında GİA yöntemi ile yapılan çalışma sayısının son yıllarda arttığı görülmektedir. Otomotiv sektöründe faaliyet gösteren bir işletmenin seksen iki adet tedarikçisi için performans değerlendirmesini yapan Özdemir ve Deste (2009), araştırmalarının sonucunda en yüksek performans derecesine sahip tedarikçiyi tespit etmişlerdir. Diğer çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada işletmenin mevcut kullandığı performans sistemi sonuçları ile GİA sonuçları karşılaştırılmış ve en iyi performansa sahip olan tedarikçi aynı olmakla birlikte onun dışındaki sıralamaların farklı olduğu bulunmuştur.

Sigorta sektöründe faaliyet gösteren üç şirketi finansal performanslarına göre sıralamayı amaçlayan Peker ve Baki (2011), çalışmalarında, finansal oranları tek tek incelemek yerine oranların tümüne odaklanabilmek için GİA yöntemini kullanmayı tercih etmişlerdir. Finansal oranları “likidite, kaldıraç ve karlılık oranları” şeklinde ayırdıkları çalışmanın sonucunda likidite oranları yüksek olan işletmenin daha yüksek finansal performansa sahip olabileceğini tespit etmişlerdir.

Hamzaçebi ve Pekkaya (2011), hisse senedi seçiminin yatırımcılar için büyük bir sorun teşkil ettiğini vurguladıkları çalışmalarında; hisse senedi seçimi yaparken şirketlerin finansal tablolarından elde edilen oranların kullanılmasının faydalı olabileceğini belirtmişlerdir. Borsa İstanbul’da kayıtlı olan on sekiz işletmenin hisse senetlerinden oluşan veri setleri ile “fiyat kazanç oranı, defter değeri oranı, aktif karlılığı, satışların kar marjı, likidite oranı ve borç oranını” seçim kriterlerine dayanan çok kriterli karar verme problemini çözmek için seçim kriterlerini ağırlıklandırmışlar; bu süreçte AHP, Örneklerle Öğrenme (LEvSA) ve Buluşsal Senaryolar yöntemlerinden yararlanmışlardır. Seçim kriterlerinin ağırlıklandırılmasında LEvSA metodunun en iyi sonucu verdiği tespit edilmiş ve hisse senedi seçiminde yukarıda bahsedilen finansal oranlar kullanılarak yapılan GİA’nın en iyi sıralamayı vereceği sonucuna ulaşılmıştır.

Bektaş ve Tuna (2013), 2011 yılında Borsa İstanbul Gelişen İşletmeler Piyasası'nda işlem gören on bir işletme için performans ölçümü yaptıkları çalışmalarında; bilanço ve gelir tablosu verilerinden yararlanarak altı tane finansal oran hesaplamışlardır. GİA, bu altı oran kullanılarak uygulanmış ve on bir işletme performanslarına göre sıralanmıştır. En yüksek performans derecesine sahip işletmenin karlılık oranlarının diğer 10 işletmeden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Borsa İstanbul'a kayıtlı firmalar üzerinde GİA yöntemin uygulandığı diğer bir çalışma Tayyar ve diğ. (2014), tarafından bilişim ve teknoloji sektöründe faaliyet gösteren on bir işletme üzerinde yapılmıştır. Oran analizi, 2005-2011 yılları arasındaki finansal tablo verileri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, seçim kriterlerinin ağırlıklandırılmasının öneminden dolayı ilk önce AHP yöntemi kullanılarak ağırlığı en fazla olan kriter elde edilmiş; ardından her bir işletme için seçilen yıllar itibariyle GİA yöntemi uygulanarak performans derecelendirilmesi yapılmıştır. Analiz sonucunda ağırlığı en fazla olan kriterin karlılık oranları olduğu tespit edilmiştir. Özdağoğlu ve diğ. (2017), Borsa İstanbul'da işlem gören imalat şirketlerinin finansal performanslarını likidite, borç yapısı, faaliyet ve karlılık ile ilgili finansal oranları kullanarak değerlendirmiştir. 2015 yılı için on bir finansal oranı sektördeki doksan sekiz firma için hesaplamışlardır. Finansal oranları eşit ağırlıklandırıdıkları çalışmalarının sonucunda bir kırtasiye firmasının en yüksek performansı gösterdiğini, en iyi performans gösteren ilk on firma içerisinde tekstil ve seramik firmalarının da olduğunu fakat çimento ve gübre şirketlerinin büyük çoğunluğu oluşturduğu sonucunu elde etmişlerdir.

3. Yöntem

3.1. Amaç

Devlet üniversitesi hastaneleri, tıp alanında uzman yetiştirmek, eğitim, öğretim ve araştırma faaliyetlerini yürütmek gibi görevlerinin yanında ayakta ve yatan hasta tedavilerini yürüten, cerrahi operasyonların yürütüldüğü ve özellikle riskli cerrahi operasyonlarda tercih edilen hastanelerdir. Bu çalışmada, ülkemizdeki sağlık sistemi içerisinde hayati bir yere sahip olan devlet üniversitesi hastanelerinin performansını ortaya koymak amaçlanmıştır.

3.2 Kapsam

Devlet üniversitesi hastanelerinin finansal raporlarına çalışmanın yapıldığı dönem itibariyle sadece Sayıştay Kamu İdareleri Denetim Raporlarından ulaşılabilmektedir. Bu çalışmada, 2015⁴ yılı Sayıştay Kamu İdareleri Denetim Raporlarında⁵ yer alan devlet üniversiteleri arasından hastaneye sahip olanlar çalışma kapsamına alınmıştır. Devlet üniversitesi hastaneleri döner sermayeli kuruluşlar oldukları için, denetim raporlarında üniversitelerin döner sermaye işletmesine ait bilanço ve gelir tablolarının hastanelerin finansal durumunu yansıttığı kabul edilmiştir. Sayıştay Kamu İdareleri Denetim Raporları kamuya açık olduğu için ayrıca üniversitelerden izin alınmıştır.

3.3 Veri toplama

Sayıştay Kamu İdareleri Denetim raporlarında hastaneye sahip 57 adet üniversite bulunmaktadır⁶. Bu üniversitelerin arasından aynı yönetsel ve yasal esaslara tabi devlet üniversitesi

⁴ Bu çalışma 18-21 Ekim 2017 tarihinde gerçekleşen 21. Finans Sempozyumunda sunulmuştur. Devlet üniversitesi hastanelerinin finansal raporlarına çalışmanın yapıldığı dönem itibariyle sadece Sayıştay Kamu İdareleri Denetim Raporlarından ulaşılabilmektedir. 2015 yılının seçilme nedeni çalışmanın hazırlandığı dönemde henüz 2016 yılı Sayıştay Kamu İdareleri Denetim raporlarının yayınlanmamış olmasıdır.

⁵ Sayıştay Kamu İdareleri Denetim Raporları <https://www.sayistay.gov.tr> adresinden elde edilmiştir.

⁶ Sayıştay Kamu İdareleri Denetim Raporunda yer alan hastaneye sahip üniversitelerinin listesi Ekte 1'de verilmiştir.

Kurt Gümüş, G., Balcı, N. (2020). Gri ilişkisel analiz yöntemiyle Türkiye'deki devlet üniversitesi hastanelerinin performans değerlendirilmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 472-490.

hastaneleri araştırma kapsamına alınmış ve Sağlık Bakanlığı ve Kamu Hastaneler Birliği ile protokol imzalayan üniversite hastaneleri çalışma örnekleme dahil edilmemiştir. Finansal tablolarında eksiklikler bulunan ve örnekleme bozan bazı devlet üniversitesi hastanelerinin çıkarılmasıyla birlikte örnekleme bulunan 32 adet devlet üniversitesi hastanesi sayısı 32'ye düşmüştür.

Üniversite hastanelerinin örnekleme dahil edilmeme nedenleri aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Ahi Evran Üniversite hastanesi 2011 yılında, Abant İzzet Baysal Üniversitesi hastanesi 2014 yılında Kamu Hastaneler Birliğine katılmıştır.
- Muğla Sıtkı Koçman ve Sakarya Üniversitesi hastaneleri 2011 yılından itibaren Sağlık Bakanlığına bağlanmıştır.
- Anadolu Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi'ne ait finansal tablolarda açık öğretim programından elde edilen gelir ve giderlerin yer alması ve programın yarattığı gelirler analiz sonuçlarını bozması sebebiyle örnekleme alınmamıştır.
- Erciyes ve Marmara Üniversitelerinin 2015 yılı bilançoları Sayıştay raporlarında eksiktir.
- Balıkesir, Dumlupınar, Düzce ve Giresun Üniversite hastanelerinin analizde kullanılan finansal oranlarının hepsi hesaplanamadığı için örnekleme alınmamıştır.

3.4 Analiz

Devlet üniversitesi hastanelerinin finansal performansını belirlemek için kullanılan oranlar literatürde en çok kullanılan oranlar olup; likidite, finansal yapı, devir ve karlılık adı altında gruplanmıştır. Analizde kullanılan oranlar Tablo 1'de açıklanmıştır.

Tablo 1. Finansal oranlar

Oran	Kod	Adı	Tanımı	İdeal değer
Likidite oranları	LO1	Cari Oran	Dönen Varlıklar/Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	1,5
	LO2	Asit Test Oranı	Dönen Varlıklar-Stoklar/Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	1
Finansal yapı oranları	FYO1	Finansal Kaldıraç Oranı (Borç Oranı)	Kısa Vadeli Yab. Kay. + Uzun Vadeli Yab. Kay. / Toplam Aktifler	0,5
	FYO2	Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Toplam Kaynaklar Oranı	Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Toplam Kaynaklar	Minimum
Devir oranları	DO1	Stok Devir Hızı	Satışların Maliyeti/ Stoklar	Maksimum
	DO2	Alacak Devir Hızı	Net Satışlar / Kısa Vadeli Ticari Alacaklar + Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	Maksimum
Karlılık oranları	KO1	Özkaynak Karlılığı	Net Kâr / Öz Kaynaklar	Maksimum
	KO2	Aktif Karlılığı	Net Kâr /Toplam Aktifler	Maksimum
	KO3	Brüt Kar Marjı	Brüt Satış Kârı/Net Kâr	Maksimum
	KO4	Net Kar Marjı	Net Kâr/Net Satışlar	Maksimum

Bu çalışmada, yöntem olarak GİA tekniği ve tekniğinin uygulanmasında MATLAB programı kullanılmıştır. GİA tekniğinin seçilme nedeni; çalışmada birden fazla oranın kullanılması, bu oranların farklı birimlerle ölçülmesi (örneğin stok devir hızı gün bazında, aktif karlılığı % bazında), bu oranların ideal değerlerinin birbirinden farklı olmasıdır. GİA tekniği aşağıda açıklanacağı gibi birden fazla ve birbirinden farklı birimlerde olan değişkenlerin normalize edilerek ideal değerler açısından doğru bir şekilde değerlendirmesine, belirli değişkenlerin odaklanmanın yaratacağı ön yargıyı önlenmesine ve seçilen oranlara eşit ağırlık verilmesine imkan vermektedir.

3.4.1. Gri ilişkisel analiz

Çok kriterli karar verme problemlerini çözmek için geliştirilen Gri Sistem Teorisi, karar vericinin birden fazla değişken ve faktör arasındaki ilişkileri göz önüne alması gerektiği durumlarda kullanılır ve teorinin bir bileşeni GİA'dır. GİA karar problemlerindeki yetersiz ya da kesikli bilgi, çok veri ve belirsizlik olan durumlarda kullanılabilir analiz yöntemidir.

Gri Sistem Teorisi, Deng (1982) tarafından geliştirilmiş ve yeterli veri içermeyen ve belirsizlik nedeniyle modellenemeyen problemlere çözüm önerisi olarak sunulmuştur. Gri sistem teorisinde sistemler beyaz, siyah ve gri olarak sembolize edilir. Kusursuz bilgiye sahip yani belirsizliğin olmadığı bilgiye sahip olan bir sistem beyaz renk, karşıt özelliklere yani belirsizliğin hakim olduğu ve kusurlu bilginin bulunduğu sistem ise siyah olarak adlandırılmıştır. Gri ise sadece kısmi bilgiye sahip olan sistemleri sembolize etmektedir (Lin, Chen ve Liu, 2004). Regresyon analizi, Kümeleme analizi, Diskriminant analizi, Analitik Hiyerarşi Süreci, Analitik Ağ Süreci, Veri Zarflama Analizi, TOPSIS, Electre gibi çok kriterli karar verme yöntemleri verilerin yeterli olduğu durumlarda kullanılır (Feng ve Wang, 2000: 135). Bu nedenle belirsizlik durumları için GİA yöntemi tercih edilebilir.

Gri bir sistemde, ilişki derecesini belirlemek için sistemdeki her bir faktör ile referans seri olarak adlandırılan karşılaştırma yapılan faktör serisi arasındaki ilişki GİA yöntemi ile analize tabi tutulur. Her bir faktör satır veya sütun şeklinde bir dizi olarak tanımlanır ve gri ilişkisel derece faktörler arası etki derecesini gösterir. GİA analizin uygulamasında çeşitli versiyonlar vardır (Wang, Zhu ve Wang, 2016; Liou ve diğ., 2011; Wen, 2004). Fakat genellikle altı adımda uygulanır ve hesaplama adımları aşağıdaki gibidir (Kuo, Yang, ve Huang, 2008):

1. Adım: Karar Matrisinin Oluşturulması: m adet seçim kriteri ve n adet alternatifin aldıkları değerler için karar matrisi aşağıdaki gibi oluşturulur (1):

$$x_{ij} = \begin{bmatrix} x_1(1) & x_1(2) & \dots & x_1(m) \\ x_2(1) & x_2(2) & \dots & x_2(m) \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ x_n(1) & x_n(2) & \dots & x_n(m) \end{bmatrix} \quad i:1,\dots,n \quad j=1,\dots,m \quad (1)$$

2. Adım: Referans Serinin Oluşturulması: Referans seriler, karar verme modelindeki seçim kriterlerinin hedef değerleridir. m uzunluğundaki seçim kriteri için referans seri aşağıdaki gibi oluşturulur (2):

$$x_0 = (x_0(1), x_0(2), \dots, x_0(m)) \quad (2)$$

3. Adım: Karar Matrisinin Normalize Edilmesi: Çoklu karar verme problemlerinde değişkenler farklı birimlerle ölçüldüğü için GİA'nın üçüncü adımı verilerin aynı birime dönüştürülmesidir. Veriler [0,1] aralığında değerler alacaktır. Aşağıda görüleceği gibi üç ayrı normalizasyon şekli vardır:

“Daha yüksek daha iyi” durumunda normalizasyon denklemi (3) aşağıdaki gibidir:

$$x_i^* = \frac{x_i(k) - \min_k x_i(k)}{\max_k x_i(k) - \min_k x_i(k)} \quad (3)$$

Denklemden (3), $x_i(k)$ i serisi k. sıradaki orjinal değer, $\min_k x_i(k)$ i. serisindeki minimum değer, $\max_k x_i(k)$ i. serisindeki maksimum değer, x_i^* normalizasyon sonrası i. serisindeki k. sırasındaki değeri temsil etmektedir.

“Daha düşük daha iyi” durumunda normalizasyon denklemi (4) aşağıdaki gibidir:

Kurt Gümüş, G., Balçı, N. (2020). Gri ilişkisel analiz yöntemiyle Türkiye'deki devlet üniversitesi hastanelerinin performans değerlendirilmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 472-490.

$$x_i^* = \frac{\max_k x_i(k) - x_i(k)}{\max_k x_i(k) - \min_k x_i(k)} \quad (4)$$

“İdeal değer daha iyi” durumunda normalizasyon denklemi (5) aşağıdaki gibidir:

$$x_i^* = 1 - \frac{|x_i(k) - x_0(k)|}{\max(\max_k x_i(k) - x_0(k); x_0(k) - \min_k x_i(k))} \quad (5)$$

Denklemden (5) $x_0(k)$ istenilen ideal değeri temsil etmektedir.

4. Adım: Fark Matrisinin Oluşturulması: Fark matrisi, referans serinin standartlaştırılmış karar matrisinden mutlak değeri alınarak çıkartılmasıyla oluşturulur. Denklem (6)'da fark matrisinin hesaplama şekli gösterilmiştir. Referans serinin, standartlaştırılmış karar matrisinden çıkarılmasından sonra fark matrisi (7) elde edilmiş olur:

$$\Delta_{0i} = |x_i^*(k) - x_0^*(k)| \quad (6)$$

$$\Delta_{0i} = \begin{bmatrix} \Delta_{01}(1) & \Delta_{01}(2) & \dots & \Delta_{01}(m) \\ \Delta_{02}(1) & \Delta_{02}(2) & \dots & \Delta_{02}(m) \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ \Delta_{0n}(1) & \Delta_{0n}(2) & \dots & \Delta_{0n}(m) \end{bmatrix} \quad i:1,\dots,n \quad j:1,\dots,m \quad (7)$$

5. Adım: Gri İlişkisel Katsayıların Hesaplanması ve Gri Faktör Matrisinin Oluşturulması:

Değerlendirme kriterine ait serilerin referans seriyeye olan yakınlıklarının hesaplanmasında gri ilişkisel katsayılar kullanılır. Bu işlem için ilk olarak fark matrisindeki maksimum ve minimum değerler belirlenir ve daha sonra denklem (8) uygulanır:

$$\gamma(x_0(k), x_i(k)) = \frac{\Delta_{min} + \xi \Delta_{max}}{\Delta_{0j} + \xi \Delta_{max}} \quad (8)$$

Δ_{max} : fark matrisindeki en yüksek değer

Δ_{min} : fark matrisindeki en düşük değer

ξ : ayrıştırıcı katsayı, $\xi \in [0,1]$

Ayrıştırıcı katsayı $[0,1]$ aralığında değerler alır. Genellikle 0.5 alınmakla birlikte çalışmalar, katsayının verilen aralıkta farklı değerler almış olsa bile gri ilişkisel derece sonrası oluşacak sıralamayı etkilemediğini göstermektedir (Wen, 2004).

Aşağıda denklem (9)'da görülebileceği üzere gri faktör matrisi gri ilişkisel katsayılardan oluşur.

$$\gamma_{0i} = \begin{bmatrix} \gamma_{01}(1) & \gamma_{01}(2) & \dots & \gamma_{01}(m) \\ \gamma_{02}(1) & \gamma_{02}(2) & \dots & \gamma_{02}(m) \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ \gamma_{0n}(1) & \gamma_{0n}(2) & \dots & \gamma_{0n}(m) \end{bmatrix} \quad i:1,\dots,n \quad j:1,\dots,m \quad (9)$$

6. Adım: Gri İlişki Derecesinin Hesaplanması: Seçim kriterinin ağırlığı, elde edilen gri faktör matrisindeki her bir değer ile çarpılıp toplamı alındığında gri ilişki derecesi hesaplanmış olur. Seçim kriterlerinin ağırlıklarının eşit olması durumunda gri ilişki derecesinin hesaplama yöntemi aşağıdaki gösterilmiştir (Denklem (10)):

$$\tau(x_0, x_i) = \frac{1}{m} \sum_{k=1}^m \gamma(x_0(k), x_i(k)) \quad (10)$$

Seçim kriterlerinin ağırlıklarının farklı olması durumunda denklem (11)'deki formül kullanılır:

$$\tau(x_0, x_i) = \sum_{k=1}^m \gamma(x_0(k), x_i(k)) * w_i(k) \quad (11)$$

$w_i =$ i. seçim kriterinin ağırlığı

Bu denklemde (11) $w_i(k)$ i. seçim kriterinin ağırlığını gösterir. Bulunan ilişki dereceleri büyükten küçüğe sıralandığında en yüksek değer en iyi alternatifi, en düşük değer en kötü alternatifi göstermiş olur.

4. Bulgular

GİA'nin birinci adım, karar matrisinin oluşturulmasıdır. Karar matrisi örnekleme alınan devlet üniversitesi hastaneleri için hesaplanan finansal oranlarından oluşmaktadır. Her bir hastane için hesaplanan 10 adet finansal oran Tablo 2'de görülebilir.

Tablo 2. Karar matrisi⁷

	LO1	LO2	FYO1	FYO2	DO1	DO2	KO1	KO2	KO3	KO4	
AD	0,31	0,24	2,99	2,99	15,10	5,66	0,45	-0,89	-0,51	-0,26	Hst 1
AKNZ	0,39	0,34	2,57	2,55	19,92	4,01	0,36	-0,57	-1,26	-0,18	Hst 2
ANKR	0,30	0,12	3,28	3,28	4,87	52,23	0,19	-0,43	-7,84	-0,07	Hst 3
ATTRK	7,94	7,75	0,12	0,12	28,41	4,42	0,09	0,08	13,94	0,04	Hst 4
CHRYT	0,48	0,41	2,03	2,00	12,85	4,72	0,55	-0,57	-1,57	-0,21	Hst 5
ÇNKKL	1,11	0,62	0,89	0,89	2,83	3,43	-0,07	-0,01	-25,66	-0,01	Hst 6
ÇKRV	0,80	0,40	1,23	1,23	2,96	3,60	1,03	-0,23	0,20	-0,17	Hst 7
DCL	1,19	1,05	0,82	0,82	20,99	9,24	1,93	0,34	6,72	0,07	Hst 8
DKZ	0,32	0,24	3,08	3,08	13,36	6,96	0,22	-0,46	-0,36	-0,14	Hst 9
EGE	0,45	0,29	2,23	2,23	5,67	6,34	0,49	-0,60	-1,34	-0,21	Hst 10
FRT	1,63	1,33	0,61	0,61	13,09	5,22	0,18	0,07	7,08	0,02	Hst 11
GZ	0,79	0,65	1,27	1,27	6,02	2,94	-0,75	0,20	4,70	0,10	Hst 12
GZNTP	0,64	0,50	1,55	1,55	14,77	7,76	0,53	-0,30	-4,97	-0,06	Hst 13
HCTTP	0,63	0,53	2,34	1,65	22,11	5,03	0,63	-0,86	0,29	-0,29	Hst 14
HRRN	0,64	0,54	1,55	1,55	11,48	4,09	0,48	-0,26	-3,73	-0,09	Hst 15
INN	0,38	0,33	2,59	2,59	37,22	8,17	0,64	-1,03	-0,95	-0,17	Hst 16
ISTNBL	0,65	0,57	1,53	1,53	14,47	4,04	0,54	-0,29	0,07	-0,16	Hst 17
KFKS	0,40	0,39	2,20	2,20	1252,24	4,22	0,65	-0,78	-0,23	-0,29	Hst 18
KT	0,56	0,39	1,80	1,80	5,77	4,08	0,43	-0,34	-2,04	-0,14	Hst 19
KMSTC	0,95	0,71	0,96	0,96	7,47	3,50	-7,85	-0,30	-1,32	-0,15	Hst 20
KRKL	0,50	0,41	2,02	2,02	11,84	5,86	0,33	-0,33	-4,53	-0,09	Hst 21
KCL	0,20	0,17	5,00	5,00	44,17	16,68	0,22	-0,87	-3,51	-0,10	Hst 22
MRSN	0,51	0,28	1,97	1,97	3,02	4,57	0,41	-0,40	-1,63	-0,20	Hst 23
NCMTN	0,59	0,54	1,71	1,08	17,09	3,01	3,09	-0,38	-2,17	-0,18	Hst 24
ONDKZM	0,67	0,50	1,50	1,49	10,54	8,65	0,75	-0,38	-2,47	-0,10	Hst 25
EOSMNGZ	0,79	0,54	1,22	1,22	6,27	5,34	1,12	-0,25	-3,38	-0,09	Hst 26
PMKKL	0,97	0,55	1,08	1,00	4,86	6,74	0,30	-0,01	-75,22	0,00	Hst 27
SCK	0,35	0,20	2,86	2,86	7,01	6,50	0,38	-0,70	-0,67	-0,20	Hst 28
TRY	0,31	0,18	3,27	3,27	5,25	9,52	0,28	-0,64	-2,14	-0,18	Hst 29
ULDG	0,91	0,59	1,09	1,09	5,32	6,14	0,64	-0,06	-19,15	-0,02	Hst 30
YLDRMB	5,57	5,57	0,18	0,19	1338,60	1,77	0,20	0,15	0,71	0,67	Hst 31
YZNCYL	0,64	0,59	1,56	1,56	29,15	4,64	0,47	-0,26	-5,49	-0,07	Hst 32

Çalışmaya katılan hastanelerin cari oran ortalaması 1.02 asit test ortalaması 0.86 bulunmuş, likidite oranları açısından ideal değerlerin altında olduğu görülmüştür. Benzer şekilde, faaliyet

⁷ Karar matrisinde bazı hastanelerin aynı oranlara sahip olduğu görülmektedir. Fakat analiz virgülden sonra altı basamak olacak şekilde yapılmaktadır ve hastanelerin oranları 6 basamakta farklılaşmaktadır. Sayfa kısıtlamaları nedeniyle virgülden sonra iki basamak olacak şekilde tablo hazırlanmıştır. Ayrıca üniversiteler alfabetik sıralamaya göre isimleri kısaltılarak karar matrisine yerleştirilmiştir. Kısaltmaların açıklmaları Ek 2'de yer almaktadır.

Kurt Gümüş, G., Balcı, N. (2020). Gri ilişkisel analiz yöntemiyle Türkiye'deki devlet üniversitesi hastanelerinin performans değerlendirilmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 472-490.

kaldıraç oranları ideal değerın üzerindedir. Hastanelerin finansal yapısının borçlanma ağırlıklı, öz-sermayesinin zayıf olduğu tespit edilmiştir (Tablo 2).

İkinci adım, referans serinin oluşturulmasıdır. Referans seri her bir seçim kriteri için 1 değeri verilerek oluşturulmuştur.

$$x_0 = (1, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 1)$$

Üçüncü adım, karar matrisinin normalleştirilmesidir. Bu adımda daha önce anlatılan normalizasyon yöntemleri kullanılarak finansal oranların 0 ve 1 aralığında değerler almaları sağlanmıştır. Oranların ideal değerde olması istenir; bu yüzden LO1, LO2, FYO1 oranları için denklem 5 uygulanmıştır. FYO2, kısa vadeli borçların kaynaklar içerisindeki yerini gösterdiği için minimum olması beklenir ve denklem 4 uygulanmıştır. DO1, DO2 devir hızlarını KO1, KO2, KO3 ve KO4 karlılık oranlarını göstermekte ve yüksek olmaları beklenmektedir. Bu nedenle denklem 3 uygulanmıştır. Normalizasyon denklemleri uygulandıktan sonra elde edilmiş karar matrisi Tablo 3'te görülebilir:

Tablo 3. Normalize edilmiş karar matrisi

	LO1	LO2	FYO1	FYO2	DO1	DO2	KO1	KO2	KO3	KO4	
AD	0,81	0,89	0,45	0,41	0,01	0,08	0,76	0,10	0,84	0,03	Hst 1
AKNZ	0,83	0,90	0,54	0,50	0,01	0,04	0,75	0,34	0,83	0,11	Hst 2
ANKR	0,81	0,87	0,38	0,35	0,00	1,00	0,73	0,43	0,76	0,23	Hst 3
ATTRK	0,00	0,00	0,92	1,00	0,02	0,05	0,73	0,81	1,00	0,35	Hst 4
CHRYT	0,84	0,91	0,66	0,62	0,01	0,06	0,77	0,34	0,83	0,09	Hst 5
ÇNKKL	0,94	0,94	0,91	0,84	0,00	0,03	0,71	0,75	0,56	0,29	Hst 6
ÇKRV	0,89	0,91	0,84	0,77	0,00	0,04	0,81	0,58	0,85	0,13	Hst 7
DCL	0,95	0,99	0,93	0,86	0,01	0,15	0,89	1,00	0,92	0,38	Hst 8
DKZ	0,82	0,89	0,43	0,39	0,01	0,10	0,74	0,41	0,84	0,16	Hst 9
EGE	0,84	0,89	0,62	0,57	0,00	0,09	0,76	0,31	0,83	0,08	Hst 10
FRT	0,98	0,95	0,98	0,90	0,01	0,07	0,73	0,80	0,92	0,32	Hst 11
GZ	0,89	0,95	0,83	0,76	0,00	0,02	0,65	0,90	0,90	0,41	Hst 12
GZNTP	0,87	0,93	0,77	0,71	0,01	0,12	0,77	0,54	0,79	0,24	Hst 13
HCTTP	0,86	0,93	0,59	0,69	0,01	0,06	0,77	0,12	0,85	0,00	Hst 14
HRRN	0,87	0,93	0,77	0,71	0,01	0,05	0,76	0,56	0,80	0,20	Hst 15
INN	0,83	0,90	0,53	0,49	0,03	0,13	0,78	0,00	0,83	0,12	Hst 16
ISTNBL	0,87	0,94	0,77	0,71	0,01	0,04	0,77	0,54	0,84	0,13	Hst 17
KFKS	0,83	0,91	0,62	0,57	0,94	0,05	0,78	0,18	0,84	0,00	Hst 18
KT	0,85	0,91	0,71	0,66	0,00	0,05	0,76	0,50	0,82	0,15	Hst 19
KMSTC	0,91	0,96	0,90	0,83	0,00	0,03	0,00	0,53	0,83	0,15	Hst 20
KRKL	0,84	0,91	0,66	0,61	0,01	0,08	0,75	0,51	0,79	0,20	Hst 21
KCL	0,80	0,88	0,00	0,00	0,03	0,30	0,74	0,11	0,80	0,20	Hst 22
MRSN	0,85	0,89	0,67	0,62	0,00	0,06	0,75	0,46	0,83	0,09	Hst 23
NCMTN	0,86	0,93	0,73	0,80	0,01	0,02	1,00	0,47	0,82	0,11	Hst 24
ONDKZM	0,87	0,93	0,78	0,72	0,01	0,14	0,79	0,48	0,82	0,19	Hst 25
EOSMNGZ	0,89	0,93	0,84	0,77	0,00	0,07	0,82	0,57	0,81	0,21	Hst 26
PMKKL	0,92	0,93	0,87	0,82	0,00	0,10	0,74	0,74	0,00	0,30	Hst 27
SCK	0,82	0,88	0,48	0,44	0,00	0,09	0,75	0,24	0,84	0,09	Hst 28
TRY	0,81	0,88	0,38	0,35	0,00	0,15	0,74	0,28	0,82	0,11	Hst 29
ULDG	0,91	0,94	0,87	0,80	0,00	0,09	0,78	0,71	0,63	0,28	Hst 30
YLDRMB	0,37	0,32	0,93	0,99	1,00	0,00	0,74	0,86	0,85	1,00	Hst 31
YZNCYL	0,87	0,94	0,76	0,70	0,02	0,06	0,76	0,56	0,78	0,23	Hst 32

Dördüncü adım, fark serisinin bulunmasıdır. Daha önce açıkladığı gibi fark serisi, normalize edilmiş karar matrisinin girdileri ile standart seri değerleri arasındaki mutlak farklar alınarak

bulunur. Tablo 3'deki her hücre için denklem 6 uygulanarak, denklem 7'de gösterilen fark serisi matrisi elde edilir. Elde edilen fark serisi Tablo 4'te görülebilir.

Tablo 4. Fark serisi

	LO1	LO2	FYO1	FYO2	DO1	DO2	KO1	KO2	KO3	KO4	
AD	0,19	0,11	0,55	0,59	0,99	0,92	0,24	0,90	0,16	0,97	Hst 1
AKNZ	0,17	0,10	0,46	0,50	0,99	0,96	0,25	0,66	0,17	0,89	Hst 2
ANKR	0,19	0,13	0,62	0,65	1,00	0,00	0,27	0,57	0,24	0,77	Hst 3
ATTRK	1,00	1,00	0,08	0,00	0,98	0,95	0,27	0,19	0,00	0,65	Hst 4
CHRYT	0,16	0,09	0,34	0,38	0,99	0,94	0,23	0,66	0,17	0,91	Hst 5
ÇNKKL	0,06	0,06	0,09	0,16	1,00	0,97	0,29	0,25	0,44	0,71	Hst 6
ÇKRV	0,11	0,09	0,16	0,23	1,00	0,96	0,19	0,42	0,15	0,87	Hst 7
DCL	0,05	0,01	0,07	0,14	0,99	0,85	0,11	0,00	0,08	0,62	Hst 8
DKZ	0,18	0,11	0,57	0,61	0,99	0,90	0,26	0,59	0,16	0,84	Hst 9
EGE	0,16	0,11	0,38	0,43	1,00	0,91	0,24	0,69	0,17	0,92	Hst 10
FRT	0,02	0,05	0,02	0,10	0,99	0,93	0,27	0,20	0,08	0,68	Hst 11
GZ	0,11	0,05	0,17	0,24	1,00	0,98	0,35	0,10	0,10	0,59	Hst 12
GZNTP	0,13	0,07	0,23	0,29	0,99	0,88	0,23	0,46	0,21	0,76	Hst 13
HCTTP	0,14	0,07	0,41	0,31	0,99	0,94	0,23	0,88	0,15	1,00	Hst 14
HRRN	0,13	0,07	0,23	0,29	0,99	0,95	0,24	0,44	0,20	0,80	Hst 15
INN	0,17	0,10	0,47	0,51	0,97	0,87	0,22	1,00	0,17	0,88	Hst 16
ISTNBL	0,13	0,06	0,23	0,29	0,99	0,96	0,23	0,46	0,16	0,87	Hst 17
KFKS	0,17	0,09	0,38	0,43	0,06	0,95	0,22	0,82	0,16	1,00	Hst 18
KT	0,15	0,09	0,29	0,34	1,00	0,95	0,24	0,50	0,18	0,85	Hst 19
KMSTC	0,09	0,04	0,10	0,17	1,00	0,97	1,00	0,47	0,17	0,85	Hst 20
KRKL	0,16	0,09	0,34	0,39	0,99	0,92	0,25	0,49	0,21	0,80	Hst 21
KCL	0,20	0,12	1,00	1,00	0,97	0,70	0,26	0,89	0,20	0,80	Hst 22
MRSN	0,15	0,11	0,33	0,38	1,00	0,94	0,25	0,54	0,17	0,91	Hst 23
NCMTN	0,14	0,07	0,27	0,20	0,99	0,98	0,00	0,53	0,18	0,89	Hst 24
ONDKZM	0,13	0,07	0,22	0,28	0,99	0,86	0,21	0,52	0,18	0,81	Hst 25
EOSMNGZ	0,11	0,07	0,16	0,23	1,00	0,93	0,18	0,43	0,19	0,79	Hst 26
PMKKL	0,08	0,07	0,13	0,18	1,00	0,90	0,26	0,26	1,00	0,70	Hst 27
SCK	0,18	0,12	0,52	0,56	1,00	0,91	0,25	0,76	0,16	0,91	Hst 28
TRY	0,19	0,12	0,62	0,65	1,00	0,85	0,26	0,72	0,18	0,89	Hst 29
ULDG	0,09	0,06	0,13	0,20	1,00	0,91	0,22	0,29	0,37	0,72	Hst 30
YLDRMB	0,63	0,68	0,07	0,01	0,00	1,00	0,26	0,14	0,15	0,00	Hst 31
YZNCYL	0,13	0,06	0,24	0,30	0,98	0,94	0,24	0,44	0,22	0,77	Hst 32

Beşinci adımda, on adet finansal oranın gri ilişki katsayısına dönüştürülmesi gerekmektedir. Bu amaçla $\delta=0,5$ alınmış, 8 numaralı denklem uygulanarak gri ilişki katsayısı matrisi elde edilmiştir (Tablo 5).

Kurt Gümüş, G., Balcı, N. (2020). Gri ilişkisel analiz yöntemiyle Türkiye'deki devlet üniversitesi hastanelerinin performans değerlendirilmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 472-490.

Tablo 5. Gri ilişkisel katsayı matrisi

	LO1	LO2	FYO1	FYO2	DO1	DO2	KO1	KO2	KO3	KO4	
AD	0,73	0,82	0,47	0,46	0,34	0,35	0,67	0,36	0,76	0,34	Hst 1
AKNZ	0,74	0,84	0,52	0,50	0,34	0,34	0,67	0,43	0,75	0,36	Hst 2
ANKR	0,73	0,79	0,45	0,44	0,33	1,00	0,65	0,47	0,67	0,39	Hst 3
ATTRK	0,33	0,33	0,86	1,00	0,34	0,35	0,65	0,72	1,00	0,43	Hst 4
CHRYT	0,76	0,85	0,60	0,57	0,34	0,35	0,68	0,43	0,74	0,35	Hst 5
ÇNKKL	0,89	0,90	0,85	0,76	0,33	0,34	0,63	0,66	0,53	0,41	Hst 6
ÇKR V	0,82	0,85	0,76	0,69	0,33	0,34	0,73	0,54	0,76	0,36	Hst 7
DCL	0,91	0,99	0,87	0,78	0,34	0,37	0,82	1,00	0,86	0,44	Hst 8
DKZ	0,73	0,82	0,47	0,45	0,34	0,36	0,66	0,46	0,76	0,37	Hst 9
EGE	0,75	0,83	0,57	0,54	0,33	0,35	0,68	0,42	0,74	0,35	Hst 10
FRT	0,96	0,91	0,95	0,83	0,34	0,35	0,65	0,72	0,87	0,43	Hst 11
GZ	0,82	0,91	0,75	0,68	0,33	0,34	0,59	0,83	0,83	0,46	Hst 12
GZNT P	0,79	0,87	0,68	0,63	0,34	0,36	0,68	0,52	0,70	0,40	Hst 13
HCTTP	0,79	0,88	0,55	0,62	0,34	0,35	0,69	0,36	0,77	0,33	Hst 14
HRRN	0,79	0,88	0,68	0,63	0,33	0,34	0,68	0,53	0,72	0,39	Hst 15
INN	0,74	0,83	0,52	0,50	0,34	0,36	0,69	0,33	0,75	0,36	Hst 16
ISTNBL	0,79	0,89	0,69	0,63	0,34	0,34	0,68	0,52	0,76	0,36	Hst 17
KFKS	0,74	0,85	0,57	0,54	0,89	0,34	0,69	0,38	0,76	0,33	Hst 18
KT	0,77	0,85	0,63	0,59	0,33	0,34	0,67	0,50	0,74	0,37	Hst 19
KMSTC	0,85	0,92	0,83	0,74	0,33	0,34	0,33	0,52	0,74	0,37	Hst 20
KRKL	0,76	0,85	0,60	0,56	0,33	0,35	0,66	0,50	0,71	0,39	Hst 21
KCL	0,71	0,80	0,33	0,33	0,34	0,42	0,66	0,36	0,72	0,38	Hst 22
MRSN	0,76	0,82	0,60	0,57	0,33	0,35	0,67	0,48	0,74	0,35	Hst 23
NCMTN	0,78	0,88	0,65	0,72	0,34	0,34	1,00	0,49	0,73	0,36	Hst 24
ONDKZM	0,80	0,87	0,69	0,64	0,33	0,37	0,70	0,49	0,73	0,38	Hst 25
EOSMNGZ	0,82	0,88	0,76	0,69	0,33	0,35	0,73	0,54	0,72	0,39	Hst 26
PMKKL	0,86	0,88	0,80	0,73	0,33	0,36	0,66	0,66	0,33	0,42	Hst 27
SCK	0,74	0,81	0,49	0,47	0,33	0,36	0,67	0,40	0,75	0,36	Hst 28
TRY	0,73	0,80	0,45	0,44	0,33	0,37	0,66	0,41	0,73	0,36	Hst 29
ULDG	0,85	0,89	0,79	0,72	0,33	0,35	0,69	0,63	0,57	0,41	Hst 30
YLDRMB	0,44	0,42	0,88	0,97	1,00	0,33	0,65	0,79	0,77	1,00	Hst 31
YZNCYL	0,79	0,89	0,68	0,63	0,34	0,35	0,68	0,53	0,70	0,39	Hst 32

GİA'nın son adımı gri ilişkisel derecelerin hesaplanmasıdır. Bu çalışmada tüm oranların aynı derecede öneme sahip olduğu kabul edilmiş ve ikinci bölümde açıklanan 10. denklem hesaplama için kullanılmıştır. Hesaplama sonucu elde edilen GİA ilişkisel dereceleri büyükten küçüğe sıralanmış ve Tablo 6'da gösterilmiştir⁸. Sonuçlara göre en iyi performansa sahip olan üç devlet üniversite hastanesi sırasıyla; Dicle, Yıldırım Beyazıt ve Fırat üniversitesi hastaneleridir. Aynı

⁸ Stok devir oranları aşırı yüksek olan Kafkas Üniversitesi (KFKS) ve Yıldırım Beyazıt Üniversitesi (YLDRM) hastaneleri sıralamada sapmaya neden olabilecekleri düşünülerek örneklemden çıkarılmışlar ve analiz tekrardan yapılmış, birinci ve sonuncu performansa sahip hastaneler değişirse de sıralamanın farklılaştığı görülmüştür. Bu iki hastanenin örnekleme alınmadığı gri ilişkisel derece sıralamasına Ek 3'ten ulaşılabilir.

şekilde en kötü performansa sahip üç devlet üniversitesi hastanesi Adnan Menderes, Trakya ve Kocaeli üniversitelerinin hastaneleridir.

Tablo 6. Gri ilişkisel dereceleri ve sıralamaları

Hastane	İlişki derecesi	Hst	Hastane	İlişki derecesi	Hst
DCL	0,7384	Hst 8	YZNCYL	0,5969	Hst 32
YLDRMB	0,7259	Hst 31	GZNTP	0,5965	Hst 13
FRT	0,7002	Hst 11	ANKR	0,5926	Hst 3
GZ	0,6529	Hst 12	KT	0,5806	Hst 19
ÇNKKL	0,6316	Hst 6	KRKL	0,5721	Hst 21
NCMTN	0,6284	Hst 24	MRSN	0,5689	Hst 23
ULDG	0,6238	Hst 30	HCTTP	0,5667	Hst 14
EOSMNGZ	0,6211	Hst 26	CHRYT	0,5662	Hst 5
ÇKRV	0,6188	Hst 7	EGE	0,5565	Hst 10
KFKS	0,6093	Hst 18	AKNZ	0,5485	Hst 2
PMKKL	0,6031	Hst 27	INN	0,5432	Hst 16
ATTRK	0,6009	Hst 4	DKZ	0,5402	Hst 9
ISTNBL	0,6006	Hst 17	SCK	0,5367	Hst 28
ONDKZM	0,6002	Hst 25	AD	0,5292	Hst 1
KMSTC	0,5989	Hst 20	TRY	0,5290	Hst 29
HRRN	0,5973	Hst 15	KCL	0,5056	Hst 22

En yüksek performans (ilişki) derecesine sahip olan ilk üç devlet üniversitesi hastanesinin karar matrisinde yer alan finansal oranlarına baktığımızda cari oranlarının (LO1) 1.19 ve üzerinde olduğu, asit test oranlarının (LO2) ise 1.05 ve üzerinde olduğu görülmektedir. Buna göre, performans derecesi yüksek olan hastanelerin likidite sıkıntısı yaşamadıkları söylenebilir. En düşük performans derecesine sahip devlet üniversitesi hastanelerinin cari oranlarının (LO1) 0.31 ve altında olduğu, asit test oranlarının (LO2) da 0.24 ve altında olduğu tespit edilmiştir. Bulgular neticesinde, düşük performans derecesine sahip hastanelerin kısa vadeli borçlarını ödeme zorluğu yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gri ilişkisel derece sıralamasında ilk üçte yer alan hastanelerin karar matrisinde finansal yapı oranlarına bakıldığında; yalnızca Yıldırım Beyazıt Üniversitesi hastanesinin finansal kaldıraç (FYO1) ideal değer 0.50'nin altında olduğu ve kısa vadeli yabancı kaynakların toplam kaynaklara oranının (FYO2) %20'yi aşmadığı görülmektedir. Diğer en yüksek performansa sahip iki hastanenin finansal yapı oranları (FYO1 ve FYO2) 0.61-0,82 aralığında olup borçlanma ile finansman sağladıkları söylenebilir. En düşük performans derecesine sahip üç hastanenin finansal yapı oranları 2.99-5 aralığında değişmekte olup büyük bir borç yükü altında oldukları tespit edilmiştir.

Devir oranlarının (DO1 ve DO2) genel olarak yüksek oluşu, en dikkat çekici değerlerin ise Kafkas (KFKS) ve Yıldırım Beyazıt (YLDRMB) üniversite hastanelerine ait olduğu görülmektedir. İkinci yüksek performans derecesine sahip olan Yıldırım Beyazıt üniversite hastanesinin bilançolarına bakıldığında çok düşük miktarda stok tuttuğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte stok devir hızı (DO1) ve alacak devir hızı (DO2) oranlarının hem en yüksek performans derecesine sahip olan hastanelerde, hem de en düşük performans derecesine sahip olan hastanelerde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Son olarak, tüm hastanelerin karlılık oranlarına bakıldığında ise; KO2, KO3, KO4 oranlarının negatif, KO1 oranının ise pozitif olduğu görülmektedir. KO1 oranının genel olarak pozitif çıkma nedeni hastanelerin birçoğunda hem net kar hem de özkaynak yapısının negatif olmasıdır. Fakat örnekleme alınan hastaneler içerisinde Gazi Üniversitesi, Çanakkale On Sekiz Mart ve Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversite hastanelerinin KO1 oranının negatif olduğu tespit edilmiştir.

Kurt Gümüş, G., Balci, N. (2020). Gri ilişkisel analiz yöntemiyle Türkiye'deki devlet üniversitesi hastanelerinin performans değerlendirilmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 472-490.

Bu hastanelerin özkaynak karlılığının negatif olmasının nedeni; 2015 yılında kar etmiş olmalarına rağmen geçmişten gelen borçlarından dolayı özkaynak yapılarının negatif olmasıdır. Gri İlişkisel Derece sıralamasında karlılık oranları yüksek olan hastanelerin daha iyi bir performans derecesi aldığı görülmektedir.

5. Sonuç ve öneriler

Son yıllarda asli amacı toplumun sağlığını yükseltmek, bireylerin beklentilerini karşılamak ve hastalığın maliyetlerine karşı finansal koruma sağlamak olan sağlık sistemlerine (WHO, 2000) aktarılan kaynaklar ve bu kaynakların sürdürülebilirliği en çok tartışılan konulardan biri olmuştur. Bu nedenle herhangi bir sağlık sisteminde en büyük kaynak aktarılan birim olan hastanelerin performanslarının değerlendirilmesi sağlık politikası karar vericileri için ülkede uygulanan sağlık politikalarının sonuçlarının izlenebilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir.

Türk sağlık sistemi içerisinde asıl görevi eğitim ve araştırma olan; bunun yanında hastalıkların tanı-tedavi ve rehabilitasyonunda en son nokta aşama olan sağlık kuruluşu olma özelliğine sahip devlet üniversitesi hastaneleri hayati bir öneme sahiptir (Özsarı, 2013). Farklı fonksiyonları bir arada gerçekleştirmekten ötürü karmaşık bir yapıya sahip olan devlet üniversitesi hastanelerinin finansal durumu sıklıkla tartışılmakla birlikte bu konuda finansal bilgi edinme konusunda karşılaşılan zorluklardan ötürü yeterince çalışma bulunmamaktadır.

Bu bağlamda çalışma, seçilen finansal oranlarla uyumlu bir yöntem olan GİA ile 2015 yılı Sayıştay Kamu İdareleri Denetim Raporlarında yer alan devlet üniversitesi hastanelerinin mali performansını değerlendirmeyi amaçlamıştır. 2015 yılının seçilme nedeni; henüz 2016 yılı denetim raporlarının yayınlanmamış olmasıdır. Oran analizi yerine GİA'nin çalışmada kullanılma nedeni; belirli finansal oranlara odaklanmanın yaratacağı ön yargıyı önlemesi ve seçilen finansal oranlara eşit ağırlık verilmesini sağlamasıdır.

Sayıştay Kamu İdareleri Denetim Raporlarında bilanço ve gelir tablosu bilgileri yer alan otuz iki devlet üniversitesi hastanesi arasında on tane finansal oranın seçim kriteri olarak kullanılmıştır. Çalışmaya katılan hastanelerin likidite oranları açısından ideal değerlerin altında olduğu, faaliyet kaldıraç oranlarının ideal değer üzerinde olduğu görülmüştür. Hastanelerin finansal yapısının borçlanma ağırlıklı, öz-sermayesinin zayıf olduğu ve karlılıkların düşük olduğu tespit edilmiştir. Hotunluoğlu ve Kayacan (2020), üniversite döner sermaye işletmelerinin kamu ekonomisi açısından analizini yaptıkları çalışmalarında, üniversite hastanelerinin 2011-2017 yılları arasında gelir-gider dengesinin giderek bozulduğunu ve giderlerinin gelirlerinden fazla olduğunu belirtmişlerdir.

GİA sonucunda; hastaneler arasında performansı en yüksek olan Dicle Üniversitesi Hastanesi (DCLE) olup, gri ilişkisel derecesi 0.7384 olurken, en düşük performansa sahip Kocaeli Üniversitesi Hastanesinin (KCL) gri ilişkisel derecesi 0.5056 olmuştur. En iyi performans sergileyen Dicle Üniversitesi hastanesinin likidite oranları açısından kabul edilen düzeyde olduğu ve diğer devlet üniversitesi hastanelerine göre daha karlı olarak faaliyetlerini sürdürdüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda daha iyi bir performansa sahip olmak, diğer bir deyişle gri ilişkisel derece sıralamasının üst sıralarında yer almak için optimal bir likidite seviyesine sahip olmak ve kar elde etmek en önemli faktörlerdir. Bulunan sonuçlar literatürle paralellik göstermektedir. Likidite ve karlılık göstergelerinin finansal performansta büyük etkiye sahip olduğu gösteren birçok çalışma mevcuttur (Feng ve Wang, 2000; Ho ve Wu, 2006; Peker ve Baki, 2011; Xiong, 2007). Ayrıca çalışma sonuçlarına göre finansal performansı orta ve düşük seviyede olan hastanelerin karlılık problemi ile karşı karşıya oldukları

görülmektedir. Devlet üniversitesi hastanelerinin temel amacı asistan ve uzman hekim yetiştirmek olmakla birlikte, riskli ve komplike hastaların sağlık hizmeti almak istediği kurumlar olmaları; bu hastanelerde tedavi maliyetlerinin yüksek olmasına neden olmakta ve bu durum karlılık problemini ortaya çıkarmaktadır. Devlet üniversitesi hastaneleri için uygulanan fiyat, geri ödeme politikaları diğer bir deyişle finansman politikaları yeniden gözden geçirilmeli, dünyada benzer yapıdaki üniversite hastanelerinin durumları değerlendirilerek, hastanelerin finansal sorunlarının çözümüne yönelik sağlık politikaları geliştirilmelidir.

Gelecekteki çalışmalarda hastanelerin finansal performansını etkileyen yatak sayısı, yatak işgal oranı gibi içsel ve ödeme sistemleri, finansman kaynakları gibi dışlar faktörler dikkate alınarak, en iyi ve en kötü performans derecesine sahip hastaneler arasında karşılaştırma yapılabilir. Bu karşılaştırma, devlet üniversitesi hastanelerine yönelik sağlık politikaları önerilebilir.

Kaynakça

- Akca, N., & İkinci, S. S. (2014). Ankara'da Yer Alan Özel Bir Sağlık İşletmesinin Finansal Tablolarının Oran Analizi Yöntemi ile Değerlendirilmesi. *The Journal of Business Science*, 2(1), 111-126.
- Atasever, M. (2014). Türkiye Sağlık Hizmetlerinin Finansmanı ve Sağlık Harcamalarının Analizi: 2002-2013 Dönemi, Sağlık Bakanlığı, Yayın No:983. Ankara:
- Bakanlığı, T. S. (2015). Sağlık İstatistiği Yıllığı 2014. Sağlık Araştırmaları Genel Müdürlüğü. Ankara. Sentez Matbaacılık ve Yayıncılık.
- Bektaş, H., & Tuna, K. (2013). Borsa İstanbul Gelişen İşletmeler Piyasası'nda İşlem Gören Firmaların Gri İlişkisel Analiz ile Performans Ölçümü. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3(2), 185-198.
- Chang, C. P. (2006). Managing Business Attributes and Performance for Commercial Banks. *The Journal of American Academy of Business*, 9(1), 104-109.
- Deng, J.D. (1982), "Control Problems of Grey Systems", *Systems and Control Letters*, 5, pp.288-294.
- Elveren, A. Y. (2008). Social Security Reform in Turkey: A Critical Perspective. *Review of Radical Political Economics*, 40(2), 212-232.
- Erol, H., & Özdemir, A. (2014). Türkiye'de sağlık reformları ve sağlık harcamalarının değerlendirilmesi. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 4(1), 9-34.
- Feng, C. M., & Wang, R. T. (2000). Performance Evaluation for Airlines Including the Consideration of Financial Ratios. *Journal of Air Transport Management*, 6(3), 133-142.
- Figueras, J., McKee, M., Lessof, S., Duran, A., & Menabde, N. (2008). Health Systems, Health and Wealth: Assessing the Case for Investing in Health Systems. In WHO European Ministerial Conference on Health Systems" Health Systems, Health and Wealth".
- Hamzaçebi, C., & Pekmaya, M. (2011). Determining of Stock Investments with Grey Relational Analysis. *Expert Systems with Applications*, 38(8), 9186-9195.
- Ho, C.T ve Wu, Y.S. (2006), "Benchmarking Performance Indicators for Banks", *Benchmarking: An International Journal*, Vol. 13, Issue.1/2, pp.147-159.
- Hotunluoğlu, H., & Kayacan, M. A. (2020). Sağlık Hizmetleri Bağlamında Üniversite Döner Sermaye İşletmelerinin Kamu Ekonomisi Açısından Analizi. *Asia Minor Studies*, 8(2), 555-574.
- Hsu, Y. T., Liu, M. C., Yeh, J., & Hung, H. F. (2009). Forecasting The Turning Time of Stock Market Based on Markov-Fourier Grey Model. *Expert Systems with Applications*, 36(4), 8597-8603.
- Huang, K. Y., & Jane, C. J. (2009). A Hybrid Model for Stock Market Forecasting and Portfolio Selection Based on ARX, Grey System and RS Theories. *Expert systems with Applications*, 36(3), 5387-5392.
- Karadeniz, E. (2016). Hastane Hizmetleri Alt Sektörünün Finansal Performansının İncelenmesi: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Sektör Bilançolarında Bir Uygulama. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 19(2).
- Kung, C. Y., & Wen, K. L. (2007). Applying Grey Relational Analysis and Grey Decision-Making to Evaluate the Relationship Between Company Attributes and Its Financial Performance—A Case Study of Venture Capital Enterprises in Taiwan. *Decision Support Systems*, 43(3), 842-852.

Kurt Gümüş, G., Balcı, N. (2020). Gri ilişkisel analiz yöntemiyle Türkiye'deki devlet üniversitesi hastanelerinin performans değerlendirilmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 472-490.

- Kuo, Y., Yang, T., & Huang, G. W. (2008). The Use of Grey Relational Analysis in Solving Multiple Attribute Decision-Making Problems. *Computers & Industrial Engineering*, 55(1), 80-93.
- Lin, S. L., & Wu, S. J. (2011). Is Grey Relational Analysis Superior to the Conventional Techniques in Predicting Financial Crisis?. *Expert Systems with Applications*, 38(5), 5119-5124.
- Lin, Y., Chen, M.Y. ve Liu,S., (2004) "Theory of Grey Systems: Capturing Uncertainties of Grey Information", *Kybernetes*, 33(2): 196-218.
- Liou, J. J., Hsu, C. C., Yeh, W. C., & Lin, R. H. (2011). Using a Modified Grey Relation Method for Improving Airline Service Quality. *Tourism Management*, 32(6), 1381-1388.
- Özdağoğlu, A., Gümüş, Y., Özdağoğlu, G., & Kurt Gümüş, G. (2017). Evaluating Financial Performance with Grey Relational Analysis: An Application of Manufacturing Companies Listed on Borsa İstanbul. *Journal of Accounting & Finance*, (73).
- Özdemir, A. İ., & Deste, M. (2009). Gri İlişkisel Analiz ile Çok Kriterli Tedarikçi Seçimi: Otomotiv Sektöründe Bir Uygulama. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 38(2), 147-156.
- Özer, Ö., Yıldırım, H., Yıldırım, T. (2015). Sağlık Sistemlerinde Finansal Sürdürülebilirlik: Kuram ve Uygulama, ABSAM, Ankara.
- Özgülbaş, N., & Koyuncugil, A. S. (2007). Sağlık Kurumlarında Finansal Performans Ölçümü: Kamu Hastanelerinin Veri Madenciliği İle Sınıflandırılması. *İktisat İşletme ve Finans*, 22(253), 18-30.
- Özgülbaş, N., & Koyuncugil, A. S. (2010). Sağlık Bakanlığı Hastanelerinin Finansal Risklerine Göre Sınıflandırılması: Veri Madenciliği Modeli.
- Özgülbaş, N., Koyuncugil, A. S., Duman, R., & Hatipoğlu, B. (2008). Özel Hastane Sektörünün Finansal Değerlendirmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 40, 120-131.
- Özsarı, H. (2013). Finansal Sürdürülebilirlik, Güçler Ayrılığı Ve Üniversite Hastaneleri. *İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi*, 76(1), 4-8.
- Peker, İ., & Baki, B. (2011). GRİ İlişkisel Analiz Yöntemiyle Türk Sigortacılık Sektöründe Performans Ölçümü. *International Journal of Economic & Administrative Studies*, 4(7).
- Tayyar, N., Akcanlı, F., Genç, E., & Erem, I. (2014). BİST'e Kayıtlı Bilişim ve Teknoloji Alanında Faaliyet Gösteren İşletmelerin Finansal Performanslarının Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) ve Gri İlişkisel Analiz (GİA) Yöntemiyle Değerlendirilmesi. *Journal of Accounting & Finance*, (61).
- Teksöz, T., & Helvacıoğlu, K. (2009). Genel Sağlık Sigortası'nın Mali Sürdürülebilirlik Açısından Analizi: 2009'da Ne Oldu?. TEPAV Politika Notu.
- TUİK, Sağlık İstatistikleri, (2015). http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1095 Erişim tarihi 30.06.2017
- TUİK (2015). , Sağlık Harcaması İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1084, Erişim tarihi 26.06.2017.
- Türkmen, F. (2016) Üniversite Hastanelerinin Yeniden Yapılandırılması, Üniversite Hastaneleri Birliği Derneği 18. Toplantısı, Osmangazi Üniversitesi, 26-27 Şubat 2017.
- Wang, P., Zhu, Z., & Wang, Y. (2016). A Novel Hybrid MCDM Model Combining the SAW, TOPSIS and GRA Methods Based on Experimental Design. *Information Sciences*, 345, 27-45.
- Wang, R. T., Ho, C. T., Feng, C. M., & Yang, Y. K. (2004). A Comparative Analysis of the Operational Performance of Taiwan's Major Airports. *Journal of Air Transport Management*, 10(5), 353-360.
- Wen, K.L. (2004). *Grey Systems: Modeling and Prediction*. Yang's Scientific Press, Tuscon, USA, 49-144.
- World Health Organization. (2000). *The world health report 2000: health systems: improving performance*. World Health Organization.
- Wu, C. R., Lin, C. T., & Tsai, P. H. (2010). Evaluating Business Performance of Wealth Management Banks. *European Journal of Operational Research*, 207(2), 971-979.
- Xiong, Y. (2007). Grey Relational Evaluation of Financial Situation of Listed Company. *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 3(2), 41-44.
- Yiğit, V., & Yiğit, A. (2016). Üniversite Hastanelerinin Finansal Sürdürülebilirliği-Financial Sustainability of University Hospitals. *Mehmet Akif Ersoy Ün.Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 253-273.
- Zhang, X. (2012). Venture Capital Investment Base on Grey Relational Theory. *Physics Procedia*, 33, 1825-1832.

Extended abstract in English

A health care system of a country is a complex structure consisting of health care provision and demand, organization, financing and management of resources, health legislation and policies (Özer, Yıldırım and Yıldırım, 2015). Increasing expectations from health care systems in recent years, rapidly developing medical technologies along with limited resources, aging the population, low economic growth rates and high costs have accelerated reform studies in health care systems and created discussions about the financial strength and sustainability of the systems (Figures et al. 2008). As in most countries, health care system reforms in the Turkish health care system started in the 1990s, gained momentum in the 2000s, and were collected under the name of Health Transformation Program (HTP) after 2003. It has led to radical changes in the Turkish health care system (Erol and Özdemir, 2014).

Although there were studies that examining the financial performance of public hospitals (Özgülbaş and Koyuncugil, 2010 and 2007) and private hospitals in Turkey (Akça and İkinci, 2014; Karadeniz, 2016; Özgülbaş et al., 2008), the studies on public university hospitals was limited due to difficulties in obtaining financial data. This study is conducted to overcome the deficiency mentioned in the Turkish health care system and aims to evaluate the performances of thirty-two public university hospitals. This study is one of the first studies to rank financial performance among public university hospitals.

In this study, Gray Relational Analysis (GRA) method, which is a current method used in performance evaluation, was used. Gray System Theory is developed to solve multi-criteria decision-making problems, is used when the decision maker needs to consider the relationships between multiple variables and factors, and a component of the theory is GRA. GRA is a method that can be used in situations where there is insufficient or discrete information, too much data and uncertainty in decision problems. GRA is usually administered in six steps. In the first step, a decision matrix is created via “m” selection criteria and “n” alternatives. Reference series are the target values of the selection criteria in the decision-making model. In the second step, a reference series is created for the “m” selection criterion. The third step of GRA is to convert data into the same unit, as variables in multiple decision-making problems are measured with different units. The variables will take values in the [0,1] range. There are three distinct forms of normalization: “lower is better”, “greater is better” and “ideal value is better” in this step. The fourth step is the creation of the difference matrix. The difference matrix is created by subtracting the reference series from its standardized decision matrix by taking its absolute value. The fifth step is the calculation of the gray relational coefficients and the creation of the gray factor matrix. The sixth step is the calculation of the degree of gray relation. To calculate the degree of gray relation, the weight of the selection criterion is multiplied by each value in the obtained gray factor matrix (Kuo, Yang and Huang, 2008). In this context, the study aimed to evaluate the financial performance of Public University Hospitals included in the public administrations audit reports of the Court of Auditors in 2015 with the GRA, a method consistent with selected financial ratios. The reason for this analysis employed with data in 2015 is that the audit reports for 2016 have not yet been published. Instead of ratio analysis, GRA is used in this study because focusing on specific financial ratios prevents prejudice and ensures that equal weight is given to selected financial ratios.

Financial resources need to be managed efficiently to ensure the sustainability of health care services. In this context, it is used to liquidity, financial structure, turnover and profitability ratios to conduct analysis. Ten financial ratios of thirty-two public university hospitals for the year 2015

Kurt Gümüş, G., Balci, N. (2020). Gri ilişkisel analiz yöntemiyle Türkiye'deki devlet üniversitesi hastanelerinin performans değerlendirilmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 472-490.

---

are measured to employ in the analysis. As a result of the GRA, Dicle University Hospital (DCLE) had the highest performance among the hospitals and its grey relational rating was 0.7384, while Kocaeli University Hospital (KCL) had the lowest performance grey relational rating of 0.5056. It was concluded that Dicle University Hospital, which performs best, is at the accepted level in terms of liquidity rates and continues its operations more profitably than other Public University Hospitals. It is concluded that a hospital which has higher liquidity and profitability ratios may have higher financial performance. Furthermore, according to the results of this study, it is seen that hospitals with medium and low financial performance face with profitability problems. Although the main purpose of the public university hospitals to train physician assistants and physicians, a risky and complicated patient are treated at public university hospitals. These patients cause a high treatment costs and creates profitability problem for public university hospitals.

EKLER

Ek 1: Sayıştay Kamu İdareleri Denetim raporlarında yer alan hastaneye sahip devlet üniversiteleri

No	Devlet Üniversiteleri	No	Devlet Üniversiteleri	No	Devlet Üniversiteleri
1	Abant İzzet Baysal Ün.	20	Düzce Ün.	39	Marmara Ün.
2	Adıyaman Üniversitesi	21	Ege Ün.	40	Mehmet Akif Ersoy Ün.
3	Adnan Menderes Ün.	22	Erciyes Ün.	41	Mersin Ün.
4	Afyon Kocatepe Ün.	23	Erzincan Ün.	42	Muğla Sıtkı Koçman Ün.
5	Ahi Evran Ün.	24	Fırat Ün.	43	Mustafa Kemal Ün.
6	Akdeniz Ün.	25	Gazi Ün.	44	Namık Kemal Ün.
7	Anadolu Ün.	26	Gaziantep Ün.	45	Necmettin Erbakan Ün.
8	Ankara Ün.	27	Giresun Ün.	46	Ondokuz Mayıs Ün.
9	Atatürk Ün.	28	Hacettepe Ün.	47	Ordu Ün.
10	Balıkesir Ün.	29	Harran Ün.	48	Osmangazi Ün.
11	Bozok Ün.	30	Hitit Ün.	49	Pamukkale Ün.
12	Bülent Ecevit Ün.	31	İnönü Ün.	50	Recep Tayyip Erdoğan Ün.
13	Celal Bayar Ün.	32	İstanbul Medeniyet Ün.	51	Sakarya Ün.
14	Cumhuriyet Ün.	33	İstanbul Ün.	52	Selçuk Ün.
15	Çanakkale Onsekiz Mart Ü.	34	Kafkas Ün.	53	Süleyman Demirel Ün.
16	Çukurova Ün.	35	Kahramanmaraş S.İmam Ü.	54	Trakya Ün.
17	Dicle Ün.	36	Karadeniz Teknik Ün.	55	Uludağ Ün.
18	Dokuz Eylül Ün.	37	Kırıkkale Ün.	56	Yıldırım Beyazıt Ün.
19	Dumlupınar Ün.	38	Kocaeli Ün.	57	Yüzüncü Yıl Ün.

Ek 2. Çalışma kapsamına alınan devlet üniversitesi hastaneleri ve kullanılan kısaltmalar

Üniversite Hastanesi Adı	Kısalt.	Üniversite Hastanesi Adı	Kısalt.
Adnan Menderes Üniversite Hast.	AD	İstanbul Üniversite Hast.	ISTNBL
Akdeniz Üniversite Hast.	AKNZ	Kafkas Üniversite Hast.	KFKS
Ankara Ün.Hast.	ANKR	Karadeniz Teknik Üniversite Hast.	KT
Atatürk Ün.Hast.	ATTRK	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üni. Hast.	KMSTC
Cumhuriyet Ün.Hast.	CHRYT	Kırıkkale Üniversite Hast.	KRKL
Çanakkale On Sekiz Mart Üni. Hast.	ÇNKKL	Kocaeli Üniversite Hast.	KCL
Çukurova Ün.Hast.	ÇKRV	Mersin Üniversite Hast.	MRSN
Dicle Ün.Hast.	DCL	Necmettin Erbakan Üniversite Hast.	NCMTN
Dokuz Eylül Üniversite Hast.	DKZ	On Dokuz Mayıs Üniversite Hast.	ONDKZM
Ege Üniversite Hast.	EGE	Eskişehir Osmangazi Üniversite Hast.	EOSMNGZ
Fırat Üniversite Hast.	FRT	Pamukkale Üniversite Hast.	PMKKL
Gazi Üniversite Hast.	GZ	Selçuk Üniversite Hast.	SCK
Gaziantep Üniversite Hast.	GZNTP	Trakya Üniversite Hast.	TRY
Hacettepe Üniversite Hast.	HCTTP	Uludağ Üniversite Hast.	ULDG
Harran Üniversite Hast.	HRRN	Yıldırım Beyazıt Üniversite Hast.	YLDRMB
İnönü Üniversite Hast.	INN	Yüzüncü Yıl Üniversite Hast.	YZNCYL

EK 3. Stok devir oranı çok yüksek olan hastaneler çıkarıldıktan sonra gri ilişki derece sıralamaları

Hastane	İlişki derecesi	Hastane	İlişki derecesi	Hastane	İlişki derecesi			
DCL	0,7940	Hst 8	ÇKRV	0,6239	Hst 7	KCL	0,5819	Hst 21
FRT	0,7350	Hst 11	GZNTP	0,6186	Hst 13	HCTTP	0,5809	Hst 14
GZ	0,7085	Hst 12	ONDKZM	0,6148	Hst 24	CHRYT	0,5753	Hst 5
ATTRK	0,6575	Hst 4	HRRN	0,6135	Hst 15	MRSN	0,5721	Hst 22
ÇNKKL	0,6542	Hst 6	ISTNBL	0,6133	Hst 17	AKNZ	0,5651	Hst 2
ULDG	0,6452	Hst 29	KMSTC	0,6080	Hst 19	EGE	0,5605	Hst 10
NCMTN	0,6423	Hst 23	ANKR	0,6077	Hst 3	DKZ	0,5539	Hst 9
YZNCYL	0,6345	Hst 30	INN	0,5889	Hst 16	SCK	0,5423	Hst 27
EOSMNGZ	0,6344	Hst 25	KT	0,5888	Hst 18	AD	0,5376	Hst 1
PMKKL	0,6270	Hst 26	KRKL	0,5887	Hst 20	TRY	0,5345	Hst 28

Türkiye’de Covid-19 sürecinde turizmle ilgili yayınlanan genelgelerin analizi

Analysis of the published circulars related to tourism during Covid-19 in Turkey

Şirvan Şen Demir¹

Gönderilme tarihi/Received date: 09 / 10 / 2020

Kabul tarihi/Accepted date: 05 / 11 / 2020

Öz

Covid-19 pandemisinin tüm dünyada yayılması ile birlikte ülkeler uluslararası seyahatlere sınırlama getirmiştir. Turizm sektörü belirsizlik içerisinde kalmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı da bu belirsizlikleri ortadan kaldırmak ve sektöre yön vermek amacıyla genelgeler yayınlanmıştır. Bu çalışmanın amacı da pandeminin başından bugüne kadar Bakanlığın yayınlamış olduğu genelgelerle sektör genelinde ne tür önlemler alınmaya çalışıldığının içerik analizi ile incelenmesidir. Genelgeler içerik itibari ile üç tabloda sınıflandırılmıştır. Bunlar Konaklama tesisleri rezervasyon iptallerine ilişkin genelgeler, Kontrollü Normalleşme Süreci Genelgeleri, Konaklama Tesislerinde Kontrollü Normalleşme Süreci Genelgesi Değişiklikleridir. Sonuçta pandeminin başından itibaren Bakanlığın almış olduğu kararların genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Covid-19, pandemi, genelge, turizm

Abstract

With the spread of the Covid-19 epidemic all over the world, countries have restricted international travel. Tourism sector remained in uncertainty. The Ministry of Culture and Tourism also issued circulars in order to eliminate these uncertainties and direct the sector. The aim of this study is to examine what kind of measures are being taken throughout the sector with the circulars issued by the Ministry from the beginning of the epidemic until today, through content analysis. Circulars are classified in three tables in terms of content. These are circulars regarding cancellation of accommodation facilities, Controlled Normalization Process Circulars, Controlled Normalization Process Circular Amendments in Accommodation Facilities. As a result, a general evaluation of the decisions taken by the Ministry since the beginning of the pandemic has been made.

Keywords: Covid-19, pandemic, circular, tourism

1. Giriş

İlk kez Aralık 2019 tarihinde Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve Covid-19 adı verilen hastalığa yol açan koronavirüs salgını buradan tüm dünyaya yayılmıştır. Yakın temas kuran insandan insana hızlı bir şekilde bulaşmakta ve insan için hayati risk taşıması nedeniyle insanlar için önemli bir tehdit olarak ortaya çıkarmaktadır (Hoque vd, 2020). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından 2020 yılı Şubat ayında küresel salgın anlamına gelen "pandemi" ilan edilmiş, birçok ülkenin sınırlarını kapatmasına ve sosyal izolasyonu sağlamak amacıyla milyonlarca insanın evlerine kapanmasına neden olmuştur.

Birçok sektör gibi turizm sektörü de Covid-19 pandemisinden derin bir şekilde etkilenmiştir (Rani, 2020). Turizm sektöründe önde gelen birçok ülke gibi Türkiye turizmi de salgından önemli yaralar almaktadır. Zaten işsizlik oranının çok yüksek olduğu ve ekonominin oldukça kötü olduğu bir dönemde hem istihdamı sağlaması hem de ülkenin ihtiyacı olan döviz rezervini artırması bakımından kurtarıcı olarak görülen turizm sektörünün, pandemiden kaynaklanan olumsuzluklarını

¹ Prof. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Isparta, sirvansendemir@gmail.com

bertaraf edecek önlemlere acil ihtiyaç bulunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB) da bu süreçte Türkiye turizminin en az hasarla bu sezonu atlatabilmesi için ne gibi önlemler alabiliriz arayışına girmiştir. Sektörün devamlılığı için virüsün bulaşıcılığını ve insanların temasını en aza indirecek uygulamalar, önlemleri bulma gayreti içerisinde sektör paydaşları ile yoğun bir şekilde çalışmaktadır (Demir, Günaydın ve Demir 2020). Bu amaçla pandeminin başından itibaren sektöre yön verecek genelgeler yayınlamıştır. Kurumlarca yayınlanan genelgeler Türk Dil Kurumu (TDK) tanımında da belirtildiği gibi “yasa ve yönetmeliklerin uygulanmasında yol göstermek, herhangi bir konuda aydınlatmak, dikkat çekmek üzere ilgililere gönderilen yazı, tamim, sirküler” dir. Bakanlıklar zaman içinde değişen koşullara uygun olarak genelgeler yayınlar. Bu genelgelerle, sektöre ve kurumlara yol göstererek gerekli görülen önlemlerin zamanında alınması sağlanmış olmaktadır. Bu çalışmanın amacı da pandeminin başından bugüne kadar Kültür ve Turizm Bakanlığının yayınlamış olduğu genellerle sektör genelinde ne tür önlemler alınmaya çalışıldığının içerik analizi ile incelenmesidir.

2. Literatür

Pandemi tüm sektörleri etkilediği gibi turizm sektörünü de olumsuz yönde etkilemiştir. Pandeminin başlaması ile birlikte tüm dünyada seyahatler durmuş, iptaller ardı ardına gelmiştir. Akademik dünyada hızla bu konuda yayınlar üretmeye başlamıştır. Turizm alanında çalışan akademisyenlerde pandeminin turizm sektörüne etkilerini farklı yönleriyle ele alan çalışmalar yapmışlardır.

Gössling, Scott, ve Hall, (2020) yapmış oldukları çalışmada Covid-19'un etkilerini önceki salgın/ pandemi ve diğer küresel kriz türleriyle karşılaştırmış ve pandeminin toplumu, ekonomiyi ve turizmi nasıl değiştirebileceğini araştırmışlardır. Bir başka çalışmada Covid-19 salgınının gözle görülür şekilde olumsuz sosyal ve ekonomik etkileri ve sonuçları incelenmiştir (Qiu, Park, Li ve Song (2020).

Turizmin Covid-19'la birlikte sıfırlandığı bunun turizmin yeniden düzenlenmesi için fırsat olduğu ve turizmin dönüşümüne yönelik evrimsel yollar aramaya yönelik pek çok çalışma yapılmıştır. Çalışmalarda pandeminin birçok anlamda yıkıcı etkileri olsa da turizmi sürdürülebilirlik ilkelerine uygun olarak yeniden geliştirmek için tekrarlanamaz bir fırsat olarak görülmüştür. Gerçekten de kriz, sürdürülebilir turizmin tüm savunucularının birkaç ay önce hayal bile edemeyecekleri olağanüstü bir fırsat penceresi yaratmıştır. Turizmi daha çevresel olarak sürdürülebilir, daha az sömürücü ve açgözlü, ev sahibi topluluklara ve onların kültürlerine ve geleneklerine daha saygılı ve daha duyarlı hale getirmek için bir fırsat olduğunu savunulan çalışmalar yapılmıştır (Brouder, 2020; Higgins-Desbiolles, 2020; Nepal, 2020; Niewiadomsk, 2020).

Araştırmacılar Covid-19'un kendi ülkelerinin turizmine olan etkisi ile ilgili çalışmalar yapmışlardır (Hoque, Shikha, Hasanat, Arif ve Hamid, 2020; Mariolis, Rodousakis, ve Soklis, 2020; Sah, Sigdel, Ozaki, Kotera, Bhandari, Regmi ve Dhama, 2020). Pandemi farklı ülkelerde özellikle turizmden önemli gelirler elde eden gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinde oldukça derin yaralar açtığı görülmektedir. Salgını Türkiye turizmine etkileri de farklı açılardan ele alan çalışmalar olduğu görülmektedir (Acar, 2020; Aydın ve Doğan, 2020; Soylu, 2020; Üstün ve Özçiftçi, 2020).

Konaklama işletmeleri Covid-19 krizinden en fazla etkilenen işletmelerdir. Krizi nasıl atlatabilecekleri, nasıl ayakta kalabilecekleri, müşterilerin geri gelmesini neyin sağlayacağını bulmak bu nedenle çok önemlidir. Yoğun araştırma çabaları gerektiren bu konularda araştırmacılar birçok

çalışma yaparak sektöre rehberlik etmeye çalışmaktadır (Gössling, Scott ve Hall 2020; Gursoy, ve Chi, 2020).

Tüketicilerin seyahat ve turizme katılma hakları, pandemiden önce düşünemeyecek kadar hükümetler tarafından yasa ve düzenlemelerle kısıtlanmıştır. İleriye dönük yanıtlanması gereken büyük sorular, bu hakların Covid-19 sonrası ne ölçüde geri verileceğidir. Pandemi sonrası hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağı hem turizm işletmeleri hem de tüketiciler açısından yeni sürece uyumun nasıl olacağı konuları araştırmacıların cevabını bulmaya çalıştıkları konular arasındadır (Baum ve Hai, 2020). Ayrıca turistlerin yaşam tarzı tercihlerini, seyahat davranışlarını, turizm tercihlerini kısa ve uzun vadede nasıl değiştirebileceğini incelemeyi amaçlamayan çalışmalarda yapılmaktadır (Matiza, 2020; Wen, Kozak, Yang ve Liu, 2020;).

3. Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analizi kullanılmıştır. Belgeleri analiz etme yöntemi olarak da bilinen içerik analizi, araştırmacının verilerin anlaşılmasını sağlayabilmesi için teorik konuların ayrıntılandırılmasına olanak tanır (Elo ve Kyngas, 2008). İçerik analizi, metinden geçerli çıkarımlar yapmak için bir dizi prosedür (usul, işlem) kullanan bir araştırma yöntemidir. Bu çıkarımsal sürecin kuralları, araştırmacının teorik ve asli ilgi alanlarına göre değişir. İçerik analizinde ana fikir, metindeki birçok kelimenin çok daha az içerik kategorisinde sınıflandırılmasıdır (Weber, 1990). İçerik analizi; izlenimci, sezgisel, yorumlayıcı analizlerden sistematik, katı metin analizlerine kadar uzanan bir analitik yaklaşımlar ailesini tanımlar (Rosengren, 1981). İçerik analizinin amacı, incelenen fenomen hakkında bilgi ve anlayış sağlamaktır.

Covid-19 pandemisinin başlangıcından itibaren Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından ne gibi tedbirlerin alındığını, süreç içerisindeki değişimi anlayabilmek, alınan önlemlerdeki gereksinimlerdeki değişikliği ancak genelgelerin daha ayrıntılı analiz edilmesi ile ortaya çıkarılabileceğinin anlaşılması olmasından dolayı içerik analizi yöntemi tercih edilmiştir. Genelgeler KTB’lığının kendi sitesinden elde edilmiştir ve tek tek, ayrıntılı bir şekilde incelenerek içeriklerine uygun olarak üç tablo oluşturulmuş ve tablolar yorumlanmıştır.

4. Bulgular

Çalışma Covid 19 pandemisinin ilk başladığı günden itibaren Kültür ve Turizm Bakanlığının (KTB) ülkedeki turizm sektörüne yön vermek ve yol göstermek amacıyla çıkardığı genelgelerin içerik analizi ile derinlemesine incelenmesini kapsamaktadır. KTB’da pandeminin ülkemizde görülmeye başladığı dönemden itibaren koşullardaki değişikliklere uygun olarak Covid-19 genelgeleri yayınlamıştır. Ancak bu genelgeler Genelge 3’ten başlamaktadır. Bakanlığın kendi sitesinde ya da farklı diğer kaynaklarda da Genelge 1 ve 2 ile ilgili bilgiye rastlanmamıştır. Bu genelgeler içerik olarak üç farklı tablo altında incelenmiştir.

Tablo 1. Konaklama tesisleri rezervasyon iptallerine ilişkin genelgeler

Genelgeler	Genelge tarihi	Karar
Genelge 3	15.03.2020	Konaklama tesislerinin 1 Mayıs 2020’den önceki müşteri rezervasyonlarının iptallerinde cezai işlem uygulanmaması
Genelge 5	16.04.2020	Genelge 3’te alınan 1 Mayıs kararının 1 Haziran 2020 olarak güncellenmesi
Genelge 7	19.05.2020	Genelge 5’te güncellenen 1 Haziran kararının 31 Aralık 2020 olarak güncellenmesi

11 Mart 2020 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığı ile birlikte yaptığı basın toplantısında halen sezonu açmamış olan konaklama tesislerinin sezon açılışını Nisan ayı sonuna ertelemeleri önerisinde bulunulmuştur. Anacak salgının ilerlemesi ile birlikte sezonda açılması gereken tesisler açılmamıştır. Sektörün ihtiyacı doğrultusunda KTB 15.03.2020 tarihinde Covid-19 ile ilgili Genelge yayınlamıştır;

Bu genelgenin yayımı tarihinden önce teyit edilen ve girişi 1 Mayıs 2020 tarihinden önce olan rezervasyonların veya aynı tarihten önce gerçekleştirilecek konaklama içermeyen diğer etkinliklerin konaklama tesisinin faaliyetine ara vermesi veya sezon açılışını gerçekleştirilmemesi nedeniyle konaklama tesisi tarafından iptal edilmesi durumunda, konaklama tesisleri hakkında 2634 sayılı Kanununun 33 üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) ve (e) bentleri kapsamında işlem uygulanmayacaktır.

kararını almıştır. Bu kararda belirtilen 2634 sayılı kanunun 33. Maddesinin d fıkrasında “Müşteriye taahhüt edilen hizmetin verilmemesi veya eksik verilmesi halinde sekiz bin beş yüz Türk lirası idari para cezası uygulanır; aynı maddenin e fıkrasında ise Konaklama tesislerinde, işletme tarafından taahhüt edilmesine rağmen müşterinin konaklatılmaması veya bu hizmetin yakın çevrede aynı konum, tür ve sınıfta bir işletmede verilmesinin sağlanmaması hallerinde hizmetin sağlanmadığı her bir oda için sekiz bin beş yüz Türk lirası idari para cezası uygulanır hükümleri yer almaktadır. Bu hükümlerin uygulanmayacağı belirtilmesi konaklama işletmelerini bir nebze rahatlatmıştır. Tablo1’de de belirtildiği gibi alınan bu kararın tarihi önce 1 Haziran 2020 iken, tüm dünyada pandeminin artarak devam etmesi üzerine 31 Aralık 2020’ye kadar uzatılmıştır.

Tablo 2. Kontrollü normalleşme süreci genelgeleri

Genelge	Genelge tarihi	Konu	Karar
Genelge 6	12.05.2020	Konaklama tesislerinde kontrollü normalleşme süreci	Konaklama tesislerinde alınacak önlemler ve sürekliliğinin sağlanması
Genelge 8	20.05.2020	Yeme-içme tesislerinde kontrollü normalleşme süreci	Müstakil yeme-içme tesislerinde alınacak önlemler ve sürekliliğinin sağlanması
Genelge 10	05.06.2020	Deniz turizmi tesis ve araçları ile turizm amaçlı sportif faaliyetlerde kontrollü normalleşme süreci	Deniz turizmi tesisleri ve araçları ile turizm amaçlı sportif faaliyetlerde alınacak önlemler ve sürekliliğinin sağlanması
Genelge 11	09.06.2020	Turist rehberliği hizmetinde Covid-19 pandemi sürecinde uyulması gereken kurallara ilişkin genelge	Turist rehberliği hizmetinde alınacak önlemler ve sürekliliğinin sağlanması
Genelge 12	23.06.2020	Kültür ve sanat tesislerinde kontrollü normalleşme süreci genelgesi	Kültür ve sanat tesislerinde alınacak önlemler ve sürekliliğinin sağlanması

Pandemi sürecinde 12.05.2020 tarihinde yayınlanan 6. Genelge ile KTB Covid-19 salgınının yayılmasının önlenmesine yönelik tedbirler kapsamında, kontrollü normalleşme süreci aşamasına geçildiğini belirtmiştir. Bu genelgede turizm faaliyetlerinin güvenli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi amacıyla konaklama tesislerinde alınması ve sürdürülmesi gereken önlemler yer almaktadır. Bu kapsamda genel ilkeler ve bildirim, misafir kabulü, genel kullanım alanları, personel ile genel temizlik ve bakım başlıkları altında alınması gereken önlemler ve sürekliliğinin sağlanmasının gerekliliği belirtilmiştir. Tablo 2’de de görüldüğü gibi konaklama tesislerindeki

normalleşme sürecini, müstakil yeme içme tesisleri, deniz turizmi tesisleri ve araçları, turist rehberliği hizmeti ile kültür ve sanat tesislerinin kontrollü normalleşme süreci genelgesi izlemiştir.

Müstakil yeme içme tesislerinde genel ilkeler ve bildirim, misafir kabulü, yemek salonu ve genel kullanım alanları, personel, genel temizlik ve bakım, mutfak ve servis alanları, işletme araçları başlıkları altında alınması gereken önlemler yer almaktadır.

Deniz turizmi tesis ve araçları ile turizm amaçlı sportif faaliyetlerde kontrollü normalleşme süreci genelgesinde genel ilkeler ve bildirim, yeme içme hizmeti, deniz turizmi tesisleri, deniz turizmi araçları, turizm amaçlı sportif faaliyetler ve diğer konular başlıkları altında alınması gereken önlemler belirtilmiştir.

Turist rehberliği hizmetinde Covid-19 Pandemi sürecinde uyulması gereken kurallara ilişkin genelge, turist rehberlerinin tur boyunca almaları gereken önlemler ve davranışları içermektedir. Kültür ve sanat tesislerinde kontrollü normalleşme süreci genelgesinde Sağlık Bakanlığı Bilim Kurulunun (Covid-19) salgın yönetimi ve çalışma rehberi esas alınarak tesisin bünyesinde bulunan tüm bölümlere ilişkin bir “eylem planı” hazırlanması ve planı uygulamak ve uygulamaları denetlemekten sorumlu personellerin belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bunun dışında giriş, fuaye ve salonlar, sanatçı ve personel, temizlik ve bakım, işletme/personel araçları başlıkları altında uyulması gereken kurallar ve alınması gereken önlemler belirtilmiştir.

Tablo 3. Konaklama tesislerinde kontrollü normalleşme süreci genelgesi değişiklikleri

Genelge	Tarih	Değişiklikler
Genelge 9	02.06.2020	1. Mini kulüpler hizmete açılabilmesi ve uyulacak kurallar 2. Hamam, sauna, masaj üniteleri gibi SPA ünitelerinin açılabilmesi ve uyulacak kurallar
Genelge 14	01.07.2020	1. Genel temizlik ve bakım başlığı altına izolasyon odaları başlığı altında yapılması gerekenler ilave edilmiştir. 2. Güvenli turizm sertifikası alma zorunluluğu
Genelge 15	02.08.2020	Covid-19 testi ve numune alma işlemleri zorunluluğu
Genelge 16	12.08.2020	1. İzolasyon odaları başlıklı bölümde değişiklik 2. Güvenli Turizm sertifikası bölümünde değişiklik
Genelge 17	08.10.2020	Güvenli Turizm Sertifikası alma zorunluluğu olan konaklama işletmelerinde değişiklik

Tablo 3’de görüldüğü gibi konaklama tesislerinde kontrollü normalleşme süreci genelgesine farklı tarihlerde yapılmış beş değişiklik bulunmaktadır. 2 Haziran 2020 tarihinde yayınlanan 9. Genelgede, 6. Genelge de yer alan “Tesis içerisinde çocuklara ayrılmış oyun odaları, çocuk kulübü, lunapark, oyun bahçesi-alanı gibi üniteler hizmete açılmaz” ibaresi değiştirilerek Konaklama tesisleri bünyesinde yer alan mini kulüpler hizmete açılması halinde uyulması gereken kurallar belirtilmiştir. Ayrıca “Hamam, sauna, masaj üniteleri gibi SPA üniteleri Sağlık Bakanlığı Turizm Sertifikası bulunmayan tesislerde hizmete açılmaz” ibaresinin “Hamam, sauna, masaj üniteleri gibi SPA üniteleri İçişleri Bakanlığınca Covid-19 kapsamında normalleşme sürecine ilişkin belirlenen usul ve esaslar uyarınca faaliyette bulunur” şeklinde değiştirilmiştir.

Genelge 14’te Konaklama Tesislerinde Kontrollü Normalleşme Süreci Genelgesine İzolasyon Odaları başlığı altında bir bölüm eklenerek konaklama tesislerine toplam oda kapasitelerine uygun sayıda misafir izolasyon odaları düzenleme zorunluluğu getirilmiştir. Otel misafirlerinden konaklama süreci içerisinde Covid-19 teşhisi konulan ve Sağlık Kuruluşunca hastanede tedavisi gerekmeyenlerin konaklama sözleşmesinde belirtilen süre ve koşullarda tesiste düzenlenen izolasyon odalarında konaklamalarının sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca 50 oda

ve üzeri kapasitedeki tüm konaklama tesislerine Bakanlık tarafından belirlenen uluslararası sertifikasyon kuruluşlarından Güvenli Turizm Sertifikası alma zorunluluğu getirilmiştir.

Genelge 15 ile Güvenli Turizm Sertifikası alma zorunlu olan konaklama tesislerinde yabancı misafirlerin taleplerine uygun olarak Covid-19 testi için numune alabilecek sağlık personeli bulundurmaları veya yetkin bir sağlık kuruluşu ile anlaşmalı olarak hizmet vermeleri gerektiği hükmü ilave edilmiştir.

Daha önce Genelge 6'ya yapılan ilave ile İzolasyon başlığı altında Covid-19 teşhisi konulan misafirlerin konaklama sözleşmesinde belirtilen süre ve koşullarda tesiste konaklaması sağlanacağı belirtilmiştir. Ancak Genelge 16 ile kalış tarihi sonunda konaklama tesisinden ayrılış yapan veya konaklama sözleşmesi süresi sona eren, ancak Covid-19 teşhisi nedeniyle ülkeden çıkış yapamayan misafirler, talepleri halinde, aynı tesiste konaklatılacağı şeklinde değiştirilmiştir. Ayrıca sonuncu paragrafa Güvenli Turizm Sertifikası alma zorunluluğu getirilen konaklama tesislerinin, sertifikasız faaliyet gösterdiğinin ve Covid-19 teşhisi konulan misafirlerin genelgede belirtilen koşullarda konaklamalarının sağlanmadığının tespiti halinde, turizm belgesi iptali dâhil her türlü cezai işlemler saklı kalmak kaydıyla, işletme faaliyetlerine son verileceği hükmü ilave edilmiştir.

Güvenli Turizm Sertifikası 50 oda ve üzeri konaklama tesislerinde zorunlu iken 8 Ekim 2020 tarihinde yayınlanan 17. Genelge ile 30 oda ve üzeri kapasitedeki tüm konaklama tesislerine bu sertifikayı alma zorunluluğu getirilmiştir.

5. Sonuç ve öneriler

Covid-19 salgının tüm dünyada yayılması ile birlikte ülkeler uluslararası seyahatlere sınırlama getirmiştir. Türkiye'de, Nisan ayında sezon açılış yapmaya hazırlanan resort oteller gelen iptallerle birlikte açılışlarını ertelemek zorunda kalmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı otellerin açılış yapamamaları üzerine genelge yayınlayarak cezai işlem uygulanmayacağını belirtmiştir. Ancak salgının Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak ilan edilmesi ile birlikte turizm sektörü büyük bir belirsizlik içerisinde kalmıştır. Bu süreç içerisinde hükümetin almış olduğu kararlar doğrultusunda KTB'da genelgeler yayınlayarak sektöre yön vermeye çalışmıştır.

Konaklama tesislerine rezervasyon iptallerine ilişkin herhangi bir cezai işlem uygulanmaması işletmeleri içinde buldukları zor durumdan kurtarmaya yetmemiştir. 12 Mayıs 2020 tarihinde yayınlanan 6. Genelge ile konaklama tesislerinde kontrollü normalleşme sürecine geçildiği belirtilmiştir. Ancak bu genelgede, tesislerini açacak olan işletmelerin uygulaması gereken birçok önlem bulunmaktadır. Bu önlemler zaten ülkelerin seyahat kısıtlamalarından dolayı birçok rezervasyonu iptal olmuş işletmelere mali anlamda çok büyük külfetler yüklemektedir. Özellikle sosyal mesafe dolayısıyla müşteri sayısının azaltılması, temizlik ve hijyen için gerekli araç, gerek ve malzeme giderleri işletmelerin bir kısmını tesislerini açmaktan vazgeçirmiştir.

Konaklama tesislerini takiben münferit yeme içme tesisleri, deniz turizmi tesis ve araçları, turist rehberliği hizmetleri ve kültür sanat tesisleri kontrollü normalleşme sürecine geçmiştir. Bu genelgelerde de uyulması gereken önemli kurallar ve önlemler maddelenmiştir.

Konaklama tesislerinde kontrollü normalleşme sürecine geçişi sağlayan 6.Genelgede, konaklama tesislerinde yer alan mini kulüpler ile hamam, sauna ve SPA ünitelerinin genelgelerde belirlenen usul ve esaslara uymak şartıyla açılmasına izin verildiğine dair değişiklik yapan genelge yayınlanmıştır.

6. Genelgede yapılan en önemli değişikliklerden biri konaklama tesislerinin toplam oda sayısına uygun sayıda misafir izolasyon odası düzenleme zorunluluğudur. Tesiste Covid olduğu tespit

edilen misafirler, Sağlık Kuruluşunca hastanede tedavisi gerekmediğinin belirlenmesi halinde, konaklama sözleşmesinde belirtilen süre ve koşullarda tesiste düzenlenen ve birçok önlemin alınmasını gerektiren izolasyon odalarında konaklaması sağlanmak zorundadır. Bu maddeye daha sonra yapılan değişiklikle konaklama süresi dolduğu halde ülkeden ayrılması pandemi nedeni ile mümkün olmayan misafirlerin konaklama sözleşmesinde belirtilen koşullarda tesiste kalmalarına izin verilmesi zorunluluğu getirilmiştir. Bu kurallara uymayan işletmelerin faaliyetlerine son verileceği belirtilmiştir. Bu madde işletmelere oldukça ağır sorumluluklar getirmektedir.

Genelgenin ikinci bölümünde de 50 oda ve üstü konaklama tesislerine Bakanlığın belirlediği uluslararası sertifikasyon kuruluşlarından güvenli turizm sertifikası alma zorunluluğu getirmektedir. Güvenli turizm sertifikası almayan işletmelerin turizm belgesi iptali dahil her türlü cezai işlemler saklı kalmak kaydıyla, işletme faaliyetlerine son verileceği belirtilmiştir. Bu madde ile Bakanlık yayınlamış olduğu genelgelerde belirtilen usul ve esaslara konaklama tesislerinin uyup uymadıklarını uluslararası sertifikasyon kuruluşlarına denetletmiş olmaktadır. Daha sonraki genelge ile de 30 oda ve üstü konaklama tesislerinin de güvenli turizm sertifikası almasını zorunlu tutmuştur.

Bakanlık güvenli turizm sertifikası zorunluluğu ile konaklama işletmelerindeki misafirleri ve çalışan personeli korumaya ve pandeminin artışı engellemeye çalışmaktadır. Tüm hayatı felce uğratan, ülkelerin ekonomilerini alt üst eden pandemiden turizm sektörünün daha az yara alarak kurtulması ve en azından tesislerin bir kısmının ayakta kalabilmesi ve çalışanların mali anlamda yükünü azaltmak adına bu önlemler oldukça yararlı olmuş ancak yeterli olmadığı söylenebilir. Çünkü birçok turizm işletmesi bu dönemde kapalı kalmış, personel istihdam edilmediği için işsizlik artmış, ülkeye girmesi beklenen döviz girişi beklendiği gibi gerçekleşmemiştir. Pandemi sonrası hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağından sektöründe dünyadaki değişime uygun önlemler alması gerekmektedir. Bu amaçla, Bakanlık, turizmle ilgili dernek ve birlikler başta olmak üzere tüm paydaşların katılımıyla yapacağı toplantılarla bundan sonra nelerin yapılabileceğine yönelik kararlar alınması ve uygulanmasının denetlenmesi turizmin ülkemizdeki geleceği için çok büyük önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Acar, Y. (2020). Yeni Koronavirüs (COVID-19) salgını ve turizm faaliyetlerine etkisi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 7-21.
- Aydın, B. ve Doğan, M. (2020). Yeni Koronavirüs (COVID-19) Pandemisinin Turistik Tüketici Davranışları ve Türkiye Turizmi Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi. *Pazarlama Teorisi ve Uygulamaları Dergisi*, 6(1), 93-115.
- Baum, T., & Hai, N. T. T. (2020). Hospitality, tourism, human rights and the impact of COVID-19. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*.
- Brouder, P. (2020). Reset redux: possible evolutionary pathways towards the transformation of tourism in a COVID-19 world. *Tourism Geographies*, 1-7.
- Demir, M., Günaydın, Y. ve Demir, Ş. Ş. (2020). Koronavirüs (Covid-19) salgınının Türkiye’de turizm üzerindeki öncülleri, etkileri ve sonuçlarının değerlendirilmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(1), 80-107.
- Demir, M. ve Diğerleri (2017). Genel Turizm: Kavramlar ve Farklı Boyutlarıyla Değerlendirme Ankara: Detay Yayıncılık.
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of advanced nursing*, 62(1), 107-115.

Demir, Ş.Ş. (2020). Analysis of the published circulars related to tourism during Covid-19 in Turkey. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 491-500.

- Gössling, S. , Scott, D. , & Hall, C. M. (2020). Pandemics, tourism and global change: A rapid assessment of COVID-19. *Journal of Sustainable Tourism* , 1–20.
- Gursoy, D., & Chi, C. G. (2020). Effects of COVID-19 pandemic on hospitality industry: Review of the current situations and a research agenda.
- Higgins-Desbiolles, F. (2020). Socialising tourism for social and ecological justice after COVID-19. *Tourism Geographies*, 1-14.
- Hoque, A., Shikha, F. A., Hasanat, M. W., Arif, I., & Hamid, A. B. A. (2020). The effect of Coronavirus (COVID-19) in the tourism industry in China. *Asian Journal of Multidisciplinary Studies*, 3(1), 52-58.
- Hoque, A., Shikha, F. A., Hasanat, M. W., Arif, I., & Hamid, A. B. A. (2020). The Effect of Coronavirus (COVID-19) in the Tourism Industry in China. *Asian Journal of Multidisciplinary Studies*, 3(1), 52-58.
- Hsieh, H. F., & Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative health research*, 15(9), 1277-1288.
- Kasare, K. S. (2020). Effects of Coronavirus Disease (COVID-19) on Tourism Industry of India. *Studies in Indian Place Names*, 40(35), 362-365.
- Mariolis, T., Rodousakis, N., & Soklis, G. (2020). The COVID-19 multiplier effects of tourism on the Greek economy. *Tourism Economics*, 1354816620946547.
- Matiza, T. (2020). Post-COVID-19 crisis travel behaviour: towards mitigating the effects of perceived risk. *Journal of Tourism Futures*
- Nepal, S. K. (2020). Travel and tourism after COVID-19—business as usual or opportunity to reset?. *Tourism Geographies*, 1-5.
- Niewiadomski, P. (2020). COVID-19: from temporary de-globalisation to a re-discovery of tourism?. *Tourism Geographies*, 1-6.
- Qiu, R. T., Park, J., Li, S., & Song, H. (2020). Social costs of tourism during the COVID-19 pandemic. *Annals of Tourism Research*, 84, 102994.
- Rani, R. (2020). The Impact of Corona Virus on Indian Economy. *Studies in Indian Place Names*, 40(60), 3618-3626.
- Rosengren, K. E. (1981). Advances in Scandinavia content analysis: An introduction. In K. E. Rosengren (Ed.), *Advances in content analysis* (pp. 9-19). Beverly Hills, CA: Sage
- Sah, R., Sigdel, S., Ozaki, A., Kotera, Y., Bhandari, D., Regmi, P., & Dhama, K. (2020). Impact of COVID-19 on tourism in Nepal. *Journal of Travel Medicine*, 27(6), taaa105.
- Soylu, Ö. B. (2020). Türkiye ekonomisinde COVID-19'un sektörel etkileri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(6), 169-185.
- Üstün, Ç. ve Özçiftçi, S. (2020). COVID-19 pandemisinin sosyal yaşam ve etik düzlem üzerine etkileri: Bir değerlendirme çalışması. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25(Special Issue on COVID 19), 142-153.
- Weber, R. P. (1990). Basic content analysis (No. 49). A Sage.University Paper.
- Wen, J., Kozak, M., Yang, S., & Liu, F. (2020). COVID-19: potential effects on Chinese citizens' lifestyle and travel. *Tourism Review*.

Extended abstract in English

Like many industries, the tourism industry has been deeply affected by the Covid19 epidemic (Rani, 2020). Like many leading countries in the tourism industry Turkey tourism has taken epidemic important wounds. In this process, the Ministry of Culture and Tourism sought solutions to survive the season with the least damage. It works intensively with sector stakeholders in an effort to find practices and measures that will minimize the contact of people for the continuity of the sector (Demir, Günaydın and Demir 2020).

Academics working in the field of tourism have conducted studies that address the effects of the pandemic on tourism from different aspects. In another study, the visible negative social and economic effects and consequences of the covid-19 outbreak were examined (Qiu, Park, Li and Song (2020). Studies have been conducted to argue that it is an opportunity to make tourism more environmentally sustainable, less exploitative, greedy, more respectful and sensitive to host communities, their cultures and traditions (Nepal, 2020; Brouder, 2020; Higgins-Desbiolles, 2020; Niewiadomsk, 2020).

Researchers have conducted studies on the impact of Covid-19 on the tourism of their countries (Hoque et al, 2020; Mariolis, Rodousakis and Soklis, 2020; Sah, Sigdel, Ozaki, Kotera, Bhandari, Regmi and Dhama, 2020; Kasare, 2020). Hospitality Businesses are the businesses most affected by the covid-19 crisis. Researchers are trying to guide the sector by doing many studies on these subjects that require intense research efforts (Gössling, Scott and Hall 2020; Gursoy and Chi, 2020). The study covers an in-depth analysis of the circulars issued by the Ministry of Culture and Tourism (KTB) in order to give direction and guide the tourism sector in the country since the first day of the Covid 19 pandemic

Content analysis, one of the qualitative research methods, was used in this study. Content analysis, also known as the method of analyzing documents, allows the researcher to elaborate on theoretical issues so that the data can be understood (Elo and Kyngas, 2008). The main idea in content analysis is that many words in the text are classified into much less content categories (Weber, 1990). During the pandemic, the Ministry of Culture and Tourism issued circulars to guide the industry. Circulars were obtained from the ministry's own website and were examined in detail one by one, three tables were created according to their contents and the tables were interpreted.

The data in the tables are gathered under the Circulars regarding the cancellation of the accommodation facilities, the Controlled Normalization Process Circular, the Controlled Normalization Process Circular Changes in the Accommodation Facilities. The second table deals with the controlled normalization process circulars. Respectively, accommodation facilities, Food and Beverage Facilities, Sea Tourism Facilities and Vehicles, Tourist Guidance Service and finally Culture and Art Facilities have entered a controlled normalization process. The third table relates to the change in the controlled normalization process circular for accommodation facilities. With circulars, it is obligatory to obtain a safe tourism certificate for 50 and more accommodation businesses. It has been imposed that accommodation facilities should arrange a number of guest isolation rooms suitable for their total room capacities.

In addition, the provision has been added that in accommodation facilities that are required to obtain a Safe Tourism Certificate, they must have health personnel who can take samples for the covid-19 test or provide services in agreement with an effective health institution.

The fact that no penalties will be given to the accommodation facilities as a result of the reservation cancellations was not enough to save the businesses from the difficult situation they were in. With the 6th Circular published on 12 May 2020, it was stated that the Controlled Normalization Process in Accommodation Facilities was initiated. In this circular, there are many measures that businesses should implement. These measures place huge financial burdens on businesses that have many bookings canceled. The decrease in the number of customers, especially due to social distance, and the expenses of tools, equipment and materials required for cleaning and hygiene have discouraged some of the enterprises from opening their facilities.

Y kuşağı karnaval katılımcılarının anlık hediyeelik eşya satın alma davranışları ve hedonik tüketim eğilimlerinin belirlenmesi

Determining impulse buying and hedonic consumption behaviors of generation Y participants at carnival

Sevda Sahilli Birdir¹ ve Kemal Birdir²

Gönderilme tarihi/Received date: 30 / 09 / 2020

Kabul tarihi/Accepted date: 08 / 11 / 2020

Öz

Bu çalışmada, Portakal Çiçeği karnavalına katılan Y Kuşağı katılımcıların anlık hediyeelik eşya satın alma davranışları ve hedonik tüketim eğilimlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Yapılan literatür taramasına göre oluşturulan anketle, 05-07 Nisan 2019 tarihleri arasında Adana'da düzenlenen karnaval sırasında, bırak-topla yöntemi ile veri toplanmıştır. Yapılan analizlere göre, Y Kuşağı karnaval katılımcılarının anlık hediyeelik eşya satın alma davranışları ve hedonik tüketim eğilimi arasında anlamlı, pozitif yönlü, ancak zayıf bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, Y Kuşağı karnaval katılımcılarının hedonik tüketim eğilimlerinin demografik değişkenlere göre analizi sonucunda değişkenler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Y kuşağı, Portakal çiçeği karnavalı, Anlık satın alma, Hedonik tüketim, Hediyeelik eşya

Abstract

In this study, it is aimed to reveal the instant gift buying behaviors and hedonic consumption trends of the Generation Y participants attending to the Orange Blossom Carnival. With a questionnaire created after a comprehensive literature review, data were collected by drop-collect method at the Carnival on 05-07 April 2019 in Adana, Turkey. Conducted analysis showed that there is a significant, positive but weak relationship between the instant gift buying behaviors and hedonic consumption tendency of Generation Y of carnival participants. In addition, as a result of the analysis of the hedonic consumption trends of Generation Y carnival participants according to demographic variables, a significant difference was found between variables.

Keywords: Generation Y, Orange blossom carnival, Impulse buying, Hedonic consumption, Souvenir

1. Giriş

Günümüzde, tüketicilerin ihtiyaç ve isteklerinin farklılaşması ile tüketicilerin satın alma davranışları da değişmektedir. Birçok tüketici için satın alınacak ürünün sadece somut çıktıları öne çıkarken, başka tüketiciler için ise, ürünün somut ve soyut çıktıları daha fazla öneme sahip olmaktadır. Bunda, satın alınan ürünün tüketici için fonksiyonel boyutunun mu yoksa duygusal boyutunun mu dikkate alınacağı önem kazanmaktadır. Öte yandan, tüketicinin hangi kuşak içinde olduğu da tüketim ve satın alma şekillerini etkilemekte ve şekillendirmektedir (Yaşa ve Mucan, 2010: 4). Hedonik tüketim, alışveriş sırasında tüketicilere haz ve mutluluk veren bir eylemdir. Bu yönüyle tüketicilerin satın alma davranışlarını etkilemektedir. Anlık yapılan satın alma da tüketiciler üzerinde mutluluk ve heyecan duygularını harekete geçirmesi ile tüketicilerin satın alma davranışlarını etkilemektedir (Aytekin ve Ay, 2015; Kop, 2008).

¹Doç. Dr., Mersin Ün., Turizm Fakültesi, Mersin / Türkiye, birdirss@mersin.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1568-5837

²Prof. Dr., Mersin Ün., Turizm Fakültesi, Mersin / Türkiye, kemalbirdir@mersin.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1353-3618

Bu çalışmada, Y kuşağı, anlık satın alma, hedonik tüketim ve hediyeleşik eşya satın alma kavramları üzerinde durularak, Y kuşağı karnaval katılımcılarının anlık hediyeleşik eşya satın alma davranışı ve hedonik tüketim arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır. Buna bağlı olarak Portakal Çiçeği Karnavalı'na katılan Y kuşağı katılımcılara bir anket uygulanmıştır. Portakal Çiçeği Karnavalı'na katılan Y kuşağı katılımcıların tüketim alışkanlıklarına yönelik alanyazında bir çalışma olmaması çalışmanın önemine işaret etmektedir. Çalışma sonucunda, Y kuşağı karnaval katılımcılarının anlık hediyeleşik eşya satın alma davranışı ve hedonik tüketim eğilimi arasında anlamlı pozitif yönlü ancak zayıf bir ilişki olduğu, katılımcıların anlık hediyeleşik eşya satın alma davranışları ve hedonik tüketim eğilimlerinin demografik değişkenlere göre kısmen farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

2. Alanyazın

2.1. Y kuşağı

Kuşaklara yönelik yapılan ilk çalışma Mannheim (1952) tarafından yapılmış ve genç-yaşlı tanımlarının önemine dikkat çekmiştir. Kuşak tanım olarak, aynı zaman dilimleri içinde doğmuş, yaşanan zamanın kültürel, sosyal, psikolojik, siyasal, ekonomik, çevresel etkilerden ve dönemlerin sahip olduğu durumları deneyimleyen kişiler topluluğu olarak ele alınabilir (Altıntuğ, 2012: 203). Y kuşağı yaş aralığının hangi tarihler arasında olduğuna yönelik literatür farklılık göstermekle birlikte, Başgöze ve Bayar (2014) ve Kyles (2005: 54), 1980 ile 1999 yılları arasında doğan kişilerin Y Kuşağı içinde ele alınabileceğini savunmaktadırlar. Y kuşağında yer alan insanların; daha çok kendilerine odaklı olduklarını, girişimci, istediklerini bilen, özgürlüklerine düşkün, teknoloji ile iyi anlaşılan, diğer kuşaklara oranla daha az sadakat duygusu olan, rahatına düşkün, eğlenceyi seven kişiler (Kavalcı ve Ünal, 2016: 1036; Uçkun, 2006: 77) olduğu belirtilmektedir.

Başgöze ve Bayar'ın (2014) yapmış olduğu çalışmada tüketicilerin eko otellerden hizmet satın alma eğiliminin kuşak farklılığı ortaya koyulmak istenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, X kuşağı katılımcıların "eko otellerden hizmet satın alma" ihtimallerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Öte yandan, eko otellerin, Y kuşağı katılımcılar tarafından tercih edilmemesinin nedeninin, diğer konaklama hizmeti sunan otellere oranla daha yüksek maliyetli olması olduğuna dikkat çekmişlerdir. Kuşaklar arasındaki hedonik tüketim tutumlarının sosyo-demografik özelliklere göre farklılıklarını ortaya koymak isteyen çalışmada İlğaz (2018), araştırmaya katılan Y kuşağı bireylerin hedonik ve gösterişçi eğilime sahip olduklarını tespit etmiştir.

2.2. Anlık satınalma davranışı

Anlık satın alma kavramı, Amerikan tüketicilerinin yaşam tarzlarının yaygın ve ayırt edici bir yönü olması ile 1950'li yıllardan bu yana araştırmacılar tarafından dikkate alınmaktadır. Anlık satın alma, tüketicilerin düşünmeden, buldukları yerlerde o anda kendiliğinden oluşan satın alma davranışı eğilimi olarak ele alınmakta ve önemli pazarlama yönetimi faaliyetlerinin odak noktası olarak değerlendirilmektedir (Rook ve Fisher, 1995: 306; Rook, 1987). Anlık satın alma, tüketicinin ani bir dürtüyle davranışa yönelmesi ve planlamadan satın alma yapması (Piron, 1991: 512; Odabaşı ve Barış, 2002: 377) şeklinde oluşmaktadır. Alanyazındaki araştırmalar, anlık satın almanın duyguları harekete geçirerek, satın alan kişide heyecan ve mutluluk duygularını ortaya çıkardığına işaret etmektedir (Aytekin ve Ay, 2015: 141).

Chung, Song ve Lee (2017) tarafından yapılan çalışmada, düşünmeden hareket etmenin hem hedonik hem de faydacı değeri güçlü bir şekilde uyardığını ve tüketiciyi anlık satın almaya yönettği vurgulanmaktadır. Ayrıca çalışmada, hedonik alışveriş eğiliminin anlık satın alma

Sahilli Birdir, S., Birdir, K. (2020). Determining impulse buying and hedonic consumption behaviors of generation Y participants at carnival. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 501-513.

davranışı üzerinde etkisinin olduğu bulgulanmıştır. Öte yandan, anlık satın alma davranışı ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını incelemek isteyen Tifferet ve Herstein'e (2012) göre kadınların, erkeklere oranla anlık satın alma davranışı ve hedonik tüketim eğilimlerinin daha fazla olduğu belirlenmiştir. Tendai ve Crispen'in (2009) çalışması, tüketicilerin alışveriş sırasındaki olumsuz duygularının, anlık satın alma niyeti üzerinde etkili olup olmadığını tespit etme amacını taşımaktadır. Elde edilen bulgulara göre tüketiciler, mağazaya girerken olumsuz (korku, endişe, stres) duygulara sahiplerse, daha fazla anlık/plansız satın alma gerçekleştirilmektedirler.

2.3. Hedonik tüketim

Hedonik tüketim, tüketici davranış şekillerinden biri olup, aynı anda birçok duyuya duygu ve fantezi içererek hitap eder (Hirschman ve Holbrook, 1982:93). Hedonik tüketim, tüketicilerin, satın almak istedikleri ürünlere yönelik oluşan duygusal duygularından neşe, mutluluk, kıskançlık, öfke ve korku içermekte ve bu tür duygulardan etkilenmektedir (Çakmak ve Çakır, 2012: 177; Kop, 2008: 88-89). Bunu, alışveriş yaparken gözlemlemek mümkündür. Zevk için yapılan alışverişte, tatmin olmaya vurgu yapan hedonik tüketimin temel unsurları sayılan koku, ses, bakış, renk ve tat tercihleri önemli rol oynamaktadır (Holbrook ve Hirschman, 1982: 95). Babin, Darden ve Griffin'e (1994: 646) göre, alışveriş sırasında tüketicinin morali çok önemlidir. Alışveriş yaparken eğer tüketicinin morali bozursa, alışverişin tüketicinin moralini iyi yönde etkilediğine dikkat çekmektedirler.

Babin, Darden ve Griffin (1994), hedonik alışveriş değerinin hazzal davranışlar olan keyif, kaçış, heyecan, büyülenme ve anlık davranışları içerdiğine vurgu yapmışlardır. Arnold ve Reynolds (2003) ise, hedonik alışverişin nedenlerini sınıflandırmışlardır. Bunlar; macera amaçlı, rahatlama amaçlı, fikir alma/bulma amaçlı, sosyalleşme amaçlı, başkalarını mutlu etme amaçlı, yarış heyecanını tatmak amaçlı ve yaşamak için yapılan alışveriştir. Başka bir çalışmada Solomon (2003:54), tüketicilerin genellikle ürünleri satın alırken, ürün veya hizmetin bilinen yararından çok, kendilerinde oluşturdukları keyif, mutluluk, haz ve deneyime göre satın alma yaptıklarına işaret etmektedir. Özdemir ve Yaman (2007: 88-89) ise, hazzcı alışveriş eyleminin cinsiyete göre değişip değişmediğini ortaya koymak istemişlerdir. Sonuç olarak, kadınların, erkeklere oranla alışverişten daha fazla zevk aldıkları tespit edilmiştir.

2.4. Hediyelik eşya satınalma

Littrell (1996), turizm amaçlı alışverişe yönelik araştırmasında, hediyelik eşya ile ilgili çalışmalarını incelemiş ve turistlerin alışveriş deneyimlerini iki boyutta incelenebileceğini ortaya koymuştur. Birinci boyut, ürün odaklı alışveriş deneyimi, ikinci boyut ise, süreç odaklı alışveriş deneyimidir. Her iki deneyim bulunulan atmosfer ve sosyal ipuçları ile ölçülebilmektedir. Yu ve Littrell'e (2003) göre, turistler, bire bir deneyime odaklı alışverişlere karşı daha olumlu tutumlar sergilemektedirler. Benzer bir çalışmada Yu ve Littrell (2005), alışveriş sırasında hediyelik eşya satın alan turistlerin davranışlarının, evdeki normal düzenlerinden biçim ve anlam açısından farklılık gösterdiğine dikkat çekmişlerdir. Shenhav-Keller (1995) ise, satılan hediyelik eşyalara dönük oluşturulan sembolik anlamların, müşterilerin ihtiyaçlarına göre, satış görevlisi tarafından tanımlanabildiğini tespit etmiştir. Örneğin, tatil dönüşünde turistler, buldukları destinasyonlardan satın aldıkları hediyeleri tatil anısı olarak beraberlerinde eve getirme isteği yaşamaktadırlar. Bu davranışta, satın alınan eşyanın tatil sırasında olumlu deneyimlenen bir zamanın kanıtı olarak düşünülmesi veya kutsal bir mekandan satın alınmış olmasının etkisi büyüktür (Yu ve Littrell, 2005).

Anderson (1993) tarafından yapılan bir çalışmada, Iowalı kadın turistlerin, seyahat davranışları ve hediyelik eşya satın alma davranışları incelenmiştir. Sonuç olarak, kadın turistlerin kiminle birlikte hediyelik eşya satın aldığına göre satın alma davranışlarının değiştiğini bulgulamışlardır. Kadın turistler, kadın arkadaşlarıyla birlikte iken daha fazla hediyelik eşya satın almakta ve daha fazla para harcamaktadırlar. Diğer bir çalışmada Yu ve Littrell (2005), turistlerin el sanatlarına dönük alışveriş eğilimlerini etkileyen faktörleri tespit etmeye çalışmışlardır. Çalışmada, turistlerin alışveriş deneyimlerindeki tutumlarını etkileyen faktörün faydacı değer ve alışveriş deneyimleyen arkadaşların satın alma niyetleri olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca, demografik özelliklerin turistlerin alışveriş eğilimleri ile ilişkili olduğunu, yaş ve eğitim düzeyinin, hedonik alışveriş değeri ile negatif ilişkili olduğu bulgulanmıştır.

3. Araştırmanın yöntemi

3.1. Araştırmanın amacı

Çalışma, 7. Uluslararası Portakal Çiçeği Karnavalı'na katılan Y Kuşağı katılımcıların anlık hediyelik eşya satın alma davranışları ve hedonik tüketim yapma eğilimlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmaktadır. Bununla birlikte, Y Kuşağı katılımcıların anlık hediyelik eşya satın alma davranışları ve hedonik tüketim eğilimlerinin demografik özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi de bir diğer amaç olarak belirlenmiştir.

3.2. Hipotezler

Birçok çalışma anlık satın alma davranışı ve hedonik satın alma davranışı arasında ki ilişkiyi incelemiştir. Örneğin Türk (2018a) çalışmasında bu iki değişken arasındaki ilişkiyi incelemiş ve hedonik ve plansız (anlık) satın alma davranışları arasında pozitif bir ilişki tespit etmiştir. Çalışmada yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda ayrıca, hedonik ve faydacı tüketim eğiliminin plansız (anlık) tüketim eğilimini % 45 oranında etkilediği bulunmuştur. Aytekin ve Ay (2015) çalışmalarında hedonik tüketim ve anlık satın alma davranışı arasında ki ilişkiyi incelemiş ve bu iki değişken arasında pozitif yönde, zayıf fakat anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuştur. Bu çalışmalardan hareketle çalışmanın ilk hipotezi aşağıdaki gibi oluşturulmuştur;

H₁: Y Kuşağı karnaval katılımcılarının anlık hediyelik eşya satın alma davranışları ve hedonik tüketim eğilimi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Demografik değişkenlerin tüketicilerin satın alma davranışlarını etkilediği çeşitli araştırmalarla ortaya konulmuştur. Örneğin, Türk (2018b) kompulsif satın alma davranışının demografik özelliklere göre değişiklik gösterip göstermediğini araştırmıştır. Çalışma sonunda, kompulsif satın alma eğiliminin demografik özelliklere göre farklılık gösterdiği tespit edilmiş, demografik özelliklerden medeni durum dışında, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, meslek grubu, gelir düzeyi gibi özelliklerde kompulsif satın alma eğiliminin farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Aytekin ve Ay (2015) ise çalışmalarında hedonik tüketim eğiliminin cinsiyet, yaş ve gelir grupları açısından, anlık satın alma davranışının ise cinsiyet ve meslek grupları açısından farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu çalışmaların ışığında çalışmanın ikinci ve üçüncü hipotezleri aşağıdaki gibi oluşturulmuştur;

H₂: Y Kuşağı karnaval katılımcılarının hedonik tüketim eğilimleri demografik özelliklere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H_{2a}: Y Kuşağı karnaval katılımcılarının hedonik tüketim eğilimleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Sahilli Birdir, S., Birdir, K. (2020). Determining impulse buying and hedonic consumption behaviors of generation Y participants at carnival. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 501-513.

H_{2b}: Y Kuşağı karnaval katılımcılarının hedonik tüketim eğilimleri medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H_{2c}: Y Kuşağı karnaval katılımcılarının hedonik tüketim eğilimleri gelire göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H_{2d}: Y Kuşağı karnaval katılımcılarının hedonik tüketim eğilimleri mesleğe göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H₃: Y Kuşağı karnaval katılımcılarının anlık hediyelik eşya satın alma davranışları demografik özelliklere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H_{3a}: Y Kuşağı karnaval katılımcılarının anlık hediyelik eşya satın alma davranışları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H_{3b}: Y Kuşağı karnaval katılımcılarının anlık hediyelik eşya satın alma davranışları medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H_{3c}: Y Kuşağı karnaval katılımcılarının anlık hediyelik eşya satın alma davranışları gelire göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H_{3d}: Y Kuşağı karnaval katılımcılarının anlık hediyelik eşya satın alma davranışları mesleğe göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

3.3. Örneklem ve veri toplama

Araştırmada evren, 2019'da Adana'da 7.'si düzenlenen Uluslararası Portakal Çiçeği Karnavalına katılan Y Kuşağı karnaval katılımcıdır. Ancak, tüm evrene erişebilmek olanaklı olmadığından örneklem yoluyla gidilmiştir. Araştırmada olasılığa dayalı olmayan örneklem yöntemlerinden, kolayda örneklem yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmada, anket yönteminden yararlanılmıştır. Hedonik tüketim eğilimi ölçeği, Babin, Darden ve Griffin'nin (1994) ve AYTEKİN ve AY'ın (2015) araştırmalarından uyarlanmıştır. Anlık satın alma ölçeği, Rook ve Fisher'in (1995: 308), Yüce ve Güner'in (2014) ve Torlak ve Tiltay (2010)'ın araştırmalarından uyarlanmıştır. Anket, 29 sorudan meydana gelmektedir. Araştırmada kullanılan ölçek maddeleri, 5'li Likert Tipi Ölçeğine uygun olarak "(1) kesinlikle katılmıyorum", "(2) katılmıyorum", "(3) ne katılmıyorum ne katılmıyorum", "(4) katılıyorum" ve "(5) kesinlikle katılıyorum" şeklinde derecelendirilmiştir.

Ön test, 04 Nisan 2019'da yapılmış ve 26 anket elde edilmiştir. Hedonik tüketim ölçeğine ait, güvenilirlik katsayısının 0,905 ve anlık satın alma ölçeğinin güvenilirlik katsayısının 0,812 çıkması üzerine veri toplamaya devam edilmiştir. Araştırma verileri 05-07 Nisan 2019 tarihlerinde, yüz yüze uygulama yöntemlerinden biri olan bırak-topla yöntemi (drop and collect survey) (Ibeh, Brock ve Zhou, 2004: 157) ile toplanmıştır. Toplamda 107 kullanılabilir anket elde edilmiştir. Hedonik tüketim ölçeğinin güvenilirlik katsayısı 0,956 ve anlık satın alma ölçeğinin güvenilirlik katsayısının ise, 0,817 olduğu tespit edilmiştir. Verilerin analiz edilmesinde aritmetik ortalama, varyans analizi, t-testi ve korelasyon analizinden faydalanılmıştır.

4. Bulgular

4.1. Y kuşağı karnaval katılımcılarının demografik ve diğer özellikleri

Araştırmaya katılan katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1'de görülmektedir. Tabloya göre, Y kuşağı katılımcıların %72'si "kadın" ve %28'i "erkek"tir. Katılımcıların %67,3'ünün "bekar" ve %32,7'sinin "evli" olduğu, %68,2'sinin "üniversite" mezunu, %17,8'inin "lisansüstü" ve %14'ünün "lise" mezunu olduğu belirlenmiştir.

Sahilli Birdir, S., Birdir, K. (2020). Y kuşağı karnaval katılımcılarının anlık hediyelik eşya satınalma davranışları ve hedonik tüketim eğilimlerinin belirlenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 501-513.

Tablo 1. Y kuşağı katılımcıların demografiklerine göre dağılımı

	F	%		F	%
Cinsiyet			Medeni durum		
Kadın	77	72,0	Bekar	72	67,3
Erkek	30	28,0	Evli	35	32,7
Toplam	107	100	Toplam	107	100
Meslek			Eğitim durumu		
Memur	37	34,6	Lise	15	14,0
Serbest Meslek	30	28,0	Lisans	73	68,2
Öğrenci	40	37,4	Lisansüstü	19	17,8
Toplam	107	100	Toplam	107	100
Aylık kişisel gelir			Çalışma durumu		
1000 TL ve altı	35	32,7	Çalışıyor	63	58,9
1001-3000 TL arası	35	32,7	Çalışmıyor	44	41,1
3001 TL ve üzeri	37	34,6			
Toplam	107	100	Toplam	107	100

Katılımcıların meslekleri incelendiğinde, %37,4'ünün “öğrenci”, %34,6'sının “memur” ve %28'inin “serbest meslek” sahibi oldukları bulgulanmıştır. Katılımcıların %34,6'sının “3001TL ve üzeri” aylık kişisel gelire sahip olduğu, bunu, %32,7'lik bir oranla “1000TL ve altı” ve “1001-3000TL” arası aylık kişisel gelire sahip katılımcıların izlediği tespit edilmiştir. Çalışan katılımcıların oranı %58,9 olup, çalışmayan katılımcıların oranının ise, %41,1 olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılanların Portakal Çiçeği Karnavalına katılımı ilgili diğer bulguları şöyledir. İlk kez Karnavala katılanların oranı %72'dir. Karnaval katılımcılarının %62,6'sı karnavala “arkadaşlarıyla” katılmıştır. Ailesiyle Karnavala katılanların oranı %21,5 olup, Karnavala “eşyle” katılanların oranı ise, %15,9'dur. Karnaval katılımcılarının çoğunluğunun (%42,16) “diğer” şehirlerden, %34,6'sının Adana'dan ve %23,4'ünün Mersin'den katıldıkları belirlenmiştir. Katılımcıların, Portakal Çiçeği Karnavalından %39,3'ünün, “tanıdık tavsiyesi” ile bilgi sahibi oldukları bulgulanmıştır. Bunu sırasıyla, %36,4'ü “internet”, %13,1'i “görsel/işitsel/yazılı basın” ve %11,2'si “broşür/ilan/katalog” ile bilgi sahibi olanların izlediği tespit edilmiştir. Portakal Çiçeği Karnavalında satılan ürünlerden en çok tercih edilen ürünün Karnavala özgü “taçlar ve aksesuarlar (%51,4)” olduğu tespit edilmiştir. Bunu, %16,8'lik bir oranla “kebab ve diğer yiyecekler” ve %4,7'lik bir oranla “hediyelik eşya” izlemiştir.

4.2. Y kuşağı katılımcıların anlık hediyelik eşya alma davranışı ve hedonik tüketim eğilimine dair bulgular

Portakal Çiçeği Karnavalında araştırmaya katılan Y Kuşağı katılımcıların anlık hediyelik eşya satın alma davranışı ve hedonik tüketim eğilimlerine ait ortalamalar, Tablo 2'de görülmektedir. Tablodan da görüldüğü gibi, her iki davranışa ait ortalamaların (hedonik tüketim eğilimi (3,5701±1,212); “anlık hediyelik eşya satın alma davranışı (2,6147±0,808), ortalamanın üzerinde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2. Y kuşağı karnaval katılımcılarının anlık hediyelik eşya satınalma ve hedonik tüketim eğilim düzeylerinin ortalamaları

	N	Ort.	St. Sapma	Min.	Max.
Anlık hediyelik eşya satınalma davranışı	107	2,6147	0,80837	1	5
Hedonik tüketim eğilimi	107	3,5701	1,21242	1	5

Araştırma hipotezleri arasında yer alan birinci Hipotez, “Y Kuşağı karnaval katılımcılarının anlık hediyelik eşya satın alma davranışları ve hedonik tüketim eğilimi arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezidir. Bu iki değişken arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan korelasyon

Sahilli Birdir, S., Birdir, K. (2020). Determining impulse buying and hedonic consumption behaviors of generation Y participants at carnival. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 501-513.

analizine göre, anlık hediyelik eşya satın alma ve hedonik tüketim eğilimi arasında anlamlı bir ilişki olduğu (Tablo 3), bu ilişkinin pozitif yönlü, ancak zayıf bir ilişkinin ($r= 0,240$; $p<0,05$) mevcudiyeti belirlenmiştir. Dolayısıyla, H_1 hipotezi desteklenmiştir.

Tablo 3. Anlık satınalma ve hedonik tüketim arasındaki ilişki

		Hedonik Tüketim
Anlık Satınalma	r	0,240*
	p	0,013
	n	107

* $p<0,05$

Araştırmada sınanan ikinci Hipotez, “Y Kuşağı karnaval katılımcılarının hedonik tüketim eğilimleri demografik özelliklere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.” hipotezidir. Bu hipotezin alt hipotezleri olan, H_{2a} : Y Kuşağı karnaval katılımcılarının hedonik tüketim eğilimleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ve H_{2b} : Y Kuşağı karnaval katılımcılarının hedonik tüketim eğilimleri medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermektedir hipotezlerinin sınanması için t-testi yapılmıştır. Test sonucuna göre, hedonik tüketim eğilimi ile “cinsiyet” ve “medeni durum” arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla, H_{2a} ve H_{2b} hipotezi reddedilmiştir (Tablo 4).

Tablo 4. Y kuşağı karnaval katılımcılarının hedonik tüketim eğilimi ile katılımcıların cinsiyet ve medeni durumlarına dair bulgular

	Cinsiyet	N	Ort.	S. Sapma	t değeri	Anlam Düzeyi
Hedonik tüketim eğilimi	Kadın	77	3,7161	1,18065	,217	,642
	Erkek	30	3,1952	1,23204		
	Medeni durum	N	Ort.	S. Sapma	t değeri	Anlam Düzeyi
Hedonik tüketim eğilimi	Bekar	72	3,6310	1,23747	,651	,421
	Evlü	35	3,4449	1,16665		

Not: *. $p<0,05$; **. $p<0,01$; *** $p<0,001$

Bununla birlikte, diğer alt hipotezler olan, H_{2c} : Y Kuşağı karnaval katılımcılarının hedonik tüketim eğilimleri gelire göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ve H_{2d} : Y Kuşağı karnaval katılımcılarının hedonik tüketim eğilimleri mesleğe göre anlamlı bir farklılık göstermektedir hipotezlerinin sınanması için ANOVA analizi yapılmıştır. ANOVA analizine göre, hedonik tüketim eğiliminin “gelir”e göre anlamlı bir farklılık göstermediği ancak, “meslek” değişkeninde anlamlı bir farklılık gösterdiği bulgulanmıştır. Bulunan anlamlı farkın “öğrenci” ve “serbest meslek” sahibi katılımcılar arasında olduğu, öğrencilerin, serbest meslek sahibi katılımcılara oranla daha fazla hedonik tüketim eğilimleri olduğu belirlenmiştir (Tablo 5). Dolayısıyla, H_{2c} hipotezi reddedilmiş ancak, H_{2d} hipotezi doğrulanmıştır. Sonuç olarak, H_2 hipotezi kısmen desteklenmiştir.

Tablo 5. Y kuşağı karnaval katılımcılarının hedonik tüketim eğilimi ile katılımcıların gelir ve mesleklerine dair bulgular

	Gelir	N	Ort.	S. Sapma	F değeri	Anlam düzeyi
Hedonik tüketim eğilimi	1000TL ve altı	35	3,8082	1,16519	1,063	,349
	1001-3000TL	35	3,4041	1,20198		
	3001TL ve üzeri	37	3,5019	1,26286		
	Meslek	N	Ort.	S. Sapma	F değeri	Anlam düzeyi
Hedonik tüketim eğilimi	Memur	37	3,7452	1,15083	5,718	,004
	Serbest meslek	30	2,9667	1,30483		
	Öğrenci	40	3,8607	1,05400		

Not: *. $p<0,05$; **. $p<0,01$; *** $p<0,001$

Üçüncü hipotez, “Y Kuşağı karnaval katılımcılarının anlık hediyelik eşya satın alma davranışları demografik değişkenlere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.” hipotezidir. Bu hipotezin alt hipotezleri olan, H_{3a}: Y Kuşağı karnaval katılımcılarının anlık hediyelik eşya satın alma davranışları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ve H_{3b}: Y Kuşağı karnaval katılımcılarının anlık hediyelik eşya satın alma davranışları medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermektedir hipotezlerin sınanması için t-testi yapılmıştır (Tablo 6). Yapılan t-testi sonuçlarına göre değişkenler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Dolayısıyla, H_{3a} ve H_{3b} hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 6. Y kuşağı karnaval katılımcılarının anlık hediyelik eşya satın alma ile katılımcıların cinsiyet ve medeni durumlarına dair bulgular

	Cinsiyet	N	Ort.	S. Sapma	t değeri	Anlam düzeyi
Anlık hediyelik eşya satın alma	Kadın	77	2,6811	,87328	2,665	,106
	Erkek	30	2,4444	,59011		
	Medeni durum	N	Ort.	S. Sapma	t değeri	Anlam düzeyi
Anlık hediyelik eşya satın alma	Bekar	72	2,6389	,85065	,724	,397
	Evli	35	2,5651	,72279		

Not: *p<.05; ** p<.01; ***p<.001

Bununla birlikte, diğer alt hipotezler olan, H_{3c}: Y Kuşağı karnaval katılımcılarının anlık hediyelik eşya satın alma davranışları gelire göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ve H_{3d}: Y Kuşağı karnaval katılımcılarının anlık hediyelik eşya satın alma davranışları mesleğe göre anlamlı bir farklılık göstermektedir hipotezlerinin sınanması için ANOVA analizi yapılmıştır. ANOVA analizine göre, anlık hediyelik eşya satın alma davranışının “mesleğe” göre anlamlı bir farklılık göstermediği, buna karşın, katılımcıların “gelir” düzeylerine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulgulanmıştır (Tablo 7). Bu farkın hangi gelir düzeyindeki katılımcılara ait olduğunu belirlemek için yapılan ileri istatistik (Scheffe) sonucuna göre, “1000TL ve altı” aylık gelire sahip katılımcılarla “1001-3000TL” ve “3001 ve üzeri” aylık gelire sahip katılımcılar arasında fark olduğu, anlık hediyelik eşya satın alma eğiliminin en çok “1000TL ve altı” aylık gelire sahip katılımcılara ait olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla, H_{3c} doğrulanmış ve H_{3d} hipotezi reddedilmiştir. Sonuç olarak, H₃ Hipotezi kısmen desteklenmiştir.

Tablo 7. Y kuşağı karnaval katılımcılarının anlık hediyelik eşya satın alma ile katılımcıların gelir ve mesleklerine dair bulgular

	Gelir	N	Ort.	S. Sapma	F değeri	Anlam düzeyi
Anlık hediyelik eşya satın alma	1000TL ve altı	35	3,0222	,89532	7,433	,001
	1001-3000 TL	35	2,3968	,62348		
	3001TL ve üzeri	37	2,4354	,74783		
	Meslek	N	Ort.	S. Sapma	F değeri	Anlam düzeyi
Anlık hediyelik eşya satın alma	Memur	37	2,4835	,75187	1,344	,265
	Serbest meslek	30	2,5630	,81698		
	Öğrenci	40	2,7750	,84451		

Not: *p<.05; ** p<.01; ***p<.001

5. Sonuç

Çalışma, 2019 yılında yedincisi düzenlenen Uluslararası Portakal Çiçeği Karnavalı’na katılan Y kuşağı katılımcıların anlık hediyelik eşya satın alma davranışları ve hedonik tüketim eğilimlerini incelemek amacıyla taşımaktadır. Araştırmaya katılan Y kuşağı katılımcıların çoğunluğunun “kadın”, “bekar”, “üniversite” mezunu ve “öğrenci” oldukları tespit edilmiştir. Bununla birlikte, karnavala ilk kez katılan Y kuşağı katılımcıların oranının %72 olduğu belirlenmiştir. Karnaval

Sahilli Birdir, S., Birdir, K. (2020). Determining impulse buying and hedonic consumption behaviors of generation Y participants at carnival. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 501-513.

katılımcılarının çoğunluğunun karnavala “arkadaşlarıyla”, “tanıdık tavsiyesi ile” ve “diğer şehirler”den katıldıkları tespit edilmiştir. Öte yandan, Karnaval stantlarında satılan ürünlerden en çok tercih edilen ürünün karnavala yönelik oluşturulan “taçlar ve aksesuarlar” olduğu belirlenmiştir. Bunu, “kebab ve diğer yiyecekler” ile “çeşitli hediyelik eşya” takip etmiştir.

Araştırmada yer alan hipotezlerden birincisine yönelik yapılan korelasyon analizine göre, anlık hediyelik eşya satın alma ve hedonik tüketim eğilimi arasında anlamlı bir ilişki olduğu, bu ilişkinin pozitif yönlü, ancak zayıf bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre, H₁ hipotezi doğrulanmıştır. Öte yandan, zayıf bir ilişkinin olmasında; anlık hediyelik eşya satın almada farklı nedenler arasında kişinin ruh hali, reklamlar, yaşanan deneyimler, ürünün fiyatı ve ürünün görüntüsü gibi faktörlerin etkili olabileceği söylenebilir (Aytekin ve Ay, 2015; Beaty ve Ferrel, 1998).

Çalışmada yer alan ikinci hipotez olan “Y Kuşağı karnaval katılımcılarının hedonik tüketim eğilimleri demografik değişkenlere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.” hipotezine yönelik yapılan analizler sonucunda değişkenler arasında anlamlı bir farklılık bulunduğundan, H₂ hipotezi kısmen desteklenmiştir. Bu çalışmanın bulgusu, Babacan’ın (2001), Özdemir ve Yaman’ın (2007) ve Aytekin ve Ay’ın (2015) araştırmaları ile örtüşmektedir.

Çalışmanın üçüncü hipotezi olan “Y Kuşağı karnaval katılımcılarının anlık hediyelik eşya satın alma davranışları demografik değişkenlere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.” hipotezine, dönük yapılan analizlere göre, değişkenler arasında anlamlı bir farklılık bulunduğundan H₃ hipotezi, kısmen desteklenmiştir. Bu bulgu, Öz ve Mucuk’un (2015) ve Aytekin ve Ay’ın (2015) çalışmalarında elde edilen bulguları destekler niteliktedir.

Uluslararası Portakal Çiçeği Karnavalı’na katılan Y Kuşağı katılımcılarının anlık hediyelik eşya satın alma davranışları ve hedonik tüketim eğilimlerinin belirlenmesi ile sınırlandırılarak yapılan bu çalışma, farklı örneklem grupları üzerinde, hedonik tüketim ve anlık satın alma davranışlarını araştırılabileceği gibi farklı festivallerde ve büyük aktivitelerde daha büyük bir örneklem grubu üzerinde uygulanabilir.

Uygulamacılar öte yandan, farklı kültürel aktiviteler ve/veya pazarlardaki ürünlere yönelik tüketici eğilimlerini bu veriler ışığında değerlendirebilir ve satış artırma stratejileri geliştirebilirler. Böylece pazarlama yöneticileri, oluşturacakları yeni ürünler ve pazarlama karması, pazarlama stratejileri ve taktikleri aracılığıyla yeni satış ve pazarlama yol ve yöntemlerini hayata geçirebilirler.

Kaynakça

- Altuntuğ, N. (2012), Kuşaktan kuşağa tüketim olgusu ve geleceğin tüketici profili. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 203-212.
- Anderson, L. F. (1993). Iowa women as tourists and consumers of souvenirs. Unpublished doctoral dissertation. Iowa State University, Ames.
- Arnold, J. M. & Reynolds, K. E. (2003). Hedonic Shopping Motivations. *Journal of Retailing*, 79, 77-95.
- Aytekin, P. & Ay, C. (2015). Hedonik Tüketim ve Anlık Satın Alma İlişkisi. *Niğde Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 141-156.
- Babacan, M. (2001), Hedonik Tüketim ve Özel Günler Alışverişlerine Yansıması, 6. *Ulusal Pazarlama Kongresi Bildiriler Kitabı, Atatürk Üniversitesi, İİBF*, 97-106.
- Babin, J. B., Darden W. R. & Griffin, M. (1994). Work and/or Fun: Measuring Hedonic and Utilitarian Shopping Value. *Journal of Consumer Research*, 20 (4), 644-656.

Sahilli Birdir, S., Birdir, K. (2020). Y kuşağı karnaval katılımcılarının anlık hediyelik eşya satınalma davranışları ve hedonik tüketim eğilimlerinin belirlenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 501-513.

- Başgöze, P. & Bayar, N. A. (2014). Eko Otellerden Hizmet Satın Alımında Kuşaklar Arası Farklılaşmalar Üzerine Bir Çalışma. *Sosyoekonomi*, 23(24), 118-130.
- Beatty, S. & Ferrell, E. M. (1998). Impulse buying: Modeling its precursors. *Journal of Retailing*, 74, 69-191.
- Chung, N., Song, H. G., & Lee, H. (2017). Consumers' impulsive buying behavior of restaurant products in social commerce. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 29(2), 709-731.
- Çakmak, A. Ç. & Çakır, M. (2012). 12-18 Yaş Arası Gençlerin Hedonik Tüketim Davranışlarının İncelenmesi: Kocaeli Şehir Merkezinde Bir Araştırma. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 171-189.
- Hirschman, E. C. & Holbrook, Morris B. (1982). Hedonic Consumption Emerging Concepts, Methods and Propositions. *Journal of Marketing*, 46(3), 92-101.
- Holbrook, Morris B. & Hirschman, E. C. (1982). The Experiential Aspects of Consumption: Consumer Fantasies, Feelings, and Fun. *Journal of Consumer Research*, 9(2), 132-140.
- Ibeh, K., Brock, J. K. & Zhou, Y. J. (2004). The drop and collect survey among industrial populations: theory and empirical evidence. *Industrial Marketing Management*, 33, 157-163.
- İlğaz, M. (2018). Kuşaklar Arası Hedonik Tüketim Davranışlarının Demografik Özelliklere Göre Farklılıkları: Kastamonu İli Merkez İlçesi Üzerine Bir Araştırma. *Turkish Journal of Marketing TJM*, 3(1), 1-17.
- Kavalcı, K., & Ünal, S. (2016). Y ve Z Kuşaklarının öğrenme stilleri ve tüketici karar verme tarzları açısından karşılaştırılması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(3).1033-1050.
- Kop, A. E. (2008). Satın Alma Davranışında Hedonik ve Faydacı Tüketimin Ölçülmesi İle İlgili Bir Uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul.
- Kyles, D. (2005). Managing Your Multigenerational Workforce. *Strategic Finance*, 87(6), 52-55.
- Littrell, M. A. (1990). Symbolic significance of textile crafts for tourists. *Annals of Tourism Research*, 17(2), 228-245.
- Littrell, M. A. (1996). Shopping experiences and marketing of culture to tourists. *Conference on Tourism and Culture: Toward the 21st Century*, Northumberland, United Kingdom.
- Mannheim, Karl. (1952). The Problem of Generations. In *Essays on the Sociology of Knowledge*, Ed. Paul Kecskemeti. London: Routledge and Kegan Paul. 276-320.
- Odabaşı, Y. & Barış, G. (2002). *Tüketici Davranışı*, İstanbul: MediaCat Akademi.
- Öz, M. & Mucuk, S. (2015). Tüketici Satın Alma Davranışı Kapsamında Hedonik (Hazcı) Tüketimin Plansız Alışveriş Üzerine Etkilerinin İncelenmesi. *Pazarlama Teorisi ve Uygulamaları Dergisi*, 1(2), 37-60.
- Özdemir, Ş. & Yaman, F. (2007). Hedonik Alışverişin Cinsiyete Göre Farklılaşması Üzerine Bir Araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2(2), 81-91.
- Piron, F. (1991). Defining Impulse Purchasing, *Advances in Consumer Research*, 18,509-514.
- Rook, D. W. (1987). The Buying Impulse. *Journal of Consumer Research*, 14(2), 189-199.
- Rook, D. W. & Fisher, R. J. (1995). Normative Influences on Impulsive Buying Behavior, *Journal of Consumer Research*, 22(3), 305-313.
- Shenhav-Keller, S. (1995). The Jewish pilgrim and the purchase of a souvenir in Israel. In M. Lanfant, J. B. Allcock, & E. M. Bruner (Eds.), *International tourism: Identity and change* (pp. 143-158). London: Sage.
- Solomon, M. R. (2003). *Tüketici Krallığının Fethi*, Çev. Selin Çetinkaya. İstanbul: Mediacat Yayınları.
- Tendai, M., & Crispen, C. (2009). In-store shopping environment and impulsive buying. *African journal of marketing management*, 1(4), 102-108.
- Tifferet, S., & Herstein, R. (2012). Gender differences in brand commitment, impulse buying, and hedonic consumption. *Journal of Product & Brand Management*, 21(3), 176-182.

Sahilli Birdir, S., Birdir, K. (2020). Determining impulse buying and hedonic consumption behaviors of generation Y participants at carnival. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 501-513.

- Torlak, Ö. & Tiltay, M. A. (2010). Anlık Satın Alma Ölçeklerinin Türk Tüketicisi için Uyarlanmasına Yönelik Bir Deneme. *15. Ulusal Pazarlama Kongresi Bildiriler Kitabı*; 406-423.
- Türk, Z (2018a). Hedonik ve Faydacı Tüketim Eğiliminin Plansız Satın Alma Davranışı Üzerindeki Etkisi: Bir Araştırma. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9 (16), 853-878.
- Türk, Z (2018b). Kompulsif Satın Alma Davranışının Demografik Özelliklere Göre Değerlendirilmesi: Görgül Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(4), 1198-1216.
- Uçkun, S. (2006). *Geleceğe yönelik pazarlama anlayışında reklam-çocuk ilişkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ege Üniversitesi, İzmir.
- Yaşa, E., & Mucan, B. (2010). Tüketim ve Yaşlı Tüketiciler: Literatür Araştırması. *Cag University Journal of Social Sciences*, 7 (2).1-15.
- Yaşar, M. (2017). Hedonik ve Faydacı Tüketim Bağlamında Tüketici Davranışlarının İncelenmesi: Gençlerin Hedonik Tüketim Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dumlupınar Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kütahya.
- Yu, C. & Bastin, M. (2010). Hedonic Shopping Value and Impulse Buying Behavior in Transitional Economies: A Symbiosis in the Mainland China Marketplace. *Brand Management*, 18(2); 105-114.
- Yu, H. & Littrell, M. A. (2005) Tourists' Shopping Orientations for Handcrafts, *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 18:4, 1-19.
- Yu, H., & Littrell, M. A. (2003). Product and process orientations to tourism shopping. *Journal of Travel-Research*, 42(2), 140-150.
- Yüce, A. & Güner, K. (2014). Özgüvenin Anlık Satınalma Davranışı Üzerindeki Rolünü Belirlemeye Yönelik Bir Uygulama. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28(2), 199-217.

Extended abstract in English

Today, due to the changes in consumers' needs and demands, the purchasing behavior of consumers is also changing. For many consumers, only the tangible features of the product to be purchased stand out, while for other consumers, both the concrete and intangible outputs of the product are more important. In this, it is important to understand whether the functional or emotional dimension of the purchased product is important for the consumer. On the other hand, the generation of the consumer also affects and shapes the consumption and purchasing patterns (Yaşa & Mucan, 2010: 4). Hedonic consumption is an action that gives pleasure and happiness to consumers during shopping and in this respect, it affects the purchasing behavior of consumers. Impulse buying also affect the purchasing behavior of consumers by activating the feelings of happiness and excitement on consumers (Aytekin & Ay, 2015; Kop, 2008).

In this study, the relationship between impulse souvenir purchasing behavior and hedonic consumption tendency of Generation Y who participates carnival was examined. The lack of a study in the literature on the consumption habits of the generation Y participants indicates the importance of the study. In addition, another goal of the study was to examine the relationship between the demographic characteristics of the impulse souvenir buying behaviors of Generation Y participants and their hedonic consumption tendency.

In the research, the universe is the Generation Y carnival participants who participated in the 7th International Orange Blossom Carnival in Adana in 2019. However, since it is not possible to reach the whole universe, sampling method has been adopted. In the study, convenience sampling method was preferred among the non-probabilistic sampling methods. Questionnaire method was used in the research. Hedonic consumption tendency scale was adapted from the studies of Babin, Darden & Griffin (1994) and Aytekin & Ay (2015). Impulse buying scale was adapted from the studies of Rook and Fisher (1995: 308), Yüce & Güner (2014) and Torlak & Tiltay (2010). The questionnaire consists of 29 questions. The scale items used in the study were "(1) strongly disagree", "(2) disagree", "(3) neither agree nor disagree", "(4) agree" and "(5) strongly agree" in accordance with the 5-point Likert Type Scale.

The pre-test was conducted on April 04, 2019 and 26 questionnaires were obtained. As the reliability coefficient of the hedonic consumption tendency scale was 0.905 and the reliability coefficient of the impulse buying scale was 0.812, data collection continued. The research data were collected on April 05-07, 2019 using the drop and collect survey (Ibeh, Brock, & Zhou, 2004: 157), which is one of the face-to-face application methods. A total of 107 usable questionnaires were obtained. It was determined that the reliability coefficient of the hedonic consumption tendency scale was 0.956 and the reliability coefficient of the impulse buying scale was 0.817. Arithmetic mean, variance analysis, t-test and correlation analysis were used to analyze the data.

It has been determined that the majority of the Generation Y participants participating in the study are "female", "single", "university graduate" and "student". However, it was determined that the rate of Generation Y participants attending the carnival for the first time was 72%. It was determined that the majority of the carnival participants attended the carnival with their "friends", "with the advice of acquaintances" and "from other cities". On the other hand, it has been found that the most preferred product among the products on the stands during the Carnival is the "crowns and accessories" created for the carnival. This was followed by "kebab and other foods" and "various souvenirs".

Sahilli Birdir, S., Birdir, K. (2020). Determining impulse buying and hedonic consumption behaviors of generation Y participants at carnival. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 501-513.

Conducted analysis showed that there is a significant, positive but weak relationship between the impulse souvenir buying behaviors and hedonic consumption tendency of Generation Y of carnival participants ($r = .240$; $p < 0.05$). According to this result, the H1 hypothesis was confirmed. On the other hand, in having a weak relationship; It can be said that factors such as mood of the person, advertisements, previous experiences, prices of the products and the appearance of the product may be effective among different reasons for impulse buying souvenirs (Aytekin & Ay, 2015; Beatty & Ferrel, 1998).

The second hypothesis in the study is "The hedonic consumption tendencies of Generation Y carnival participants show a significant difference according to demographic variables." As a result of the analysis made for the hypothesis, a significant difference between the variables was found, so the H2 hypothesis was partially accepted. The finding of this study coincides with the studies of Babacan (2001), Özdemir & Yaman (2007) and Aytekin & Ay (2015).

The third hypothesis of the study is "Impulse souvenir buying behaviors of Generation Y carnival participants show a significant difference according to demographic variables." H3 hypothesis was partially accepted as there was a significant difference between the variables according to the analysis made for the hypothesis. This finding supports the findings obtained in Aytekin & Ay's (2015) study.

This study is limited to determining the impulse souvenir buying behavior and hedonic consumption tendency of the Generation Y participants who attended the International Orange Blossom Carnival. This study can be applied on a larger sample group in different festivals and large activities as well as investigating hedonic consumption tendency and impulse souvenir buying behaviors on different sample groups. In the light of the information obtained from the new studies to be made, new ways and methods can be suggested to marketers about marketing strategies that can be implemented during such activities.

Türkiye’ de genç işsizlik sorunu ve belirleyicileri üzerine logit model analizi
The analysis on the logit model of unemployment problem of young people and its decisive in Turkey

Bedriye Tunçsiper¹ ve Ezgi Zeynep Rençber²

Gönderilme tarihi/Received date: 17 / 07 / 2020

Kabul tarihi/Accepted date: 08 / 11 / 2020

Özet

Gençler, ülkelerin gelişmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. Türkiye’de toplam nüfus içerisinde gençlerin payı fazladır. Türkiye’nin bu anlamda önemli adımlar atıyor olması gerekmekte ancak son yıllarda giderek artan genç işsizlik oranlarından Türkiye’nin genç nüfusa istihdam olanağı sağlayamadığı anlaşılmaktadır. Genç işsizlik sorunu, Türkiye için oldukça karmaşık ve kompleks bir yapıya sahiptir. Bu sorunun çözümü için öncelikle genç işsizlik olgusunun temel nedenlerinin saptanması ve sorunun çözümüne yönelik uygun politika önermelerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan Hanehalkı İşgücü Anketi (2019) verilerinden yola çıkılarak, gençlerin işgücü piyasasına katılımını etkileyen mikro faktörler (eğitim, cinsiyet, yaş, medeni durum, hane içerisindeki konum, hane büyüklüğü yerleşim türü) İkili (binary) Logit Analiz ile incelenmiştir. Analizden elde edilen sonuçlara uygun olarak genç işsizliği sorunun çözümüne yönelik uygun politika önermeleri ortaya koyulmuştur.

Anahtar kelimeler: Genç işsizlik, işsizlik, logit analiz

Abstract

Young people also play an important role in the development of the country and is more than the share of young people in the total population in Turkey. Turkey is in this sense should be taking important steps but the growing youth unemployment rate in recent years has manifestly failed to provide employment opportunities to the young population of Turkey. The problem of youth unemployment, also for Turkey rather complicated and has a complex structure. In order to solve this problem, it is necessary to identify the main causes of the youth unemployment phenomenon and develop appropriate policy proposals for the solution of the problem. In this study, Turkey Statistical Institute (TSI), the Household Labor Force Survey conducted by the (2019) starting from data, micro factors affecting the participation of youth in the labor market (education, gender, age, marital status, position within the household, household size, type of placement) Binary Analyzed by logit analysis. In line with the results obtained from the analysis, appropriate policy proposals for the solution of youth unemployment problem have been put forward.

Keywords: Youth unemployment, unemployment, logit analysis

1. Giriş

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından genç işgücü 15-24 yaş arası nüfus olarak kabul edilmektedir (ILO, 2012). Gençler toplumun inşasında önemlidir. Bu nedenle genç nüfusun, kapasitelerini etkin bir şekilde kullanmalarını sağlamak, hem o dönem için büyük fayda sağlayacak hem de gençlerin kendilerinden sonraki kuşaklara işgücü, bilgi, beceri, eğitim, öğretim, kültür, değerler, idare ve yeni kapasite yaratma gibi konularda katkılarını sağlayacaktır. Ancak günümüzde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde genel işsizlik oranları içerisinde genç

¹ Prof. Dr., İzmir Demokrasi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, bedriye.tuncsiper@idu.edu.tr

² İzmir Demokrasi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, zeynep.rencber@idu.edu.tr

İşsizlik oranlarının payının fazla olduğu görülmektedir. Bu durum Türkiye’de de değişiklik göstermemektedir. Türkiye 13 milyon genç nüfusu ile gelişme yolunda önemli bir potansiyele sahiptir. Ancak istihdam artışı nüfus artışına yetişememektedir. Genç işsizlik sorunu, Türkiye’de ciddi bir sorun olarak göz önüne alınmalı ve bu soruna çözüm bulunmalıdır. Türkiye’de genç İşsizlik sorununun genel olarak ekonomik büyüme ve kalkınma politikaları aracılığıyla çözüme ulaştırılması hedeflenmiştir. Ancak yapılan araştırmalar göstermektedir ki genç işsizlik sorununu ortadan kaldırmak için sadece ekonomik büyüme yeterli değildir. Büyümedeki artışa paralel olarak istihdamda bir artış yaşanmamaktadır

Bu çalışmanın ilk amacı, genel işsizlik oranları içerisinde oldukça yüksek bir paya sahip olan ve eğer çözüme kavuşturulamazsa ileride Türkiye için oldukça büyük problemler yaratacak olan genç işsizliğin çözümüne yönelik yeni politika önerilerinin geliştirilmesidir. Türkiye’de genç işsizliği inceleyen diğer çalışmalar, genelde enflasyon, okullaşma oranı ekonomik büyüme, cari açık, ithalat, eğitim harcamaları gibi makro ekonomik değişkenler yardımıyla ekonometrik çözümlenelerde bulunmuş ve genç işsizliği makro ekonomik açıdan ele almıştır. Ancak işsizlik her ne kadar büyük bir makro ekonomik problem olsa da genç işsizliğin temelinde yatan ve Türkiye işgücü piyasasının temel özelliklerini yansıtan yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim seviyesi gibi mikro değişkenlerle ilişkisi genç işsizliğin çözümüne yönelik politikaların oluşturulmasında büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda literatürdeki eksiklikten yola çıkılarak, çalışmada İki Yanlı Logit Model yardımıyla, genç işsizlik, beşeri unsurlar olan kişinin eğitimi, cinsiyeti, yaşanan coğrafi bölge, medeni durum çerçevesinde incelenerek, bireysel özelliklerin genç işsizliği üzerindeki etkisi tespit edilmeye çalışılmış ve Türk işgücü piyasasının özelliklerine uygun olarak genç işsizliğin çözümüne ilişkin politika önerileri geliştirilmiştir. Çalışmada TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi 2019 verileri kapsamında 149076 haneden 380709 ferde ait veriler kullanılarak Logit Model Analizi gerçekleştirilmiştir. Anket verilerine göre 15-24 yaş aralığında 12651 kişi bulunmaktadır. Fakat bu kişilerden 7969 kişisi çeşitli nedenler ile işgücü piyasasına dahil değildir. Bu nedenle, mevcut veri seti içerisinde 15-24 yaş aralığında ve işgücü piyasasına dahil olan 4682 bireye ait cevaplardan oluşan veri seti analize dahil edilmiştir. Söz konusu verilerden yola çıkılarak, genç işsizliği cinsiyet, eğitim düzeyi, hane içerisindeki konum, hane büyüklüğü, yerleşim türü gibi mikro ekonomik faktörlerle analize tabi tutulmuştur.

2. Türkiye’de genç işsizliğin genel görünümü

İşsizliğin temel nedenleri arasında eğitim düzeyi ve cinsiyet de yer aldığından, Türkiye’de genç işsizlik olgusu incelenirken, genç işsizlik oranlarını eğitim düzeyi ve cinsiyete göre de değerlendirmek gerekmektedir.

2.1. Eğitim durumuna göre genç işsizliğin dağılımı

Gençler, kendilerine daha iyi yaşam koşulları sağlamak ve toplumda bir statü sahibi olabilmek gibi amaçlarla eğitim sistemi içinde yer almaya çabalamaktadır. Günümüzde gerek çalışma hayatı gerekse toplumda ulaşmayı hedefledikleri statü hakkında net fikirlere sahip olan gençler, daha yüksek eğitim alma amacıyla tüm fırsatları kollamaktadır (Murat ve Şahin, 2011: 97).

Uluslararası karşılaştırmalar yapıldığında gelişmiş ülkelerde eğitim düzeyi arttıkça işsizliğin azaldığı görülmektedir. Ancak bu durumun Türkiye için geçerli olduğunu söylemek mümkün değildir. Tablo 1 Türkiye’de eğitim seviyesine göre genç işsizlik oranlarına yer vermektedir.

Eğitim durumuna göre genç işsizlik oranları incelendiğinde 2000 yılında okuma yazma bilmeyen genç işsizlerin oranının %5 olduğu ve bu oranın 2004 yılına kadar düzenli olarak arttığı,

2003 yılında okuma yazma bilmeyen genç işsizlerin oranının 18,1 olduğu, 2004 yılına gelindiğinde ise bu oranın sert bir biçimde %9,6'ya gerilediği görülmektedir. Takip eden yıllarda dalgalanmaların yatay bir seyir izlediği ancak 2013 yılında %10,3 olan genç işsizlik oranı 2014 yılında %23,9 oranına yükseldiği ve bu tarihten itibaren yatay bir seyir izleyerek, 2017 yılında %23,3 oranında kaldığı gözlemlenmektedir. Okuma yazma bilen fakat herhangi bir okul bitirmemiş genç işsizlerin oranının ise, 2000 yılında %11 olarak gerçekleştiği 2003 yılında bir önceki yıla göre %15 düzeyinde artış göstererek %30,2 oranına yükseldiği ancak takip eden yılda tekrar %13 oranına gerilediği gözlemlenmektedir. Devam eden yıllarda dalgalanmalar görülse de genel itibari ile artış eğiliminde olmuş ve 2017 yılına gelindiğinde söz konusu genç işsizlik oranı %42,6 olarak gerçekleşmiştir. İlkokul mezunlarında ise, oran 2000 yılında %8,3 iken 2012 yılındaki sert düşüşe rağmen 2017 yılında %42,8 oranına yükselmiştir. Ortaokul ve dengi meslek okullarında ise 2000 yılında %13,7 olan oran 2012 yılında %10 olmasına rağmen 2017 yılında %23,4 olarak gerçekleşmiştir. Genel lise mezunu olan genç işsizlerin oranları ise, 2000 yılında %20,6 iken zaman zaman azalma eğilimine girse de genel eğilim olarak artış trendinde olmuş ve 2017 yılında %32,3 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 1. Türkiye’de eğitim durumuna göre genç işsizlik oranları (%)

Yıllar	Okuma yazma bilmeyen	Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	İlkokul	Ortaokul veya dengi meslek	Genel lise	Yüksekokul veya fakülte
2000	5,0	11,0	8,3	13,7	20,6	28,3
2001	8,7	14,4	10,6	17,7	24,0	30,7
2002	11,5	15,7	12,4	20,7	26,8	38,3
2003	18,1	30,2	15,3	19,7	25,9	38,8
2004	9,6	13,0	13,4	19,6	26,6	39,8
2005	11,3	16,3	14,1	19,2	25,3	30,5
2006	12,5	15,3	14,7	17,9	25,2	27,2
2007	16,7	17,3	14,7	19,3	23,5	28,5
2008	11,0	19,8	14,3	18,7	25,0	29,8
2009	19,5	23,0	17,9	21,6	30,6	33,2
2010	16,4	18,4	14,9	10,9	27,2	32,5
2011	11,2	15,1	11,2	14,1	22,4	30,0
2012	9,0	14,8	2,5	10,0	19,8	28,5
2013	10,3	15,5	10,9	15,1	21,9	29,2
2014	23,9	42,3	26,1	14,4	31,1	72,7
2015	24,4	43,8	28,4	17,3	32,9	75,1
2016	21,0	43,4	33,7	19,9	32,5	75,0
2017	23,3	42,6	42,8	23,4	32,3	78,2

Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri Veri Tabanından yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Son olarak Yüksekokul veya fakülte mezunu genç işsizlerin oranı incelendiğinde 2000 yılında %28,3 oranında olduğu ve yıllar içerisinde dalgalanmalar gerçekleştirdiği 2013 yılında %29,2 oranına gerilediği fakat 2014 yılı itibariyle bu sınıftaki genç işsizlerin oranının %72,7'ye yükseldiği ve bu tarihten itibaren belirgin herhangi bir azalış göstermeyerek, 2017 yılında %78,2 oranında gerçekleşmiştir. Tablo yatay olarak incelendiğinde de yıllar itibari ile eğitim düzeyi arttıkça, genç işsizlik oranının artış gösterdiği ve her durumda yüksekokul veya fakülte mezunu genç işsiz oranının diğer tüm sınıflardan yüksek oranda gerçekleştiği de dikkat çekmektedir.

2.2. Cinsiyete göre genç işsizliği

Eğitim seviyesine göre genç işsizlik durumu yukarıdaki gibi ifade edildikten sonra şimdi genç işsizliği etkileyen başka bir değişken olan cinsiyete göre Türkiye’de genç işsizliğin durumunu değerlendirelim. Tablo 2’de Türkiye’de cinsiyete göre genç işsizlik oranları yer almaktadır.

Cinsiyete göre genç işsizlik oranları yıllar itibari incelendiğinde genç işsizlik oranının 2000-2003 yılları arasında artış gösterdiği, 2004 yılından sonra azalış eğilimine girse de bu azalışın kalıcı olmadığını görülmektedir. 2000 yılında %13,7 olan erkek genç işsiz oranı 2009 yılında %25,4 olarak gerçekleşmiştir. Takip eden yıllarda ise, azalarak devam etmiştir. Genç kadın işsizlerin oranları incelendiğinde ise 2000 yılında %11,9 olan oran yıllar itibari ile yükselme eğiliminde olmuş, 2010 yılına kadar düzenli olarak artış göstermiş 2010 yılında ise bir önceki yıla göre %2 oranında azalarak %23 oranında gerçekleşmiştir. Takip eden yıllarda da düzenli bir azalış gözlemlenmemiştir. Cinsiyetlere göre hazırlanan genç işsizlik oranları tablosu yatay olarak incelendiğinde ise, 2000-2003 yılları arasında erkek genç işsizlerin oranı ortalama genç işsizlik oranının üstünde iken, 2003 yılından itibaren erkek genç işsizlerin oranı ortalama genç işsizlik oranının altında kalmaktadır. Aynı şekilde kadın genç işsizlerin oranı yatay olarak incelendiğinde 2000-2003 yıllarında kadın genç işsiz oranı ortalama genç işsizlik oranının altındaki iken, 2003 yılından itibaren kadın genç işsizlik oranı ortalama genç işsizlik oranının üzerinde seyretmektedir. Son olarak, genç işsizlik oranları 2017 yılında kadınlar için %25,6, erkekler için ise %17,4 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 2. Türkiye’de cinsiyete göre genç işsizlik oranları (%)

Yıllar	Toplam	Erkek	Kadın
2000	13,1	13,7	11,9
2001	16,2	17,2	14,4
2002	19,2	20,3	17,1
2003	20,5	21,4	18,9
2004	20,6	20,5	20,7
2005	19,9	19,5	20,5
2006	19,1	18,3	20,6
2007	20,0	19,6	20,8
2008	20,5	20,1	21,2
2009	25,3	25,4	25,0
2010	21,7	21,0	23,0
2011	18,4	17,1	20,7
2012	17,5	16,3	19,9
2013	18,7	17,0	21,9
2014	17,8	16,6	20,2
2015	18,4	16,5	22,2
2016	19,4	17,2	23,5
2017	20,3	17,4	25,6

Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri Veri Tabanından yararlanılarak tarafımızdan hazırlanmıştır.

Uluslararası ve ulusal yazında genç işsizlik ve genç işsizliği etkileyen faktörler için kapsamlı literatür taraması yapıldığında bu konu üzerine yapılmış birçok çalışma olduğu görülmektedir. Uluslararası alanda yapılan bazı önemli çalışmalar şunlardır;

Green, Loon ve Mangan (2000), çalışmalarında Kuzey Avustralya çalışma piyasası koşulları, eğitim düzeyi, cinsiyet, din, tecrübe, yaş farkı gibi değişkenleri kullanılarak bu değişkenlerin genç işsizlik üzerindeki etkisi Logit model yardımıyla incelenmişlerdir. Çalışma sonucunda genç işsizliği en çok etkileyen faktörün eğitim olduğu tespit edilmiştir. O’Higgins (2003), yapmış olduğu çalışmada geçiş ekonomileri ve gelişmekte olan ülkelerde genç işgücü piyasasının özelliklerini incelemiştir. Çalışma sonucunda geçiş ekonomileri ve gelişmekte olan ülkelerde genç işsizliği etkileyen etmenlerin işgücü piyasası koşulları ve demografik faktörler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akhtar ve Shahnaz (2005), çalışmalarında Pakistan ekonomisinde 1991-2004 döneminde genç işsizliği belirleyen faktörleri ampirik olarak incelemişlerdir. Çalışma sonucunda ekonomik büyümenin genç işsizliği negatif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Ayrıca

Tunçsiper, B., Rençber, E.Z. (2020). The analysis on the logit model of unemployment problem of young people and its decisive in Turkey. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 514-530

kamu sektör yatırımları ile kıyaslandığında özel sektör yatırımlarının genç işsizliği daha fazla azaltıcı etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Perugini ve Signorelli (2010), 1999-2006 dönemine ait verileri kullanarak Avrupa Birliğinde genç işgücü piyasasını etkileyen bölgesel değişiklikleri ve farklılıkları Panel veri yöntemiyle incelemişlerdir. Bölgelerin doğu/batı alt örneklerinin erkeklerde ve kadınlarda genç işsizliğinin belirleyicilerinde dikkat çeken farklılıklar olarak vurgulanmıştır. Anyanwu (2013), çalışmasında ticari dışa açıklığın genç işsizlik üzerine etkisini ele almıştır. Çalışma sonucunda ticari açıklıkta meydana gelen artışın genç nüfusunda istihdamını arttırdığı buna paralel olarak da genç işsizliği azalttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra çalışmada ihracat sektörünün sermaye yoğun bir yapı arz etmesi halinde genç işsizliği arttıracığı vurgulanmıştır. Msigwa ve Kipesha (2013), çalışmalarında Tanzania ekonomisi için Çoklu Regresyon modeli yardımıyla genç işsizliği belirleyen etmenleri araştırmışlardır. Ampirik sonuçlara göre, genç işsizliğini anlamlı bir şekilde etkileyen faktörler; cinsiyet, coğrafi mekan, eğitim ve medeni haldir.

Türkiye’de de genç işsizlik üzerine yapılan çok sayıda ampirik çalışma mevcuttur. Çalışmalarda ele alınan dönem ve değişkenlere göre yapılan tespitler farklılık göstermekte olup, tablo 3’te yapılan bazı çalışmalar özetlenmiştir.

Tablo 3. Genç işsizliği üzerine yapılmış çalışmalar

Çalışmanın adı	Yazar(lar)	Veri seti ve dönemi	Yöntem	Bulgular
Türkiye’de Genç İşsizliği Eğitim ve Büyüme İlişkisi (1988-2008)	Balcı ve Arslan (2008)	Genç işsizlik oranı (GİO), yüksek öğretim okullaşma oranı, ortaöğretim okullaşma oranı, büyüme oranı 1988-2008	En Küçük Kareler Yöntemi	Ekonomik büyüme ve genç işsizliği arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, yüksek öğretim okullaşma oranı ve genç işsizlik arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Eğitimdeki artış ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkilemekte ve genç işsizler çoğunlukla eğitimsiz kişilerden oluşmaktadır.
Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu ve Ekonomik Belirleyicilerinin Uzun Dönem Eş-Bütünleşme Analizi	Kabaklarlı ve Murat (2011)	TÜFE, GSYH, GİO, Gayri safi sabit sermaye yatırımları, verimlilik 2005-2010	Johansen Eşbütünleşme Analizi	Genç işsizlik, reel büyüme, yatırımlar, verimlilik ve enflasyon arasında uzun dönemli ilişki mevcuttur. Enflasyon ve verimlilik genç işsizliği olumlu yönde etkilerken, büyüme ve yatırımlar genç işsizliği olumsuz yönde etkilemektedir.
Türkiye’de 1988-2010 Döneminde Eğitim ve Büyümenin Genç İşsizliğine Etkisinin Analizi	Sayın (2011)	GSYH, GİO, Orta öğretim ve Yüksek öğretim okullaşma oranı 1988-2010	VAR Analizi	GİO → Orta Öğretim Okullaşma Oranı GİO → Yüksek Öğretim Okullaşma Oranı Orta Öğretim Okullaşma oranı → GSYH Orta Öğretim Okullaşma Oranı → Yüksek Öğretim Okullaşma Oranına doğru nedensellik ilişkileri mevcuttur. Kendisinden sonra genç işsizliği en çok etkileyen değişken GSYH ve yüksek öğretim okullaşma oranıdır.
Türkiye’de İşgücü Piyasası ve Genç İşsizlik Büyüme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme	Çondur ve Bölükbaş (2014)	GSYH, ÜFE, GİO 2000:01-2010:04	Granger Nedensellik Analizi	Gİ → GSYH ÜFE’den → Gİ ÜFE’den → GSYH doğru nedensellik ilişkisi mevcuttur.
Genç İşsizliğin Temel Makroekonomik Belirleyicileri: Ampirik Bir Analiz	Günaydın ve Çetin (2015)	Ticari açıklık, kişi başına reel gelir, enflasyon, doğrudan yabancı sermaye yatırımları, 1988-2013	ARDL Sınır Testi Yaklaşımı ve Granger Nedensellik Analizi	Uzun dönemde Gİ ↔ Doğrudan yabancı sermaye yatırımları arasında çift, enflasyon, reel gelir, ticari açıklık → Gİ tek yönlü nedensellik ilişkisi vardır. Enflasyon, ticari açıklık ve doğrudan yabancı sermaye yatırımları uzun dönemde genç işsizliği negatif etkilemektedir.

Tunçsiper, B., Rençber, E.Z. (2020). Türkiye’ de genç işsizlik sorunu ve belirleyicileri üzerine logit model analizi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 514-530.

Türkiye’de Eğitim Harcamaları, Ekonomik Büyüme ve Genç İşsizlik İlişkilerinin Analizi	Çondur Cömertler Şimşir (2017)	Eğitim Harcamalarının GSYH’deki payı, ekonomik büyüme ve genç işsizlik oranı 1991-2016	En Küçük Kareler Yöntemi	Eğitim harcamalarının GSYH’deki payı arttıkça genç işsizlik artırırken, GSYH’de meydana gelen artışlar genç işsizliğini azaltmaktadır.
Genç İşsizliği, Suç, Göç, İntihar ve Boşanma Düzeyleri ile İlişkili Midir? Türkiye’den Ampirik Bir Kanıt	Özer ve Topal (2017)	Genç işsizliği, genel suç düzeyi, bölgesel göç, genç intiharları, genç boşanmaları	Panel Veri Analizi	Genç işsizliği suç, göç ve intiharı ve boşanmayı uzun dönemde anlamlı ve pozitif olarak etkilemektedir. Ayrıca genç işsizlik intihar boşanma, göç toplumsal sorunlarının bir nedenidir.
Eşbütünlük Analizi ile Genç İşsizliği Etkileyen Değişkenlerin Araştırılması	Arı ve Yıldız (2017)	genç işsizlik oranı, nüfus artış oranı, yüksek öğretim okullaşma oranı	Johansen Eşbütünlük Analizi	Uzun dönemde nüfus artış oranı ve yüksek öğretim okullaşma oranı genç işsizlik üzerinde pozitif yönde etkilidir.
İthalattaki Değişimin Genç İşsizliğe Etkisi: Türkiye Ekonomisi Üzerine Ekonometrik Bir Uygulama	Cenger ve Çütcü (2018)	Genç işsizlik, ithalat 2005:01-2017:03	Engle Granger Eşbütünlük Analizi, Granger Nedensellik Analizi	Eşbütünlük Analizi sonuçlarına göre genç işsizlik ve ithalat arasında uzun dönemli bir ilişki yoktur. Ayrıca değişkenler arasında nedensellik ilişkisi de saptanamamıştır.
Türkiye’de Genç İşsizliğinin, İşsizlik Histerisi Hipotezi Çerçevesinde Yapısal Kırılmalar Testi ile Analizi	Yavuzaslan, Damar, Sönmez Özdaş, Uyar, ve Akılotu (2018)	Genç işsizlik oranı 2005:01-2017:02	Yapısal Kırılmalı Birim Kök Testi	Türkiye’de ilgili dönemde genç işsizlik histerisi geçerlidir. Uzun vadede işsizlik oranlarındaki artış doğal işsizlik oranının da artmasına neden olarak histeri etkisinin yaygınlaşmasına sebep olmaktadır.

İlgili literatür incelendiğinde Türkiye’de genç işsizliğin, enflasyon, ithalat, dışa açıklık, ekonomik büyüme, okullaşma oranları gibi makro faktörlerle analiz edildiği görülmektedir. Buna karşılık eğitim, cinsiyet, yaş, medeni durum, hane içerisindeki konum, hane büyüklüğü yerleşim türü gibi mikro değişkenlerle genç işsizliğini analiz eden çalışma bulunmamaktadır.

3. Ekonometrik analiz

Çalışmada Türkiye ekonomisinde genç işsizliğin mikro belirleyicilerinin ekonometrik olarak analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla genç işsizliği etkileyen mikro değişkenlerin incelenmesi için Logit Model Analizi kullanılmıştır. Bu başlık altında genç işsizliği üzerine kurulan ekonometrik model ve sonuçlarına değinilecektir.

3.1. Tanımlayıcı istatistikler

Çalışmada, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan Hanehalkı İşgücü Anketi 2019 verileri kapsamında 149076 haneden 380709 ferde ait veriler kullanılmıştır. Anket verilerine göre 15-24 yaş aralığında 12651 kişi bulunmaktadır. Fakat bu kişilerden 7969 kişi çeşitli nedenler ile işgücü piyasasına dahil değildir. Bu nedenle mevcut veri seti içerisinde 15-24 yaş aralığında ve işgücü piyasasına dahil olan 4682 bireye ait cevaplardan oluşan veri seti analize dahil edilmiştir. Veri setine ilişkin betimsel istatistikler tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Genç işgücünün cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Erkek	3054	65,2	65,2	65,2
Kadın	1628	34,8	34,8	34,8
Total	4682	100,0	100,0	100,0

15-24 yaş grubunda işgücüne dahil olan kişilerden 3054 tanesi erkek, 1628 tanesi ise kadındır. Kadınların 15-24 yaş grubu içerisinde işgücüne dahil olma oranlarının %34,8 olması, kadınların istihdam olanaklarından erkekler kadar iyi yararlanamadığının bir göstergesidir. Ekonomik ve sosyal engeller başta olmak üzere kadın işgücünün istihdamının düşük olmasının çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Eğitim seviyesi, kadınların medeni durumu, çocukların varlığı ve çocuk sayısı, toplumun kadınların çalışmasına karşı tutumu ve kadın istihdamını arttırmaya yönelik yetersiz yasal düzenlemeler bu engellerin başında gelmektedir. Oysa kadın istihdamının iyileştirilmesi söz konusu yaş grubunun istihdam oranının artmasını sağlayarak genç işsizliğin azalmasına katkı yapacaktır. Bunun yanı sıra artan kadın istihdamı ülkenin sürdürülebilir büyüme ve kalkınma amaçlarına da hizmet edecektir.

Tablo 5. Genç işgücünün medeni duruma göre dağılımı

Medeni durum	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Toplam yüzde
Evli	4086	87,3	87,3	87,3
Bekar	596	12,7	12,7	12,7
Toplam	4682	100,0	100,0	100,0

Medeni durum işgücü piyasasına katılımı etkileyen faktörlerden birisidir. 15-24 yaş grubunda işgücüne dahil olan 4682 kişinin %12,7'si bekar iken, %87,3'ü evlidir. Aileleriyle birlikte geçim sağlayan bekar erkek ve kadınlar işgücüne dahil olmayı bir zorunluluk olarak görmemekle birlikte, evlendikten sonra başlayan geçim ve gelecek kaygısının her iki grubu da işgücü piyasasında bulunmaya zorladığını söylemek yanlış olmayacaktır. Tablo 6. Türkiye'de bölgeler itibarıyla gençlerin işgücü piyasasına katılımlarını göstermektedir.

Tablo 6. Genç işgücünün bölgelere göre dağılımı

Bölgeler	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Toplam yüzde
Marmara	1138	24,3	24,3	24,3
Ege	488	10,4	10,4	34,7
Akdeniz	522	11,1	11,1	45,9
İç Anadolu	851	18,2	18,2	64,1
Karadeniz	516	11,0	11,0	75,1
Doğu ve Güneydoğu Anadolu	1167	24,9	24,9	100,0
Toplam	4682	100,0	100,0	

Tablo incelendiğinde 15-24 yaş grubunda işgücüne katılımın en fazla olduğu bölge %24,9 ile Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgesidir. Genç işgücünün emek piyasasına katılımının en düşük olduğu bölge ise %10,4 ile Ege bölgesidir.

Tablo 7. Genç işgücünün eğitim seviyesine göre dağılımı

Eğitim seviyesi	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Toplam yüzde
Okula gitmemiş	337	7,2	7,2	7,2
İlköğretim	2483	53,0	53,0	60,2
Genel Lise veya Meslek Lisesi	1148	24,5	24,5	84,8
Yüksek öğretim	714	15,2	15,2	100,0
Total	4682	100,0	100,0	

Tablo incelendiğinde 15-24 yaş grubundaki işgücüne katılan gençlerin %53 gibi bir oranla büyük çoğunluğunun ilköğretim mezunu gençlerden oluştuğu görülmektedir. İşgücü piyasasındaki gençlerin %24,5'i genel lise veya meslek lisesi mezunu olanlardır. Hiç okula gitmemiş olan gençlerin işgücü piyasasına katılımının ise, %7.2 ile en düşük seviyede olduğu görülür. Buna karşılık tabloda dikkat çeken husus yüksek öğretim mezunu gençlerin işgücü piyasasına katılımının ilköğretim ve lise mezunu gençlerden düşük olmasıdır. Türkiye'de temel eğitim 7 yaşında başlamakta ve yüksek öğretim 4 yıl kabul edildiğinde bu süreç 16 yıl

sürmektedir. Bu durumda 15-24 yaş aralığının genç işgücü için temel alındığı düşünülürse, yukarıdaki tabloda yüksek öğretim mezunu genç işgücü sayısının görece düşük olması makul görülmektedir.

Tablo 8. Genç işgücünün mezun olunan bölüme göre dağılımı (%)

Mezun olunan bölüm	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Toplam yüzde
Yüksek öğrenim bitirmeyen	3251	69,4	69,4	69,4
Sosyal Bilimler	732	15,6	15,6	85,1
Fen Bilimleri	607	13,0	13,0	98,0
Sağlık Bilimleri	92	2,0	2,0	100,0
Toplam	4682	100,0	100,0	

Tablo incelendiğinde işgücü piyasasında aktif olan gençlerin %69,4’ünün yüksek öğrenim bitirmeyen gençlerden oluştuğu görülmektedir. Yine tablodan çıkarılabilecek bir diğer sonuç işgücü piyasasındaki gençlerin büyük çoğunluğunun sosyal bilimlerdeki bölümlerden mezun olan gençler olduğudur. Eğitim süresinin diğer alanlara göre daha uzun olduğu sağlık bilimleri fakültesi gençlerinin sadece %2’sinin işgücü piyasasında olması ise şaşırtıcı bir sonuç değildir.

Tablo 9. Gençlerin işgücü durumu

İşgücü durumu	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Toplam yüzde
İstihdam	3795	18,9	18,9	18,9
İşsiz	887	81,1	81,1	100,0
Toplam	4682	100,0	100,0	

15-24 yaş grubundaki bireyler işgücü durumu açısından değerlendirildiğinde ise 4682 gencin %18,9’u istihdamda aktif rol alırken %81,1’ işsizdir. Anket verilerine göre söz konusu yaş aralığındaki 12651 kişiden %63’ü (7969) işgücü piyasasına dahil değildir. Bu kişilerin neden işgücü piyasasına dahil olmadığı incelendiğinde şöyle bir tablo karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 10. İşgücüne dahil olmama nedeni

İşgücüne dahil olmama nedenleri	Frekans	Yüzde
İş aramayıp, çalışmaya hazır olan, iş bulma ümidi yok	250	3,1
İş aramayıp, çalışmaya hazır olan, diğer	540	6,8
Mevsimlik çalışan	15	0,2
Ev kadını	1265	15,9
Öğrenci	5343	67,0
Emekli	212	2,7
Ailevi ve Kişisel Nedenler	275	3,5
Diğer	69	0,8
Toplam	7969	100,0

Bu gençlerin %3.1’i (İş aramayıp, çalışmaya hazır olan, İş bulma ümidi yok) cevabını vermiştir. İşgücü piyasasında kendi niteliklerine göre iş bulamayacağı kanaati ile iş aramayı bırakarak işgücü piyasası dışında kalanların, ILO tanımına göre cesareti kırılmış (gücenmiş) işsiz olarak tanımlandığı hatırlanırsa, Türkiye’de gençlerin %3.1’inin resmi istatistiklerde görülmeyen fakat gerçekte işsiz olan gücenmiş işgücü grubunda yer aldığı söylenebilir. Söz konusu yaş aralığının formal eğitim dönemine denk geldiği yukarıda bahsedilmiştir. Gerçekten de işgücü piyasası dışında kalan 7969 gencin %67’si öğrenci olduğu için işgücü piyasası dışında olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca bu gençlerin %15.9’unun ev hanımı olduğu için iş hayatına dahil olmadığını ifade etmiş olması, kadın nüfusun halen cinsiyetçi rolleri gereği çalışma hayatının dışında tutulduğunu göstermektedir.

Tunçsiper, B., Rençber, E.Z. (2020). The analysis on the logit model of unemployment problem of young people and its decisive in Turkey. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 514-530

Benzer bir inceleme de söz konusu veriler içerisinde fiilen çalışanların bazı değişkenlere göre dağılımı incelenerek yapılabilir. İşgücü piyasasında aktif olan gençlerin %91'inin özel sektörde çalışıyor olması, kamunun söz konusu yaş aralığındaki gençlere çok fazla istihdam fırsatı sunmadığını göstermektedir. Ayrıca çalışan gençlerin yarıya yakını yani %48'i herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olmayıp, güvencesiz çalışma koşulları altında istihdam edilmektedir.

Tablo 11. Gençlerin sektöre göre dağılımı

Sektörler	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Toplam yüzde
Özel	3449	90,9	90,9	90,9
Kamu	321	8,5	8,5	99,3
Diğer	25	0,7	0,7	100,0
Toplam	3795	100,0	100,0	

Tablo 12. Gençlerin kayıtlılık durumu

Kayıtlılık Durumu	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Toplam yüzde
Kayıtlı	1972	52,0	52,0	52,0
Kayıtlı Değil	1823	48,0	48,0	100,0
Toplam	3795	100,0	100,0	

Tablo 13. Gençlerin iş bulma yöntemleri

İş Bulma Yöntemleri	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Toplam yüzde
Kendi imkanlarıyla	1458	38,4	64,5	64,5
Türkiye İş Kurumu vasıtasıyla	90	2,4	4,0	68,5
Özel istihdam ofisleri	13	0,3	0,6	69,1
Akraba, eş dost aracılığıyla	659	17,4	29,2	98,2
Diğer	40	1,1	1,8	100,0
Toplam	2260	59,6	100,0	
Kayıp değer	1535	40,4		
Toplam	3795	100,0		

Çalışan gençlerin %64.5'i kendi imkanları ile ve %29.2'si eş, dost akraba vasıtası ile iş bulduğunu beyan etmiştir. Resmi iş bulma kurumu vasıtası ile sadece gençlerin %4'ünün iş bulmuş olması, Türkiye İş Kurumunun genç istihdam fırsatları sunma konusunda yenilikçi girişimlerde bulunması ve buna yönelik adımlar atması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Çalışanların mevcut durumu göz önüne alındığında, istihdam dışındaki genç nüfusun mevcut şartlarda çalışmaya pek de istekli olmayacağı aşikardır.

3.2. Yöntem

Çalışmada, İkili (binary) Logit Analiz kullanılmıştır. İkili regresyon analizi; iki cevap içeren bağımlı değişkenlerde yapılan lojistik regresyon analizidir. Bir ya da daha fazla açıklayıcı değişken ve ikili cevap değişkeni arasındaki bağıntıyı ortaya koymaktadır. Genç işgücünün işsiz (0) veya İstihdam (1) olma durumunun bağımlı değişken olarak ele alındığı, iki durumlu logit modelin tahmininde aşağıdaki adımlar izlenir:

1. $\hat{P}_i = n_i / N_i$, tahmini olasılık değeri hesaplanır.

2. Her bir x_i için iki durumlu logit hesaplanır, $Z_i = \ln \hat{P}_i(1 - \hat{P}_i)$. P_i 'nin 0 v 1 değerini almasından kaçınmak için uygulamada,

$$\hat{Z}_i = \ln(n_i + 1/2)/(N_i - n_i - 1/2) = \ln(\hat{P}_i + 1/2N_i)/(1 - \hat{P}_i + 1/2N_i)$$

olarak hesaplanır. x_i 'nin her bir değerinde en az $5N_i$ olması önerilir.

3. Farklı varyanslılık sorununu çözmek için veri dönüşümü uygulanır. Z_i ve X_i değişken

değerleri, $\hat{\sigma}_2 = \sqrt{\frac{1}{N_i \hat{P}_i (1 - \hat{P}_i)}}$, u_i 'nin standart sapmasına bölünür.

4. Dönüştürülmüş verilere EKK uygulanır. Bu süreç, ağırlıklı en küçük kareler yöntemi (AEKK) olarak bilinir. AEKK yöntemi tahmin edicileri, etkin ve yansız olacaktır.

5. EKK çatısı altında güven aralıkları ve/veya hipotez testi için örneklem hacmi büyük olduğunda sonuçlar geçerlidir. Küçük örneklemde tahmin edilen sonuçlar, çok dikkatli olarak açıklanmalıdır. Logit modelde gözlem sayısı yeteri kadar büyük değilse ($n < 30$) elde edilen tahminlere güvenilmez.

3.3. Bulgular

Genç işgücünün işsiz (0) veya İstihdam (1) olma durumunun bağımlı değişken olarak ele alındığı Logit model sonuçları aşağıda özetlenmiştir.

Öncelikle modelin uyum iyiliği Tablo 14’ te görülmektedir. Modele ait ki-kare değeri 33.268’dir ve $p \leq 0.05$ olduğundan, modeldeki tüm lojistik regresyon katsayıları istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 14. Uyum İyiliği

		Chi-square	df	Sig.
Adım 1	Adım	33,268	5	0,000
	Block	33,268	5	0,000
	Model	33,268	5	0,000

Tablo 15. Model

Adım	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	1172,386 ^a	0,029	0,044

Modele ait açıklayıcılık gücüne ait istatistikler de Tablo 15’te görülmektedir. Sınıflandırma tablosu olan tablo 16 sonuçlarına göre 0.50 kritik değer ev tahmin edilen olasılıklar yardımıyla genel olarak bağımlı değişkenin %77.2’si doğru tahmin edilmiştir. Model sonuçları ise tablo 17’te yer almaktadır.

Tablo 16. Sınıflandırma

Adım 1	Gözlem		Tahmin		Doğrulama Yüzdesi
			İşgücü		
	0,00	1,00	0	1,00	
İşgücü	0,00	0	256	0,0	
	1,00	0	867	100,0	
Toplam Yüzde				77,2	

Tabloya göre, 15-24 arası genç işgücünün istihdam olasılığı, bitirilen okul (1- bir okul bitirmeyen, ilkokul, 2- ortaokul, genel lise veya meslek lisesi, 3- yükseköğretim), ferdin hanedeki durumu (1-hane reisi, 2- eş çocuk, 3-akraba vb.), hane büyüklüğü, cinsiyet (1- erkek, 2- kadın) ve

yaşanılan yerleşim yeri (1- il, 2- ilçe, 3- köy) değişkenleri ile modellenmiştir. Değişkenlere ait sonuçlara tek tek bakıldığında;

Tablo 17. Model sonuçları

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Okul	-0,267	0,086	9,561	1	0,002	0,765
Hanedeki konum	-0,216	0,114	3,613	1	0,057	0,806
Hane	-0,367	0,123	8,855	1	0,003	0,693
Cinsiyet	-0,265	0,148	3,218	1	0,073	0,767
Yerleşim Türü	0,172	0,104	2,733	1	0,098	1,188
Sabit	2,799	0,451	38,591	1	0,000	16,426

Kişinin eğitim seviyesi arttıkça, istihdam olasılığı 0.765 kat azalmaktadır. Bu sonuç ilk bakışta şaşırtıcı gelebilir fakat beklenen bir durumdur. Çünkü çalışmada 15-24 arası genç nüfusun işgücü durumu dikkate alınmaktadır. Resmi eğitimin 7 yaşında başladığı ve yükseköğretim dahil 16 yıl sürdüğü dikkate alındığında eğitim seviyesi arttıkça kişi (söz konusu yaş aralığı için) çalışma hayatının dışında kalmaktadır. Yani eğer ki kişi lise öğrenimi sonrasında eğitim hayatına son vermiş ve iş hayatına dahil olmuşsa söz konusu yaş aralığında çalışma hayatı içerisinde olacaktır. Ancak aynı kişinin lisans veya lisansüstü eğitime devam ediyor olması halinde ise çalışma hayatının zaten dışında kalacaktır.

Kişinin hane içerisindeki konumuna ait değişken de kişinin istihdam olasılığını 0.806 kat azaltmaktadır. Söz konusu değişken 1- hanehalkı sorumlusu, 2- eş çocuk ve 3- akraba veya kardeşi ve diğerleri şeklinde kodlanmıştır. Buradan da anlaşıldığı üzere kişinin hane içerisindeki ekonomik sorumluluğu azaldıkça söz konusu yaş aralığında istihdam olasılığı azalmaktadır.

Hane büyüklüğüne ilişkin katsayı incelendiğinde ise hane büyüklüğü arttıkça, kişinin istihdam olasılığı 0.693 kat azalmaktadır. Diğer taraftan cinsiyete ilişkin katsayı da beklenildiği biçimde tespit edilmiştir. Bu katsayı 1- erkek, 2- kadın olarak kodlanmıştır. Genç kadınlarda istihdam olasılığı erkeklere nazaran 0.767 kat daha azdır. Çalışmadaki diğer bir değişken de kişinin yaşadığı yerleşim yerinin 1- il, 2- ilçe, 3- köy olması şeklinde kodlanan yerleşim yeri değişkenidir. Buna göre kişinin yaşadığı yerleşim yeri küçüldükçe istihdam fırsatı 1.188 kat artmaktadır. Bu sonuç da yine beklenildiği gibidir. Çünkü kırsal alanda yaşayan 15-24 arasındaki bir gencin eğitime devam etme olasılığı (yükseköğretim kurumlarının kentsel alanlarda olduğu dikkate alınırsa) çok düşüktür. Bu nedenle genç nüfusun yaşadığı yerleşim yeri küçüldükçe istihdam olasılığı artmaktadır.

Elde edilen bulgulardan yola çıkılarak, Türkiye’de genç nüfusun istihdam durumunun ilk olarak örgün öğretime devam edip etmeme, hane içerisindeki konumu (hanede ekonomik sorumluluk üstlenen olup olmama), yerleşim yeri büyüklüğü, hane büyüklüğü ve cinsiyet değişkenlerinden etkilendiğini söylemek mümkündür.

4. Sonuç ve öneriler

Günümüz ekonomilerinin çözüm üretmeye çalıştığı en önemli problemlerden birisi işsizlik sorunu içerisinde, 15-24 yaş grubunu kapsayan genç işsizliği problemidir. Genç işsizliği sorunu, birçok gelişmiş ülkeyi ve AB üyesi ülkeleri etkilediği gibi Türkiye işgücü piyasasını da etkilemektedir. Uluslararası kurumların 15-24 yaş olarak kabul ettiği gençlik döneminden yola çıkarak, çalışma isteğine ve gücüne sahip olmasına rağmen uygun bir iş bulamayan 15-24 yaş grubunda yer alan kişiler genç işsiz olarak tanımlanmıştır ve bu çalışmanın tamamında yapılan analizlerde söz konusu tanım esas alınmıştır.

Çalışmada, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan Hanehalkı İşgücü Anketi 2019 verileri kapsamında 149076 haneden 380709 ferde ait veriler kullanılmıştır. Mevcut veri seti içerisinde 15-24 yaş aralığında ve işgücü piyasasına dahil olan 4682 bireye ait cevaplardan oluşan veri seti analize dahil edilmiştir. Çalışmada, İkili (binary) Logit Analiz kullanılmıştır. Logit model yardımıyla Türkiye’de genç işsizliği etkileyen mikro değişkenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Analiz bulgularındaki istatistiklerden yola çıkıldığında, Türkiye’de kadınların, düşük ücretler, cinsiyete dayalı ayrımcılık, çocuk sahibi olmak, evlilik, köyden kente göç gibi nedenlerle işgücü piyasasında erkeklerden daha düşük seviyede işgücüne katılım oranı oldu görülmüştür. Kadınların işgücü piyasasında ön planda olmamasının en büyük nedeni olarak ise, ataerkil bir yapıdan gelen Türk toplumunda ev işlerinin kadının asli görevi olarak görülmesi gelmektedir. Ayrıca işgücü piyasasında mesleklerin kadın işi ve erkek işi olarak ayrılması ve toplumda bu şekilde kabul edilmesi sebebiyle kadınların istihdamı genel olarak geleneksel mesleklerde yoğunlaşmaktadır. Bu sebeple işgücü piyasasına kadınların katılımını teşvik etmek amacıyla cinsiyet anlayışının değiştirilmesi ve bu amaca hizmet edebilmesi için MEB tarafından geliştirilen eğitim modülleri aracılığıyla cinsiyet eşitliği vurgusu ön plana çıkarılmalıdır. Esnek çalışma düzenlemelerinin getirilmesi, iş ve aile yaşamının uyumlu hale getirilmesi, kadınların eğitime ulaşılabilirliğinin artırılması ve kadın işgücünün daha az aktif olduğu sektörlerle yönelik mesleki eğitimlerin tekrar planlanması da alınabilecek diğer önlemler arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra kadın girişimcilere yönelik teşviklerin artırılması ve bu teşviklerin etkin alanlarda kullanılması için uygun planlamaların yapılması, kadın istihdamını arttıracak gibi genel işsizlik oranı içinde genç kadın işsizliğinin de azalmasına katkı sağlayacaktır.

Gençlerin işgücüne katılımı bölgelere göre değerlendirildiğinde ise, işgücüne katılım oranının en yüksek olduğu bölgenin %24,9 ile Doğu Anadolu bölgesi olduğu görülmektedir. Bu durum Türkiye işgücü piyasasının gerçeğini yansıtmaktadır. Doğu Anadolu bölgesi Türkiye’nin eğitim seviyesinin en düşük olduğu bölgesi olduğundan gençlerin işgücüne katılımı erken yaşlarda başlamakta ve işgücüne dahil olan gençlerin çalıştığı işler ise nitelikli işgücü gerektirmeyen emek yoğun işler olarak ön plana çıkmaktadır. Nüfus yoğunluğu baz alındığında gençlerin işgücüne katılımının %24,3 ile en yüksek olduğu ikinci bölgenin Marmara bölgesi olması ise yadsınamaz bir durumdur. Analiz sonuçlarına göre, Türkiye’de gençlerin işgücüne katılımının en düşük olduğu bölge %10,4 ile Ege bölgesidir. Ege bölgesi Türkiye’de eğitimde kalma süresinin en uzun olduğu bölgedir. Bu ilgili grubun işgücü piyasasında aktif hale gelmesi bu bölgede gecikmektedir. İşgücü piyasasına gençlerin daha nitelikli katılmasını sağlamak için, bölgesel farklılıkları giderici bir şekilde okullaşma oranının artırılması ve okulu terk oranlarının alınacak önlemlerle azaltılması gerekmektedir.

Tanımlayıcı istatistiklerden yola çıkarak gençlerin işgücü piyasasındaki durumu eğitim seviyesine göre değerlendirildiğinde, 15-24 yaş arası gençlerin işgücüne katılımının en yüksek olduğu eğitim seviyesi %53 ile ilköğretimdir. Buna karşılık analizden elde edilen dikkat çekici nokta yüksek okul mezunu gençlerin işgücü piyasasında sadece %15,2’sinin aktif olmasıdır. Türkiye’de 7 yaşında başlayan temel eğitim yüksek öğrenim 4 yıl olarak kabul edildiğinde süreç 16 yılı içermektedir. Eğitimde geçirilen sürenin uzun olması yüksek öğrenim mezunu gençlerin işgücü piyasasına katılımını geciktirdiğinden genç işsizlik oranının artmasına muhtemel bir sebeptir. Bu nedenle Türkiye’de emek kalitesinin geliştirilmesine ve işgücü piyasasının ihtiyacına yönelik olarak eğitim politikasının tekrar şekillendirilmesi, öğrencilerin teorik alanda almış olduğu eğitimi pratiğe dökmesinin sağlanması için uygulamalı eğitim stratejisinin geliştirilmesi,

staj ve benzeri eğitimlerin sayısının ve niteliğinin artırılması ve hatta staj uygulamasının zorunlu hale getirilmesi gerekmektedir. Gençlere memurluğun değil, ticaret, sanayi, üretim, yenilik yapmanın ve ürün geliştirmenin daha mühim olduğu duygusu aşılılarak, uygulamalı eğitim programlarıyla, gençlerin örgün eğitim döneminde reel sektörün ihtiyaçlarına göre yetiştirilmesi ve işgücü piyasasının ihtiyacı olan niteliklere göre donatılması gerekmektedir. Sanayi ve ticaret odalarıyla birlikte eğitim programlarının hazırlanması ve istihdam planlarının yapılması bu amaca hizmet edecektir.

Gençlerin işgücüne dahil olmama nedenleri arasında ise öğrencilik, ev hanımı olma, iş bulma umudunun kaybedilmesi (gücenmişlik) gibi etmenler ön plana çıkmaktadır. TÜİK Hanehalkı işgücü istatistiklerinden elde edilen verilerden yola çıkılarak yapılan analize göre işgücü piyasasındaki gençlerin %3'ü iş aramayıp çalışmaya hazır olan kısacası gücenmiş işgücü olarak adlandırılan durum nedeniyle işgücü piyasasının dışında kalmıştır.

İşgücü piyasasında aktif olan gençlerin %48 gibi yüksek oranının bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olmadığı sonucu ise analizden elde edilen bir diğer bulgudur. İşgücü piyasasına yeni giren gençler yetişkinlere kıyasla daha az deneyime ve vafsa sahiptir. Bu sebeple gençlerin işgücü piyasasında düşük ücretle ve güvencesiz çalışması kayıt dışılığa yol açmaktadır. Kayıt dışılığın gençler arasında yüksek olması, gençlerin enformel sektörlerde daha yoğun olarak çalışmasına bağlanabilir. Kayıt dışılığın gençler arasında bu denli yüksek olmasının diğer bir nedeni ise göçtür. Kırdan kente göç eden gençler vasıfsız olmalarından dolayı daha düşük ücretlerle ve kayıt dışı olarak çalışmayı kabul etmektedir. Kırsal kesimdeki eğitimin kalitesinin ve niceliğinin atılması, eğitim masraflarının azaltılması, organik tarım, kırsal turizmin teşvik edilmesi gibi önlemlerle kırdan kente göç azaltılmaya çalışılarak kayıt dışılık seviyesi düşürülebilir. Enformel sektörlerde kayıt dışı çalışan gençlerin istihdamının azaltılması için öncelikle gerekli önlemlerin alınması ve denetimlerin sıklaştırılması gerekmektedir. Bunun yanı sıra işgücü piyasasına uygun uygulamalı eğitim politikaları geliştirilerek gençlerin okuldan mezun olmadan önce tecrübe eksikliğinin giderilmesi ve yetişkinlerle aynı koşullarda işgücü piyasasına girmelerinin sağlanması gerekmektedir.

Analiz sonuçlarından elde edilen bulgulara göre iş arayan genç nüfus %38,4 gibi ciddi bir oranı iş bulma yönteminin nedir sorusuna, işi kendi imkanları dahilinde bulduğu cevabını vermiştir. Buna karşılık gençlerin yalnızca %4'ü İŞKUR aracılığıyla istihdam edildiğini bildirmiştir. Bu durum genç nüfusun fonksiyonel olmadığını düşündüğünden dolayı iş bulmak için iş ve işçi kurumunu kullanmadığı göstermektedir. İŞKUR'un genç nüfusa yönelik işe yerleştirme politikalarını gözden geçirmesi ve gençlere yönelik istihdam politikaları üretmesi gerekmektedir. Ayrıca İŞKUR'un lise ve üniversite mezunlarının tümüne ulaşabilmesi ve gençlerin İŞKUR tarafından düzenlenen mesleki eğitimlerden yararlanmasının sağlanması gerekmektedir. İŞKUR hizmetlerinden kırsal kesimde yaşayan gençlerin daha fazla yararlanabilmesi için Tarım ve Köyüşleri İl Müdürlükleri ve İŞKUR arasındaki bağ kuvvetlendirilmelidir.

Ayrıca analizden işgücü piyasasındaki gençlerin %91'inin özel sektörde faaliyet gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum kamu kesiminde gençlerin istihdamının sınırlı olduğunu göstermektedir. Kamu kesimi gençlerin istihdam edilebilirlik şartları işgücü piyasasının ihtiyacına göre tekrar düzenlenmeli ve böylelikle kamu kesiminde genç istihdam oranı artırılmalıdır.

Analizde kurulan modelde genç işgücünün istihdam olasılığı bitirilen okul (okul), ferdin hanedeki durumu (hane reisi, eş çocuk, akraba vb.), hane büyüklüğü, cinsiyet ve yaşanan

yerleşim yeri (il, ilçe, köy) değişkenleri ile modellenmiştir. Model sonucunda kişinin eğitim seviyesi arttıkça, istihdam olasılığının 0.765 kat azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Kişinin hane içerisindeki konumuna ait değişken de kişinin istihdam olasılığını 0.806 kat azaltmaktadır. Hane büyüklüğüne ilişkin katsayı incelendiğinde ise hane büyüklüğü arttıkça, kişinin istihdam olasılığı 0.693 kat azalmaktadır. Diğer taraftan cinsiyete ilişkin katsayı da beklenildiği biçimde tespit edilmiştir. Genç kadınlarda istihdam olasılığı erkeklere nazaran 0.767 kat daha azdır. Çalışmadaki diğer bir değişken de kişinin yaşadığı yerleşim yerinin il, ilçe veya köy olması şeklinde kodlanan yerleşim yeri değişkenidir. Buna göre kişinin yaşadığı yerleşim yeri küçüldükçe, istihdam fırsatı 1.188 kat artmaktadır. Sonuçlar başlangıçta şaşırtıcı gibi gelmektedir fakat Türkiye’de eğitim seviyesi şuan maksimum 16 senedir bu nedenle eğitim süresinin uzunluğu gençlerin çalışma hayatına katılımını geciktirdiğinden işgücü piyasasındaki gençlerin niceliği de azalmaktadır. Hane içerisinde üstlenilen sorumluluğun fazla olmaması istihdamı azaltan diğer bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır. Ev geçindirme, çocuk sahibi olma ve sahip olunan çocuklara kaliteli bir hayat sağlama sorumluluğu olmayan hanehalkı üyeleri işgücü piyasasının bir adım gerisinde kalabilir. Nitekim gençlerin eğitim süresinin uzun olmasından yola çıkarak evlilik hayatına daha geç katılmaları bu durumu destekler niteliktedir. Yine çalışmadan elde edilen bir diğer bulguda yaşanan yaşam yeri küçüldükçe istihdamın artmasıdır. Eğitim süresi tıpkı bireyin hanehalkı içerisinde sorumluluğunu etkilediği gibi yaşanan yerin büyüklüğüne ve küçüklüğüne de etki etmektedir. Çünkü kentsel alanlarda eğitime devam etme olasılığı eğitime ulaşılabilirlik açısından değerlendirildiğinde daha yüksektir. Bu nedenle kırsal alanlarda gençlerin işgücü piyasasındaki yoğunluğu daha fazladır. Ayrıca cinsiyetler açısından bakıldığında yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı genç kadınların istihdamı genç erkeklere göre daha düşüktür.

Bütün bu bulgulardan yola çıkarak Türkiye’de genç nüfusun istihdam durumunu etkileyen etmenlerin örgün öğretime devam edip etmeme, bireyin hane içerisindeki konumu, yerleşim yeri büyüklüğü, hane büyüklüğü ve cinsiyet olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Bu çalışmada, TÜİK (2019) hanehalkı işgücü anketinden yola çıkarak gençlerin işgücü piyasasına katılımını etkileyen mikro faktörler ele alınmıştır. Çalışma beşeri unsurları modele dahil etmesinin yanında mikro veri ile genç işsizliğini analiz etmesi bakımından mevcut literatürde farklılık kazanmaktadır. Her çalışmanın sınırları olduğu gibi bu çalışmanın da sınırları bulunmaktadır. Bu çalışmanın sınırlılığı TÜİK (2019) Hanehalkı işgücü anketinde yer alan sorulara bağımlı kalmasıdır. Mevcut literatür dikkate alındığında her ne kadar bu çalışma beşeri unsur yönündeki eksiklikleri kapatsa da farklı ekonomik kültürel ve coğrafi özelliklere sahip ülkelerin karşılaştırmalı olarak ele alındığı bir çalışma yapılması genç işsizliği üzerinde beşeri unsurların yanı sıra coğrafik, etnik, dini ve kültürel etkilerinin ortaya konulması hakkında literatüre katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Akhtar, S. ve Shahnaz, L. (2005). Understanding the Youth Unemployment Conundrum in Pakistan: Preliminary Empirical Macro-Micro Analysis , *Indian Journal of Labour Economics* 49 (2), ss.233-248.
- Anyanwu, J. C. (2013). Characteristics and Macroeconomic Determinants of Youth Employment in Africa, *African Development Review*, 25(2), ss.107-129.
- Arı, E. ve Yıldız, A. (2017). Eşbütünleşme Analizi ile Genç İşsizliği Etkileyen Değişkenlerin Araştırılması, *alphanumeric journal*, (5),2, ss.310-316
- Balcı, B. İ. ve Arslan, İ. (2008). Türkiye’de Genç İşsizliği Eğitim ve Büyüme İlişkisi (1988-2008). 2. *Ulusal İktisat Kongresi*, ss. 1-20. İzmir.

Tunçsiper, B., Rençber, E.Z. (2020). The analysis on the logit model of unemployment problem of young people and its decisive in Turkey. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 514-530

- Cenger, H. ve Çütcü, İ. (2018). İthalattaki Değişimin Genç İşsizliğe Etkisi: Türkiye Ekonomisi Üzerine Ekonometrik Bir Uygulama, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, (8), 8 ss.485-503
- Çondur, F. ve Bölükbaş, M. (2014). Türkiye’de İşgücü Piyasası ve Genç İşsizlik- Büyüme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme. *Amme İdaresi Dergisi*, ss.77-93.
- Çondur, F. ve Cömertler Şimşir, N. (2017). Türkiye’de Eğitim Harcamaları, Ekonomik Büyüme ve Genç İşsizlik İlişkilerinin Analizi, *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, (2),6.
- Green, C., Loon, A. ve Mangan, J. (2000). Youth Labour Markets, Education and Employment Destination: Result from the Queensland Survey of Youth. Labour Market Research Unit Department of Employment and Training, 2000 (1). <http://training.qld.gov.au/resources/employers/pdf/wp1-youth-labour-market.pdf> (05.03.2011).
- Günaydın, D. ve Çetin, M. (2015). Genç İşsizliğin Temel Makroekonomik Belirleyicileri: Ampirik Bir Analiz. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, ss.17-34.
- ILO. (2012). *Global Employment Trends for Youth*. Geneva: International Labour Office Publication.
- Kabaklarlı, E. ve Gür, M. (2011). Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu ve Ekonomik Belirleyicilerinin Uzun Dönem Eş-Bütünleşme Analizi. *14. Uluslararası İktisat Öğrencileri Kongresi*.
- Msigwa, R. ve Kipasha, E. F. (2013). Determinants of Youth Unemployment in Developing Countries: Evidences from Tanzania, *Journal of Economics and Sustainable Development* 4(14), ss. 67-77.
- Murat S. ve Şahin L. (2011). *AB’ye Uyum Sürecinde Genç İşsizliği, Avrupa Birliği Araştırmaları*, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul.
- Sayın, F. (2011). Türkiye’de 1988-2010 Döneminde Eğitim ve Büyümenin Genç İşsizliğine Etkisinin Analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(4), ss.33-53.
- O’Higgins, N. (2003). Trends in the Youth Labour Market in Developing and Transition Countries. Social Protection Unit Human Development Network The World Bank, *Social Protection Discussion Paper Series*, 0321. <http://siteresources.worldbank.org/SOCIALPROTECTION/Resources/SPDiscussionpapers/Labor-Market-DP/0321.pdf>, (10.10.2018).
- Özer, U. ve Topal H. M. (2017). Genç İşsizliği, Suç, Göç, İntihar ve Boşanma Düzeyleri İle İlişkili Midir? Türkiye’den Ampirik Bir Kanıt, *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*,(6), 5, ss.50-63.
- Perugini, C. ve Signorelli, M. (2010). Youth Labour Market Performance in European Regions. *Economic Change and Restructuring*, 43 (2), ss.151-185
- TÜİK. (2019). *İşgücü İstatistikleri*. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007 adresinden alındı.
- TÜİK. (2018). *İşgücü İstatistikleri*. <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul> adresinden alındı
- Yavuzaslan, K., Damar, Ö., Sönmez, B., Özdaş, B., Uyar, N., ve Akılotu, E. (2017). Türkiye’de Genç İşsizliğinin, İşsizlik Histerisi Hipotezi Çerçevesinde Yapısal Kırılmalar . *Aydın İktisat Fakültesi Dergisi*, ss.21-32.

Extended abstract in English

Young people are important in the construction of society. Therefore, enabling the young population to use their capacities effectively will not only benefit greatly for that period, but will also contribute to the young people's next generations on issues such as workforce, knowledge, skills, education, education, culture, values, administration and creating new capacity. However, today, it is observed that the share of youth unemployment rates is high among the general unemployment rates in developed and developing countries. This situation does not change in our country. Turkey is a developing young population with 13 million has significant potential. However, the increase in employment cannot reach the population increase. The youth unemployment problem, should be considered as a serious problem in Turkey, and there must be a solution to this problem. The first purpose of this study, which has a very high share in the overall unemployment rate and the development of new policy proposals for the solution of youth unemployment, which will create quite a big problem for Turkey in the future if the solution is not to be laid. In this context, based on the deficiency in the literature, with the help of the Bilateral Logit Model, young unemployment, the education of the person, the gender, the geographical region, the marital status of the person who is the human element, has been tried to determine the effect of the individual characteristics on the youth unemployment and in accordance with the characteristics of the Turkish labor market. Policy suggestions for the solution of unemployment have been developed. In the study, Logit Model Analysis was carried out by using data of 380709 individuals from 149076 households within the scope of TUIK Household Labor Force Survey 2019 data. According to the survey data, there are 12651 people between the ages of 15-24. However, 7969 of these people are not included in the labor market for various reasons. For this reason, among the existing data set, the data set consisting of answers of 4682 individuals between the ages of 15-24 and included in the labor market are included in the analysis. Based on the data in question, youth unemployment was analyzed by micro-economic factors such as gender, education level, position within the household, household size, and type of settlement.

Judging from the statistics in the analysis findings, women in Turkey, low wages, gender-based discrimination, having children, marriage, the village's why the labor market, such as urban migration at a lower level than men happened to the labor force participation rate was observed. The most important reason why women are not at the forefront in the labor market is the fact that housework is seen as the primary duty of women in the Turkish society, which comes from a patriarchal structure. At this point, the emphasis on gender equality should be highlighted through the training modules developed by the Ministry of National Education in order to change gender understanding and serve this purpose in order to encourage women's participation in the labor market. Other measures may include introducing flexible work arrangements, harmonizing work and family life, increasing women's access to education, and rescheduling vocational training for sectors where the female workforce is less active.

When youth participation in the labor force is evaluated by regions, it is seen that the region with the highest labor force participation rate is the Eastern Anatolia region with 24,9%. This situation reflects the fact that Turkey's labor market. Eastern Anatolia region of Turkey the lowest in the region of contributions because the youth labor force level of education starts at an early age and the young people the jobs included in the labor force does not require skilled labor labor has come to the fore as intensive jobs.

Considering the descriptive statistics, when the situation of the youth in the labor market is evaluated according to the level of education, the education level with the highest participation in

the labor force of the youth between the ages of 15-24 is 53%. In contrast, the remarkable point obtained from the analysis is that only 15,2% of high school graduates are active in the labor market. When Turkey began basic training in 7 years 4 years higher education includes 16 years as acceptable process. Since the long time spent in education delays the participation of higher education graduates in the labor market, youth unemployment rate is likely to increase. Therefore, to improve the labor quality in Turkey and re-shaping of education policies according to the needs of the labor market, students have taken in the theoretical field training in the development of practical training strategy for the provision of practical cast, increasing the number of internships and other training and qualifications, and even the introduction of compulsory internship is required.

Another finding obtained from the analysis is the result that 48% of young people active in the labor market, such as 48%, are not registered with a social security institution.

According to the findings obtained from the analysis results, a serious proportion of 38,4% of the young people looking for a job gave the answer to the question of what is your method of finding a job within their own means. In contrast, only 4% of the youth reported that they were employed through İŞKUR. This shows that the young population does not use the job and worker institution to find a job because it thinks it is not functional.

In addition, it was concluded from the analysis that 91% of the youth in the labor market operate in the private sector. This situation shows that the employment of young people in the public sector is limited.

In the model established in the analysis, the employment possibility of the young workforce was completed, and the school (school) was modeled with the variables of the individual in the household (head of household, spouse, relatives, etc.), household size, gender and residential area (province, district, village). As a result of the model, it was concluded that as the education level of the person increases, the probability of employment decreases by 0.765 times. The variable related to the position of the person in the household also reduces the probability of employment by 0.806 times. When the coefficient related to the household size is analyzed, as the household size increases, the employment probability of the person decreases by 0.693 times. On the other hand, the gender coefficient was determined as expected. Employment probability of young women is 0.767 times less than men. Another variable in the study is the settlement variable which is coded as the city where the person resides is a province, district or village. According to this, as the residential area of the person shrinks, the employment opportunity increases by 1,188 times.

Paternity leave: A systematic review of studies in education and psychology from 1990-2019

Vahide Yigit Gencten¹ and Emel Genc²

Received date: 23 / 09 / 2020

Accepted date: 12 / 11 / 2020

Abstract

Paternity leave is integral to transition to parenting and father-children bonding, providing fathers the necessary time to take part in an equal share of household labour. Still, policy legislation on paternity leave from work for fathers is not prevalent; therefore, there exists no comprehensive review of their potential impacts and benefits to guide educational and psychological research in this area. This systematic review aims to acknowledge the extent to which different paternal leave for fathers is studied, focusing on the shifts in the trends of the inquiry of the fathers' leave based on time, study location, research context, and sampling by addressing this gap. Methods A systemic review of peer-reviewed literature retrieved from electronic databases was conducted. A total of 1993 abstracts were included for the study and selected 141 published papers from 1990 to 2019 on the use of paternal leave were reviewed. The main findings were coded and analysed through NVIVO 12. Results The synthesis of the results suggested that there has been growing interest in paid parental leave regarding fathers in particular over time. The findings showed that the focus was on the effects of paternity leave on the transition to parenting and gender equality.

Keywords: Paternal leave, paternity leave, parental leave, paid leave, fathers

1. Introduction

Parental leave policies are defined as the legislation for parents that permit employees to take time off work for pregnancy, birth, and adoption, personal illness, or care for family members, including children, parents, and spouses (Nandi, et al., 2018, p. 435). By 2013, all Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) countries other than the United States offered some form of national paid leave policy for parents. For example, the range of parental leave is between 14 and 17 weeks, with pay at 100% in developed countries such as Greece, Israel, the Netherlands, New Zealand, Spain, and Switzerland (OECD, 2016). In other countries, policymakers have also worked to increase women's labour force participation by facilitating work-life balance through childcare and parental leave policies (Burgess, Gregg, Propper, & Washbrook, 2008, p. 169). However, those policies are still inadequate at satisfying the needs of fathers to involve in caregiving and household labour (Ruppander, 2010, p. 965); as a result, creating gender inequalities (Kotsadam & Finseraas, 2011, p. 1611). Even though a shift in fathers' roles in children's lives can be observed in many cultures (O'Brien, Berit, & Elin, 2007, p. 377) and men are not seen as solely breadwinners but responsible for sharing care with their partners; mothers are still acknowledged as the primary caregivers (Huerta, et al., 2014, p. 2). This might explain the reasons for unsatisfying policy arrangements for fathers. However, due to the influences of these

¹Corresponding Author, PhD, Department of Preschool Teaching, Adiyaman University, College of Education, Adiyaman, Turkey, vyigit38@gmail.com ORCID ID: 0000-0003-0372-2298

²PhD, Department of Psychology, Bartın University, College of Literature, Bartın, Turkey, emelgenc@bartin.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-7921-3185

changes in gender roles in marriage in modern societies, research focus has shifted to the gendered division of household tasks and involvement of men in family life (Almqvist & Duvander, 2014; Brady et al., 2017; Schober & Zoch, 2018). Parenting roles that fathers recently were taken, and the responsibilities of employment also compel men to find a new balance in their lives (Johansson, 2011).

Many studies claim that family-friendly policies, particularly paternity leave-taking, is positively associated with father involvement in housework and care activities (e.g., Hosking, Whitehouse, & Baxter, 2010; Tanaka & Waldfogel, 2007). By having more time to spend at home, fathers also fulfil an active role in caring for the infants, helping them develop better bonds with their children (Almqvist & Duvander, 2014; Brady et al., 2017). According to Rostgaard (2002, p. 344), by offering gender equality, paternal leave policies can encourage better relationships between children and fathers; therefore, advancing children's well-being outcomes. Furthermore, father leave policies can help mothers to return to their job and lead them to participate in the labour market; as a result of that, gender inequalities in labour force participation might be lessened (Nandi et al., 2018; Petts & Knoester, 2018; Dearing, 2016). Based on Bratberg and Naz's (2014, p. 508) findings, there is also a relationship between fathers' use of paternity leave and the reduced use of mothers' sickness absence, leading to a change in the employers' notions about hiring women. On the other hand, job-protected paid leave policies can allow parents to contribute to household income and savings that may reduce the financial burden after a new-born comes to the family (Nandi et al., 2018, p. 436).

Positive father involvement brings great advantages to children (O'Brien, 2009; Romero-Baixas, 2015), to men as fathers (Smith, 2011), to the whole family (Cools, 2015; Rehel, 2014) and the society (Dermott, 2001). Despite the importance and growing attention to fathers' use of paternity leave, parental leave is such a rare case for many countries, and there is still significant variation in allowances and benefits and outcomes in different settings (Kaufman, 2017, p. 2). For instance; according to the latest OECD policy brief report (2016), only 12 OECD countries (i.e., Korea, Japan, France, Luxembourg, Portugal, Belgium, Iceland, Sweden, Norway, Finland, Germany, and Austria) offer at least two months of paid paternity leave that can only be taken by the father. Meanwhile, the UK, Australia, Denmark, Estonia, Poland, Slovenia, and Spain limit father-specific leave to two weeks (OECD, 2016). As seen from this variation and examples, the importance of paternal leave is not well understood by the authorities, and a considerable proportion of fathers still face obstacles and economic or social consequences for taking leave (Ray, Gornick, & Schmitt, 2010, p. 197).

As indicated above, there is an upward trend about the inclusion of fathers to the parenting process through remediation of paternity policies; however, research on father involvement in parenting during pregnancy and after childbirth is insufficient. Contrary to European countries, developing countries such as Turkey have limited national paternity leave policy giving fathers the right to take paid time off work following a child's birth (Kurucirak & Kulakac, 2014). Moreover, there is a lack of information and awareness on this issue within their contexts. As of our knowledge, this is one of the first studies on the fathers' parental leave comparing a range of countries involving developed, developing, and underdeveloped countries. Previous systematic review studies have mainly concentrated on the effects of paternity or parental leave on health outcomes, and none of them looked at fathers' leave from the point of psychology and education. Therefore, this review can lead us to understand what researchers in these areas mainly work on and the gaps in the literature to see what needs to be studied in the future. Thus, for this review,

we summarise the evidence on the trends and focus of papers related to paternity leave delivered in different countries. Additionally, we examined the effects of paternity leave policies in various settings. Therefore, this systematic review aims to evaluate the empirical literature concerning the impacts of paternity leave and show the evidence for the necessity of fathers' leave.

2. Methods

Various methods have been utilised to capture paternity leave for fathers in various contexts to assess subjects related to father-child bonding, gender equality, the transition to fathering, the social and economic outcomes, and its relation to health issues. These different studies employ a wide range of methods in a variety of contexts and researching various topics in the fields of education and psychology; however, there are limited review studies to our knowledge that analyse the place of paternity leave in the world (e.g., Andres, Baird, Bingenheimer, & Markus, 2016; Humphries et al., 2017; Nandi et al., 2018) and none of them looks for the nature of the papers in these disciplines. In this regard, we rely on that a more comprehensive review of existing studies on paternity leave in psychology and education can be conducted based on the specific titles, keywords, and abstracts. Accordingly, this review aims to carry out a thorough review of paternity leave to understand the shifts of studies on paternal leave policies over time, research context, sampling, and research settings that selected papers are placed through utilising a systematic review.

We began with analysis to form a frame for research on paternity leave policies by looking for the figures and trends based on time and study locations. In the following step, we analysed the selected papers in detail to present an understanding related to the methodology used in the articles, sample characteristics, and subject area. As our focus was to put paternity leave into a frame of the shift in existing literature over time regarding studies in psychology and education, we conducted this review to retrieve literature published in English using the databases ProQuest, PsycInfo, Web of Science, Science Direct, Medline, ERIC, British Education Index, and Education Research Complete from 1990 to 2019. Multiple search terms involved "paternity leave," "parental leave," "paternal leave," "fathers leave," "family leave," and "paid leave" integrated with terms narrowing the searches to papers acknowledging the effect of these policies on paternal leave.

The inclusion criteria for the studies were to be published in peer-review journals and reported and evaluated the relationship between parental leave and father involvement. As we focused on specifically paternity leave for fathers and how it is approached in education and psychology, we did not analyse articles related to other fields such as those with medical outcomes. We also employed several criteria for exclusion. Initially, we excluded articles related to sickness-related absences from work, medical leave policies, maternity/maternal leave, and family illness, which did not take place in the scope of paternity leave. Then, we excluded theses/dissertations and non-peer-reviewed or grey literature.

1993 articles were identified for a research title/abstract review on the final articles after removing duplicates, which, then, was followed by a full-text review to make the final decision for included articles (Figure 1). Those articles for the title/abstract review were assigned randomly to 2 reviewers for reliability purposes and decided papers for full-text review. Then, we reviewed full-text articles to clarify the title-abstract review and shared our arguments before concluding for inclusion and exclusion for the article.

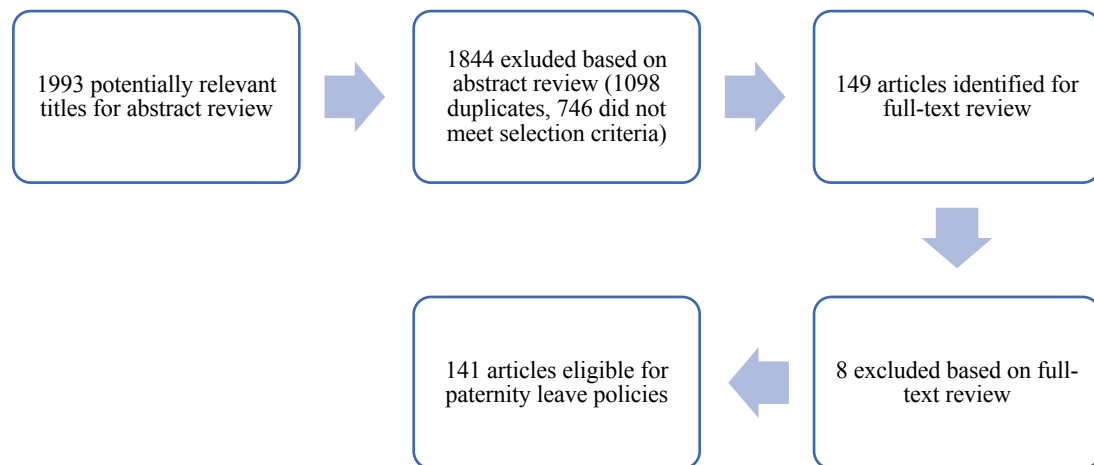

Figure 1. Article selection process

All eligible studies were classified into five groups: Years, countries, methodology, sampling, and subject area. They were then separated into subcategories through the NVIVO 12 program based on the similarities and differences of the codes extracted from the data. We divided the 'years' section into seven subgroups to draw a picture of variations of the number of papers in 5-years periods: 1990-1994, 1995-1999, 2000-2004, 2005-2009, 2010-2014, and 2015-2019. 'Methodology' codes were classified as quantitative, qualitative, mixed methods, and review. When we finished analyzing the selected articles, we also gathered data sampling information in the chosen articles together, which then created groups as fathers, both parents, both parents and children, children, and others. Similarly, we finalised subject areas of the papers as the transition to parenting, gender equality, policy, financial issues, childcare, and others (reasons, the impact of education, religion, law, and employment).

3. Findings

The findings of the study were presented in two sub-sections. We begin with the bibliometric analysis of articles included in this review to form a frame for paternity leave, focusing on the shifts over time and study locations. The systematic review results were then discussed with particular attention given to sample characteristics who participated in the relevant studies or the focus of the research on these samples, subject areas, and methodology approached in those articles with a comprehensive understanding.

3.1. Bibliometric results

Bibliometrics, as a method for quantitative analysis, is applied to evaluate research performance, particularly journal articles (Cobo, Martinez, Gutierrez-Salcedo, Fujita, & Herrera-Viedma, 2015). Hence, in this study, to produce a general overview of the phenomenon and acquire a better picture of the shifts in paternity leave research, the articles published in paternity or parental leave between 1990 and 2019 were included a bibliometric analysis. This would further lead to interpret how fathers' leave has been affected by the changes in laws, policies, and socio-cultural positions in different cultures.

The existence of the papers related to parental leave for fathers varied across time. The interest in researching paternity leave developed after 2006. This presentation by years is to be potentially promising. Paternity leave or parental leave for fathers has become a prominent subject in

psychology and education, especially over the last decade. When we look at Figure 2, which shows the number of articles produced in years, it can be noted that the interest in fathers' leave began to increase from 2006. This rise might be related to the emergence of parental leave in many countries happening much later than maternity leave, which was merely for women workers. For instance, the European Union recognised parental leave – for both parents – by 1996, despite the UK's opposition (Kamerman & Moss, 2009, p. 2). Besides, this rise might be explained with the enhancement of the legislation. Australia can be seen as an illustration of this legislation developed in 2005 with the Family Provisions Test Case, which provides employees with a variety of 'new' rights such as shifting 52 weeks of unpaid leave to 2 years and the implementation of 8 weeks parental leave for both mothers and fathers to use simultaneously (Brennan, 2009, p. 21). Thus, it was essential to look at the countries in these papers published individually to comprehend the varied number of articles.

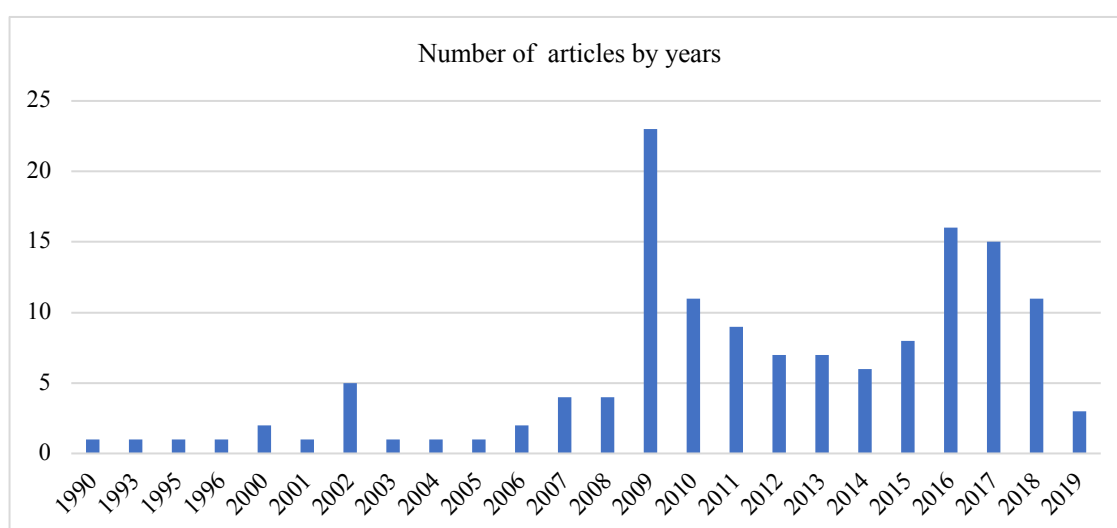

Figure 2. Number of articles (1990-2019)

Study locations were disclosed through the coding of all settings in selected articles related to parental or paternity leave. Looking at Figure 3, it is apparent that paternity leave gains importance worldwide, ranging from more developed countries such as Sweden and the US A to developing countries such as Nigeria. Researchers' interest might be more visible in countries where policy supports fathers' leave and protect their jobs when they are on leave since fathers tend to use paternity and parental leave more when they are well-paid (O'Brien & Moss, 2010). It can be regarded from the analysis that a substantial number of papers originated from the United States, Sweden, and the UK, followed by Norway and Canada. Although these results represent an emerging trend in paternity leave, papers examined for this review show the researchers' attention on this topic, particularly comparing different arrangements for fathers and parents in different countries to suggest a beneficial policy for both parents and children. Among those countries, Sweden was the first to allow fathers to take paid paternity leave in 1974, which directly impacted issues such as gender equality, facilitating transmission to parenting and childcare (Mansdotter, Fredlund, Hallqvist, & Magnusson, 2010). In contrast, the United States is one of the few countries throughout the world in which even mothers are ineligible for paid leave after childbirth (Zagorsky, 2017). However, it is essential to show that even in leading countries for applying paternal leave policies, more research on this topic needs to be undertaken to assess the outcomes of those policies.

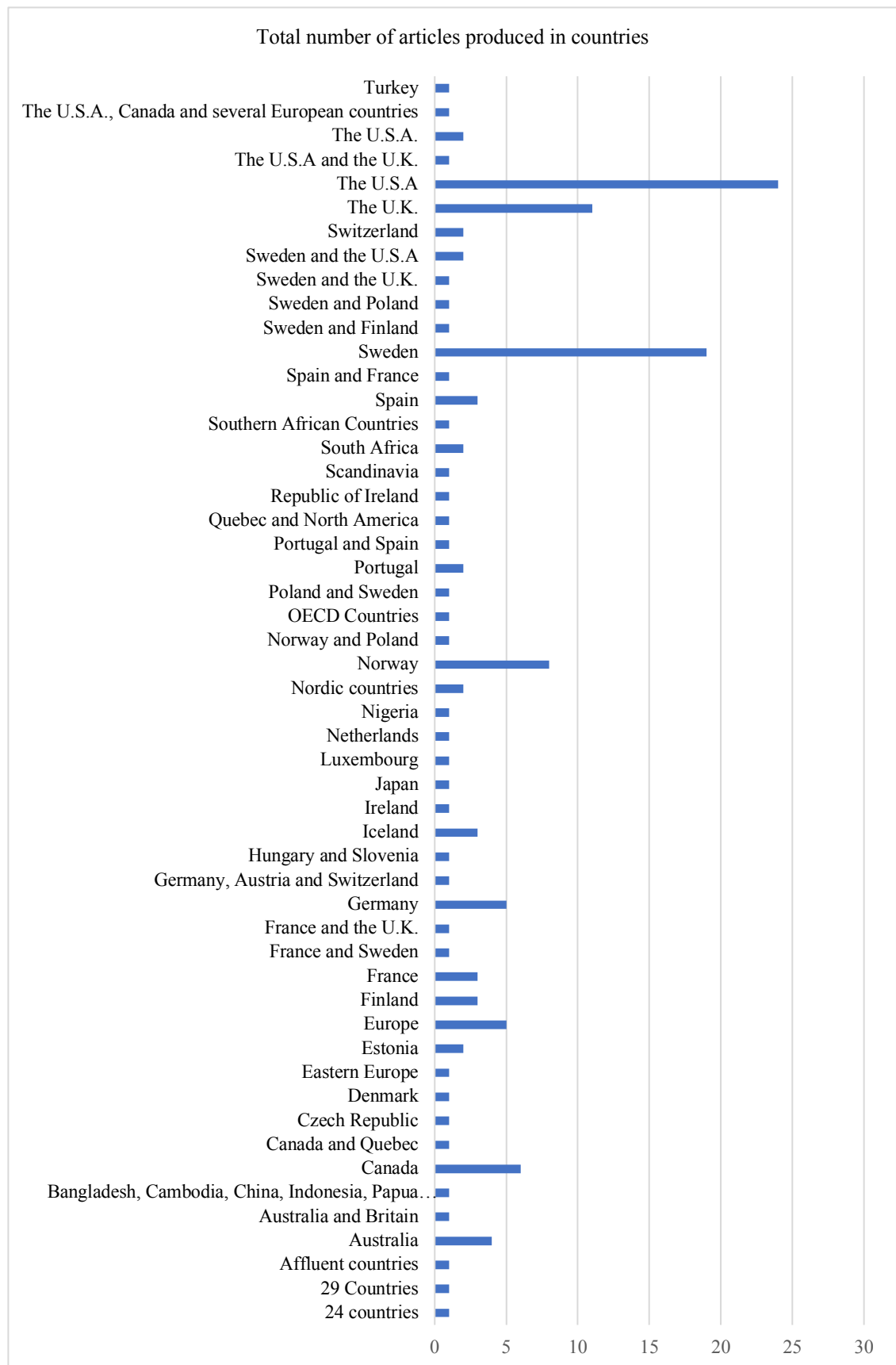

Figure 3. Total number of articles produced in countries

3.2. Systematic review results

Table 1 provides the results obtained from a more detailed analysis of articles selected for this review by illustrating the time period of different categories of methodology, sample characteristics, and subject area. What stands out in the table is that there is only a minor difference in using the methods in researching paternity leave except for mixed-methods. However, the scope of the article was the investigation of the trends related to fathers' leave in the fields of education and psychology; therefore, illustrating a limited research area does not reflect a preference for one specific method.

Table 1. The findings of systematic review based on the content

	Total	90-94	95-99	00-04	05-09	10-14	15-19
Methodology							
Review	41	-	-	4	17	13	7
Quantitative	56	1	2	4	11	18	20
Qualitative	38	-	-	1	6	7	24
Mixed Method	6	1	-	1	-	2	2
Sample characteristics							
Fathers	80	1	-	5	13	21	40
Both parents	50	1	2	4	20	12	11
Both parents and children	3	-	-	-	-	3	-
Children	5	-	-	1	-	3	1
Others (Academics, Students, Managers Etc.)	3	-	-	-	1	1	1
Subject Area							
Transition to parenting	45	-	-	4	7	12	22
Gender equality	29	1	-	-	7	6	15
Policy	37	1	2	2	15	9	8
Financial issues	13	-	-	1	3	6	3
Childcare	8	-	-	2	1	4	1
Others (Reasons, the Impact of Education, Religion, Law, Employment)	9	-	-	1	1	3	4

As the following step, after the completion of the analysis based on the trends in used methodology, we looked for sample characteristics in related papers. These sample characteristics were either those who participated in the studies or whom the review papers depended on (the intended audience). However, in some policy papers, there were no specific groups referenced; indeed, in some studies, the intended audience was broad such as politicians, fathers, parents, lawyers, and they discussed paternal leave in general without any particular references. Therefore, we put these research sampling into the closest one in the sample characteristics group or the 'others' categorisation. For instance, if the article discusses paternity leave from the point of lawyers, we reviewed the whole paper to look for whether it relies on fathers or both parents: paternity leave or parental leave. Based on this analysis of sample characteristics, it is revealed that the papers primarily were based on fathers' perceptions, their experiences, and how they interpret the period to become a father as expected. This trend gradually increased over time, beginning in earlier research in the 1990s till 2019. It is followed by the studies related to both parents -mothers and fathers- and a few studies were interested in children's experiences and others such as academics, students, or managers. Perhaps, the most interesting aspect of this is that although we selected papers from educational and psychological journals and studies, almost 3% of studies looked for the relationship between paternity leave and its effects on children. This is an unexpected result meaning that there needs to be more research on this subject.

In the final part of the systematic analysis of selected papers, we looked for the aims of the studies and identified subject areas. We concluded with six categories under this theme and a separate class named 'others' to identify those that did not fit into any groups. The first and most studied category was revealed as 'transition to parenting,' related to the papers based on father-children relationships and fathers' transition to becoming a parent. The proportion of the articles falling into this category gradually increased by this time. Gender equality, as the second subject area, was mostly based on the perception of fathers' and mothers' roles in the household and childcare along with fathers' bonding with their children. Table 1 above shows that the interest in the relationship between paternal leave and gender equality gradually increased, similar to the transition to parenting. Policy reviews and articles related to the policy area were categorised as the third group, and policy research increased until 2014; a small decrease can be seen in Table 1 after this date. The relationship between paternal leave and financial factors, childcare, law, and others did not get attention as much as the first three categories in education and psychology.

4. Discussion and conclusion

Based on our findings, the majority of papers on paternity leave were published in the U.S.A., Sweden, and the UK, followed by Norway and Canada. According to Petts et al. (2018), fathers in the US A do not have a right to paid paternity leave assured by the laws. However, a large proportion of studies were conducted in the US A when compared with others. Although there might be several factors increasing fathers' involvement in housework and childcare activities such as extended women labour force, developing diversity in family, and shifts in attitudes towards employment and care activities (Huerta, et al., 2014), the substantial amount of research can be explained by the necessity of family-friendly leave policies for fathers in the USA. Considering economic conditions in the USA, which can be seen as advanced and their place as one of the most developed countries in the world (Shin, 2020), the reason for discussing the country's insufficient policies to meet parents' needs and to provide basic rights of workers who have a child or children becomes clear. Yet, there needs to be more studies in this field in order to lead the policymakers to act. On the other hand, there is a positive attitude in OECD countries where father-friendly arrangements for work and care have long been presented, beginning with Sweden (OECD, 2019).

According to Tanaka and Waldfogel (2007), family-friendly policies allow both parents to clear obstructions and maximise their parent-children bonding opportunities. Further arrangements for specifically fathers' leave are developed, which enables them to present around childbirth, observe their children's growing up and support them at this time, share responsibilities with mothers, and support women in housework (Rehel, 2014, p. 112). Our findings support these arguments by presenting the transition to parenting and gender equality as the most-researched subject areas in selected papers. The importance put on the transition to parenting shows a particular interest in the relationship between paternity leave and its strong connection to fatherhood, followed by 'gender equality.' Based on their study with 100 Australian fathers, Brady et al. (2017, p. 69) found that for fathers, spending the first six to eight months with their new-born child could boost their early paternal bonding. Also, Haas and Hwang (2008) conducted a study with fathers from large companies in Sweden. They found out that paternity leave enhances fathers' participation in childcare and their fulfilment with their relationship with children.

Fathers might still face some challenges they need to address once they use paternity leave (Doucet, 2009). To illustrate, being a father for the first time is a unique experience for fathers, and they may not know how to manage this new role (Reimer, 2017). Yet, mothers may have

some expectations from the fathers such as sharing chores, responsibilities of new-born, and caring duties (Miller, 2013). In this case, parental leave policies influence parental behaviours for especially fathers who need to be more receptive to internalise parenting roles such as sharing duties with their partners in the house and child-related issues. Therefore, effective paternity leave policies lead to a natural consequence: promoting gender equality.

Finally, particularly, mothers' paid leave is supported in many countries (Kamerman S. B., 2005), except in the USA (Zagorsky, 2017); however, there is no specific regulations or a limited one for fathers' parental leave in many countries such as South Africa (Smit, 2011), Canada (Ball & Daly, 2012), Japan (Nakazato, 2017), Israel (OECD, 2019) and Switzerland (Valarino & Gauthier, 2016). For example, while in Europe, the average of paternal leave is about two weeks, in the Slovak Republic, there is no such right for parents (Gerbery, 2018). There was a lack of evidence about the role of the policies, and it is noticeable that all countries have their own policies (Karu & Tremblay, 2017). Though this variation is argumentative, it is essential to consider the countries' culture, economic development, and social structure. It should be acknowledged that there are countries where women still face challenges with finding a place in working life (Sidani & Al Hakim, 2012), and their main role is to take care of the household (Nicolete & Almeida, 2018). Besides those developing countries, our study demonstrates that there are several studies related to the importance of parental leave as encouraging gender equality and father-children relationship in a number of developed countries. However, only a few of these countries applied paid paternal leave policies for fathers. These results show us that paternal leave for fathers still needs to be developed. Furthermore, the role of fathers in childcare needs to be emphasised. As pointed out in previous studies, the fathers' role is important to early childhood (Lynch, 2019). However, there is a lack of studies on child education and their development, which can provide evidence to support the role of fathers leave on children's later academic lives.

5. Limitations

The findings discussed in this paper offered considerable insights about fathers' right to paternal leave and the development of research related to this area. We attended to frame a big picture of global studies. However, there are a few limitations that are common in systematic reviews. A great effort was made to ensure that mistakes were minimised, such as inaccurate classification of data or missing materials; from the beginning of the research as identifying keywords to search in databases and limiting databases to several ones; to the final part of discussing the findings. Yet, several factors should be considered for future research. Although the current study included search terms on father, paternity, and paternal leave, our findings claimed that mostly research combining fathers' leave with gender equality, transmission to parenting, and family policies. It was noticeable that there is a significant gap in the relationship between the influence of fathers' leave on whole family interaction, specifically children's social, emotional, psychological, and educational development. To obtain a clear picture of the relationship between fathers' leave and children's development, it might be beneficial to conduct more longitudinal studies. Additionally, relevant confounders (e.g., the number of siblings, the child's position in the family, and caregivers) should also be included to further elucidate this complicated relationship.

Supplementary Materials: The following are available online at <https://osf.io/hwfuz/>

References

Almqvist, A. L., & Duvander, A. Z. (2014). Changes in gender equality? Swedish fathers' parental leave, division of childcare and housework. *Journal of Family Studies*, 20(1), 19-27.

- Andres, E., Baird, S., Bingenheimer, J. B., & Markus, A. R. (2016). Maternity Leave Access and Health: A Systematic Narrative Review and Conceptual Framework Development. *Matern Child Health J*, 20, 1178-1192.
- Ball, J., & Daly, K. (2012). *Father Involvement in Canada: Diversity, Renewal, and Transformation*. UBC Press.
- Brady, M., Stevens, E., Coles, L., Zadoroznyj, M., & Martin, B. (2017). 'You can Spend Time. . . But not Necessarily be Bonding with Them': Australian Fathers' Constructions and Enactments of Infant Bonding. *Jnl Soc. Pol.*, 46(1), 69-90.
- Brady, W. J., Wills, J. A., Jost, J. T., Tucker, J. A., & Van Bavel, J. J. (2017). Emotion shapes the diffusion of moralised content in social networks. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 114(28), 7313-7318.
- Bratberg, E., & Naz, G. (2014). Does Paternity Leave Affect Mothers' Sickness Absence? *European Sociological Review*, 30(4), 500-511.
- Brennan, D. (2009). Australia: the difficult birth of paid maternity leave. In S. B. Kamerman, & P. Moss (Eds.), *The politics of parental leave policies: Children, parenting, gender and the labour market* (pp. 15-33). Bristol, UK: Bristol University Press.
- Burgess, S., Gregg, P., Propper, C., & Washbrook, E. (2008). Maternity Rights and Mothers' Return to Work. *Labour Economics*, 15, 168-201.
- Cobo, M., Martinez, M. A., Gutierrez-Salcedo, M., Fujita, H., & Herrera-Viedma, E. (2015). 25 years at Knowledge-Based Systems: A bibliometric analysis. *Knowledge-Based Systems*, 80, 3-13.
- Cools, S. (2015). Causal Effects of Paternity Leave on Children and Parents. *Scand. J. of Economics*, 117(3), 801-828.
- Corte-Rodriguez, M. D. (2018). Child-related leave and women's labour market outcomes: towards a new paradigm in the European Union? *Journal of Social Welfare and Family Law*, 40(3), 376-393.
- Dearing, H. (2016). Gender equality in the division of work: How to assess European leave policies regarding their compliance with an ideal leave model. *Journal of European Social Policy*, 26(3), 234-247.
- Dermott, E. M. (2001). New Fatherhood in Practice?- Parental Leave in the UK *International Journal of Sociology and Social Policy*, 21(4/5/6), 145-164.
- Doucet, A. (2009). Dad and Baby in the First Year: Gendered Responsibilities and Embodiment. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 624, 78-98.
- Geisler, E., & Kreyenfeld, M. (2011).). Against all odds: Fathers' use of parental leave in Germany. *Journal of European Social Policy*, 21(1), 88-99.
- Gerbery, D. (2018, 04). *Leave Network*. Retrieved 03 11, 2020, from https://www.leavenetwork.org/fileadmin/user_upload/k_leavenetwork/country_notes/2018/FINAL.Slovakia2018.pdf
- Haas, L., & Hwang, P. (2008). The impact of taking parental leave on fathers' participation in childcare and relationships with children: Lessons from Sweden. *Community, Work & Family*, 11(1), 85-104.
- Hegewisch, A., & Gornick, J. (2011). The impact of work-family policies on women's employment: A review of research from OECD countries. *Work & Family*, 14(2), 119-138.
- Hosking, A., Whitehouse, G., & Baxter, J. (2010). Duration of Leave and Resident Fathers' Involvement in Infant Care in Australia. *Journal of Marriage and Family*, 72(5), 1301-1316.
- Huerta, M. C., Adema, W., Baxter, J., Han, W. J., Lausten, M., Lee, R., & Waldfogel, J. (2014). Fathers' Leave and Fathers' Involvement: Evidence from Four OECD Countries. *European Journal of Social Security*, 4(309-346), 16.
- Humphries, L. S., Lyon, S., Garza, R., Butz, D. R., Lemelman, B., & Park, J. E. (2017). Parental leave policies in graduate medical education: A systematic review. *The American Journal of Surgery*, 214, 634-639.
- Johansson, T. (2011). Fatherhood in Transition: Paternity Leave and Changing Masculinities. *Journal of Family Communication*, 11(3), 165-180.

Yigit Gencten, V., Genc, E. (2020). Paternity leave: A systematic review of studies in education and psychology from 1990-2019. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 531-542.

- Kamerman, S. B. (2005). Maternity, Paternity, and Parental Leave Policies: The Potential Impacts on Children and Their Families. *Encyclopedia on Early Childhood Development*, 1-4.
- Kamerman, S., & Moss, P. (2009). *The politics of parental leave policies: Children, parenting, gender and the labour market*. Bristol, UK: Bristol University Press.
- Karu, M., & Tremblay, D. (2017). Fathers on parental leave: an analysis of rights and take-up in 29 countries. *Community, Work & Family*, 1-19.
- Kaufman, G. (2017). Barriers to equality: Why British fathers do not use parental leave. *Community, Work & Family*, 21(3), 310-325.
- Keck, W., & Saraceno, C. (2013). The impact of different social-policy frameworks on social inequalities among women in the European Union: The labour-market participation of mothers. *Social Politics*, 20(3), 297-328.
- Kotsadam, A., & Finseraas, H. (2011). The state intervenes in the battle of the sexes: Causal effects of paternity leave. *Social Science Research*, 40, 1611-1622.
- Kurucirak, S., & Kulakac, O. (2014). The experiences and involvements of fathers during 4-12 months of their children's lives: a mixed method study. *Turk J Public Health*, 12(2), 113-126.
- Lynch, J. (2019). Father Reflections on Their Involvement with Primary School Students: Connections to School Literacy Learning. *Literacy Research: Theory, Method, and Practice*, 68(1), 396-416.
- Mansdotter, A., Fredlund, P., Hallqvist, J., & Magnusson, C. (2010). Who takes paternity leave? A cohort study on prior social and health characteristics among fathers in Stockholm. *Journal of Public Health Policy*, 31(3), 324-341.
- Melchiorson, P. M. (2019). Bibliometric differences – a case study in bibliometric evaluation across SSH and STEM. *Journal of Documentation*, 75(2), 366-378.
- Miller, T. (2013). Shifting out of neutral on parental leave. *Public Policy Research*, 19(4), 258-262.
- Misra, J., Lundquist, J. H., & Templer, A. (2012). Gender, work time, and care responsibilities among faculty. *Sociological Forum*, 27(2), 300-323.
- Nakazato, H. (2017). Fathers on Leave Alone in Japan: The Lived Experiences of the Pioneers. In M. O'Brien, & K. Wall (Eds.), *Comparative Perspectives on Work-Life Balance and Gender Equality* (pp. 231-255). Life Course Research and Social Policies 6.
- Nandi, A., Jahagirdar, D., Dimitris, M. C., Labrecque, J. A., Strumpf, E. C., Kaufman, J. S., . . . Heymann, S. J. (2018). The Impact of Parental and Medical Leave Policies on Socioeconomic and Health Outcomes in OECD Countries: A Systematic Review of the Empirical Literature. *The Milbank Quarterly*, 96(3), 434-471.
- Nicolette, J. N., & Almeida, J. (2018). Women and education: Normalisation and professionalisation. *Policy Futures in Education*, 16(5), 576-588.
- O'Brien, M. (2009). Fathers, Parental Leave Policies, and Infant Quality of Life: International Perspectives and Policy Impact. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 624, 190-213.
- O'Brien, M., Berit, B., & Elin, K. (2007). Fathers, Work and Family Life. *Community, Work and Family*, 10(4), 375-386.
- O'Brien, M., & Moss, P. (2010). Fathers, Work and Family Policies in Europe. In M. E. Lamb, *The Role of the Father in Child Development* (pp. 551-577). New York, NY: Wiley.
- OECD. (2016, March). *OECD Policy Brief*. Retrieved 12 04, 2019, from <https://www.oecd.org/policy-briefs/parental-leave-where-are-the-fathers.pdf>
- OECD. (2019). *OECD: Better Policies for Better Lives*. Retrieved 12 09, 2019, from <http://www.oecd.org/els/family/database.htm>
- Pelletier, A. (2006). Family Medical Leave Act of 1993-Why Does Parental Leave in the United States Fall so Far behind Europe. *Gonzaga Law Review*, 42(3), 547-576.
- Petts, R. J., & Knoester, C. (2018). Paternity Leave-Taking and Father Engagement. *Journal of Marriage and Family*, 80(5), 1144-1162.

- Petts, R. J., Knoester, C., & Li, Q. (2018). Paid paternity leave-taking in the United States. *Community, Work & Family*, 1-22.
- Petts, R. J., Knoester, C., & Waldfogel, J. (2019). Fathers' Paternity Leave-Taking and Children's Perceptions of Father-Child Relationships in the United States. *Sex Roles*, 1-16.
- Ray, R., Gornick, J. C., & Schmitt, J. (2010). Who cares? assessing generosity and gender equality in parental leave policy designs in 21 countries. *Journal of European Social Policy*, 20(3), 196-216.
- Rehel, E. M. (2014). When Dad Stays Home Too: Paternity Leave, Gender, and Parenting. *Gender & Society*, 28(1), 110-132.
- Reimer, T. (2017). Measuring German Fathers' Involvement in Childcare. *Men and Masculinities*, 20(5), 588-608.
- Romero-Baixas, P. (2015). Consequences Paternity Leave on Allocation of Childcare and Domestic Tasks. *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 149, 87-108.
- Rostgaard, T. (2002). Setting time aside for the father: father's leave in Scandinavia. *Community, Work and Family*, 343-364.
- Ruppander, L. (2010). Cross-national reports of housework: an investigation of the gender empowerment measure. *Social Science Research*, 39(6), 963-975.
- Schober, P. S., & Zoch, G. (2018). Change in the gender division of domestic work after mothers or fathers took leave: exploring alternative explanations. *European Societies*, 21(1), 158-180.
- Shin, I. (2020). Learning advanced technology in easier ways from developed countries. *Journal of Economics and Finance*, 44, 120-139.
- Sidani, Y., & Al Hakim, Z. (2012). Work-family conflicts and job attitudes of single women: a developing country perspective. *International Journal of Human Resource Management.*, 23(7), 1376-1393.
- Smit, R. (2011). Family-Related Policies in Southern African Countries: Are Working Parents Reaping Any Benefits? *Journal of Comparative Studies*, 42(1), 15-36.
- Smith, A. (2011). Working Fathers in Europe: Earning and Caring. *European Sociological Review*, 27(2), 230-245.
- Tanaka, S., & Waldfogel, J. (2007). Effects Of Parental Leave And Work Hours On Fathers' Involvement With Their Babies. *Community, Work & Family*, 10(4), 409-426.
- Valarino, I., & Gauthier, J. (2016). Paternity leave implementation in Switzerland: a challenge to gendered representations and practices of fatherhood? *Community, Work & Family*, 19(1), 1-20.
- Zagorsky, J. L. (2017). Divergent Trends in US Maternity and Paternity Leave, 1994–2015. *AJPH RESEARCH*, 107(3), 460-465.

Compliance with Ethical Standards

Ethical Standard: This paper complies with the duplicate and piecemeal publication of data guidelines outlined in the 6th edition Publication Manual of the American Psychological Association as well as any and all Sex Roles provisions related to "alerting the editor."

Data Availability Statement

The data that supports the findings of this study are available in the supplementary material of this article.

Electronic supplementary material: <https://osf.io/hwfuuz/> (PDF 192 Kb)

Disclosure of Potential Conflicts of Interest: There are no potential conflicts of interest (financial or non-financial).

Research Involving Human Participants and/or Animals: This research did not involve human participants or animals.

Perceptions of health workers in effective use of energy and prevention of technological pollution

Nurgül Erdal¹

Received date: 28 / 09 / 2020

Accepted date: 29 / 11 / 2020

Abstract

Energy sources are not unlimited in the world and energy sources that are not unlimited are consumed rapidly. Energy is very precious and is an essential tool for our survival. In the globalizing world, thanks to technological advances, many facilities have been created, but technological pollution is increasing and all living things are affected, along with humans. If we want to live in a healthy, happy and peaceful life on earth, we must save on energy use, increase the use of renewable energy and reduce technological pollution by using technological tools carefully. We can turn this into an advantage by making small changes in our daily life. In this study, Turkey's major cities, increasing the sensitivity of employees in health care, energy effectively and efficiently to ensure the use, reduce technological pollution and sustainable to create an environment and was conducted in order to create the livable world for future generations. 229 healthcare workers participated in the study by random questionnaire method and face to face questionnaire was applied. Demographic and effective use of energy and technological pollution scale were used in the survey. The collected data were analyzed with statistical package programs used in social sciences. Descriptive analyzes, T test and Anova tests were performed. When the efficient use of energy and technological pollution were compared with gender, no significant difference was found between them except for the technological pollution sub-dimension. Technological pollution average scores of men are higher than women. When the efficient use of energy and technological pollution are compared with marital status, there is no significant difference except for the efficient use of energy. It was observed that the average scores of singles in efficient use of energy were higher than those who were married. Efficient use of energy and technological pollution were compared with age range, education level and occupation, and a significant difference was found between the effective use of energy and the efficient use of energy, which is a sub-dimension of technological pollution, and education levels. No significant relationship was found in other comparisons. Necessary suggestions were made at the end of the study.

Keywords: *Efficient Use of Energy, Technological Pollution, Environmental Awareness*

1. Introduction

In the globalizing world; Energy resources have decreased due to the industrial revolution, the increase of industrialization, the rapid development of technology, the rapid increase of the population, various natural disasters, wars, exploitation and unconscious use of natural resources due to the uncontrolled consumption of energy resources. Globalization and the increase in the population of the world have increased energy consumption for both countries and the whole world, and accelerated technological pollution (Hill & Thompson, 2006). The unconscious use of energy resources and the pollution caused by technology have created environmental problems and threatened all living creatures in the environment (Kaiser et al., 1999).

Various methods are used to solve the environmental problem. One of these is environmental awareness training (Çınar et al., 2008). The other is that one of the most important features of our age is the efficient planning of renewable energy resources and their transfer to future generations in order to minimize the economic and environmental damages of the increased energy

¹Dr., Istanbul University-Cerrahpaşa Cerrahpaşa Faculty of Medicine Hospital. Istanbul, Turkey nurgul.erdal@istanbul.edu.tr

consumption as a result of economic growth and urbanization (Kahraman, 2019). The increase in industrialization and the crowding of the population have increased the need for energy. In order to provide the necessary energy as the need increased, different energy sources were used. Various policies have been determined in order to benefit from energy resources effectively. While determining energy policies in a globalizing world, the use of energy types that minimize energy use and reduce environmental problems should be supported by policies (Saraç & Bedir, 2012).

In today's world where energy consumption is increasing rapidly, energy saving is of great importance both in terms of protecting natural resources and reducing costs without reducing the comfort of life. Even today, the difference between the concept of energy saving and energy efficiency is emerging. While energy saving means giving up some uses or comfort, energy efficiency means using the same unit of energy more effectively. While technology makes human life easier, it also harms the environment. Technological pollution is caused by the negative effects of some technological devices on air, water and soil and affecting living life. The development of industry, industrial activities and technological needs that facilitate daily life have led to technological pollution and eventually to environmental problems (Kete et al., 2017). Environmental awareness is not limited to the natural environment, but also includes changes in the structure of society (Erdal et al., 2020). Protection of the natural environment is associated with sustainable development. Sustainable development, on the other hand, is not concerned with the present and involves conserving the resources needed to meet the needs of the next generation in the future. Sustainable development also means ensuring social solidarity, increasing economic capability and placing biological responsibility (Sarıkaya & Kara, 2007).

The aim of this study is; Efficient use of limited energy resources and minimizing technological pollution, making the environment habitable and transferring it to future generations. In order to achieve this, it is to use the limited energy resources in the world effectively and efficiently, to know the technology that makes our life easier and to choose the ones that reduce pollution and energy. To know that there are other living beings on earth and to believe that they have the right to live, to make small changes in our lives, to change our habits and preferences, to raise awareness of those around us as a sensitive individual. We can see that human beings can overcome all kinds of difficulties and dangers with their wisdom and common sense (Özkoçak et al., 2017).

2. Efficient use of energy

Energy is one of the basic needs for people to continue their lives healthy, safe and comfortable. People use energy in heating, lighting, transportation, industry, all kinds of production and everywhere imaginable. Ecology is the science that examines the relationships between plants, soil, animals, humans and non-living elements that make up living elements (Atalay, 2013). The earth has renewable and non-renewable resources for human beings and other living creatures to survive and is an indispensable public space for living things. Resources in the environment are not unlimited and when used unconsciously, it causes various problems (Kete et al., 2017). Although the environmental problems started with the history of humanity, they started to emerge due to the labor force, urbanization and technological developments brought by the industrial revolution that started in England towards the eighteenth century and then spread to the whole world. Small workshops that existed before the industry gave way to factories, and most of the agricultural workers migrated to these regions to work despite poor wages and working conditions (Dağdemir, 2015). Increasing industrial activities in the twentieth century and the technological needs developing accordingly have brought important environmental problems (Kızılböğâ & Bata, 2012).

Population growth, industrialization, urbanization, the development of production technologies, the change in consumer consumption habits, on the other hand, natural resources that started to become excessively polluted caused problems that the modern world did not encounter until that day. Increasing unconscious production and consumption activities, the use of fossil fuels as energy and the toxic gases emitted into the atmosphere have increased thoroughly as they pose a danger to many living things besides human beings. Since global warming and similar environmental risks are events that affect the whole world, common measures to be taken by countries have become a serious need (Yilmaz et al., 2005). In the 21st century, providing safe and sustainable energy has become one of the most important problems in the world. It is very important that countries produce energy and use it efficiently, effectively and sustainably.

Due to global warming and increasing environmental problems, there has been a tendency towards renewable energy sources. Renewable energy sources, (Solar energy, wind energy, geothermal energy, hydraulic energy, sea wave energy, biomass). These energy sources are cleaner and more environmentally friendly energy sources for sustainable living, which allow the reduction of greenhouse gases (Saraç & Bedir, 2012). The globalization of environmental problems and their threat to the world has caused panic in the whole world and changed their attitude towards nature reducing waste and wastes that cause environmental pollution, recycling and reusing waste, developing environmentally friendly production technologies, using energy-saving products and ensuring that consumers prefer environmentally friendly products are necessary measures for the efficient use of energy. In addition, when supported by country policies, energy consumption will decrease and environmental pollution will be prevented.

Efficient use of energy and sustainability are important. The concept of sustainability used in many areas; It is a participatory process with a perspective that enables the careful use of all social, cultural, scientific, natural and human resources of the society and is in this view (Gladwin et al., 1995). The World Environment and Development Commission expresses sustainable development as “meeting the needs of today without preventing future generations from meeting their own needs” (Brundtland, 1987). It is the harmonious relationship between economic, social and environmental factors in order to manage sustainable development successfully. Today, effective environmental education is one of the solutions considered to protect the environment. Environmental education should include the whole society. It can be defined as developing environmental awareness in all segments of the society, gaining environmentally sensitive, permanent and positive behavioral changes and protecting natural, historical, cultural, socio-aesthetic values, ensuring active participation and taking part in solving problems (Nalçacı & Beldağ, 2012).

3. Technological pollution

In order to solve the problems caused by globalization and the increase of urban population, solutions are tried to be found with information communication technologies instead of traditional policies. There are applications required by technology in many areas such as transportation, energy, water, health, security, which are indispensable for urban life (Örseli & Akbay, 2019).

Today, pollution of nature concerns not only countries but the whole world. After the industrial revolution, pollution of water, soil and air started to concern people. Solid, liquid and gaseous wastes from sewers, factories and vehicles cause environmental pollution and make nature uninhabitable for all living things. The number of people who believe that technological development should be stopped due to this pollution is increasing day by day. Despite advances in technology, it is seen that the quality of life decreases as human activities increase in the world. But in some

technical advances they can prevent degradation in the environment. When the negative effects of technological developments on the environment reached a visible level (inefficient soils, erosion, thinning of the ozone layer, etc.) people started to think (Es, 1995).

Technology concept; It is the implementation of innovations and developments in a way that makes human life easier. Technology does not always create pollution, and sometimes increasing and developing technology benefits the environment. For example, old technology production produces more energy, water and chemical waste. It also increases carbon dioxide emission and air pollution. As production technologies improve, using less energy and chemicals, technologies that use environmentally friendly chemicals also reduce the amount of waste from production, thus reducing environmental pollution (<http://www.kutahyaninsesi.com>). The rapidly increasing world population and urbanization increase the energy need and costs, cause a decrease in all-natural resources including water, and the countries give more importance and support to the studies on environmental technologies, energy production, transportation, building technologies, lighting, household appliances. It has led to the development of environmentally friendly technologies in order to increase the solutions that emphasize energy efficiency in many areas such as automotive and health.

Most of the technological products are powered by electricity. Electrically operated tools generate electromagnetic fields and affect the Human brain. The best example of these is mobile phones. Examples of electromagnetic fields are base stations, high-voltage lines, radio-TV transmitters and home electrical installations. In order to keep electromagnetic pollution at the lowest level, regulations regarding electromagnetic field exposures should be arranged (Çerezci & Yener, 2016).

4. Effective use of energy and technological pollution relationship

The rapidly increasing world population and urbanization have increased the energy need and costs. In the world, the decrease in all-natural resources including water, the countries giving more importance and support to the studies on environmental technologies, the existence of solutions that emphasize energy efficiency in many areas such as energy production, transportation, building technologies, lighting, household appliances, automotive and health, environmental technologies has led to development (<https://cevreonline.com>).

As a result of industrialization, advances and developments in technology, the rapid increase in the world population, dependence on energy has increased rapidly and an important relationship has been observed between energy consumption and the development of countries. Studies have stated that energy plays a key role for the development of countries and is related to the level of development (Örnek & Türkmen, 2019). Energy use and economic growth are linked. The increase in energy demand in developing countries is due to the increase in income levels. These countries also increase their production amounts to meet the needs of their populations, and the increased production amount increases their energy requirement (Wolde-Rufael, 2009). They showed that the effect of energy consumption on economic growth is that energy consumption causes economic growth in OECD countries, but vice versa, energy consumption does not cause economic growth in non-OECD countries. (Chontanawata et al., 2008). There is very little work on efficient use of energy and technological pollution (Kavaz & Öztoprak, 2019). In their study with university organizers, found that although students have concerns about campus sustainability and the corresponding environmental benefits, they have less awareness of transportation, energy and water conservation at the camp base. It was also reported that little attention was paid to

Erdal, N. (2020). Perceptions of health workers in effective use of energy and prevention of technological pollution. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 543-555.

sustainability in their curricula and student projects. The study is important in terms of being a starting point for the production of comprehensive goals and strategies for the sustainability of the International University of Cyprus (CIU) campus (Kavaz & Öztörak, 2019).

Saraç and Bedir (2014) found that teachers' perceptions about renewable energy sources were quite low. It was decided. Renewable energy sources are the only alternative that should be addressed for both sustainable development and global warming and climate change (Seydioğulları, 2013). Approaches using renewable energy sources to increase the effective use of energy have attracted great attention in recent years. Energy consumption will be reduced and renewable energy will be used in buildings where natural ventilation with chimney and chimney effect is designed by using solar and wind energy (Engin, 2011). In a similar study, energy efficiency is increased by using wind energy in buildings, and it is directed towards designs that increase physical environmental control, are environmentally friendly and use the least energy (Boduroğlu & Karitaş, 2012).

Akmalı Özçiftçi (2010) made architectural design strategies and ecological building recommendations for the efficient use of energy in buildings in his thesis. Köklükaya and Selvi (2015) developed a scale to measure the conscious use of technological devices that cause Electromagnetic Pollution. There are few studies on this. Durusoy measured the use of mobile phones and the level of knowledge of the electromagnetic field with students in 2011. Sarigöz et al., (2012) stated in their study on students that students had information about electromagnetic pollution. In the globalizing world, developed and developing countries follow different policies for environmental awareness. Developed countries are shifting their industries to developing countries to reduce pollution (Şahin et al, 2019).

5. Purpose of the study

Energy is the most important part of human life. Fossil fuels make up the largest share of the energy resources used in the world. These are not limitless, they are decreasing day by day. Today, energy policies aim not only to use less energy but also to direct them to environmentally friendly energy production, to reduce costs and to prevent technological pollution. With this work, it was carried out in order to increase the effective use of energies and to raise awareness to prevent technological pollution. It is to create a sustainable environment by creating behavioral changes with small touches in life. This study, conducted in the Marmara region in Turkey, the civil servants working in a public hospital which operates in one of the metropolitan cities and is intended to raise awareness.

6. Method

The sample of the study; Turkey 'also dates between January and December 2019 was conducted in a university hospital in the Marmara region with a total of 229 people consisting of employee health officials. In the study, the Efficient Use of Energy and Technological Pollution Awareness Scale developed by (Okur & Yalçın-Özdilek, 2013) There are 16 items in the scale consisting of 5 Likert's.

6.1. Hypotheses

H1. There is a difference between men and women in terms of efficient use of energy and awareness of technological pollution.

H1a. There is a difference between men and women in awareness of the production of energy.

H1b. There is a difference between men and women in terms of awareness of technological pollution.

H1c. There is a difference between men and women in awareness of the efficient use of energy.

H2. There is a difference between married and single people in terms of efficient use of energy and awareness of technological pollution.

H2a. There is a difference between married and single people in terms of awareness of the production of energy.

H2b. There is a difference between married and single people in terms of awareness of technological pollution.

H2c. There is a difference between married and single people in terms of awareness of the efficient use of energy.

H3. There is a difference between professions in terms of efficient use of energy and awareness of technological pollution.

H4. There is a difference in terms of educational situations in terms of efficient use of energy and awareness of technological pollution.

H5. There is a difference in terms of age range of efficient use of energy and awareness of technological pollution.

7. Findings

Table 1. Demographic characteristics of the participants

Demographic characteristics					
Gender	Frequency	Percentage	Marital status	Frequency	Percentage
Female	165	72,1	Married	139	60,7
Male	64	27,9	Single	90	39,3
Total	229	100	Total	229	100
Age range	Frequency	Percentage	Educational situations	Frequency	Percentage
20 under	1	0,4	Primary School	29	12,7
21-30	63	27,5	High School	35	15,3
31-40	75	32,8	Associate degree	36	15,7
41-50	80	34,9	License	89	38,9
51-60	10	4,4	Graduate license	34	14,8
Total	229	100	Doctorate	6	2,6
Profession	Frequency	Percentage	Total	229	100
Nurse	90	39,3	Profession	Frequency	Percentage
Doctor	8	3,5	Secretary	15	6,6
Patient care	24	10,5	Administrative officer	38	16,6
Technician	26	11,4	Helpful staff	28	12,2
Total	229		100		

According Table 1, 72.1 % of the participants in this study are women and 27.9 % are men. Married rates are 60.7 % and single people are 39.3 %. The age distribution of the employees is between the ages of 41-50, with a maximum of 34%. At least 0.4 % are under 20 years old, and 10 % are 51-60 years old. Educational status is highest with 38.9 % undergraduate. At least 3.5 % consists of physicians. The validity and reliability of the study has been done. The research depends on its validity and reliability to be strong (Şencan, 2005). The method used to measure the reliability of the scale Cronbach's Alpha (a) examines the relationship of random samples in a variable (Cronbach, 1951).

Erdal, N. (2020). Perceptions of health workers in effective use of energy and prevention of technological pollution. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 543-555.

Table 2. Efficient use of energy and technological pollution scale reliability analysis

Scale	Cronbach' s Alpha	N
Efficient use of energy and technological pollution scale	,831	16

Table 2, In order for a scale to be considered reliable, the Cronbach Alpha value must be 0.70 and above (Kılıç, 2016). As seen in Table 2, the Cronbach Alpha value was found to be Cronbach' s Alpha = 0.831. Since this value is above 0.70, it is considered reliable.

Table 3. Effective use of energy and validity and significance analysis of technological pollution scale

Name of variable	Kaiser-Meyer-Olkin	Approximately chi square	Bartlett' s Sphericity test Df	Sigma
Efficient use of energy and technological pollution scale	852	1190,677	120	,000

The Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) sampling adequacy measurement was used to measure the suitability of the variables to the Factor analysis, and the Bartlett Sphericity test was used to measure the correlation level between variables. KMO ratio takes value between 0 and 1. Table.3 KMO = ,852 is considered highly valid (Kaiser, 1974). It is known as significance (Sig) in the Bartlett Test of Sphericity. The limit of this value is accepted as <0.005 (Hair et al.,2010). In the study, this value is significant because it is 0,000. According to the Bartlett Sphericity test results, there is a significant correlation between all variables. Exploratory factor analysis was performed to test the validity of variables and scales that successfully passed KMO and Bartlett's Sphericity tests. The scale, which was previously examined under two subtitles as efficient use of energy and technological pollution, has been examined under three subtitles in this study. The factor loadings of the 7 and 14 questions were excluded from the study because of overlapping. With the Promax analysis, the explanation rate of the total variance was found to be 53,678 %.

Table 4. Exploratory factor analysis loads

No	Rotated Component Matrix	Energy production	Technological pollution	Efficient use of energy
15	Can use waste straw bales instead of wood to insulate buildings	,955		
16	Firewood can be obtained from olive seeds	,774		
13	The use of bicycles instead of driving in the city should be widespread.	,654		
12	Increasing biogas production can reduce dependence on oil	,456		
11	The use of wind turbines for electricity generation in windy areas should be made mandatory by law.	,436		
1	The rapid development of technology has brought technological pollution with it.		,876	
3	Genetically modified foods can threaten human and animal health		,794	
6	Another way to protect forests is by recycling and reusing waste paper.		,600	
4	Every house can generate its own electricity with solar panels in sunny areas.		,562	
10	Recycling of waste papers can be made, as well as electronic materials that are not in use.		,443	
8	Electronic devices must be turned off from the on / off button.			,705
2	In order to keep up with the technology, mobile phones should be renewed every time a new product is released			,700
9	Low energy consuming electronic devices should be used			,607
5	Even energy can be obtained from Ocean Waves			,407

Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Promax with Kaiser Normalization. a. Rotation converged in 6 iterations

Although the effective use of energy and the technological pollution scale, which are examined in two subtitles in the scale, are normally examined in two dimensions as efficient use of energy

and technological pollution, as shown in Table 4, in this study, energy production is divided into three sub-dimensions as technological pollution and efficient use of energy. Factor analysis was performed using the Promax method. Factor loadings Table. 4 shown. Questions 7 and 14 were excluded due to low factor load.

Table 5. Independent samples T test result for comparison of gender of participants, scale scores and sub-dimensions

Scale	Gender	N	Mean	Standard deviation	t	df	P
Efficient use of energy and technological pollution scale	Female	165	1,7788	,41979	,576	227	,565
	Male	64	1,7433	,41508			
Energy Production	Female	165	1,4715	,44170	,485	227	,628
	Male	64	1,5031	,44507			
Technological pollution	Female	165	1,4715	,44170	2,011	227	,046
	Male	64	1,5031	,44507			
Efficient use of energy	Female	165	2,1788	,54578	,485	227	,628
	Male	64	2,0117	,60982			

According to Table .5, there was no significant difference other than technological pollution in the Independent Samples Test result between the effective use of energy and technological pollution averages and sub-dimensions of women and men. Since $p = 0.046$ in the comparison of technological pollution between women and men, that is, $p \leq .005$, there is a significant difference. Technological pollution is higher in men than women.

Table 6. Independent samples T test result for comparison of marital status of participants, scale scores and sub-dimensions

Scale	Marital status	N	Mean	Standard deviation	t	df	P
Efficient use of energy and technological pollution scale	Married	139	1,7251	,03466	1,98	227	,049
	Single	90	1,8365	,04482			
Energy Production	Married	139	1,7712	,04857	1,73	227	,084
	Single	90	1,9067	,06138			
Technological pollution	Married	139	2,0881	,56695	1,71	227	,088
	Single	90	2,2000	,56613			
Efficient use of energy	Married	139	2,0881	,56695	1,45	227	,014
	Single	90	2,2000	,56613			

As can be seen in Table 6, a significant difference has been observed between the averages of technological pollution and the sub-dimensions of the effective use of energy by married and single people, in terms of the effective use of energy and the average technological pollution sub-dimensions of the effective use of energy as a result of the Independent Samples Test. Because p value $\leq .005$ is a significant difference. The average of efficient use of energy and technological pollution is higher for singles than married people. Average scores of effective energy use of married people were found to be lower than singles. No significant differentiation was found regarding technological pollution and energy generation. Because p values are greater than 0,05.

Anova test was conducted to investigate whether there is a difference between educational situations and efficient use of energy and technological pollution and its sub-dimensions. As can be seen in the table, since all level homogeneity values are greater than $= 0.05$, it was deemed appropriate to conduct Anova test.

Erdal, N. (2020). Perceptions of health workers in effective use of energy and prevention of technological pollution. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 543-555.

Table 7. Test of homogeneity of variances (educational situations)

Scale	Levene statistic	df1	df2	Sig.
Efficient use of energy and technological pollution scale	,742	5	223	,593
Energy production	,631	5	223	,676
Technological pollution	,892	5	223	,487
Efficient use of energy	1,086	5	223	,369

Table 8. Anova results according to the education status of the participants (educational situations)

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Efficient use of energy and technological pollution scale	Between groups	,813	5	,163	,929	,463
	Within groups	39,000	223	,175		
	Total	39,813	228			
Energy production	Between groups	,752	5	,150	,443	,818
	Within groups	75,671	223	,339		
	Total	76,423	228			
Technological pollution	Between groups	,778	5	,156	,830	,530
	Within groups	41,824	223	,188		
	Total	42,602	228			
Efficient use of energy	Between groups	3,803	5	,761	2,432	,036
	Within groups	69,763	223	,313		
	Total	73,567	228			

As can be seen in Table 8. no differentiation was found regarding educational status, the scale itself and its sub-dimensions, except for the efficient use of energy. Since the effective use of energy is sig value = .036, there has been a difference between educational situations and efficient use of energy.

Table 9. Test of homogeneity of variances (age range)

Scale	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Efficient use of energy and technological pollution scale	,632 ^a	3	224	,595
Energy production	,549 ^b	3	224	,649
Technological pollution	2,442 ^c	3	224	,065
Efficient use of energy	1,506 ^d	3	224	,214

According to the Levene test shown in Table 9, it was deemed appropriate to perform the Anova test between the scale and its sub-dimensions. Because sig. value > 0.05 in all scale dimensions and sub-dimensions.

Table 10. Anova results according to the education status of the participants (age rate)

		Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Efficient use of energy and technological pollution scale	Between groups	,627	4	,157	,481	,749
	Within groups	72,940	224	,326		
	Total	73,567	228			
Energy production	Between groups	,747	4	,187	1,071	,371
	Within groups	39,065	224	,174		
	Total	39,813	228			
Technological pollution	Between groups	1,657	4	,414	1,241	,294
	Within groups	74,766	224	,334		
	Total	76,423	228			
Efficient use of energy	Between groups	,768	4	,192	1,028	,393
	Within groups	41,834	224	,187		
	Total	42,602	228			

According to Table 10, there was no significant difference between the age range and scale size and sub-dimensions. Because all of them have sig value > 0.05

Table 11. Test of homogeneity of variances (profession)

Scale	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Efficient use of energy and technological pollution scale	,332 ^a	6	221	,920
Energy production	,667 ^b	6	221	,676
Technological pollution	,778 ^c	6	221	,588
Efficient use of energy	,788 ^d	6	221	,580

According to the Levene test shown in Table 11, it was deemed appropriate to perform the Anova test between the scale and its sub-dimensions. Because sig. Value > 0.05 in all scale dimensions and sub-dimensions.

Table 12. Anova results according to the education status of the (profession)

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Efficient use of energy and technological pollution scale	Between groups	3,259	7	,466	1,464	,181
	Within groups	70,307	221	,318		
	Total	73,567	228			
Energy production	Between groups	,976	7	,139	,794	,593
	Within groups	38,836	221	,176		
	Total	39,813	228			
Technological pollution	Between groups	3,276	7	,468	1,414	,201
	Within groups	73,147	221	,331		
	Total	76,423	228			
Efficient use of energy	Between groups	1,797	7	,257	1,390	,211
	Within groups	40,805	221	,185		
	Total	42,602	228			

According to Table 12, there is no significant difference between occupation and efficient use of energy and technological pollution scale and all its sub-dimensions. Sig. value > 0.05.

Table. 13 Results of the Hypotheses

No	Hypothesis	Result
H1	There is a difference between men and women in terms of efficient use of energy and awareness of technological pollution	Rejection
H1a	There is a difference between men and women in awareness of the production of energy	Rejection
H1b	There is a difference between men and women in terms of awareness of technological pollution	Reception
H1c	There is a difference between men and women in awareness of the efficient use of energy.	Rejection
H2	There is a difference between married and single people in terms of efficient use of energy and awareness of technological pollution	Reception
H2a	There is a difference between married and single people in terms of awareness of the production of energy.	Rejection
H2b	There is a difference between married and single people in terms of awareness of technological pollution.	Rejection
H2c	There is a difference between married and single people in terms of awareness of the efficient use of energy.	Reception
H3	There is a difference between married and single people in terms of awareness of the production of energy.	Partial Reception
H4	There is a difference in terms of educational situations in terms of efficient use of energy and awareness of technological pollution	Rejection
H5	There is a difference in terms of age range of efficient use of energy and awareness of technological pollution	Rejection

8. Result

Energy is a strategic issue that needs to be considered and planned well. It should be considered technically, socially and economically, and is also an issue that determines international relations and is important for sustainable development. Countries adopt various policies to plan their reserves, production and consumption well. These policies should be in line with technological research and developments that include the changes in the world. The determining factor in today's energy policies is not to save energy, but to produce economical, environmentally friendly, renewable energy in energy production. The fact known by everyone is that energy is produced at the least cost, used efficiently and saved. One of the things that should not be forgotten here is the utilization of waste energies and the prevention of losses in the available energy. Energy gained by saving is cheaper than energy obtained from new energy sources.

One of the most important issues of today is environmental technologies and cleaner production. These include technological innovations for minimal energy, water, raw material consumption and waste generation and can be used in industry. These cleaner production technologies with economic values are known as environmental technologies. The use of this cleaner production as an environmental strategy in products and processes reduces the risks in the environment. It ensures that environmental problems are prevented before they occur. Because after the pollution occurs, additional costs are required to eliminate them. Clean, sustainable production, resource efficiency, prevention of pollution at the source, environmentally friendly product, etc. that are possible with the development and use of environmental technologies. provides businesses with a reduction in production costs apart from social benefits.

This study was carried out in order to use energy resources effectively and efficiently, to know what renewable energies are, to save energy by creating changes in life, to adopt sustainable energy policies, to use technology not as pollution but as a factor to reduce energy and pollution. Energy, technology and pollution are interrelated for the future of our country and the world. Good planning of this triangle is important for the future of the world. The scale used for efficient use of energy and technological pollution is sufficient. Its validity, reliability and significance level were found to be quite high. While the scale, whose validity and reliability were conducted by (Okur & Yalçın-Özdilek, 2013), was examined in two sub-dimensions, it was divided into three sub-dimensions according to this study.

Environment is an issue that concerns both men and women. Whether men or women, all people have to efficiently use energy resources that are limited to nature and reduce technological pollution. Because nature was not created solely for human beings to survive, and it enables many living things to live. Therefore, efficient use of energy and prevention of technological pollution are important issues for a livable world. In this study, although there was no significant difference between men and women in terms of efficient use of energy and prevention of technological pollution, a difference was observed in the technological pollution sub-dimension of men and the average scores of men were higher than women. In terms of age range, education level and profession, no significant differentiation was found for efficient use of energy and prevention of technological pollution. In other words, all field employees use energy effectively and try to prevent technological pollution. A difference was observed in terms of education levels only in efficient use of energy.

Based on these data, various in-service trainings, symposiums, congresses should be organized in order to increase environmental awareness, to use energy effectively, to prevent technological pollution and to raise awareness. The use of renewable energies should be preferred in

workplaces. The infrastructure required for renewable energies should be planned and transportation should be easy and cheap. New habits and measures that consumers will adopt in their daily lives will both reduce the use of energy resources and contribute to their family budgets. Small arrangements to be made at home and in the working environment will ensure efficient use of energy. For example; unplugging electronic devices, regularly maintaining radiators and comb boilers, using smart meters, etc. While the advancement of technology has increased energy consumption, thanks to technology, environmentally friendly and less energy-consuming items have been produced. White goods that we use in our daily lives and make our lives easier have become smart. If you need to change your white goods, you should choose the new generation smart white goods.

Starting from the projecting stage of commercial buildings, air conditioning (heating / cooling) and lighting functions are primarily regulated by building automation systems is optimized. Thus, from the installation stage, a serious energy saving / efficiency is provided, including usage. On the other hand, this type of work is not yet common enough in residences. Therefore, it is up to us to save energy in our homes. It shows that we can achieve great results with small efforts in daily life. In order to keep electromagnetic pollution at the lowest level,

There are very few studies on efficient use of energy, technological pollution and the environment. Energy and pollution are very important issues for the continuation of life and a sustainable life. Necessary sensitivity should be shown to such studies, people's sensitivity to the environment should be increased. Necessary information, symposiums, congresses should be done, and global solutions should be found to environmental problems. Environmental studies have mostly been done with organizers, and studies should be done with other people.

References

- Akmalı Özçiftçi, S.(2010). Ekolojik Binalarda Enerjinin Etkin Kullanılmasının İrdelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Atalay, İ. (2013). Doğa Bilimleri Sözlüğü. Meta Basım ve Matbaacılık, İzmir.
- Boduroğlu, Ş & Kariptaş, F (2012). Rüzgar Enerjili Etkin Sistemlerin Yapılarda Kullanım Biçimleri, Green Age Symposium, Mimar Sinan Fine Arts University 26-27 Nisan 2012, İstanbul, Türkiye.
- Bruntland, G. (1987). Our Common Future: The World Commission on Environment and Development, Oxford, Oxford University Pres.
- Chontanawata J., Hunta L.C. & Pierseb R., (2008). Causality Between Energy Consumption and Economic Growth in OECD and NonOECD Countries: A Panel Data Approach, Int. Assoc for Energy Economics.
- Cronbach, L, J. (1951). Coefficient Alpha And The International Structure of Tests, *Psychometrika*, 16 (3)
- Çerezci, O. & Yener, Ş. Ç. (2016). Çevremizdeki Elektromanyetik Kirlilik ve Sağlığımıza Etkileri ISEM2016, 3rd International Symposium on Environment and Morality, 4-6 Nov 2016, Alanya, Turkey
- Çınar Doğu, S. & Meydan, A. (2008). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Çevreye Karşı Tutumları, VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (2-4 Mayıs), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara
- Dağdemir Ö. (2015). Çevre Sorunlarına Ekonomik Yaklaşımlar ve Optimal Politika Arayışları, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Engin. N.(2011). Enerji Etkin Tasarımda Pasif İklimlendirme: Doğal Havalandırma, X .Ulusal Tesisat Mühendisliği Kongresi, 13/ 16 Nisan 2011
- Erdal, N., Tayran, N., Kaçar, S., Kodaloğlu K. & Turfan, G. (2020). Çevreye Karşı Duyarlılık: Sağlık Çalışanı Ve Hasta Yakını Örneği, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7 (6): 278-298.

Erdal, N. (2020). Perceptions of health workers in effective use of energy and prevention of technological pollution. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 543-555.

- Es, M. (1995). Teknoloji, Kalkınma ve Çevre, Teknoloji, Kalkınma ve Çevre Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi : 290-301 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/9555>
- Gladwin, T.N., Kennelly, J.J. & Krause, T-S., (1995). Shifting Paradigms for Sustainable Development: Implications for Management Theory and Research, *Academy of Management* 20(4): 874-907.
- Hair, J., Black, W. & Babin B.J. (2010). *Multivariate Data Analysis*, New Jersey, Pearson Higher Education,
- Hill, S. D. & Thompson, D. (2006). Understanding Managers Views of Global Environmental Risk. *Environmental Management*, 37(6): 773-787
- Kahraman, G. (2019). Türkiye’de Kentleşmenin Enerji Tüketimi ve Karbon Salınımı Üzerine Etkisi, *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 9(3): 1559-1566
- Kaiser, H. F. (1974). An Index Of Factorial Simplicity, *Psychometrica*, 38(1):31-36
- Kaiser, F. G., Wölfling, S. & Fujrer, U. (1999). Environmental attitudes and ecological behaviour. *Journal of Environmental Psychology*, 19: 1-19.
- Kavaz, D & Öztoprak, H. (2019). Sürdürülebilir Kalkınma Farkındalığı ve Çevresel Duyarlılık Üzerine Bir Durum Çalışması: Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Folklor/edebiyat, 25(97-1): 145-166
- Kete, H., Aydın, M.S & Kaya, H. (2017). Çevre Sorunları İle Mücadelede Maliye Politikaları, *Journal of Life Economics*, 167-190
- Kılıç, S. (2016). Cronbach’ın Alfa Güvenilirlik Katsayısı, *Journal Of Mood Disore-*, 6(1): 47-48
- Kızılboga R. & Batal S. (2012), Türkiye’de Çevre Sorunlarının Çözümünde Yerel Yönetimlerin Rolü ve Önemi, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20): 191-212
- Nalçacı, A., & Beldağ, A. (2012). İlköğretim 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Çevre Tutumlarının Belirlenmesi (Erzurum Örneği). *Doğu Coğrafya Dergisi*, 28, 141-154
- Okur, E., & Yalçın Özdilek, Ş. (2013). Enerjinin Etkin Kullanımı Ve Teknolojik Kirlilik Farkındalık Ölçeği, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(1): 271-286
- Örnek, İ. & Türkmen, S. (2019). Gelişmiş Ve Yükselen Piyasa Ekonomilerinde Çevresel Kuznets Eğrisi Hipotezi’nin Analizi, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28,(3): 109-129.
- Örselli, E. & Akbay, C. (2019). Teknoloji ve Kent Yaşamında Dönüşüm: Akıllı Kentler Uluslar arası Yönetim akademisi Dergisi, 2(1): 228-241
- Özkoçak, V., Akın, G. & Timur Gültekin, T. (2017). Ergonomik Açından İnsanın Tarih Öncesi Ve Sonrası Teknolojileri İle Ürünlerinin Karşılaştırılması, *Journal of Engineering Sciences and Design* 5 (SI: Ergonomi 2016): 167-173, 2017 DOI: 10.21923/jesd.44122
- Saraç, E & Bedir, H. (2014). Sınıf Öğretmenlerinin Yenilenebilir Enerji Kaynakları İle İlgili Algılamaları Üzerine Nitel Bir Çalışma, *KHO Bilim Dergisi*, 24(1): 19-45
- Sarıgöz, A., Karakuş, A. & Irak, K. (2012). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Elektromanyetik Kirlilik ile İlgili Görüşlerinin Değerlendirilmesi, *Electronic Journal of Vocational Collages*, 2(2): 1-8
- Sarıkaya, M. ve Kara, F. Z., (2007), Sürdürülebilir Kalkınmada İşletmenin Rolü: Kurumsal Vatandaşlık, *Celal Bayar Üniversitesi İİBF, Yönetim ve Ekonomi*, 14(2): 221-233.
- Seydioğulları, S.H. (2013). Sürdürülebilir Kalkınma İçin Yenilenebilir Enerji, *Planlama*, 23(1) : 19-25
- Şahin, G , Gökdemir, L , Ayyıldız, F . (2019). Türkiye Örneğinde Kirlilik Sığınağı Ve Kirlenme Hale Hipotezleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (33): 104-140.
- Şencan, H. (2005). Sosyal ve Davranışsal ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik, 1 Baskı, Ankara
- Wolde-Rafuel Y. (2009). Energy consumption and economic growth: The experience of African countries revisited, *Energy Economics*, 31 (2):217-224
- Yılmaz, A., Bozkurt, Y. ve Taşkın, E. (2005). Doğal Kaynakların Korunmasında Çevre Yönetiminin Etkinliği, *D.P.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 194.27.234.108
- <https://cevreonline.com>
- <http://www.kutahyaninsesi.com>

The relationship between levels of personal economic returns and education indicators¹

M. Bachirou Djibril Issoufou² and Esen Altunay³

Received date: 28 / 09 / 2020

Accepted date: 29 / 11 / 2020

Abstract

This research aimed to examine the relationship between the educational indicators and the level of personal economic returns for Niger, Turkey, and France. In this study, a systematic review design, in which we compared three countries' data and examined the relationship between education indicators and personal economic returns level. There was a very strong correlation between literacy population, mean years of schooling, and educational expenditure, and a modest relationship between population growth rate and the level of personal economic returns, according to the findings of the study. The first predictor was the mean years of schooling and the second predictor was the educational expenditure. The relationship between them and the level of personal economic returns was positive and significant.

Keywords: *Level of personal economic returns, educational expenditure, mean years of schooling, literacy.*

1. Introduction

Evaluation of the younger part of the population should be a top priority in each state's policy. In particular, it is very important to use human capital properly to create an active, self-improving, and open-minded learning profile on the targeted labor market and to raise the level of development, and this accumulation needs to be properly planned (Avcı, 2015). The World Bank divides countries into three groups as lowest-income, middle-income, and top-income countries, according to purchasing power parity and per capita income. Countries in the lowest income group are considered to be "underdeveloped" as the world's poorest countries, middle-income countries are "developing", and in the highest income group are "developed" countries (Çetin, 2014). In this direction, all countries strive to increase their citizens' incomes and to increase the country's welfare, and to try to improve their economies. Each nation, however, has distinct resources and opportunities. They are therefore attempting, in the most productive way, to use and grow their capital. Manpower improvement is one of these strategies. Within its capacities, each nation makes investments in education systems.

The main purpose of education is to provide various benefits to the child and the community. While education contributes to the development of a strong society in social terms, it also contributes to the creation of a developed country in economic terms. Education contributes both directly and indirectly to the economy. Education's direct contribution is to increase the manpower's output and the efficiency of production through improving human resources. The indirect contribution is that it primarily affects the behavior, opinions, and values of people, which then

¹This article was developed and extended based on a thesis titled " The Relationship Between Personal Levels of Economic Returns and Education Indicators: The Case of Niger, Turkey, and France " presented in 2017

²Master Teacher, Qt Banifandou2/ Niamey, Niger besmamde@gmail.com; maman3656@gmail.com

³Corresponding Author, Ph.D. Assoc. Prof. at Educational Administration, Planning and Economy, Ege University, Bornova Izmir, Turkey, ORCID:0000-0001-8200-8871 esenaltunay@yahoo.com; esen.altunay@ege.edu.tr

enables the adoption of innovations and the use of modern methods, as well as helping the development of the country (Karip, 2002). However, it is noted that underdeveloped, emerging, and developed countries are not able to benefit comparably from education systems. For this reason, the relationship between education indicators according to the development levels of countries and the gross national product per capita stands out as an issue that needs to be researched.

2. Literature review

Trained human resource constitutes the most significant input to any country's economy. Education increases the productivity of the workforce, people's knowledge of new processes, technology, and the product, which is the innovative capacity, and allows information to be disseminated, thereby ensuring economic development and growth. The developed countries need more educated people to maintain this growth, and the developing and underdeveloped countries also need efficient human capital (Büyükaslan, 1995). According to the theory of human capital, a linear relationship exists between the number of goods and services produced at a given time, the individual's income, and the human resources investment (Schultz, 1992). As the level of investment for human beings increases, so do both national and individual income (Öztürk, 2005). Accordingly, human characteristics vary from one another, and if investments are made in all facets of the individuals, the individuals will develop as socially complete. Therefore, the fully qualified individual's production and income will be high. Social investment is needed for the full development of the child (Kurul, 2012). In this context, investment for human capital may be useful, especially in underdeveloped and developing countries. Also, it is observed that labor productivity tends to increase in countries where the level of education is high and revenue equity has reached the desired level. Adam Curle (1964) for 50 nations in 1954-1959 and Bennet (1967) for 69 countries reported that the knowledge and skills acquired at the secondary school level contributed to GNP and economic growth. Economists such as Bowman (1966), Schultz (1961, 1971: cited 2010), and Becker (1975) have shown that, on the one hand, trained individuals increase their incomes and, on the other hand, contribute externally to society. As this information indicates, investments in educational institutions provide increased long-term returns and bring the countries to advanced levels of development (Taş, 2007).

"Individual and social educational returns" change depending on the level of economic growth in different countries. In particular, the educational return of the different countries differs individually and socially depending on the expenditure for the education system and the priority given to education. Education expenditure is high in developed countries, whereas in developing and underdeveloped countries this expenditure is low (Gövdeli, 2016; Idrees & Siddiqi, 2013). For this reason, educational return rates in countries with high economic growth are higher, both personally and socially compared to the countries with low economic growth levels. On the other hand, the levels of educational returns and educational expenditure affect economic growth. In other words, educational expenditure increases labor productivity by contributing to the accumulation of human capital and has a positive impact on economic growth (Kızılkaya & Koçak, 2014; Blankenau & Simpson, 2004).

Determining how much individuals and society benefit to explain the economic return of education is expressed in personal and social return rates. Considering the costs and benefits per individual's earnings directly because of the individual's level of education is known as a personal rate of return. It is also a public rate of return that takes into account all direct personal and public costs and benefits to the Community (Gölpek, 2012; Woodhall, 1994). Return rates for all levels of education are positive in many countries; rates of return for primary and secondary education

are higher than those for university education; rates of return in developing countries are higher than in developed countries (Psacharopoulos & Patrinos, 2004). Looking at the social impact of education around the world, social return rates in less developed countries have reached a higher level (Psacharopoulos, 1985). For this reason, the relationship between education and personal return rate has been studied for a long time.

Looking at the literature on the rate of return of education we can see some research, such as Mincer (1974), Boarini and Strauss (2007), Gomez-Castellanos and Psacharopoulos (1990), Kugler and Psacharopoulos (1989), Psacharopoulos and Chu Ng (1994), Tansel (1994, 2008), Tansel and Daoud (2014), Çalışkan (2007), and Sarı (2002). According to Psacharopoulos and Patrinos (2004), the average return of education is dropping as the level of economic growth and employment increases. In a study conducted by Stevens and Weale (2004), there was a positive relationship between the level of primary school and the GNP per capita. Additionally, many worldwide surveys show that the level of education in terms of contribution to the economy is very high. In developing countries, the rate of social benefit is 24% in primary school, 15% in secondary school, and 3% in higher education, according to World Bank figures (Doğrul, 2008). To assess the contribution of income per capita on the GNP, countries collected education indices and used them as a data source. These indicators are schooling rates according to educational levels of nations, literacy rate, duration of education completed, number of students per classroom and teacher, gender rates, public and private expenditures per student, the rates of those who attend vocational and technical education, etc. (Polat, 2010). Accordingly, the literacy rate, the period of completed schooling, the spending on education, and the measures of population growth rate are used in this research to address the level of per capita education and the level of education per person.

In the related literature, research by educational scientists on the economy of education is limited (Altunay, 2017; Ulusoy, 2013; Wigley & Akkoyunlu 2011). Recent research is related to econometrics, educational economics, economics-administrative sciences, the labor market, and is often seen as attempting to explain the cases of employment, income, and the distribution of education and income. In this sense, as underdeveloped, developing, and developed countries, comparison and study of Niger, Turkey, and France's educational indicators and personal gain will contribute to the relevant literature. The rationale for selecting comparative data from Niger, Turkey, and France is related to the different rates of personal return between those countries. Additionally, these countries are grouped at different levels when compared to one another. For example, France is classified as a developed country, Turkey is classified as a developing country and Niger is classified as an underdeveloped country in terms of economic growth and the rate of development. Hence, a comparison of these countries in terms of personal economic return can provide important findings. At the same time, with regards to qualitative and quantitative structure, Niger, Turkey, and France are different. For example, the educational indicators (such as educational levels, mean years of schooling, literacy, girls' schooling rates) are the lowest in Niger. However, countries like Turkey and France are closer to each other based on these educational indicators. Finally, we can say that in the literature, the majority of education return research was carried out among countries of a similar standing, in particular between two developing countries or between two developed countries. Though there are limitations to the ability to generalize findings from any one particular study to other situations, this topic of study was important. It was initiated to help advocate for the development of a focused policy that better establishes and monitors the relationship between individual and social benefits and education practices. This paper has a twofold purpose. First, we plan to demonstrate the relationship between

educational indicators (literacy rate, population growth rate, educational expenditure, and mean years of schooling) and rate of personal economic return (GNP per capita) according to the indices of growth. This includes a focus on the questionable educational indicators. And secondly, we are going to use these insights to draw attention to the contradictory spaces of the various educational systems and the indices of Niger, Turkey, and France for development (As underdeveloped, developing, and developed countries respectively). We have searched for the answers to the following questions within this overall aim:

1. How are Niger, Turkey, and France's educational indicators distributed according to the GNP?
2. Is there a meaningful relationship between Niger, Turkey, and France's educational indicators and GNP?
3. Do the educational indicators of Niger, Turkey, and France predict significantly the GNP per capita?

3. Method

In this study, a systematic review design, in which the data of three countries were compared and the relationship between education indicators and personal economical returns level is examined. The study is focused on the secondary data from the some reports and researchs conducted previously. Secondary data analysis is a relatively under-used technique in Education and in the social sciences more widely. Document analysis is a systematic procedure for reviewing or evaluating documents-both printed and electronic (computer-based and Internet-transmitted) material (Bowen, 2009).

3.1. Sample

The study population consisted of data from the 15-64 age group from Niger, Turkey, and France. The study sample was the 1996-2015 World Bank, OECD, and UNESCO statistical data which covers the 15-64 age group.

3.2. Data collection tool

The data for this research was collected using the document-scanning technique. Document analysis is the method of reviewing some papers that the researcher claims are relevant to the topic of the study (Hodder, 2002). The study material used in this paper was generated through website statistics compiled between 1996 and 2015 by the various organizations. A form for collecting research data has been prepared. The following items were used in the form to collect data for the research:

- Rate of personal economic returns (GNP per capita);
- Educational indicators (literacy rate, population growth rate, educational expenditure, and mean years of schooling).

In this research, to ensure reliability in the educational indicators (educational expenditure, mean years of schooling, literacy rate, GNP per capita population growth rate (15-64), the educational data was taken from the International's official websites. The related websites are as follows: World Bank, OECD, UIS-UNESCO, Barro-Lee (1993), UNDP to confirm the data, we surveyed the statistics websites of Niger, Turkey, and France; INS, TUIK, and INSEE.

3.3. Analysis of data

The problem of endogeneity bias may arise when estimating the economic returns on education using the Mincerian wage regression model (Haider Bhatti, Bourdon, and Aslam 2013). In

the study, the researchers transferred the data obtained from data collection tools to the computer, and statistical processing was performed with the Statistical Package for the Social Sciences (SPSS). Different analytical methods for the data analysis process were employed at each point of the research.

Firstly, we used percentage, frequency, and means to see the distribution of independent variables (population growth rate, level of literacy, mean years of schooling and educational expenditure) and dependent variables (GNP per person). Then, Pearson's Moments Multiplication Correlation Coefficient analysis was calculated to see the correlation of variables between them. The "stepwise regression" analysis method was used to determine whether GNP per capita was predicted by the independent variables such as the educational indicators (population growth rate, literacy level, means years of schooling and educational expenditure). In the stepwise regression analysis, the order of entry of independent variables into equality is determined by statistical measures. Each argument is assessed according to what is added to the equation in terms of its entry order (Tabachnick & Fidell, 2007). All statistical definitions were tested at the level of significance $p < 0.5$ in the study.

4. Findings

Sub-problems discussed in this part of the research were provided with country-based data and a comparison model. The results are expressed in Table 1 and Table 2 according to the first sub-problem of this analysis.

Table 1. Distribution of educational indicators (1)

Years	GNP per capita			population growth			mean years of schooling		
	Niger	Turkey	France	Niger	Turkey	France	Niger	Turkey	France
1996	588,29	5824,36	21288,29				1,30	5,88	9,36
1997	593,00	6283,88	22220,02	4,70		-0,20	1,30	5,88	9,36
1998	638,20	8718,84	23321,09	4,68	-0,12	0,54	1,30	5,88	9,36
1999	621,14	8311,06	24249,71	4,50	2,54	1,09	1,30	5,88	9,36
2000	603,82	9320,91	25972,19	4,68	2,10	0,67	1,43	6,37	10,22
2001	637,72	8749,15	27427,59	3,85	-3,49	0,25	1,43	6,37	10,22
2002	642,98	8784,44	28503,56	4,03	1,67	1,00	1,43	6,37	10,22
2003	665,71	8915,65	28093,40	3,80	1,47	2,27	1,43	6,37	10,22
2004	659,98	10218,93	29028,18	3,86	-0,67	0,47	1,43	6,37	10,22
2005	686,03	11512,46	30375,51	3,75	-0,19	1,19	1,62	6,86	10,86
2006	720,10	12897,00	32291,00	3,41	2,10	0,53	1,30	6,10	10,60
2007	735,40	13895,00	34061,00	3,36	1,37	0,80	1,30	6,20	10,70
2008	791,30	15021,00	35170,00	3,49	1,69	0,73	1,40	6,60	10,80
2009	762,00	14491,00	34825,00	3,76	2,99	0,87	1,40	7,20	10,90
2010	804,10	16012,00	35921,00	3,73	4,17	0,50	1,40	7,40	11,00
2011	807,20	17692,00	37353,00	3,67	3,84	0,10	1,40	7,60	11,00
2012	882,20	18437,00	37499,00	3,82	3,67	0,60	1,40	7,60	11,10
2013	900,20	19156,00	39236,00	3,91	1,34	0,05	1,40	7,60	11,30
2014	937,70	19610,00	39357,00	3,95	1,53	0,08	1,40	7,60	11,40
2015		20396,00	40170,00		1,54			7,60	11,40
Means	719,84	12712,3	31318,12	3,94	1,5	0,64	1,3	6,7	10,5

The distribution of educational indicators (population growth rate, rates of literacy, mean years of schooling, and educational expenditure) of Niger, Turkey, and France was measured according to the personal economic return rate (GNP per capita). The literacy rate, mean years of schooling, and educational expenditure showed a linear increase with GNP per capita but population growth is inversely proportional to GNP per capita. The rates of return to different human capital factors

can help individuals make decisions regarding their investment in education, based on their possible future earnings.

Table 2. Distribution of educational indicators (2)

Years	Educational expenditure			Literacy rate		
	Niger	Turkey	France	Niger	Turkey	France
1996	48151459,85	110085940,17		13,60	82,30	99,00
1997	45343065,70	217975641,02	10560000000,00	13,00	85,30	99,00
1998	45687956,20	531242735,04	11604000000,00	13,60	85,90	99,00
1999	47000000,00	911029059,82	11448000000,00	15,30	86,30	99,00
2000	48083941,60	1431764957,26	11784000000,00	16,00	86,40	99,00
2001	43065693,43	1729190170,94	12084000000,00	14,38	86,30	99,00
2002	43065693,43	3188457692,30	12432000000,00	15,30	87,50	99,00
2003	63868613,13	4350426068,40	13356000000,00	17,60	88,30	99,00
2004	88321167,90	5493439752,13	13956000000,00	28,70	87,40	99,02
2005	102189781,02	6359939743,60	14148000000,00	28,70	88,20	99,00
2006	108211678,83	7080403846,15	14568000000,00	28,00	88,10	99,00
2007	125912408,75	9126339316,23	15036000000,00	28,66	88,70	99,00
2008	158364160,60	9792976495,72	15564000000,00	28,70	91,78	99,00
2009	179379562,04	11916109401,70	15852000000,00	28,70	90,80	99,00
2010	171214565,90	12067270085,50	16176000000,00	15,00	92,70	99,00
2011	183704379,56	14577847435,90	16488000000,00	28,70	94,10	99,00
2012	230437956,20	16739050854,70	16728000000,00	29,70	95,78	99,00
2013	202554744,00	20297594017,09	17376000000,00	30,00	95,74	99,00
2014	238623466,67	23805474358,97	17520000000,00	30,00	95,44	99,00
2015	501651098,09	26601709401,70	17736000000,00	31,00	95,69	99,00
Means	133741569,9	8816416349,71	144429473684,2	22,7	89,64	99,00

The second sub-problem is "Is there a meaningful relationship between Niger, Turkey, and France's educational indicators and GNP?" We measured the correlation coefficient of Pearson Moments. The results of the analysis are shown in Table 3.

Table 3. Correlation analysis results between educational indicators and GNP

Variables	GNP per capita	Literacy	Educational expenditure	Mean years of schooling	Population growth rate
GNP per capita	1	0.815 **	0,935 **	0.957 **	-0.659 **
Literacy		1	0,616 **	0.937 **	-0.768 **
Educational expenditure			1	0.840 **	-0.567 **
Mean years of schooling				1	-0.750 **
Population growth rate					1

** P<0,01

While analyzing the relationship between the variables of educational indicators, as shown in Table 3, the highest correlation coefficient ($r = 0.937$, $p < 0.01$) was measured between literacy and the mean years of schooling.

It was observed that there was a high level, positive and significant relationship between GNP and literacy ($r = 0.815$, $p < 0.01$). There was a very high level, positive and significant relationship between GNP and educational expenditure ($r = 0.935$, $p < 0.01$). There was a very high level of positive and significant relationship with the mean years of schooling and GNP ($r = 0.957$, $p < 0.01$). As the last variable, there was a moderate, significant and negative relationship between population growth rate and GNP ($r = -0,659$, $p < 0.01$). In general, it was observed that as the literacy rate, educational expenditure, and mean years of schooling increase, unlike the population growth rate decreases. As a result, the GNP increases.

A stepwise regression analysis was applied using the values of the educational indicators for the third sub-problems of this research (Table 4). The independent variables included in the regression analysis were the following: literacy rate, mean years of schooling, educational expenditure, and rate of population growth.

Table 4. Stepwise regression results relating to the predicted the GNP Per Capita

	Variables	B	SH	B	T	Sig.	R	R ²	R ² _{exchange}	F
Step 1	Constant	-5,918.73	986.18		-6.002	0,000				
	Mean Years of Schooling	3368.539	136.137	.960	24.744	0,000	.960	.922	.922	612.250
STEP 2	Constant	-	633.97		-3.648	0,000				
		2,312.673								
	the mean years of Schooling	2084.17	138.78	.594	15.018	0,000	.988	.977	0,055	1072.031
	Educational Expenditure	8.624 A-8	0,000	.435	10,993	0,000				
STEP 3	Constant	-	1202.348		-4.094	0,000				
		4,922.266								
	the mean years of Schooling	2341.397	167.201	.667	14.003	0,000	0,990	.979	0,003	791.009
	Educational Expenditure	8.282 A-8	0,000	.418	10.909	0,000				
	Population growth rate	583.647	232.604	0,078	2,509	0,015				

As can be seen in Table 4, the variable of "mean years of schooling" was analyzed during the first phase of the stepwise regression analysis. The "mean years of schooling" variable alone explained about 92 percent of GNP ($R = 0.960$, $R^2 = 0.922$, $p = 0.001$). The bilateral correlation between the "mean years of schooling" and the GNP per capita variables were found to be positive and significant ($r = 0.957$).

The variable "educational expenditure" was introduced into the model along with the variable "mean years of schooling" in the second step of the stepwise regression study. The variable "educational expenditure" added 5.5 per cent to the variance explanation, raising the variance stated in the GNP statistic to 98 per cent (R^2 change = 0.055, $R = 0.988$, $R^2 = 0.977$). The other variables remained constant, as we found for the "mean years of schooling" variable. The bilateral correlation between the variable "educational expenditure" and the GNP per capita was found to be positive and significant ($r = 0.935$). It has been observed that in addition to the "mean years of schooling" variable, the "educational expenditure" variable explains the GNP to a significant extent.

The variable "population growth rate" was added to the variables "mean years of schooling" and "educational expenditure" in the third stage of the stepwise regression analysis. The population growth rate contributed 0.3 percent to explain the total variance, and the magnitude of GNP per capita increased the explained variance to 98 percent (R^2 change = 0.003, $R = 0.990$, $R^2 = 0.979$). It was found that the bilateral correlation between "population growth rate" and GNP per capita was negative and significant ($r = -0,659$).

In conclusion, the stepwise regression analysis which was applied to estimate GNP per capita, has been completed in three steps. In the regression equation, we found that the "mean of years schooling", "Educational Expenditure", and "Population Growth Rate" variables were predictive of the magnitude of GNP per capita and these three variables explained about 98 percent of the total variance. When the variance values were explained separately in the magnitude of GNP by each of the three variables in the regression model, it was seen that 92 percent of the total variance in the size of GNP is explained independently by "the mean years of schooling". Among the educational indicators, "the mean years of schooling" has the biggest impact on GNP. This

variance is 5.5 percent for the "educational expenditure" variable and 0.03 percent for "the population growth rate".

5. Discussion

We found that the average GNP per capita was at the highest rate for France, whereas the lowest average was for Niger. The highest rate of "population growth" in the country with the lowest GNP per capita was calculated, whereas the lowest rate of population growth in the country with the highest GNP per capita was estimated. Population growth, according to Dao (2012), is inversely proportional to the effect of GNP per capita growth everywhere. Developing countries in Sub-Saharan Africa and South Asia, according to Kandır (2013), are also countries where poverty is common as well as rapid population growth. On the other hand, the highest literacy rate was in France but the lowest was in Niger. It shows a rise in a linear and positive direction when comparing the data of these three countries. In addition, these results were also endorsed by the research findings of Desai (2012) and Rahman (2011). Accordingly, a positive relationship between the literacy level and GNP was noticed in India and some other Asian countries. Psacharopoulos and Woodhall (1985) defined a linear link between national income and literacy.

Another result of our study was that there was a longitudinal and positive change between the "mean years of schooling" and the GNP for France, Niger, and Turkey. According to Ergen (1999), an increase over the average duration of schooling of the labor force in Turkey, is causing increases in the GNP. According to Gylfason and Zoega (2003), raising the level of education and improving the quality directly increases national income. According to the OECD and UNDP estimates, a linear relationship exists between the rise in per capita national income and student achievement (Aydin 2015). In other words, it is claimed that education makes a positive contribution to economic growth. As a matter of fact, the contributions of the education year or education levels to the income of the individuals differ according to the level of development of the countries. While education levels are high in developed and developing countries, underdeveloped countries still have the lowest level of education. Moreover, it was discovered that the expenditure in education was spent mostly in France, and the least in Niger. Accordingly, the three countries' education expenditure shows a steady rise, with a linear and positive change between education expenditure and GNP per capita. According to Idress and Siddiqi (2013), the effect of educational expenditure on economic growth in developing countries is greater than that of developed countries. Policymakers also need to allocate resources so that they prevent or eradicate discrimination in economic incentives based on geography, ethnicity, gender, or age (Haider Bhatti, Bourdon, & Aslam, 2013).

As a consequence, the rapid population growth contributed to the depletion of the countries' natural resources, the reduction of savings and investments, and the negative impact on economic development. In a society with a high literacy rate, GNP per capita may be high due to living standards, capacity of the workforce, and the efficient use of natural resources in the country. Moreover, the low literacy rates in underdeveloped countries may be due to the lack of access to students in rural areas, the discrimination of women and the right to access education. This can lead to low GNP per capita for people who are unable to engage within an economically skilled work force. Like other underdeveloped countries, Niger has a low enrollment rate which affects the average number of years of the completed duration of education. In addition, because the introduction of compulsory education in a country is not effectively controlled, mean years of schooling will result in low income (return rate). The reason why the mean years of schooling in Turkey and France has reached a significant level might result from all of the school-age

population enrolling in school. Nonetheless, Turkey's mean years of schooling hasn't exceeded the duration of compulsory education. On the other hand, with the average duration of education completed, the linear and positive increase of GNP per capita can lead to an increase in society's educational level, high earnings and contribute to the country's national revenue. Apart from these results, it can be said that expenditure on education by developing the human capital resource increases the productivity of individuals and the GNP per capita.

There has been a significant relationship between the indicators of education and GNP per capita for France, Turkey and Niger. We found the highest relationship between the mean years of schooling, and GNP per capita, and at the lowest relationship between population growth rate and GNP per capita, among the indicators of education. Bowman and Anderson's (1961) research found a strong relationship between the literacy rate and economic growth. Harbison and Mayers (1964) found a high relation between education level and personal income. We found a strong and positive relationship in the Geyikdağı study (1976), which looked at the connection between education expenditure and GNP. Telatar and Terzi (2010) have identified a positive relationship between income per capita and higher education. There's a negative relationship between population growth rate and GNP per capita, according to Sarsılmaz (2003) and Kelley (1988). Nevertheless, in Turkey, Güneş (2005) found a positive link between per capita national GNP and population growth rate. We can say the mean years of schooling affects the level of economic return. These results support the theory of human capital. As the education level of the individual rises, the elimination and queuing hypothesis will explain the finding of employment and the acquisition of high income.

All in all, GNP per capita was predicted significantly through the mean years of schooling, educational expenditure, and population growth rates, while GNP per capita was not predicted significantly by literacy variable. When France, Turkey, and Niger's mean years of schooling and educational expenditure increase, GNP per capita rises. In the study of Geyikdağı (1976), it was found that as education expenditure rises in Turkey, GNP per capita increases. According to the survey findings and the findings of this research, education expenditure and mean years of schooling make a significant contribution to the size of GNP per capita. For this reason, the longer the mean years of schooling increases, the more resources are allocated to education, which can lead to increased economic returns. According to the theory of human capital, this outcome may be linked to the low literacy rate in Turkey and orderly development. On the other hand, Sellar and Lingard (2013) claim that in order to understand the rise of education in the developed countries, we must appreciate how their adoption of human capital theory influenced its work. Sellar and Lingard state that the growing role of education in the developed countries, globally has 'occurred in the context of the simultaneous 'economization' of education policy and 'educationising' of economic policy. The OECD now conceptualizes education and skills as central to the economic policies of knowledge-based economies, for example, PISA has become a measure of national economic potential.

As a result, the contribution of this study to literature and practice can be summarized as follows. Niger, France, and Turkey, according to the development index, we attempted to examine the relationship between the rate of personal economic return (GNP per capita) and education indicators. The theoretical infrastructure of personal income levels varies and is very comprehensive in the literature. Thus, we have determined that there is a need to examine the distribution of education indicators of three countries with different development indexes for personal GNPs, the relationship between education indicators and GNP, and the level of education indicators

predicting GNP per capita. In this direction, the regression model of the research was tried. The data of the study showed that according to the three-stage theoretical model developed, the variables of " the mean years of Schooling, Educational Expenditure, and population growth rate" are predictors of the size of GNP per capita. Most of the studies in the literature reveal findings of similarly classified countries. The determination that " the mean years of schooling" variable among education indicators has a great impact on GNP makes a significant contribution to literature and practice in particular. In countries with different development indices, the sharp findings on education indicators indicate the reasons for the economic power gap and a vision for a solution.

5.1. Recommendations

Our results indicate a strong relationship between educational indicators; mean years of schooling, literacy rate, educational expenditure, and population growth rate with the rate of personal economic return (GNP per capita). Especially in underdeveloped and developing states, educational policies are needed to increase educational levels. We offered some policy recommendations based on analysis and results from the study. Institutional policies need to be transparent and clear. In underdeveloped countries, including Niger, education levels can be improved by increasing the shares and resources allocated for education and making good use of them. The adult learning services should be improved for the low literacy rates. In this situation, the non-formal education centers, such as traditional educational institutions, should be allocated sufficient resources.

Our study provides evidence that policymakers can take into consideration. Education rates, literacy rates, and mean years of schooling in underdeveloped countries such as Niger have very low levels compared to Turkey and France. The main reason for this situation can be said to be that there is no concept of a compulsory education period for children, and the length is not regulated. Girls' schooling levels and rural schooling rates are low. The stronger educational laws encourage that individuals access and continue schooling. Government administrators and policy makers can use our evidence in support of educational laws to ensure better outcomes for the society. For this purpose, national ministries of education should make some incentives or campaigns in rural areas, particularly for the participation of girls in schools, and monitor the introduction of compulsory duration of education in order to increase the schooling rate.

Policymakers also need to allocate resources so that they will be able to prevent or eradicate discrimination in economic incentives based on geography, ethnicity, gender, or age. Since the language of instruction in Niger's schools is French, the number of student dropouts is high. To avoid this, mother tongue or bilingual education can be given at primary school level in Niger. In Turkey, as a developing country, education should be strengthened by allocating more resources and using those resources at the appropriate educational level. This ensures that the standard of the education can be established in practice.

References

- Altunay, E. (2017). Okul Yöneticilerinin Görüşleri Doğrultusunda Eğitim Finansmanı Politikaları: Sorunlar, Nedenler ve Çözümler. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 6(2), 689-714. ISSN: 1308-7177 . <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/312868> (g.1.6)
- Avcı, S. (2015). *Türkiye' de demografik yapı ve eğitim politikaları ilişkisi*. Türkiye'de Eğitim Politikaları içinde. Ed. Arife Gümüş. İlem Kitaplığı Ankara: Nobel Yayın.
- Aydın, A. (2015). *Eğitim Politikası*. Geliştirilmiş 2. Baskı. Ankara: Pegem Yayınevi.

Djibril Issoufou, M.B., Altunay, E. (2020). The relationship between levels of personal economic returns and education indicators. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 556-568.

- Barro, R. J., and Lee, J. W. (1993). International comparisons of educational attainment. *Journal of Monetary Economics*, 32 (3), 363-394.
- Bennet, W.S. Jr. (1967). Educational change and economic development. *Sociology of Education*. 40 (2), 101-114. <https://doi.org/10.2307/2112039>
- Becker, G.S. (1975). Human capital: a theoretical and empirical analysis with special reference to education, 2nd edn. New York: Columbia University Press.
- Blankenau, W. F., and Simpson, N. B. (2004). Public education expenditures and growth. *Journal of Development Economics*, 73(2), 583-605.
- Boarini, R., and Strauss, H. (2007). The Private internal rates of return to tertiary education: new estimates for 21 OECD countries. OECD Economics Department Working Papers, No. 591. OECD Publishing (Nj1), 1-63.
- Bowen, G.A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Bowman, M. J., and Anderson, C. A. (1961). Concerning the Role of Education in Development. Comparative Education Center, University of Chicago
- Büyükarıslan, A. M. (1995). Toplumsal Kalkınma ve Eğitim. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 1(4), 535-544.
- Curle, A (1964). Education, politics and development. *Comparative Education Review*. 226-45.
- Çalışkan, Ş. (2007). Eğitimin getirisi (Uşak İli Örneği). *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(2), 235-252.
- Çetin, B. (2014). Eğitim ve Kalkınma İlişkisi: Türkiye Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dao, M. Q. (2012). Population and Economic Growth in Developing Countries. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 2(1), 6-17.
- Desai, V. S. (2012). Importance of literacy in India's economic growth. *International Journal of Economic Researcher*. 3 (2), 112-124.
- Doğrul, N, A (2008). *Türkiye'de eğitim harcamalarının ekonomik büyüme üzerine etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kütahya.
- Ergen, H. (1999). Türkiye'de eğitimin ekonomik büyümeye etkisi. *Ekonomik Yaklaşım Dergisi*, 10 (35), 21-52.
- Geyikdağı, Y. (1976). Türkiye'de eğitim yatırımları ile gayri safi milli hasıla arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim*, 1 (1), 21-33.
- Gomez-Castellanos, L., and Psacharopoulos, G. (1990). Earnings and education in ecuador: evidence from the 1987 household survey. *Economics of Education Review*, 9(3), 219-227.
- Gölpek, F. (2012). Eğitim getirilerinin özel ve sosyal açıdan incelenmesi. Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, 14 (1), 43-53.
- Gövdeli, T. (2016). Türkiye'de eğitim-ekonomik büyüme ilişkisi: yapısal kırılmalı birim kök ve eşbütünlük analizi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9/3, 223-238.
- Güneş, S. (2005). Türkiye'de nüfus artışının ekonomik büyümeyle ilişkisi üzerine ekonomik bir analiz. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 60, 03.
- Gylfason, T. and Zoega, G. (2003). Education, social equality and economic growth: a view of the landscape. *Cesifo Economic Studies*, 49, 557-579.
- Haider Bhatti, S., Bourdon, J. and Aslam, M. (2013). Economic returns to education in France: ols and instrumental variable estimations. *The Lahore Journal of Economics* 18(2), 51-63.
- Harbison, F. H., and Myers, C. A. (1964). *Education, manpower, and economic growth: strategies of human resource development*. Tata Mcgraw-Hill Education.

Djibril Issoufou, M.B., Altunay, E. (2020). The relationship between levels of personal economic returns and education indicators. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 556-568.

- Hodder, I. (2002). The Interpretation of Documents and Material Culture. In D. Weinberg (Eds.). *Qualitative Research Methods*. (s. 266-279). Oxford: Blackwell Publications.
- Idrees, A. S., and Siddiqi, M. W. (2013). Does public education expenditure cause economic growth? Comparison of Developed and Developing Countries. *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences*, 17, 174-183.
- İNSEE (2015). <https://www.insee.fr/fr/accueil>, Erişim tarihi: 11 Mayıs 2017
- İNS (2015). <http://www.stat-niger.org/statistique/index.php>, Retrieved 11 Nisan 2017
- Kandır, E. D., (2013). Gelişmekte olan ülkelerde demografik geçiş ve yoksulluk ilişkisi, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana
- Karip, E. (2002). *Eğitim, öğretim ve öğretmenlik mesleği*, Yüksel, Ö. (Ed): Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Ankara: Pegem A Yayınları.
- Kelley, A. C. (1988). Economic consequences of population change in the third world. *Journal of Economic Literature*, 26(4), 1685-1728.
- Kızılkaya, O., ve Koçak, E. (2014). Kamu eğitim harcamaları ve ekonomik büyüme ilişkisi: seçilmiş OECD ülkeleri üzerine bir panel veri analizi. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 17-32.
- Kugler, B., and Psacharopoulos, G. (1989). Earnings and education in Argentina: An analysis of the 1985 Buenos Aires household survey. *Economics of Education Review*, 8 (4), 353-365.
- Kurul, N. (2012). Eğitim finansmanı. Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Mincer, J. A. (1974). Schooling and earnings. In *Schooling, Experience, and Earnings*. Nber. 41-63
- OECD (2001). *The Well-Being of Nations: The Role of Human and Social Capital*, Paris: Centre for Educational Research and Innovation. https://stats.oecd.org/Idex.aspx?DataSetCode=POP_FIVE_HIST
- OECD (2013). *Education at a Glance*, OECD yayınları.
- Öztürk, N. (2005). İktisadi kalkınmada eğitimin rolü. *Sosyo Ekonomi Dergisi*, 1 (1), 27-44.
- Polat, S. (2010). Ülkelerin Eğitim Sistemi Performanslarının Çok Kriterli Karar Analizi Teknikleri ile Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Psacharopoulos, G. (1985). Returns to education: a further international update and implications. *Journal of Human Resources*, 91-119.
- Psacharopoulos, G. and Woodhall, M. (1985). Returns to education: a further international update and implications. *Journal of Human Resources*, 583-604.
- Psacharopoulos, G. and Patrinos, H. A. (2004). Returns to investment in education: a further update. *Education Economics*, 12(2), 111-134.
- Psacharopoulos, G., ve Chu Ng, Y. (1994). Earnings and Education in Latin America. *Education Economics*, 2(2), 187-207.
- Rahman, S. M. (2011). Relationship among GDP, per capita GDP, literacy rate, and unemployment rate. In *Proceedings: 11th Islamic Countries Conference On Statistical Sciences*. 21 (1), 103-111.
- Sellar, S., & Lingard, B. (2013). The OECD and the expansion of PISA: New global modes of governance in education. *British Educational Research Journal*, 40, 6.
- Sarı, R. (2002). Kazançlar ve eğitim ilişkisi: il bazında yeni veri tabanı ile kanıt. *METU Studies in Development*, 29 (2), 367.
- Sarsılmaz, M. (2003). *Nüfus ve ekonomik gelişme ilişkisi: Türkiye Örneği (1938-1999)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Trabzon
- Schultz, T. P. (1992). The role of education and human capital in economic development: an empirical assessment (No. 670). Center Discussion Paper.

Djibril Issoufou, M.B., Altunay, E. (2020). The relationship between levels of personal economic returns and education indicators. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 556-568.

Stevens, P., and Weale, M. (2004). Education and economic growth. *International Handbook on the Economics of Education*.

Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2007). Using Multivariate Statistics. 5th edition. Boston, MA: Ally and Bacon.

Tansel, A. (1994). Wage employment, earnings and returns to schooling for men and women in Turkey. *Economics of Education Review*, 13 (4), 305-320.

Tansel, A. (2008). Changing returns to education for men and women in a developing country: Turkey, 1994-2005. In ESPE Conference, 18-21.

Tansel, A., and Daoud, Y. (2014). Returns to education in Palestine and Turkey: A comparative analysis. *Perspectives on Global Development and Technology*, 13 (3), 347 -378.

Taş, U. (2007). *Türkiye 'de kalkınma planları ışığında eğitimin kalkınmadaki rolü*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir.

Telatar, O. M., ve Terzi, H. (2010). Nüfus ve eğitimin ekonomik büyümeye etkisi: Türkiye üzerine bir inceleme. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24 (2), 197-214.

TÜİK (2016). <http://www.tuik.gov.tr/Start.do>. Retrieved 11 Nisan 2017.

Ulusoy, B. (2013). *Ailelerin ilköğretim düzeyinde yapmış oldukları hane halkı eğitim harcamaları*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kastamonu.

UIS-UNESCO (2016), <http://data.uis.unesco.org/Index.aspx?queryid=242> , Retrieved 11 Aralık 2016

UNDP (2010), <http://hdr.undp.org/en/content/mean-years-schooling-females-aged-25-years-and-above-years>, Retrieved 11 Aralık 2016

Wigley, A. A. ve Akkoyunlu, B. (2011). Türkiye'de eğitimin değerinin ölçülmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40 (40), 375-385.

Woodhall, M (1974). The investment approach to educational planning. No. 32 The Fundamentals of Educational Planning: Lecture-Discussion Series. Unesco: International Institute For Educational Planning. Paris. <http://unesdoc.unesco.org/images/0006/000692/069263eo.pdf>

World Bank (2016), <http://databank.worldbank.org/data/download/GDP.pdf>. Retrieved 05 Nisan 2017

The role of domestic factors on the failed transition to democracy in Egypt¹

Şuayip Turan² and Yılmaz Bingöl³

Received date: 29 / 07 / 2020

Accepted date: 01 / 10 / 2020

Abstract

This paper focuses on the roles of the domestic factors on the failed transition to democracy in Egypt. Domestic factors had important impact on the authoritarian regime and established order in Egypt. The defenders of the established order had gotten much income from the authoritarian regime, yet many people had gotten less income from the state. Therefore, contrary to popular belief, the internal dynamics in Egypt Arab Spring served not to change the balances in the Middle East, but to the continuation of the institutional order (the established order). The domestic factors such as social, political and economic factors were the reasons of uprising. The former regime supporters regained the power by the military coup d'état with financial and political support from global actors.

Keywords: Arab spring, Egypt, democracy, transition, coup d'état

1. Introduction

People have their own unique and distinctive cultural characteristics in the world like all regions. In fact, Egypt is not a region where democracy is uniquely unsuitable or has an oriental despotic behavior. The Egyptian people have always tried to be namely democratic, yet their authoritarian leaders did not make possible such an environment. The attempt to democracy in MENA, especially in Egypt, asserts that the Western outlook is not right when they claim the culture, social-economic and political situation do not fit for democratic governance. Moghadam (2013:394) made the definition of democracy like that “democracy is a response to the needs of individuals and societies for a better way of life. Also, it is a process and not an end and it is a type of political system in which power alternates through regular, competitive elections in which citizens enjoy basic rights”. Bingöl (2011:13) stated that “democracy is not a final point, yet an endless process; therefore, democracy cannot be consolidated”. This definition suits the situation of Egyptian case. Toscano et al. (2012:11) defined that “democracy is premised on the principles of freedom of choice, expression, association, equal citizenship and inclusion of all... it is also premised on free and fair elections, separation of powers, accountability and transparency”. The Egyptian society tried to reach the welfare of the democracy by applying the criteria gradually.

Different conditions and historical circumstances are conducive to varying movement outcomes. Toscano et al. (2012:11) stated that “the democratic practice can vary from time to time and from place to place according to norms of the society and its choices. Thus, there is no perfect model of democracy”. Every society and culture can decide their democracy model with its own cultural values and social values. Yet, while deciding the model of democracy it should be done carefully in order to not understand democracy like a dictatorial regime or one candidate election.

¹This article is formed from the author's Ph.D thesis named "Failed Transition to Democracy in Egypt"

² Asst.Prof.Dr., Çankırı Karatekin University, Labour Economics and Industrial Relations Department, Çankırı- Turkey, Email: suayip_turan@hotmail.com ORCID: 0000-0001-9781-8420

³Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt University, Political Science and Public Administration Department, Ankara – Turkey, Email: ybingol@ybu.edu.tr ORCID: 0000-0002-9077-6798

Democracy is the sovereignty of the people so that people can model what they want according to their culture and traditions. Goldsmith (2007:87) discussed about an authoritarian regime as that “democratization is an irregular process of replacing the authoritarian regime with rule-bound competitive system... it is not a universal historical sequence ending in the same types of political system, but more national states are adopting the western models”. The ruling people were pushed into the militarist dictatorships to protect their freedom from the authoritarian powers in the modern world. The nations in the MENA region should object to taking the Western style of democracy by creating their own model suited to their values, socio-economics and political structure.

Bellin (2012) pointed out that there was no unique roadmap for democratization in the world and what was a success in one country would not be the determinant of how the other would democratize for neighboring nations. Therefore, democracy as a concept demanded issue is the same, yet it could be applied in various shapes. This attempt to democracy has repercussions in all MENA regions in 2010 and 2011. One of the reasons for the Egyptian revolution is the social unrest that the country is building up against the neoliberal politics that the government carried out in the 2000s. The wave of privatization initiated in the country in 2004 drew public reaction. Increasing basic food and transportation prices have also boosted inflation in general terms, with the privatization of the workforce making it more difficult for Egyptians to fight poverty. The reasons such as the bad working conditions, the low minimum wage and the desire to monopolize the regime's union structure made the workers' movement much more active in this period.

The geography and place of the country is very important in order to implement democratic criteria. As expressed by General Al-Sisi, the transition to democracy may endanger the interests of the United States of America; therefore, the US is not going to allow any endangerment of Israel's or its benefits. It also displays that the East is still in the West's compassion; therefore, the West can dictate the criteria according to their wills and interests. In the Egyptian case, it was seen that Morsi was not fit for their interest in the region to which they paved the way into the military coup. Cammack (1994:353) claimed that “there were fundamental differences in the culture and nature of the MENA region countries to Western culture and thus they were not a good ground for Western democracy to flourish”. There may be some differences in cultures, but democracy is not just about the political culture. The Western countries look at the situation according to the geostrategic interests of them, so they do not see any practical implications in Egypt. The USA and Western countries have supported the dicta regimes for the sake of their benefits and interests. Barnes (2013:62) indicated that “the impact of the US democracy and governance activities in Egypt has been limited and unnoticeable in indexes describing the country's democratic environment”. Desai (2012:2) emphasizes that “there is no effect of Western aid on democracy”. Because their aids did not fit the real owners, the money turned into an aid to the dictators who obeyed and continued the stability.

What is the transition to democracy? “A transition is the interval between one political regime and another. Transitions are delimited on the one side by the launching of the process of dissolution of an authoritarian regime and on the other by the installation of some form of democracy, the return to some form of authoritarian rule, or the emergence of a revolutionary alternative” (O'Donnell and Schmitter 1986, quoted in Mainwaring 1989:6). This definition emphasizes the process and expected approach. The transition period can or cannot pave the way to democracy and can or cannot yield to stability in a country. Trabelsi (2013:254) defined transition as that “democratic transition is a political process known by a progressive movement from a governance system to another capable of achieving the main democratic principles”. Therefore, if Morsi had

not been ousted by a coup; the transition to democracy might have continued in order to reach a model democracy for Egyptian people. As Aydinli (2013) indicated that “a transition did not occur overnight and did not always end with similar results. Berman (2017) indicated that the history of European democracy proved that transition took a long time, as the West needed a century and a half to see the result of a long and violent transition. Moreover, revolution is not an easy phenomenon, it absolutely takes time and liberty has a price. Berman (2017:30) stated that “the transition process was usually associated with violence and chaos and the history of democracies had been filled with turmoil, conflict and even violence”. Therefore, the democratic transition process is confronted with difficulties and enemies. Establishing democratic institutions takes years. As it takes time, it also needs determination because the deep state and the old institutions will fight back, as they have the largest stake in the old regimes (Sorenson, 2011).

The old regimes naturally resist any demand for change. In the Egyptian case, the ancient regime supporters and the rivalries of the Muslim Brotherhood came together so as to oust Morsi, the first elected president of the transition era. Hamid (2011); Stepan and Linz (2013) underlined that the transition toward democracy was filled with uncertainty. At the same time, it is clearly understood that the transition period can lead to the stability of the democratic future or to the return of the authoritarian regime or to a complete revolution. Egypt carried out a massacre under the army following Sisi's coup against the elected President. This is a counter-revolution rather than a reassertion of the power. The military coup was done in order for the so-called reassertion of democracy and peace in the country. Yet, in the Egyptian case, it caused more problems for which thousands of people died. Severe conflicts between the opponents and the President Morsi supporters caused death and injuries. The first revolution started to protest the bad economic condition of the country and the people tried to change the situation by ousting Mubarak. Yet, Mubarak's ousting was not enough to improve the economic condition. As it was remembered the protestors' slogan was “bread, freedom and social justice. Therefore, it is a must to improve the economic condition so as to move toward democracy. A society in a country will have more democracy if it has more prosperity. Therefore, when the MENA region investigated their economic and social problems, it did not let them deal with democracy in the country.

2. Why did Egypt's transition to democracy fail?

The causes of the Arab spring may be hidden inside the other and the causes are connected to each other in such a way that one can be the cause of the other. Every transition has its own peculiarities and each of them may be terminated differently; therefore, there is no guarantee for the success of the transition as there are many criteria that affect the course of the transition. There are two crucial factors in the study of the transition to democracy. The first is political institutions which deal with the regime while the other one is the political culture that refers to the political elite and the people, the society and its values. Guenaen (2014:14) took the notice on the existence of middle class for successful transition and stated;

The middle class is a necessary condition for a democratic culture to emerge because it will push for changes. The middle class is the only class that is able to change a regime's behavior and achieve its political goals by pursuing democratic behavior that encourages peaceful conflict resolution and avoids violence. The lower class is generally only focused on economic interests and is rarely involved in politics. On the other hand, the upper class is always interested in maintaining its status quo, since any political change could jeopardize its wealth and political status.

In the Egyptian case, there are two apparent classes. The first one is with a limited number upper class, the elites. The other one is lower class whom is under poverty threshold. Therefore, the members of lower-class deal with finding enough nutrition for their health. Actually, Rivlin (2011:3) stated the fact as “most Egyptians were more concerned about worsening economic conditions than they were about the political situation. Their primary concerns were; rapidly rising prices, unemployment, lack of security in the streets, low wages and poverty”. The transition was somehow successful and the Egyptian people removed Mubarak with the consent of the military. After Mubarak, there was a long period of time for a free election and new figures. Tessler (2002:338) insisted that “as soon as the uprisings successfully removed the old regime and brought about a new one, then it was the responsibility of the political culture to build new institutions that support the establishment of democracy”. In their society, the people of Egypt really desired to have democracy in their country as a governing system respecting the rule of law, freedom of speech and equality, yet they might have a model in mind different from EU and USA.

The main problems of the Middle East people, especially in Egypt, were the ethnic fundamentalist pressures from the western countries and the sectarian problems which are adhered to the people of the region. Yet, the resident people in the region are struggling with the main problems of democracy, liberty and freedom in terms of fair distribution of rights, balanced income distribution, irregularity, unemployment, hunger, social justice and freedom of expression. In the governance of the state, the formation of the general administrative structure was in the hands of certain families/groups and the continued enrichment of these families has led to a gradual increase in the space between the rich and the poor. The formation of these causes was the basic stone in the uprising of the people. Due to the fact that the region has a very wide historical background, it has many different cultures. Actually, the transition to democracy in Egypt was not so easy, as it has stayed under the centralized authoritarian regime. It covered all authorities within the state. The undemocratic ruling party got all the power and dominated all parts of the political, social and economic aspect of life. Hanefi (2011:87) stated about the failure of the transition as;

The Egyptian state apparatus has great influence so that the executive power dominates the legislative and judicial powers, which are considered as a necessary supervisory authority for each democratic experience. Thus, the presence of dominance of the executive power, directly affects the performance of the other two powers and their role in supervisory level. The other reason is that one of the obstacles of democratic transformation in Egypt is also the quality of Egyptian political elite. Political elite at the Mubarak's time was followed by him and represent an integral part of the dominant political system at that time. In fact, this elite during its political practices, has confirmed that it does not do anything about democracy, whether in its opinion or practice.

Democracy is a kind of phenomena which comes to existence when unique and original circumstances are formed in a certain period of time. Therefore, it does not occur automatically or with the demand of actors or people. Therefore, the existence of Dalh's criteria in a country is so important. Unfortunately, these criteria are not well applied in Egypt because of the military, economic and social obstacles along with their past legacy which was full of authoritarian regimes.

3. Methodology

This study was carried out using a document analysis method. As this study focused on the secondary source of data deduced from books and academic journals it needed clarification on the effects of domestic factors of the failure of democratic transition. Document analysis is a

systematic procedure for reviewing or evaluating documents; therefore, analysis requires that data be examined and interpreted in order to elicit meaning, gain understanding, and develop empirical knowledge (Corbin&Strauss, 2008). This method is helpful and beneficial for collecting data that show the values, perspectives, experiences and world views of the target population under this study. This method focuses on structural and social conditions. Therefore, this research focused on the domestic factors that caused the failure of the democratic transition in Egypt. The domestic factors, which affected the transition period, were social, economic and political issues. Therefore, there was a transition from agrarian-oriented, feudal and traditional societies to capitalist, industrialized, rationalized and organized in the framework of nation level. Democracy is the result of changing society from the radical ideas and poverty to increasing richness and education.

4. Social reasons

The people in the MENA region lack some of the fundamental rights, human rights and the human desire for human life. They have a desire to enjoy freedom, justice and equality. Both Muslims and other religions' members want freedom of religion and conscience, respect for religious beliefs; these people have been suppressed by their administration for decades. People are fed up with oppressive and corrupt management of their countries because they have no right to defend themselves. For almost half a century people were governed by autocratic regime by the results of the coup d'état. People have understood that they were beyond the world and the autocratic regimes from the lack of benefit anymore. The social depression was caused by the inability to find jobs for the youth and adults along with rapid population growth.

Uprising, protests, strikes and occupation of buildings are not desired by any regimes and authoritarian regimes do not want any kind of demonstration as it may be a spark for big changes, but they sometimes cannot prevent demonstrations, protests and so on. If the protests become so bigger like in the Arab Spring in 2011 then these protests and uprisings determine the survival of regimes. Haynes (1997) stated that the protests cause authoritarian instability and they shake the power and durability of the regimes; on the other hand, it triggers the authoritarian learning process. Therefore, they emerge as an important variable as it threatens the regime and gains the capacity of collective mobilization. The regime has to find their supporters from a vast amount of loyal citizen and armed security forces so as to continue its endurance against the protests. In the example of the Arab Spring, the regimes in the MENA region had lost its supporters from the citizens and armed forces because of the social, economic and political obstacles which were unsolved for many years. The beginning of the uprising can be defined simply by claiming a general issue; protests occur when citizens are not satisfied with the conditions that they are in. The protestors generally aim at shifting their well-being via trying to transform the political and economic structures. So, they force the government to take action so as to solve the obstacle and increase the welfare of the protestors. If the ruling class is able to achieve to balance these demands, then the survival will continue.

In the Egyptian case, there were some new, creative slogans, artworks, exciting songs and most importantly emotive national symbols. The protestors come together and create a common goal, identity and motivation. When it is investigated, the regime has the power of armed forces that are ready to use in any time, yet the protestors have the advantages of huge numbers, crowds of focused people and the capture of crucial locations. 'Friday Demonstrations' after setting off mosques in Egypt was a good example for capturing location and creating an ethical superiority.

So, it is so novel that capturing squares and encampments for days or weeks since 2011, as it worked and changed the regimes in the MENA region. The opponents of the Morsi Administration also captured the main squares in order to fall down Morsi. Bayat (2013) described the situation as 'resistance in daily life through squares. Primarily the Tahrir Square and other public spaces were the reflection of an alternative way of life along with confronting authorities. There were incredible crowds of people in the square in 2013 from all kind of walks of society and they were there for the welfare and common good of the society. There were also demonstrators in the square that let the people think they were the real owners of the country. Yet, they were not sure who would take power After Morsi.

The Arab rulers who have been in power for decades have been excommunicated by their people's desire. The desire of human beings is to live humanely, have human rights and have fundamental rights such as freedoms, liberty, justice, a moral society and governmental structure, freedom of belief and conscience with respect for religious beliefs and the development of relations with other states on equal terms along with freedom of expression. People were overwhelmed by the oppressive and corrupt management mentality. There were some social reasons that outstand directly. One of the most important social reasons is "unemployment". In particular, the worsening economies of Arab countries have unemployment rates which do not fall below 10% on average. Therefore, this high unemployment rates caused people to question this situation which then caused protest and revolt. Another social reason is "poverty". As a large majority of people had to live in poverty for many years, they rose up against the regime. The average rate of people under the poverty line was above 20%, which increased the dissatisfaction in the country.

The Egyptian people did not have any mechanisms that they could easily question the bad condition and this poverty so, they revolted against the regime. Another reason is "social injustice". In the Arab countries, as in the historical process, most of the people live in poverty despite the fact that the people in the administration, their families and their immediate surroundings live in luxury. Corruptions, unlawfulness, corruption of public morality, unaccountable works and punishment of innocent people have become part of everyday life while this situation has brought constant criticism of the administrations. These reasons are also the causes of uprisings and also military coup in Egypt. The people were too expectantly waiting a country where there were no such problems. When they ousted Mubarak, they thought that they could overcome every problem in a very short time with the wellness of democracy. Therefore, they had started to road with dreamy hopes. Even Morsi elected in a democratic way, he was not able to solve all the backlogs which came from Mubarak administration. Therefore, these social problems caused another uprising and protests and finally ended with the military coup in 2013.

Another reason is that the Arab people had been deprived of their fundamental rights and freedoms. They have never had the same conditions as the individuals in the Western countries and even the conditions of human living have been deprived of them by their rulers. They forced to live in the context of such social conditions, have started popular movements in the Arab Spring for many other reasons such as unemployment, poverty and social injustice. Kışlakçı (2012) stated that "the spread of bribery and corruption" was another reason for the uprising. People in the region have become unable to deal with day-to-day matters under the laws. Even the simplest officer saw the bribe as part of his monthly income. Bribery, appeal, irregularity had become the law itself; this distorted structure which became one of the causes of protest that had begun to be valid in every field that enters the state. This bad condition was not able to be corrected after the Arab Spring too in the era of Morsi Presidency. With the head of Tamarod movement, the

opposing groups came together in June 2013 and started to protest Morsi Administration so as to find solution to social problems of the country. Yet, they were not able to find satisfactory answers from Morsi. Therefore, the opposing wing wanted to get rid of Morsi and reelection for the presidency.

There were many civil society organizations in Egypt before and after the Arab uprising despite the emergency law which let endless underpinning of some democratic freedoms written in the Egyptian Constitution:

The authorities in Egypt have used a series of alternative methods to control the activities of such organizations. These include the selective repression of opposition groups; the adoption of strict regulations which effectively allow the government to prohibit the founding of new organizations; the transfer of public funds only to those organizations which follow government directives; and the systematic restriction of the freedom of assembly and the right to hold public gatherings (Paciello 2011:7).

The NGOs' activities were under control so as not to raise any big demonstration or effect on the people. In this way, the regime ensured itself for the criticism. Evaluations in the case of the historical reasons of the failed transition to democracy in Egypt and the determinations are as follows. The states located in the MENA region were founded with the plans of European powers when the Ottoman sovereignty and the World War I concluded. Therefore, the national independence of the states was not gained by the wars, but the blessing of the West within secret agreements which served the West interest. After all; although the demands of the people vary from country to country, it is understood that the common causes that are related to each other above mentioned social reasons. The demand for the changes came from the middle and lower class, not the elites (Rosiny: 2012). After just one year of Morsi's power similar obstacles continued and the government could not develop constant solution for them, like unemployment. The deepening social unrest and other problems hindered the transition to democracy process. As the people waited fast solution for all these obstacles they wanted to get rid of the Morsi administration as he was not able to solve all the social problems in a very short time.

5. Political and administrative reasons

Democracy is the best form of ruling that human beings have established so far. The leaders of Egypt were not able to step in the way of liberalization and democratization. The existence of non-democratic regime had created a reaction to the public's inadequacy of individual freedoms, bad, repressive, irregular and corrupt governments. In the elections held in Egypt during Hosni Mubarak's ruling, the rate of participation in the elections was very low, but he was elected by getting the votes of almost all of the participants.

The globalization process weakened the current dominance of authoritarian governments during the 2000s. The Arab societies begun to question their rulers with the globalization of their understanding that their respect for civil liberties is the source of legitimacy, spreading from the western world to the whole world. The administrators of the Arab States insisted on establishing absolute sovereignty over society, rather than producing a suitable strategy in their own geography. The rights and freedoms of individuals were restricted in the interests of the government and the demands for freedom were pushed to the next plan. The authoritarian leaders struggle to stay in power for the life. Aydın (2014) indicated that while the leaders were leaving their power, they started to ignore the wishes of the people and started to transfer power to the son of the ruling father. These events caused the public's reaction. The Middle East is a cluster of countries that

are aligned on the map as a geographical location that have created the turmoil, fragmentation, authoritarian regimes, instability, poverty, unemployment, battles and civil wars, which is defined as a field of conflict in which terrorism prevails. The MENA region has been on the agenda of the global public opinion under the grip of a different crisis every period. The territory of the Middle East is the land where the Abrahamic religions are born. Hence, Islamic religion and Sharia rule were born and spread in these lands.

The best the governance model has ever built up for humanity is the democracy, but the leaders of the Arab countries did not take a step towards democratization from being an endeavor for these events to take place today. Kışlakçı (2012) indicated that the absence of democracy and justice, the absence of transparency and reliability in Egypt and the decision of the president to decide who could be a candidate or not in the election process were the main reasons of the Arab Spring and also failed transition to democracy. The leaders of Egypt had the absence of institutional relations of the Arab countries with the West. This causes many problems; the people believed that if their leaders changed their investment or incomes from the west, it would directly decrease. When it is checked the governance system it is seen that the state is like managing a family business. Therefore, there is a crucial deep wound in the governance system and ordinary people cannot reach the top of the governance system no matter how s/he clever or successful. Therefore, Egypt seemed to be governed by authoritarian regime. Rezaei (2015:218) stated that:

The country is at a very critical point between despotism and democratization which is battling it out. At this critical point, the country can easily slip back into authoritarianism. Moreover, regarding Egypt's fragile political state, Egypt's political history can further exacerbate this slip back into authoritarianism, which is not in favor of successful democratization. Egypt's political history poses the greatest impediment to Egypt pursuing a democratic form of governance on account of its numerous cycles of authoritarian rule.

The nonfunctional parliamentary practices, the lack the true will of the people, the lack of proportional representation of minorities and the Shiite show that they do not want to go to ballot box so far. Owing to these negative factors, every segment or every society cannot have a say in the administration. It has caused political crises because the leaders have taken their political legitimacy internationally and not from their own support groups. In Mubarak's administration period, the opponents were imprisoned, civil liberties were arbitrarily exploited and freedom was constrained to maximum limits. There was really a governance problem in the country.

Political institutions are regarded as the most durable ingredient of opportunity structures. These political institutions work in a way that various groups within a society cannot challenge the ruling coalition. The causes and the results of protest and political opposition need a qualified analysis for the state. The effectiveness and well structural features of a state determine the survival of the regime. Therefore, if the government renovates itself according to the society and modern needs then the government increases its capacity to survive and stay long. Ambrosio (2014:484) pointed out that "having inclusive institutions in place to respond to the needs and interests of societal forces creates a more stable foundation for any regime's continued rule something just as true in autocracies as it is in a democrat". Gordner (2013:36) stated that:

There is no set path from authoritarian rule to democratic governance. It is neither an expected outcome nor a straight line. Uprisings, rebellions, revolts and revolutions bring, by and large, a great amount of uncertainty and instability. Historically, democracy is in fact the exception. The majority of acts of contentious politics fail to bring immediate policy, let alone regime, change and most that do not peter out or meet brutal repression amount in the end to some shade of grey in between, on the one hand, the over-determined category of liberal democratic and, on the other, the many

Turan, Ş., Bingöl, Y. (2020). The role of domestic factors on the failed transition to democracy in Egypt. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 569-582.

---

varieties of authoritarian, governance. For onlookers of democratic politics, rather than assuming a trajectory in which democracy (by which too many onlookers assume Western liberal democracy) prevails, it is prudent to heed the contested nature of this concept and note that among populations that are deeply divided on the separation of religion and state, if some form of democracy does arise once the dust settles it will by virtue of the democratic process likely take place in between polarizing categories—those “secular” and “Islamist” conceptions.

Every actor in Egypt needs to have consensus on transition to democracy otherwise as Yumitro and Estriani (2017:181) concluded that “the success of Egypt’s democratization in post-Arab Spring Egypt is an illusion as long as the country’s current ruling elites, military forces, judiciary and Mubarak remnants insist on maintaining their longstanding authoritarian tendencies in domestic affairs. The reluctance of these actors to move the country towards democratic governance has left all the Egyptians’ efforts and struggles in establishing and preserving democracy in vain”. Therefore, the political actors and the army should believe democracy is going to prosper Egyptian society. The elites and the remnants of the ancient regime had better prefer democracy to their interest.

The widespread corruption and bribery in the bureaucracy is the fact that the people have a desire for a moral government. The administration is based on misguided practices such as populism, nepotism, favoritism and also they take their foreign support to govern their country without many difficulties. They have applied tight and swift security intelligence practices in the name of protecting the regimes and powers of the governments; therefore, they were very repressive, suppressive and prohibitive in their managerial methods. Mubarak made preparation to the delegate their power to their sons at the end of the long-ruling process. People understood that such a change, that’s to say, the delegation of power from father to son had made it impossible for the ordinary people to have a management right or give a word or representation. The people in Egypt were normally poor people and they needed food and bread all the time while the administrations and their families had brilliant and luxurious lifestyles.

The administration in the region was based on wrong practices such as populism, nepotism, patronage and favoritism. They received foreign support and to governed the country accordingly. There were oppressive, insidious and prohibitive administrative insights, strict and overwhelming security-intelligence practices in the name of protecting the regimes and powers of the rulers. Mubarak’s government intelligence chief, Omar Suleiman, had arrested people suspected of being a Hamas, Muslim Brotherhood members or people in opposition to the regime in which he was torturing these people who were constantly being monitored by political policemen. Additionally, after the coup, Al Sisi regime was not willing to foster democracy in Egypt, as the transition to democracy might happen and consolidate then their ultimate regime and economic benefits would terminate.

6. Economic reasons

The unprepared capture of the economic crisis in Egypt in the first decade of the second millennium in this process caused the sale of bread in Egypt to the public to be more expensive while subsidies were reduced. Therefore, these people were directly affected and damaged by the world economic crisis. However, the incomes of the countries in this region have not been invested to help the citizens’ interest and their future of the country. Most of the countries in the region lack of the powerful industrialization, development centers, health services. Food inflation, unemployment, poverty, bad living conditions and wasted and stolen public resources were not able to be

returned into the people. The absence of national economic policies of Arab countries made them obey other nation's policies. Corruption, favoritism and inequality, which are too common in the MENA region behind the uprising in the countries, are also valid for Egypt. The chronic and increasingly worsening of unemployment in the countries of this region, created poverty that is due to the discrimination in the economic and political administration by corruption with the economic, social and political pressures of authoritarian regimes. In addition to the political effects of the Arab Spring, the distribution of incomes, the proportion of underemployment was due to economies based on the state sector rather than the private sector; unemployment, overpowering of the defense spending and fluctuations in oil prices can show the reasons for the Arab spring. When countries are to be examined economically, economic growth is among the main divisions.

Economic growth is also referred to as an increase in the real GDP of an individual country over a period of one year. We need to be able to examine the sectorial structure as well as the GDP growth rate so as to be able to measure the economic activity volume of the countries along with the level of social welfare. In the countries where Arab Spring was experienced, the contribution of the agricultural sector in GDP was seen as 11%. Aydın (2015) stated that "in developed countries, the share of agriculture was 5%, the share of industry 20% and the share of service 70%. In underdeveloped economies, however, the share of agriculture was above 20%, while the share of services is below 50%". In other words, when the strengthening of national economies was seen, the share of agriculture within the GNP was relatively decreasing. The share of agriculture in the Arab countries is very large in these economies. For this reason, it is possible to say that the Arab Spring countries are agricultural societies. Especially it seems to be more prominent in terms of Egypt and Syria. Taking into account the dependence of the large population on the agricultural sector, this leads to poverty and an unbalanced economic situation in the distribution of income. The sectorial situation of the economy determines the level of social prosperity and the welfare of the people.

Egypt was caught unprepared for the 2008 economic crises, parallel to the increase in basic food prices around the world. This increase also took place in Egypt and in this process; the bread in Egypt was being sold for more while the subsidies were being reduced. Because in Egypt one person's daily receipt was around one dollar and sixty percent of the Egyptian families had to eat subsidized bread. As a matter of fact, the President Morsi, who was aware that one of the causes for the revolt in Egypt was the bread problem, promised before the elections that after he came to work, he would solve the problem of bread, fuel, daily life including security, traffic and health within 100 days. These promises had raised expectations, yet there was no visible improvement within 100 days which was disappointing. The fact that most private sectors were under the control of the military had been one of the reasons for the hindered promises. It is worth mentioning that the attitude of the Egyptian army is largely pragmatist in its approaches to consoling his position within the country rather than the ideological approach. Another economic reason was that the revenues of the countries are not invested for the benefits of the citizens of the country. Moreover, the income of the countries was not used for industrialization, development, health investments, to which the Arab countries had no stable economic systems. In Egypt's business world, trade and politics are intertwined. They both grow and feed each other. In the meantime, the ordinary people (citizens) were ignored by the rich.

Laws were issued for businessmen from time to time so that the money earned is offered to the service of politicians. The anger that accumulated with the shrinking of business areas and the spread of unemployment became even bigger when combined with the anxiety of the future.

Although the people lived in misery, this community had benefited from the blessings of power lives in luxury and abundance. Even when the official works of the state were being made, illegitimate ways could be used. A kind of decay and degeneration was spread through all of the social layers. The number of people who had ever been involved in daily affairs without going out of law decreased very much day by day. Bribing more or less had become a necessity. All corruption had always been the most important part of the relationship with the citizen. The only way to gain people's support and respect was to give wealth and goods no matter what the way, so there was no importance of university diploma and talent.

The diminishing of the middle class, who was regarded as a sign of socio-economic equilibrium, also marked the collapse of society. In Egypt, it was not surprising that one person from almost every family had a prison experience and that people had constant anxiety of being taken into custody. Unlawfulness, corruption of public morality, inability to account and punishment-free of criminals had become part of everyday life. Paciello (2011:3) informed that “Egypt has pursued a series of market-oriented reforms with the objective of limiting the state’s intervention in the economy, promoting private sector growth and integrating their economies into the world market since 1991 to nowadays”. Because of the repression of the International Monetary Fund and the World Bank, the Egyptian economy had made the living standards of the people even more inferior. Taxes had increased, public spending had been reduced and employment had been narrowed. The structural harmonization policies of the unqualified economic packages undermined the local economy and at the same time created long-term unemployment. With the withdrawal of the social state; the living conditions were getting worse year by year. Egypt had triggered protests because the Egyptian regime could not keep up with the changes in the world.

The Egyptian people had desire to change after they saw the freedom of western people via the social media tools that then had become the driving force behind the uprising. The oppressive Egyptian regimes closed their eyes to the changing after the Cold War and decided that they did not need any comprehensive reforms on the political system which could enable welfare and equality in the economy. Information, communication and the new media revolution were among the factors that influenced political fear and since breaking the silence of the Arab public. The people in Egypt had not tasted democracy and never benefited from the blessings of pluralism and freedom. Harvey (2012) emphasizes that the life of the poor depends on the cotton thread that is already targeted by the victim’s field with vulture tactics which also make life more difficult. Therefore, the poor and oppressed people poured into the street in order to find more bread, freedom and dignity. On the other hand, some people may argue that the people of these streets were neither economically nor politically a project, so them being directed was nothing more than working for those dictators or the western account. The lack of economic development challenged and extended the transition to democracy. Yet, it was not necessarily the reason of failure itself. The theory of modernization focuses on structural and social conditions. So, the relations between socioeconomic development and democracy are correlated with each other. If a country is economically poor then it is difficult to transition to democracy, there when compared with the rich country.

Lipset (1959:75) focused on this fact that “the more well-to-do a nation, the greater the chances that it would sustain democracy”. Egypt had to supply adequate economic and social services to its citizens so as to change their perception of the legitimate regime. As a fact, the number of the lower class in Egypt is so high that they often force their economic interest and they do not deal with politics. Moreover, the upper class is too low in Egypt; these class members take care of

maintaining their status quo as any change in the regime may endanger their interests and political situation. This elite class got used to being a Member of Parliament in the framework of Mubarak's party. They could easily solve bureaucratic obstacles by wielding their influence. Yet, as Lipset (1959:82) asserted that "the middle class was a necessary tool for a democratic culture to emerge because it would push for changes. The middle class is the only class that can change the behavior of a regime and then achieves its political aims by chasing a democratic form that encourages peaceful conflict resolution and prevents violence". Przeworski et al (2000) indicated that it was difficult to return to a non-democratic regime when a country reaches a certain level of gross domestic product (GDP) per capita.

The countries on the process of transition to democracy are missing some economic development and do not have the threshold GDP. They would face great risks to return to authoritarian regimes like in the Egyptian case. On the other hand, as Boix and Stokes (2003) discussed that economic growth alone was not adequate for the transition to democracy. Yet, income equality emergent from economic growth was a must for democratic transition. There are some countries in the Gulf region that have high economic growth, but this reflects on the citizens of the country although very limited elites take most of the income of the country. Egypt was exposed to social unrest, lack of political instability and security during Morsi era. Yet, these obstacles came from the Mubarak era. These economic and social problems both caused the Arab Spring in Egypt and as they continued during Morsi period which made way for the failure of the transition to democracy in Egypt. As Mozes (2014:72) emphasized that "the deep state interfered with sabotaging the MB to restore public order, enraging Egyptians against President Morsi's government. It stirred social unrest through manipulation through a variety of resources that many of Mubarak's government remnants still controlled like energy and the security sectors. Electricity blackouts and fuel shortages caused many protestors to turn against the MB". These both caused economic problems for the people and also made the Egyptian government weak in the state structure.

7. Discussion and conclusion

The domestic factors in a country have always had significant roles for their interests in the world. They may lead to positive or negative atmosphere of a country. These factors such as social, economic, political and military can change everything in a country. The domestic institutions object to democratic reforms if they perceive that their primary institutional interests are threatened by reforms implemented by officials during the transition period. In the rule of Morsi, which was a critical process in the democratic transition in Egypt, the military continued to receive foreign military aid, focusing on the major trends of the military budget in the institutional economic interests of the Egyptian army, the concessions of military property enterprises. The defenders of institutional order especially the military supported the old system remnants in order to block the democratic transition. The internal dynamics in Egypt had taken action, with concessions for military property initiatives beginning to decline and the army's willingness to prevent democratic reforms. During this period, the former pro-government supporters in the country used the media to lead to the economic downturn and the failure of Morsi to make the reforms and improvements promised, resulting in a coup in the democratic transition.

The old institutional order defenders were not side with the improvement of democracy in Egypt as their own profits might not be fulfilled by the democratically elected president. Moreover, the secular opposition, whose expectations from the elections weakened, had gradually started to support the "old regime" institutions. As aspect of social issues, the rule of Morsi was not able to find absolute and concrete solutions to the social depression was caused by the inability

Turan, Ş., Bingöl, Y. (2020). The role of domestic factors on the failed transition to democracy in Egypt. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 569-582.

to find jobs for the youth and adults along with rapid population growth. Therefore, the youth groups turned to other aspect with the hope to find jobs and bread. All in all, the economic, social, political, administrative and especially military issues caused the failure of democratic transition in Egypt.

As a result, the domestic factors such as social, economic, political and military items deeply affected the way transition to democracy in Egypt. Unfortunately, they have caused failure of the transition with the support of global actors which dealt with the MENA region. Under these circumstances, it seems a bit difficult to turn back democratic values in the near future under the rule of the military origin leader in Egypt. Yet, the failure of transition to democracy may be amendable in long-lasting with the development of the region and the world. The totalistic leaders are not able to stand on this changing and improving world.

References

- Ambrosio, T. (2014). Leadership Succession in Kazakhstan and Uzbekistan: Regime Survival after Nazarbayev and Karimov. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 17(1), 49-67.
- Aydın, M. (2015). Arab Baharını Anlamak, Retrived January 30, 2016 from http://tercih.aydin.edu.tr/mustafaaydin.com/dosyalar/ARAB_BAHARIn%C4%B1_anlamak.pdf
- Aydinli, E. (2013): The reform-security dilemma in democratic transitions: the Turkish experience as model?, *Democratization* 20(6), 1144-1164
- Barnes, A. (2013). Creating Democrats? Testing the Arab Spring. *Middle East Policy*, 2013, vol. XX, no. 2, pp. 55-72.
- Bayat, A. (2013). *Life as politics how ordinary people change the Middle East*. Cairo: The American University in Cairo Press.
- Bellin, E. (2012). Reconsidering the Robustness of Authoritarianism in the Middle East: Lessons from the Arab Spring. *Comparative Politics* 44(2), 127-149.
- Bellin, E. (2015). The Relationship between Democracy and Development. Lecture presented at Economic Research Forum 21st Annual Conference.
- Berman, S. H. (2017). How Democracies Emerge: Lessons from Europe. *Journal of Democracy*, vol. 18(1), pp. 28-41. doi:10.1353/jod.2007.0000
- Bingöl, Y. (2011). Yirmi Birinci Yüzyılda Demokrasi: Kavramlar, Temel Yaklaşımlar, Yirmi Birinci Yüzyılda Demokrasi Tartışmaları (ed. Y. Bingöl), 9-20, Umuttepe Yayınları.
- Boix, C. & Stokes, S. (2003). "Endogenous Democratization," *World Politics* 55, no. pp. 539–540. Princeton University. Retrieved August 01, 2013 from <https://www.princeton.edu/~cboix/endogenous%20democratization%20-%20world%20politics.pdf>
- Cammack, P. (1994). Political development theory and the dissemination of democracy. *Democratization*, vol. 1, no. 2, pp. 353-374.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Desai, R. (2012). *The Challenge of a Reform Endowment*. Washington: Brookings Institute.
- Goldsmith, A. (2007). Muslim exceptionalism? Measuring the "Democracy Gap". *Middle East Policy*, vol. XIV, no. 2, pp. 86-96.
- Gordner, M. (2013). Democracy and Democratic Transition: Lessons from Egypt and Tunisia. *Global Education Magazine*, [online] (5), pp.32 - 36. Available at: <http://www.globaleducationmagazine.com/global-education-magazine-5/>
- Hamid, S. (2011). The struggle for Middle East democracy: Why the Arab Street finally revolted. *Cairo Review*, no. 1, pp. 18-29.

Turan, Ş., Bingöl, Y. (2020). The role of domestic factors on the failed transition to democracy in Egypt. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(4), 569-582.

- Hanefi, A. A. (2011). The Challenges of Democratic Transformation in Egypt. *Minber Al Huria*.
- Harvey D. (2012). *Rebel Cities: From the Right to the City to the Urban Revolution*, Verso, London.
- Haynes, J. (1997). *Democracy and Civil Society in the Third World Politics and New Political Movements*. Cambridge: Polity.
- Kışlakçı, T. (2012). *Arab Baharı*, İstanbul: Mana Yayınları.
- Lipset, S. M. (1959). "Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy" *The American Political Science Review*, Vol. 53, No. 1 pp. 69-105.
- Rosiny, S. (2012). "The Arab Spring: Triggers, Dynamics and Prospects" Retrieved October 05, 2015 from https://www.giga-hamburg.de/de/system/files/publications/gf_international_1201.pdf
- O'Donnell, G. & Schmitter, P. (1986). Tentative Conclusions about Uncertain Democracies, Vol. 4, in *Transitions from Authoritarian Rule: Prospects for Democracy*, Baltimore, MD: The Johns Hopkins University Press.
- Pace, M. & Cavatorta, F. (2012). The Arab uprisings in theoretical perspective: An introduction. *Mediterranean Politics*, vol. 17, no. 2, pp. 125-138, DOI: 10.1080/13629395.2012.694040
- Paciello, M. (2011). The Arab Spring: Socio-economic challenges and opportunities. *Istituto Affari Internazionali*, vol. 11, no. 15E, pp. 1-15.
- Przeworski, A., Alvarez, M. E., Cheibub, J. A., & Limongi, F. (2000). *Democracy and Development: Political Institutions and Well-Being in the World, 1950-1990* (Cambridge Studies in the Theory of Democracy) 1st Edition).
- Ramadan, T. (2011). Historical Responsibilities: Democracy Now. Retrieved April 15, 2015 from <https://www.newageislam.com/islam-and-the-west/historical-responsibilities--democracy-now-demands-tariq-ramadan/d/4089>
- Rezaei, M. (2015). Egypt and "Democracy Dilemma", *African Journal of Political Science and International Relations*, Vol. 9(6), pp. 217-224, DOI: 10.5897/AJPSIR2014.0763.
- Rivlin, P. (2011). *Egyptians Economy after the Election*, the Moshe Dayan Center at Tel Aviv University.
- Tessler, M. (2002). Islam and democracy in the Middle East: The impact of religious orientations on attitudes toward democracy in four Arab countries. *Comparative Politics*, vol. 34, no. 3, pp. 337-354.
- Toscano, R., Khattab, M., Kassem, F., & Brumberg, D. (2012). The Arab Awakening: Is democracy a mirage? *Viewpoints*, no. 6, pp. 1-19.
- Trabelsi, M. (2013). Post-political transitions in Arab Spring countries: The challenges. *Transition Study Reviews*, 2013, no. 20, pp. 253-263.
- Toscano, R., Khattab, M., Kassem, F., & Brumberg, D. (2012). The Arab Awakening: Is democracy a mirage? *Viewpoints*, no. 6, pp. 1-19.
- Stepan, A. C. & Linz, J. (2013). Democratization theory and the 'Arab Spring'. *Journal of Democracy*, vol. 24, no. 2, pp. 15-30.
- Sorenson, D. (2011). Transitions in the Arab World: Spring or Fall? *Strategic Studies Quarterly*.
- Yumitro, G. & Estriani, H. (2017). The Quo Vadis of Democratization in Post-Egypt Arab Spring. Volume 23: Issue 79. DOI: <https://doi.org/10.1515/cirr-2017-0018>.